

Kvantitetens herravälde

Kvantitetens herravälde och tidens tecken

av René Guénon

Originalalets titel: *Le Règne de la Quantité et les Signes des Temps*

Översatt från franskan av Lars Adelskog
Svenska översättningen © Lars Adelskog 2013

FÖRETAL

Sedan vi skrev *La Crise du Monde moderne* [Den moderna världens kris], har skeendet blott alltför fullständigt och framför allt alltför snabbt bekräftat alla de åsikter som vi då framlade i detta ämne, även om vi för övrigt behandlade detta utan något bekymmer om det omedelbart "aktuella" liksom utan någon avsikt att idka en fåfång och fruktlös "kritik". Det säger egentligen sig självt att dylika betraktelser inte är av något värde för oss annat än i den mån de utgör en tillämpning av principer på vissa särskilda omständigheter; och, i förbigående sagt, om de som riktigast har bedömt de fel och brister som vidlåder vår tidsålders mentalitet, i allmänhet intagit en helt negativ hållning eller framträtt endast för att föreslå motåtgärder, som är nära nog betydelselösa och alldeles oförmögna att hejda den på alla områden tilltagande oordningen, är det därför att de saknat kunskapen om verkliga principer alldeles liksom de som tvärtom envisas med att beundra det föregivna "framåtskridandet" och att bedraga sig själva om dess ödesdigra resultat.

Icke ens från en alldeles opartisk och "teoretisk" ståndpunkt räcker det förresten med att påvisa felet och låta dem framstå som sådana de verkligen är i sig själva. Hur nyttigt detta än må vara, är det ännu mer intressant och lärorikt att förklara dem, det vill säga att undersöka hur och varför de uppkommit, ty allt som existerar, på vilket sätt det vara må, även villfarelsen, har nödvändigtvis sitt existensberättigande, och själva oordningen måste till slut finna sin plats bland den universella ordningens element. Det är därför som, om den moderna världen i och för sig själv betraktad utgör en avvikelse och rent av ett slags missbildning, det inte är mindre sant att, insatt i hela den historiska cykel, varav den utgör en del, den exakt motsvarar villkoren för ett bestämt skede i denna cykel, det som den hinduiska traditionen betecknar såsom *Kali-Yugas* sista period. Det är dessa villkor, resultatet av den cykliska manifestationens själva fortgång, som har bestämt dess egenskaper, och man kan härvidlag säga att den innevarande tidsåldern inte kan vara annat än vad den faktiskt är. Men för att se ordningen såsom ett element i ordningen eller för att inskränka villfarelsen till att vara en partiell och förvrängd uppfattning av någon sanning måste man förstås höja sig över de småttigheter, där denna ordning och villfarelse hör hemma, och likaså, för att begripa den moderna världens verkliga betydelse enligt de cykliska lagar som styr den nuvarande jordmänsklighetens utveckling, måste man vara helt och hållet frigjord från den mentalitet som särskilt kännetecknar denna värld och inte vara påverkad av den i någon som helst

grad. Detta är rent av desto tydligare som denna mentalitet oundvikligen och i viss mån per definition medför en total okunnighet om hithörande lagar liksom även om alla andra sanningar, vilka, då de är mer eller mindre direkt härledda från transcendent principer, utgör en väsentlig del av denna traditionella kunskap, till vilken alla i egentlig mening moderna uppfattningar medvetet eller omedvetet står i klar och tydlig motsats.

Vi har sedan länge ämnat utge en fortsättning av *La Crise du Monde moderne*, ett arbete av en strängare "läromässig" karaktär, för att just visa några aspekter av denna förklaring av den innevarande tidsåldern enligt det traditionella synsättet, som vi ju uteslutande avser att hålla oss till och som för övrigt, av samma skäl som vi just anfört, här är icke endast det enda giltiga utan också, kan vi säga, det enda möjliga, eftersom man utanför detta synsätt inte ens kunde föreställa sig en dylik förklaring. Olika omständigheter har hittills nödgat oss att uppskjuta förverkligandet av detta företag, men det betyder föga för den som är viss om att allt som skall ske nödvändigtvis sker i sinom tid och detta ganska ofta på oförutsedda och av vår vilja fullkomligt oberoende vägar. Den feberaktiga brådska, som våra samtida åstadkommer i allt vad de gör, förmår intet häremot och kan endast vålla oro och oordning, det vill säga alltigenom negativa verkningar. Men vore de alltjämt "moderna", om de vore i stånd att förstå fördelen av att följa de anvisningar som omständigheterna lämnar, vilka långt ifrån att vara "slumpartade", som deras okunnighet inbillar sig, i grund och botten endast är mer eller mindre specialiserade yttringar av den allmänna, på en gång mänskliga och kosmiska ordning, vari vi alla med eller mot vår vilja måste inlemma oss?

Bland de drag, som utmärker den moderna mentaliteten, skall vi här genast i början såsom mittpunkt i vårt studium nämna tendensen att inskränka allt till den blotta kvantitativa synpunkten, en tendens som är så framträdande i de senaste århundradenas "vetenskapliga" uppfattningar och som för övrigt kan iakttagas nästan lika tydligt på andra områden, i synnerhet samhällsordningens, så starkt att man på ett undantag när, vars natur och nödvändighet skall framgå i det följande, nästan kan definiera vår tidsålder väsentligen och framför allt såsom "kvantitetens herravälde". Om vi sålunda väljer detta kännetecken framför alla andra, är det inte enbart och inte ens huvudsakligen därför att det är ett av de synligaste och minst omtvistliga. Det är framför allt därför att det för oss ter sig som det verkligt grundläggande, därigenom att detta reducerande till det kvantitativa strängt lyder villkoren för det cykliska skede mänskligheten kommit till i den moderna tiden och att den ifrågavarande tendensen till sist endast är den som logiskt leder till själva slutet för den "nedgång" som sker med allt

större hastighet från begynnelsen till änden av en manvantara, det vill säga under hela den tid som manifestationen av en mänsklighet som vår pågår. Denna "nedgång" är på det hela taget, såsom vi redan ofta haft anledning att säga, endast det gradvis skeende fjärmandet från den princip som med nödvändighet innebor i varje manifestationsprocess. I vår värld och på grund av särskilda existensvillkor den är underkastad uppvisar den lägsta punkten aspekten av den rena kvantiteten i avsaknad av varje kvalitativt särdrag. Det säger för övrigt sig självt att detta endast är ett gränsvärde, varför vi faktiskt endast kan tala om "tendens", ty under cykelns själva förlopp kan gränsen aldrig nås, utan denna är på något sätt utanför och nedanför all förverkligad och även all förverkligbar tillvaro.

Det som nu är viktigt att notera alldeles särskilt och från första början, både för att förebygga varje oklarhet och för att klargöra sådant som kan ge upphov till vissa falska föreställningar, är att den lägsta punkten i kraft av analogins lag är liksom en dunkel spegling eller omvänd bild av den högsta punkten. Därav följer detta endast skenbart paradoxala resultat att den fullständigaste avsaknaden av varje princip medför ett slags "förfalskning" av själva principen, det som vissa har uttryckt i "teologisk" form genom att säga att "Satan apar efter Gud". Denna anmärkning kan vara till stor hjälp vid förståelsen av några av de dunklaste av den moderna världens gåtor, vilka denna värld själv för övrigt förnekar, därför att den inte kan uppfatta dem, fastän den bär dem inom sig, och därför att denna förnekelse är en nödvändig förutsättning för bibehållandet av den särskilda mentalitet den existerar igenom: om våra samtida allesammans kunde se det som styr dem och varthän de i verkligheten driver, skulle den moderna världen genast upphöra att existera som sådan, ty det "tillrättaställande", som vi ofta har hänvisat till, kunde just därigenom inte undgå att inträffa. Men eftersom detta "tillrättaställande" å andra sidan förutsätter att den punkt uppnåtts, där "nedgången" fullständigt slutförts och där "hjulet slutat att vrida sig", åtminstone för den stund som anger övergången från en cykel till en annan, måste man därav sluta att, förrän denna punkt av stillastående faktiskt uppnåtts, dessa ting inte kan förstås av allmänheten utan endast av ett ringa antal av dem som är ämnade att i någon mån bereda marken för den framtida cykeln. Det behöver knappast sägas att i allt som vi framställer det är till de senare som vi alltid avsett att uteslutande vända oss utan att bekymra oss om de andras ofrånkomliga avsaknad av förståelse. Visserligen är dessa andra och skall ännu för en viss tid vara det ofantliga flertalet, men det är ju endast under "kvantitetens herravälde", som flertalets åsikt kan göra anspråk på att beaktas.

Vare därmed hur som helst, för ögonblicket och i första hand vill vi främst tillämpa den föregående anmärkningen på ett mer begränsat område än det vi just nämnt: den skall härvidlag tjäna till att förebygga varje sammanblandning mellan den traditionella vetenskapens och den profana vetenskapens synsätt, även i de fall vissa yttre likheter förefaller kunna tilläggas dem. I själva verket härrör ofta dessa likheter endast från omkastade motsvarigheter, där, medan den traditionella vetenskapen väsentligen betraktar det högre uttrycket och ger det lägre uttrycket ett relativt värde endast på grund av dess själva överensstämmelse med det högre uttrycket, den profana vetenskapen däremot har blott det lägre uttrycket i sikte och, oförmögen att gå utöver det område den ägnar sig åt, föreger sig reducera all verklighet därtill. För att ge ett exempel, som direkt avser vårt ämne, är de pytagoreiska talen, såsom tingens principer betraktade, ingalunda talen såsom de moderna, antingen de är matematiker eller fysiker, förstår dem, lika litet som oföränderlighetens princip är en stens orörlighet eller den verkliga enheten är enhetligheten mellan väsenden berövade alla egna kvaliteter. Men likväl, därför att det i båda fallen handlar om tal, har anhängarna av en uteslutande kvantitativ vetenskap ej dragit sig för att vilja räkna pytagoreerna bland sina "föregångare"! För att icke alltför mycket föregripa de redogörelser som följer skall vi endast tillägga att detta än en gång visar det som vi redan tidigare sagt, att de profana vetenskaperna, som den moderna världen är så stolt över, i verkligheten endast är degenererade "lämningar" av forntidens traditionella vetenskaper, liksom för övrigt kvantiteten själv, som de anstränger sig att reducera allt till, är så att säga, med det synsätt varpå de betraktar den, endast "lämningen" av en tillvaro tömd på allt som utgjorde dess essens; och det är sålunda som de föregivna vetenskaperna låter sig undgå eller avsiktligt utmönstrar allt som är verkligt essentiellt och därmed visar sig definitivt oförmögna att ge någon verklig förklaring på vad det vara månne.

Liksom den traditionella vetenskapen om talen är något helt annat än de modernas profana räknelära, också om man utvidgar denna med algebra och alla andra delar den kan tilläggas, så finns även en "helig geometri", i grunden icke mindre skild från den "skolvetenskap" som man i dag betecknar med samma namn, geometri. Vi behöver inte dröja vid detta längre än så, ty alla, som har läst våra tidigare arbeten, vet att vi däri och i synnerhet i *Le Symbolisme de la Croix* [Korsets symbolism] framställt många betraktelser rörande den symboliska geometri det här handlar om, och de har kunnat inse i hur hög grad den lämpar sig för att återge verkligheter av högre slag, åtminstone i den mån de alls kan begripligt återges. Är icke för övrigt de geometriska formerna i grund och botten och nödvändigtvis själva

basen för all figurativ eller ”grafisk” symbolism, alltifrån de alfabetiska och numeriska tecknen i alla språk ända till de mest komplexa och skenbart mest egendomliga initiatiska *yantraerna*? Det är lätt att förstå att denna symbolism kan ge upphov till en obegränsad mångfald av tillämpningar. Men samtidigt bör man lika lätt inse att en dylik geometri så långt ifrån hänför sig till blotta kvantiteten att den tvärtom väsentligen är ”kvalitativ”. Och vi skall säga alldeles detsamma om den verkliga vetenskapen om talen, ty de principiella talen, ehuru de först så kallades genom analogi, befinner sig så att säga i förhållande till vår värld vid den pol som är motsatt den, där den allmänt gängse räknelärens tal befinner sig, de enda tal som de moderna känner och som de uteslutande ägnar sin uppmärksamhet, varvid de tar skuggan för själva verkligheten liksom fångarna i Platons grotta gjorde.

I föreliggande studie skall vi anstränga oss att än mer fullständigt och än mer allmängiltigt visa vad de traditionella vetenskapernas verkliga natur är för något och just därigenom även vilken avgrund som skiljer dem från de profana vetenskaperna, vilka är liksom deras karikatyr eller parodi. Detta gör det möjligt att mäta det förfall, vari den mänskliga mentaliteten råkat, alltmedan den övergått från de förra till de senare men också att se, genom deras föremåls respektive belägenhet, hur detta förfall strängt följer samma nedgående rörelse som vår mänsklighet genomlöper i sin cykel. Självfallet är dessa frågor alltjämt sådana som man inte kan göra anspråk på att fullständigt avhandla, ty till sin natur är de förvisso outtömliga. Men vi skall åtminstone försöka säga tillräckligt därom för att envar skall kunna därav draga de slutsatser som inställer sig vad avser bestämmandet av det ”kosmiska ögonblick” vår innevarande tidsålder motsvarar. Om det däri finns betraktelser, vilka somliga kanske trots allt finner dunkla, är det endast därför att dessa ideer är deras egna tankevanor alltför avlägsna, alltför främmande för allt som de bibringats genom den utbildning de fått och genom den miljö vari de lever. Däråt kan vi ingenting göra, ty det rör sig om ting, för vilka ett i egentlig mening symboliskt uttryckssätt är det enda möjliga och vilka därigenom aldrig kommer att förstås av dem, för vilka symbolismen är en död bokstav. Vi erinrar för övrigt om att detta uttryckssätt är den oundgängliga förmedlaren av all undervisning av initiatiskt slag. Men utan att ens tala om den profana världen, vars oförståelse är uppenbar och på sätt och vis naturlig, räcker det med att kasta en blick på de spår av initiation, som alltjämt lever kvar i Västerlandet, för att se att somliga, i brist på intellektuell ”kvalifikation”, gör sig symboler, som är avsedda för deras meditation, och för att vara viss om att dessa individer, på grund av de titlar de antar och några initiationsgrader som de ”virtuellt” erhållit,

aldrig kommer att förstå den verkliga betydelsen av det minsta fragment av "Öster- och Västerlandets Stora Byggmästares" mystiska geometri!

Eftersom vi just nämnt Österlandet, är ytterligare en anmärkning på sin plats: om den utbredning som det sinnestillstånd vi specifikt kallar "modernt" framför allt på dessa senare år vunnit och det inflytande det utövar allt mer, åtminstone i det yttre, på alla. Icke desto mindre är och förblir detta sinnestillstånd västerländskt genom sitt ursprung: det är i Västerlandet det uppstått och länge haft sitt uteslutande maktområde, och i Österlandet kommer dess inflytande aldrig att vara annat än ett "förvästligande". Hur långt detta inflytande än må räcka under det skeende som alltjämt kommer att fortgå, skall man följaktligen aldrig kunna påstå sig ställa detta emot det vi sagt om skillnaden mellan den österländska andan och den västerländska andan, vilken för oss på det hela taget är densamma som skillnaden mellan den traditionella andan och den moderna andan. Ty det är alltför uppenbart att i samma mån som en människa "förvästligas", av vilken ras hon än är och från vilket land hon än kommer, hon just därigenom upphör att vara österlänning i andligt och intellektuellt avseende, det vill säga det enda avseende som egentligen betyder något för oss. Det rör sig inte här om blotta "geografin", åtminstone inte i den innebörd som de moderna ger den, ty det finns även en symbolisk geografi. På tal härom kan för övrigt sägas att Västerlandets nuvarande övermakt erbjuder en mycket talande motsvarighet till en cykels slut, emedan väster är just den punkt där solen går ner, det vill säga där den når slutmålet för sin dagliga vandring och där enligt den kinesiska symbolismen "den mogna frukten faller vid trädets fot". Ifråga om de medel, varmed Västerlandet kommit att upprätta denna dominans, varav "moderniseringen" av en mer eller mindre avsevärd del av österlänningarna är blott det senaste och mest beklagliga resultatet, räcker det med att erinra sig vad vi i andra verk sagt för att övertyga sig om att dessa medel, när allt kommer omkring, vilar endast på den materiella makten, vilket med andra ord betyder att den västerländska dominansen är blott ännu ett uttryck för "kvantitetens herravälde".

Från vilken sida man än betraktar tingen, återföres man till samma överväganden och ser dessa ständigt sannas i alla de tillämpningar man kan göra av dem. Här finns för övrigt intet som borde överraska, ty sanningen är nödvändigtvis konsekvent, vilket givetvis ingalunda betyder "systematisk", tvärtemot vad de profana filosoferna och vetenskapsmännen alltför gärna kunde förmoda, instängda som de är i snävt begränsade föreställningar, sådana som beteckningen "system" egentligen passar och som i själva verket endast är uttryck för den otillräcklighet som vidlåder individuella mentaliteter, när de är hänvisade till sig själva, dessa mentaliteter må

sedan vara sådana som man överenskommit om att kalla "genialiska", vilkas alla mest omskrutna spekulationer förvisso inte kan mäta sig med kännedomen om den minsta traditionella sanning. Även i denna fråga har vi lämnat tillräcklig förklaring, när vi haft tillfälle att påvisa skadeverkningsarna av den "individualism" som är ännu ett av den moderna andans särmerken. Men vi skall här tillägga att den individens falska enhet, som fattar honom såsom utgörande en fullständighet i sig själv, motsvarar i den mänskliga ordningen den föregivna "atomens" enhet i den kosmiska ordningen: den ena och den andra är blott element betraktade såsom "enkla" enligt ett helt kvantitativt synsätt och förmodas som sådana kunna genomgå något slags obegränsad upprepning, vilket egentligen är en ren omöjlighet, då det väsentligen är oförenligt med tingens själva natur. Denna obegränsade upprepning är i själva verket intet annat än den rena mångfalden, mot vilken den nuvarande världen strävar med alla sina krafter, dock utan att någonsin kunna nå fram till att helt förlora sig däri, eftersom denna rena mångfald ligger på en nivå, som befinner sig lägre än all manifesterad tillvaro och utgör den principiella enhetens motsatta pol. Man måste alltså se den cykliska nedgående rörelsen såsom skeende mellan dessa båda poler, utgående från enheten eller snarare från den punkt inom manifestationens område som är enheten närmast, i förhållande till det existenstillstånd man betraktar, och såsom strävande alltmer mot mångfalden, vi menar mångfalden analytiskt betraktad och ej hänförd till någon princip, ty det säger sig självt att i den principiella ordningen varje mångfald är syntetiskt innefattad i själva enheten. Det kan förefalla som om det i en viss bemärkelse funnes mångfald i de båda yttersta punkterna, liksom det även motsvarighetsmässigt, enligt vad vi just sagt, finns å ena sidan enhet och å andra sidan "enheter". Men begreppet omkastad analogi tillämpas ännu strängare här. Medan den principiella mångfalden innefattas i den verkliga metafysiska enheten, innefattas däremot de aritmetiska eller kvantitativa "enheter" i den andra mångfalden, den undre. Låt oss i förbigående anmärka detta: visar icke redan blotta faktum, att man kan tala om "enheter" i plural, hur långt ifrån den verkliga enheten detta, som man så betraktar, är? Den undre mångfalden är per definition rent kvantitativ, och man kunde säga att den är själva kvantiteten skild från all kvalitet. Däremot är den övre mångfalden eller det, som vi här analogivis kallar så, i verkligheten en kvalitativ mångfald, det vill säga helheten av de kvaliteter eller attribut som utgör väsendenas och tingens essens. Man kan alltså ytterligare säga att den nedgång vi talat om sker från den rena kvaliteten mot den rena kvantiteten, varvid bådadera för övrigt är gränser, som ligger utanför manifestationen, den ena bortom och den den andra hitom. Så är det, eftersom de i avseende på de

särskilda villkor som gäller vår värld eller vårt existensstillstånd är uttryck för två universella principer, som vi annorstädes betecknat såsom "essens" respektive "substans" och som är de två poler, mellan vilka hela manifestationen försiggår. Här har vi den punkt som vi måste fullständigast förklara i första rummet, ty det är framför allt därigenom, som man kan bättre förstå de andra betraktelser som vi skall utveckla i den studie som nu följer.

Kapitel I

KVALITET OCH KVANTITET

Man anser ganska allmänt kvaliteten och kvantiteten vara två varandra kompletterande termer, ehuru man säkerligen ofta långt ifrån förstår den djupa orsaken till detta förhållande. Denna orsak ligger i den motsvarighet som vi i sista hand angivit i det föregående. Man måste alltså här utgå ifrån den första av alla kosmiska dualiteter, från den som utgör själva grunden för tillvaron eller världsalltets manifestation och utan vilken ingen manifestation, av vad slag det vara må, vore möjlig. Denna är *purushas* och *prakritis* dualitet enligt den hinduiska läran eller, för att använda en annan terminologi, "essensens" och "substansens" dualitet. Dessa principer bör betraktas såsom universella, då de är de båda polerna i all manifestation. Men på en annan nivå eller snarare på flera andra nivåer såsom de mer eller mindre särskilda områden, som man kan föreställa sig inom tillvaron i världsalltet, kan man också på analogt sätt använda just dessa termer i en relativ betydelse att beteckna det som motsvarar dessa principer eller det som företräder dem mer direkt med avseende på ett mer eller mindre begränsat tillstånd i manifestationen. Sålunda kan man tala om essensen och substansen antingen för en värld, det vill säga för ett av vissa särskilda betingelser bestämt tillstånd i tillvaron, eller för ett väsen i och för sig självt betraktat, eller också för ettvar av detta väsens tillstånd, det vill säga för dess manifestation i envar av tillvarons grader. I detta senare fall är essensen och substansen naturligtvis den mikrokosmiska motsvarigheten till det som de från makrokosmisk synpunkt är för den värld, där denna manifestation finns, eller med andra ord är de endast särskilda yttringar av samma relativa principer, som själva är den universella essensens och den universella substansens bestämningar med avseende på betingelserna i den värld det handlar om.

Uppfattade i sin relativa betydelse och framför allt med avseende på de enskilda väsendena, är essensen och substansen i det hela taget detsamma som det som de skolastiska filosoferna kallat "form" och "materia". Men vi föredrar att avstå från bruket av dessa senare termer, vilka säkerligen på grund av en ofullkomlighet hos det latinska språket i detta hänseende endast ganska inexakt återger de ideer de skall uttrycka (1) och vilka blivit än mer mångtydiga på grund av den olikhet i betydelse samma ord allmänt fått i det moderna språket. Vare därmed hur som helst: att säga att varje manifesterat väsen är en sammansättning av "form" och "materia" vill med

andra ord säga att dess existens nödvändigtvis på en gång kommer från essensen och substansen och att det följaktligen i detta finns något som motsvarar den ena och den andra av dessa båda principer, så att väsendet är liksom en resultant av deras förening eller, för att tala precisare, av den verkan den aktiva principen eller essensen övar på den passiva principen eller substansen. Och i den tillämpning därav, som mer speciellt göres ifråga om individuella väsen, är denna "form" och denna "materia", som dessa väsen består av, identiska med det som den hinduiska traditionen betecknar såsom respektive *nâma* och *rûpa*. Under det att vi framhåller dessa samstämmigheter mellan olika terminologier, samstämmigheter som kan ha fördelen att möjliggöra för några att överflytta våra förklaringar till ett språk de är mer vana vid och i följd därav lättare förstå dem, tillägger vi även att det som kallas "aktualitet" och "potentialitet" i aristotelisk mening likaledes motsvarar essens och substans. Dessa båda termer kan för övrigt ges en vidare tillämpning än termerna "form" och "materia". Men att säga att det i varje väsen finns en blandning av aktualitet och potentialitet uttrycker djupast sett återigen detsamma, ty aktualiteten är i väsendet det varigenom det har del i essensen och potentialiteten det varigenom det har del i substansen. Den rena aktualiteten och den rena potentialiteten kan inte finnas någonstans i manifestationen, eftersom de i sista hand är likvärdigheterna till den universella essensen och den universella substansen.

Har vi väl förstått detta, kan vi tala om essensen och substansen i vår värld, det vill säga den som är området för den individuella människan, och vi skall säga att i enlighet med de betingelser, som egentligen bestämmer denna värld, framträder dessa båda principer däri under respektive kvalitets och kvantitetens aspekter. Detta kan framstå som självklart redan ifråga om kvaliteten, eftersom essensen i det hela taget är den principiella syntesen av alla de attribut som tillhör ett väsen och som gör att detta väsen är vad det är och att attribut eller kvaliteter i grunden är synonyma. Och man kan anmärka att kvaliteten sålunda betraktad såsom essensens innehåll, om man får så uttrycka sig, inte är inskränkt uteslutande till vår värld utan kan överflyttas, så att den får en universell betydelse, vilket för övrigt icke alls är förvånande, alldenstund den här företräder den högre principen. Men i en dylik universalisering upphör kvaliteten att vara korrelativet till kvantiteten, ty denna är tvärtom strängt knuten till vår världs särskilda betingelser. Hänför man för övrigt inte enligt teologiskt synsätt kvaliteten på något sätt till Gud själv, när man talar om Hans attribut, medan det däremot vore uppenbart otänkbart att på samma sätt överflytta några som helst kvantitativa bestämningar på Honom (2)? Häremot torde man kanske kunna invända att Aristoteles inordnar kvaliteten liksom även kvantiteten

bland "kategorierna", vilka endast är särskilda *modi*, tillvaroformer, hos varat och för honom inte har samma utsträckning. Men så är det, emedan han inte genomför den överflyttning som vi just talat om och som han för övrigt inte behöver genomföra, enär uppräkningsen av "kategorierna" avser endast vår värld och dess betingelser, liksom kvaliteten inte kan och verkligen inte skall fattas i annan betydelse än den för oss i vårt individuella tillstånd mest omedelbara, där den framträder som ett korrelativ till kvantiteten, såsom vi sade alldeles i början.

Det är å andra sidan intressant iakttaga att skolastikernas "form" är det som Aristoteles kallar *eidos* och att det sistnämnda ordet används också för att beteckna "slag", vilket egentligen är en natur eller en essens, som är gemensam för en obestämd mängd av individer. Men denna natur är av ett rent kvalitativt slag, ty den är i sanning "oräknelig" i ordets egentliga betydelse, det vill säga oberoende av kvantiteten, emedan den är odelbar och hel i envar av de individer som tillhör detta slag, så att detta på intet vis påverkas eller modifieras av individernas antal och alltså inte är beroende av "fler" eller "färre". Än mera: *eidos* är etymologiskt sett "idé", inte i den psykologiska betydelse de moderna ger ordet, utan i en ontologisk betydelse, som ligger närmare Platons än man vanligen tror, ty vilka skillnader, som reellt än föreligger mellan Platons och Aristoteles' uppfattningar i detta avseende, har dessa skillnader, som ofta sker, starkt överdrivits av deras lärjungar och kommentatorer. De platonska ideerna är också essenser. Platon visar främst deras transcendentia aspekt och Aristoteles deras immanenta aspekt, vilket nödvändigtvis inte utesluter vartannat, vad de "systematiska" tänkarna än månde säga därom, utan hänför sig endast till olika nivåer. I varje fall rör det sig här alltid om tingens "urtyper" eller essentiella principer, vilka står för det man kunde kalla manifestationens kvalitativa sida. För övrigt är just dessa platonska ideer med ett annat namn och genom en direkt härledning detsamma som de pytagoreiska talen, och detta visar tydligt att dessa samma pytagoreiska tal, såsom vi redan tidigare redan sagt, ehuru de analogt kallats tal, alls icke är talen i detta ords kvantitativa och vanliga bemärkelse, utan tvärtom rent kvalitativa och motsvarar omvänt, på essensens sida, det som de kvantitativa talen är på substansens sida (3).

När däremot den helige Thomas ab Aquino säger att "*numerus stat ex parte materiae*", är det förvisso det kvantitativa talet det handlar om, och han bekräftar just därigenom att kvantiteten hör omedelbart till manifestationens substantiella sida. Vi säger substantiell, ty *materia* i den skolastiska bemärkelsen är alls icke "materien" såsom de moderna fysikerna tänker sig den, utan just substansen, antingen i sin relativa bemärkelse, när den sätts i

samband med *forma* och hänföres till särskilda väsenden eller, när det är fråga om *materia prima*, såsom den universella manifestationens passiva princip, det vill säga den rena potentialiteten, som är likvärdig med *prakriti* i den hinduiska läran. Men så snart det är fråga om ”materia”, i vilken betydelse man än vill tänka sig den, blir allting särskilt oklart och förvirrat och säkerligen icke utan orsak (4). Även om vi kunnat tillräckligt visa kvalitetens samband med essensen utan att ingå på långa utläggningar, skulle vi dock behöva tala utförligare om kvantitetens samband med substansen, ty vi måste först lyckas klarlägga de olika aspekter, vari det som västerlänningarna kallar ”materia” framträder, också före den moderna avvikelsen, där detta ord skulle få en sådan stor roll sig tilldelad. Detta är för övrigt så mycket nödvändigare som denna fråga på sätt och vis ligger till grund för själva huvudämnet för vår studie.

Noter

(1) Dessa ord återger på ett föga lyckat sätt de grekiska termerna *eidos* och *hyle*, vilka Aristoteles brukar i samma betydelse och vilka vi i det följande skall återkomma till.

(2) Man kan tala om *Brahma saguna* eller *Brahma* ”kvalificerat”, men det kan på intet vis vara fråga om *Brahma* ”kvantificerat”.

(3) Man kan också göra den anmärkningen att ett väsens namn såsom uttryck för dess essens egentligen är ett tal fattat i samma kvalitativa betydelse. Detta upprättar ett nära samband mellan uppfattningen om de pytagoreiska talen – och sedan den om de platoniska ideerna – och bruket av sanskrittermen *nâma* som beteckning för ett väsens essentiella sida.

(4) Låt oss på tal om essensen och substansen också framhålla att skolastikerna med *substantia* ofta återger den grekiska termen *ousia*, som tvärtom egentligen och bokstavligen är ”essens”, vilket icke så litet bidrar till att förvärra språkförbistringen. Därav kommer uttryck som till exempel ”substantiell form”, vilket alldeles orätt brukas om det som i verkligheten är ett väsens essentiella sida och alls icke dess substantiella.

Översättarens not

”*Numerus stat ex parte materiae*” (latin). Talet hör till materien.

Kapitel II

”MATERIA SIGNATA QUANTITATE”

Det som Aristoteles kallade *hyle* kallar skolastikerna allmänt *materia*. Som vi redan sagt, får denna *materia* på intet vis sättas lika med de modernas ”materia”. Deras invecklade och i vissa stycken rent motsägelsefulla uppfattning synes ha varit lika främmande för de gamle i Västerlandet som den är för österlänningarna. Även om man medgav att den i vissa särskilda fall kunde bli denna ”materia” eller, för att uttrycka sig exaktare, om man kunde i efterhand införa denna nyare uppfattning i dessa, är den också samtidigt många andra ting, och det är dessa olika ting, som vi från första början måste vara noga med att hålla isär. Men om vi skall ge dem alla en gemensam beteckning, liksom namnen *hyle* och *materia*, äger vi i de nutida västerländska språken ingen bättre term än ”substans”. Först och främst är *hyle* såsom universell princip den rena potentialiteten, i vilken icke finns något vare sig urskilt eller ”aktualiserat” och vilken utgör det passiva ”underlaget” för all manifestation. Den är alltså i denna betydelse *prakriti* eller den universella substansen, och allt som vi annorstädes sagt i fråga om denna kan tillämpas även på *hyle* så fattad (1). Vad gäller substansen, fattad i relativ betydelse, såsom varande det som analogt representerar den substantiella principen och fyller dess funktion i avseende på ett visst slags mer eller mindre snävt avgränsad existens, kallas också den i andra hand *hyle*, i synnerhet när termerna *hyle* och *eidos* sammanställs för att beteckna de båda sidorna, den essentiella och den substantiella, av särskilda existenser.

Efter Aristoteles håller skolastikerna isär dessa två betydelser med uttrycken *materia prima* och *materia secunda*. Vi kan alltså säga att deras *materia prima* är den universella substansen och deras *materia secunda* är substansen i relativ betydelse. Men så snart man kommer in på det relativa, kan ju termerna brukas flerfaldigt på olika nivåer, så att det som på en viss nivå är *materia* kan på en annan nivå bli *forma* och omvänt, allt enligt den hierarki av mer eller mindre särpräglade grader som man anser den manifesterade existensen vara. I alla händelser är en *materia secunda*, ehuru den utgör den potentiella sidan av en värld eller ett väsen, aldrig ren potentialitet. Det finns ingen annan ren potentialitet än den universella substansen, vilken befinner sig under icke endast vår värld (*substantia*, av *sub stare*, är ordagrant ”det som står under”, vilket uttrycks också i ”underlag” och ”substrat”) utan även alla världar i sin helhet eller alla de tillstånd som innefattas i den universella manifestationen. Låt oss tillägga att den universella

substansen, också därför att den endast är den absolut "indistinkta" och odifferentierade potentialiteten, är den enda princip som egentligen kan sägas vara "ovetbar", icke endast emedan vi är oförmögna att känna den utan också emedan det faktiskt icke finns något att känna i den. Vad de relativa substanserna beträffar, har också dessa del i den universella substansens "ovetbarhet" i samma mån som de har del i dess potentialitet. Det är alltså inte på den substantiella sidan, som man skall söka tingens förklaring, utan tvärtom på den essentiella sidan. Detta kan man översätta till rummets symbolism genom att säga att all förklaring måste gå uppifrån ner och icke nerifrån upp. Denna anmärkning är särskilt viktig för oss, ty den anger omedelbart grunden till att den moderna vetenskapen i verkligheten saknar allt förklaringsvärde.

Innan vi går vidare, bör vi genast notera att fysikernas "materia" i varje fall endast kan vara en *materia secunda*, eftersom de antar den ha vissa egenskaper, om vilka de för övrigt inte är helt överens, så att det inte finns annat än potentialitet och "indistinktion" däri. Då ju för övrigt deras uppfattningar avser endast sinnevärlden och inte går bortom denna, behöver de inte beakta *materia prima*. Likväl talar de på grund av en underlig förvirring jämt och ständigt om "orörlig materia" utan att inse att, vore den verkligen orörlig, den skulle vara berövad varje egenskap och icke manifesteras sig på något som helst sätt, så att den absolut inte skulle vara något som deras sinnen kunde förnimma, medan de tvärtom kallar allt, som träffar deras sinnen, för "materia". I verkligheten kan orörligheten passa endast för *materia prima*, eftersom den är synonym med passivitet eller ren potentialitet. Att tala om "materiens egenskaper" och samtidigt hävda att "materien är orörlig" innebär en olöslig motsägelse. Det ligger en egenomlig ironi däri att den moderna "scientismen" eller vetenskapstron, som föreger sig utmönstra allt "mysterium", likväl i sina fåfänga försök till förklaring vädjar endast till det mest mystiska i detta ords alldagliga betydelse, det vill säga det dunklaste och minst begripliga!

Om man nu lägger åt sidan denna materiens föregivna "orörlighet", som i själva verket endast är en absurditet, kan man fråga sig om denna samma "materia", utrustad med mer eller mindre väl definierade kvaliteter, som sätter den i stånd att manifesteras sig för våra sinnen, är detsamma som vår världs *materia secunda* såsom skolastikerna fattar den. Man kan ana att ett dylikt likställande är oriktigt redan genom att bara iakttaga att, för att i förhållande till vår värld fylla en funktion analog med den av *materia prima* eller av den universella substansen i förhållande till hela manifestationen, den *materia secunda* det handlar om icke alls behöver vara manifesterad ens i denna värld utan endast tjäna till "underlag" eller "rot" till det som

manifesteras i denna och att följaktligen de kvaliteter, som är förnimbara för sinnena, icke kan vara inneboende i denna utan i stället härrör från "mottagna" former i denna, vilket återigen betyder att allt som är kvalitet i sista hand bör hänföras till essensen. Här ser man alltså en ny förvirring framträda: i sin strävan att reducera kvalitet till kvantitet har de genom ett slags "villfarelsens logik" kommit till att sammanblanda den ena med den andra och att följaktligen låta själva kvaliteten tillkomma deras "materia" som sådan, vari de slutligen förlägger hela verkligheten eller åtminstone allt som de är i stånd att erkänna som verklighet, vilket utgör "materialismen" i egentlig mening.

Vår världs *materia secunda* får emellertid inte vara berövad varje bestämning, ty om den det vore, skulle den sammanblandas med själva *materia prima* i dennas fullständiga "indistinktion". Å andra sidan kan den inte vara en *materia secunda* vilken som helst, utan den bör vara bestämd i enlighet med denna världs särskilda betingelser och på ett sådant sätt att det faktiskt är i avseende på denna, som den är i stånd att fylla funktionen av substans och inte med avseende på något som helst annat. Man måste alltså precisera denna bestämnings natur, och det är vad den helige Thomas ab Aquino gör, när han definierar denna *materia secunda* såsom *materia signata quantitate*. Det, som innebor i den och gör den till vad den är, är alltså ej kvaliteten, icke ens blott såsom av det sinnliga slaget betraktad, utan tvärtom kvantiteten, som ju sålunda är *ex parte materiae*. Kvantiteten är en av själva betingelserna för tillvaron i den sinnliga eller kroppsliga världen. Av dessa betingelser är den till och med en av dem som mest exklusivt utmärker denna och således, vilket man för övrigt kunde vänta sig, kan definitionen av *materia secunda* ifråga inte avse något annat än denna värld, men den avser den hel och hållen, ty allt som finns däri är nödvändigtvis underkastat kvantiteten. Denna definition är alltså fullständigt tillräcklig, utan att det funnes anledning att, såsom man gjort med den moderna "materien", tillägga denna *materia secunda* egenskaper, som i verkligheten på intet vis kan tillhöra den. Man kan säga att kvantiteten, vilken egentligen utgör vår världs substantiella sida, är dess så att säga "basala" eller grundläggande betingelse. Men man måste noga akta sig för att därför ge den en betydelse av annat slag än den i verkligheten har och framför allt för att vilja härleda förklaringen av denna värld ur den, liksom man måste akta sig för att sammanblanda en byggnads grund med dess övre delar. Så länge som bara grunden finns, finns ännu ingen byggnad, även om denna grund är oundgänglig, och så länge endast kvantiteten finns, finns ännu ingen sinnlig manifestation, även om denna i kvantiteten har sin rot. Reducerad till sig själv är kvantiteten endast en nödvändig förutsättning, men en

som icke förklarar något. Den är förvisso en grund, men den är intet annat, och man får inte glömma att grunden genom själva definitionen är belägen på den lägsta nivån. Även är kvalitetens reduktion till kvantitet egentligen intet annat än ”denna reduktion av det högre till det lägre”, varmed somliga mycket träffande velat känneteckna materialismen: att tro sig om att kunna få det ”mera” att framgå ur det ”mindre”, är i själva verket en av de mest typiska av alla de moderna förvillelserna.

Ytterligare en annan fråga inställer sig. Kvantiteten framträder för oss i skilda *modi*, sätt att vara till. Därbland finns den diskontinuerliga kvantiteten, som egentligen är talet (2), och den kontinuerliga kvantiteten, som huvudsakligen utgöres av de rumliga och tidliga storheterna. Vilket av dessa tillvarsätt utgör mer bestämt det som kan kallas den rena kvantiteten? Denna fråga har också sin betydelse, så mycket mer som Descartes, vilken står vid utgångspunkten för en stor del av de specifikt moderna filosofiska och vetenskapliga uppfattningarna, ville definiera materien med utsträckning och göra denna definition till själva principen för en kvantitativ fysik, vilken, ehuru den ännu icke var ”materialism”, åtminstone var ”mekanism”. Man kunde frestas att därav draga slutsatsen att det är utsträckningen, såsom direkt inneboende i materien, som utgör kvantitetens grundläggande tillvarsätt. Tvärtom synes den helige Thomas ab Aquino med sitt uttalande ”*numerus stat ex parte materiae*” snarare framkasta att det är talet, som utgör denna världs substantiella grund och att det följaktligen är talet, som i sanning skall betraktas såsom den rena kvantiteten. Denna talets ”grundkaraktär” stämmer för övrigt fullkomligt överens med faktum att det i den pytagoreiska läran är talet, som genom omvänd analogi uppfattas såsom symbolen för tingens essentiella principer. Man måste för övrigt göra den anmärkningen att inte heller Descartes’ materia är skolastikernas *materia secunda* utan att den redan är ett exempel, och kanske det första till tiden bestämda, på en ”materia” enligt den moderne fysikers uppfattning, även om Descartes i denna föreställning ännu inte inlagt allt det som hans efterföljare så småningom skulle införa för att komma fram till de nyaste teorierna om ”materiens sammansättning”. Det finns alltså anledning misstänka att det i den cartesianska definitionen av materien föreligger något misstag eller någon sammanblandning och att det kanske utan upphovsmannens vetskap redan måst insmyga sig däri ett element, som inte är av det rent kvantitativa slaget. Och mycket riktigt, som vi strax skall se, kunde utsträckningen, allt medan den uppenbarligen har en kvantitativ karaktär, liksom för övrigt allt som hör till den sinnliga världen, likväl inte betraktas såsom ren kvantitet. Vad mera är, kan man också märka att de teorier, som går längst i riktning mot reduktion till det kvantitativa, i all-

mänhet är ”atomistiska” i en eller annan form, det vill säga de inför i sin uppfattning om materien en diskontinuitet, som för den mycket närmare talets natur än utsträckningens. Och själva faktum att den kroppsliga materien trots allt icke kan uppfattas som annat än utsträckning är för all ”atomism” endast en källa till motsägelser. En annan grund till förvirringen i allt detta, en grund vi skall återkomma till, är den vana man tagit sig att betrakta ”kropp” och ”materia” som i stort sett synonyma. I verkligheten är kropparna inte alls *materia secunda*, vilken inte förekommer någon stans i de manifesterade existenserna i denna värld, utan de framgår ur denna endast såsom från sin substantiella princip. Slutligen är det ju talet, vilket inte heller någonsin förnims direkt i sitt rena tillstånd i den kroppsliga världen, som i första hand måste på kvantitetens område betraktas såsom utgörande dennas grundläggande tillvarosätt. De andra tillvarosätten är endast härledda, det vill säga de är på sätt och vis kvantitet endast genom delaktighet i talet. Detta erkänner man för övrigt implicit, när man, som man alltid gjort, anser att allt som är kvantitativt måste kunna uttryckas numeriskt. I dessa andra tillvarosätt framträder kvantiteten, även om den är det förhärskande elementet, alltid som mer eller mindre blandad med kvalitet, och det är sålunda som rums- och tidsuppfattningarna, trots de moderna matematikernas alla ansträngningar, aldrig kommer att kunna vara uteslutande kvantitativa, med mindre än att man samtycker till att reducera dem till fullständigt tomma begrepp, utan kontakt med någon som helst verklighet. Men sanningen att säga består den nuvarande vetenskapen inte till stor del av tomma begrepp, som endast har karaktären av ”konventioner” utan minsta verklighetsinnehåll? Vi skall förklara oss mer fullständigt i denna senaste fråga, framför allt vad gäller rummets natur, ty denna punkt har ett nära samband med den geometriska symbolismens principer och erbjuder samtidigt ett utmärkt exempel på den urartning som leder från de traditionella uppfattningarna till de profana uppfattningarna. Vi skall komma fram till detta, när vi undersöker först hur ”måttets” idé, varpå själva geometrin vilar, traditionellt kan överföras till att få en betydelse, som helt skiljer sig från den som den har för de moderna lärde, vilka i det hela taget ser denna endast som medlet för att komma sitt förvända ”ideal” så nära som möjligt, det vill säga att steg för steg reducera allting till kvantitet.

Noter

(1) Vi noterar att ordet *hyle* i första hand avser den vegetativa principen. Det finns där en anspelning på den ”rot” (på sanskrit *mūla*, en term som tillämpas på *prakriti*), varur manifestationen utvecklas. Man kan däri se

också ett visst samband med det som den hinduiska traditionen säger om växtlivets "asuriska" natur, som med sina rötter faktiskt tränger ner i det som utgör vår världs mörka underlag. Substansen är på visst sätt tillvarons mörka pol, såsom man bättre skall se i det följande.

(2) Talets rena idé är väsentligen heltalets idé, och det är tydligt att heltalens följd utgör en diskontinuerlig serie. Alla de utvidgningar, som denna idé fått och som givit upphov till betraktandet av bråktalen och de inkommensurabla talen, är verkliga förvrängningar av den och utgör egentligen bara försök man gjort att så mycket som möjligt minska intervallerna av numerisk diskontinuitet för att göra dess tillämpning på mätandet av kontinuerliga storheter mindre ofullkomlig.

Översättarens anmärkning

"Materia signata quantitate" (latin), materia präglad av kvantitet.

Kapitel III

MÅTT OCH MANIFESTATION

Om vi anser det önskvärt att avstå från bruket av ordet ”materia”, så länge som vi inte har att särskilt granska de moderna uppfattningarna, torde man nog förstå att grunden därtill är de förväxlingar som det ofrånkomligen ger upphov till, ty det är omöjligt att det inte frammanar först och främst, och detta även hos dem som känner den skiljaktiga betydelse det hade för skolastikerna, föreställningen om det som nutidens fysiker betecknar därmed, eftersom denna nyare innebörd är den enda, som är knuten till ordet i det gängse språket. Men som vi redan sagt, möter denna föreställning icke i någon traditionell lära, vare sig öster- eller västerländsk sådan. Detta visar åtminstone att, också i den mån det vore möjligt att antaga en dylik uppfattning såsom riktig, efter att ha befriat den från vissa heterogena eller rent av tydligt motsägelsefulla element, den inte rymmer något egentligen väsentligt och i själva verket avser endast ett mycket egenartat sätt att betrakta tingen. Eftersom det rör sig om endast en mycket ny föreställning, säger det samtidigt sig självt att den inte ligger implicit i själva ordet, som är mycket äldre än denna föreställning och vars ursprungliga betydelse således måste vara fullständigt oberoende av den. Men man måste för övrigt erkänna att detta ord hör till dem, vilkas verkliga etymologiska härledning är mycket svår att bestämma, som om ett mer eller mindre ogenomträngligt mörker bestämt måste omvärva allt som har med ”materien” att göra. Det är knappast möjligt att härvidlag göra mer än att urskilja vissa föreställningar, som är förbundna med ordets rot, vilket för övrigt inte alldeles saknar ett visst intresse, även om man inte kan avgöra vilken av dessa föreställningar, som ligger den ursprungliga betydelsen närmast.

Den förbindelse, som förefaller ha oftast iakttagits, är den som knyter *materia* till *mater*, och detta passar faktiskt väl för substansen, i den mån denna är en passiv eller symboliskt sett ”kvinnlig” princip: man kan säga att *prakriti* med avseende på manifestationen spelar ”moderns” roll, på samma sätt som *purusha* spelar ”faderns” roll, och det är likadant i alla de grader, där man analogt kan föreställa sig ett växelförhållande mellan väsen och substans (1). Å andra sidan är det möjligt att också knyta samma ord, *materia*, till det latinska verbet *metiri*, ”mäta” (och vi skall se att det i sanskrit finns en form, som ligger ordet *materia* ännu närmare). Men den som säger ”mäta”, säger därmed ”bestämma”, och detta kan inte tillämpas på den universella substansen eller *materia prima*, som är absolut obe-

stämd, utan bör i stället avse någon annan, mer inskränkt betydelse. Det är just denna punkt, som vi nu skall närmare undersöka.

Såsom Ananda K. Coomaraswamy säger på tal om detta, ”har sanskrit för allt som kan tänkas eller förnimmas (i den manifesterade världen) endast uttrycket *nâma-rûpa*, vars båda termer motsvarar ’det för tanken fattbara’ och ’det för sinnena förnimbara’ (betraktade såsom två varandra kompletterande aspekter, vilka hänför sig till tingens essens respektive substans) (2). Ordet *mâtrâ*, som bokstavligen betyder ’mått’, är visserligen den etymologiska motsvarigheten till *materia*, men det som sålunda ’mätes’, är inte fysikernas ’materia’, utan de möjligheter till manifestation som innebor i anden (*âtma*)” (3). Denna föreställning om ”mått”, sålunda omedelbart förknippad med själva manifestationen, är mycket viktig och är för övrigt långt ifrån uteslutande tillhörig den hinduiska traditionen, vilken Coomaraswamy här har för ögonen. I själva verket torde man kunna säga att den återfinns i en eller annan form i alla traditionella läror, och även om vi inte vill påstå oss kunna för stunden ange alla de överensstämmelser, som man skulle kunna anföra i detta avseende, skall vi likväl säga tillräckligt om dem för att styrka detta påstående, samtidigt som vi klargör, så långt oss möjligt är, denna ”måttets” symbolism, som i synnerhet i vissa initiatiska former innehar en viktig plats.

Måttet, fattat i bokstavlig betydelse, hänför sig huvudsakligen till den kontinuerliga kvantitetens område, det vill säga på det mest omedelbara sätt till de ting som äger en rumlig karaktär (ty även om tiden själv är kontinuerlig, kan den mätas endast medelbart, genom att på något sätt knyts till rummet medelst rörelsen, som upprättar ett förhållande mellan dem båda). Detta innebär att måttet i det hela taget hänför sig antingen till själva utsträckningen eller till det man brukar kalla ”den kroppsliga materien” på grund av den karaktär av utsträckning som denna med nödvändighet äger, vilket för övrigt inte betyder att dess natur inskränks till enbart utsträckning, såsom Descartes påstod. I det första fallet är måttet egentligare ”geometriskt”, i det andra fallet torde man snarare kunna kalla det ”fysiskt” i detta ords vanliga bemärkelse. Men i verkligheten återföres detta andra fall till det första, eftersom kroppar är omedelbart mätbara i den mån de befinner sig i utsträckningen och upptar en bestämd del av denna, medan deras andra egenskaper inte kan mätas annat än i den mån dessa kan på något sätt hänföras till utsträckningen. Såsom vi förutsett, är vi här mycket långt från *materia prima*, som i sin absoluta ”indistinktion” i själva verket inte kan vare sig mätas på något sätt eller tjäna till att mäta något vad det vara månde. Men vi måste fråga oss huruvida detta begrepp om måttet inte är mer eller mindre nära förbundet med det som utgör vår världs *materia*

secunda, och faktiskt existerar denna förbindelse på grund av att denna materia är *signata quantitate*. Om måttet omedelbart avser utsträckningen och det som innehålls i denna, är det i själva verket genom denna utsträcknings kvantitativa aspekt, som måttet möjliggjorts. Men den kontinuerliga kvantiteten är, som vi förklarat, endast en från kvantiteten härledd tillvaroform, det vill säga den är kvantitet egentligen endast genom sin delaktighet i den rena kvantiteten, vilken är inneboende i den kroppsliga världens *materia secunda*. Låt oss också tillägga att det är emedan kontinuet icke är den rena kvantiteten, som måttet alltid företer en viss ofullkomlighet i sitt numeriska uttryck, så att talets diskontinuitet gör det omöjligt att tillräckligt tillämpa det på kontinuerliga storheter. Talet är mycket riktigt grunden till all mätning, men i den mån man betraktar endast talet, kan man inte tala om mätning, då denna är talets tillämpning på något annat, en tillämpning som alltid är möjlig inom vissa gränser, det vill säga, om man tar med i beräkningen den otillräcklighet vi just angivit för allt som är underkastat det kvantitativas villkor eller med andra ord för allt som hör till den kroppsliga manifestationens område. Emellertid – och vi återkommer nu till den tanke A. Coomaraswamy uttryckt – måste man noga se upp med att i verkligheten och trots vissa missbruk i det vanliga språket kvantiteten inte är det som mätes utan tvärtom det varmed tingen mätes. För övrigt kan man säga att måttet i en omvänt analog betydelse förhåller sig till talet såsom manifestationen till sin essentiella princip.

Om man skall utsträcka måttets idé bortom den kroppsliga världen, måste man förstås överflytta den på analogt vis: då rummet är stället för manifestation av möjligheter av kroppsligt slag, kan man betjäna sig av det för att framställa den universella manifestationens hela område, vilket annars inte vore ”framställbart”. Sålunda tillämpad på detta område, hör måttets idé väsentligen till denna rummets symbolism, varpå vi så ofta kunnat anföra exempel. I grund och botten är då måttet en ”tilldelning” eller en ”bestämning”, som nödvändigtvis impliceras av all manifestation, av vilket slag denna än är och på vilket sätt denna än försiggår. Denna bestämning överensstämmer naturligtvis med betingelserna för varje tillstånd av vara, och i en viss bemärkelse kan den rentav anges såsom identisk med dessa betingelser själva. Den är kvantitativ egentligen endast i vår värld, eftersom kvantiteten, liksom för övrigt rummet och tiden, till slut är endast en av den kroppsliga tillvarons särskilda betingelser. Men det finns i alla världar en bestämning, som för oss kan symboliseras med denna kvantitativa bestämning, som måttet är, eftersom den är det som motsvarar detta med hänsyn tagen till skillnaden i betingelser, och man kan säga att det är genom denna bestämning, som dessa världar med allt sitt innehåll förverk-

ligas eller ”aktualiseras” som sådana, eftersom denna bestämning är ett med själva manifestationsprocessen. Coomaraswamy anmärker att ”det platoniska och nyplatoniska begreppet om ’mått’ (*metron*) överensstämmer med det indiska: det ’icke mätta’ är det ännu icke bestämda, det ’mätta’ är det bestämda eller ändliga innehållet i kosmos, det vill säga i det ’ordnade’ universum. Det ’icke mätbara’ är det oändliga, som är upphovet till både det obestämda och det ändliga och som förblir opåverkat av bestämmandet av det bestämbara”, det vill säga av förverkligandet av de möjligheter till manifestation som det bär inom sig.

Man ser här att måttets idé har ett nära samband med ”ordningens” idé (ordning på sanskrit är *rita*). Ordning hänför sig till frambringandet av det manifesterade universum. Detta frambringande är enligt den etymologiska betydelsen av det grekiska ordet *kosmos* en alstring av ”ordning” ur ”kaos”. ”Kaos” är det obestämda, i platonsk bemärkelse, och ”kosmos” är det bestämda (4). Denna alstring liknas av alla traditioner vid en ”upplysning” (Första Moseboks *Fiat Lux*), varvid ”kaos” symboliskt liknas vid ”mörker”: den potentialitet, ur vilken manifestationen ”aktualiseras”, det vill säga i det hela taget världens substantiella sida, vilken sålunda beskrivs som tillvarons mörka pol, medan essensen är den ljusa polen, emedan dess inflytande i själva verket upplyser detta ”kaos” för att därur draga fram ”kosmos”. Å andra sidan överensstämmer detta med den parallell som finns med de olika betydelseerna av sanskritordet *srishiti*, vilket betecknar manifestationens frambringande och vilket på en gång innehåller ideerna om ”uttryck”, ”avelse” och ”ljusutstrålning” (5). Solstrålarna får de ting de belyser att framträda, gör dem synliga, kan alltså symboliskt sägas ”manifesteras” dem. Om man betraktar en mittpunkt i rummet och de strålar som utgår från detta centrum, kan man också säga att dessa strålar ”förverkligar” rummet, då de får det att övergå från potentialitet till aktualitet och deras verkliga utbredning i varje ögonblick är måttet på det förverkligade rummet. Dessa strålar motsvarar riktningarna i rummet i egentlig mening (riktningar som ofta återges med symbolen ”hästar”, vilken samtidigt avser solstrålarna). Rummet bestäms och mäts med det tredimensionella korset, och i den traditionella symbolismen om ”de sju solstrålarna” bildar sex av dessa strålar, vilka är varandra motsatta två och två, detta kors, medan den ”sjunde strålen”, den som går igenom ”solporten”, kan återges grafiskt endast med själva mittpunkten. Allt detta är därmed fullkomligt logiskt och hänger samman med en sträng följdriktighet. Vi kan även tillägga att i den hinduiska traditionen *Vishnu*, vilkens ”solara” karaktär är välkänd, tar ”tre steg”, som mäter ”de tre världarna”, vilket innebär att de ”utför” den universella manifestationens i dess helhet. Å andra sidan vet man att de tre

element, som utgör den heliga stavelsen *Om*, betecknas med termen *mâtrâ*, vilket anger att de också står för ”de tre världarnas” respektive mått. Genom meditation på dessa *mâtrâer* förverkligar väsendet i sig självt motsvarande tillstånd eller grader av den universella tillvaron och blir sålunda självt ”alla tings mått” (6).

Sanskritordet *mâtrâ* har en exakt motsvarighet i det hebreiska ordet *middah*. I Kabbalan likställs *middoth* [ordet *middoth* är pluralformen av *middah*, ö.a.] med de gudomliga attributen, och det sägs att det är med dem som Gud skapat världarna, vilket för övrigt är satt i samband just med symbolismen om mittpunkten och rummets riktningar (7). I detta sammanhang kan man också påminna om det bibelord, som säger att Gud med sina beslut ”alltid tar hänsyn till mått och antal och vikt” (8). Denna uppräknings, som uppenbart avser kvantitetens olika tillvaroformer, är som sådan bokstavligt tillämplig endast på den kroppsliga världen, men med en lämplig överflyttning kan man däri se även ett uttryck för världsalltets ”ordning”. Det förhåller sig för övrigt på samma sätt med de pytagoreiska talen. Men bland kvantitetens alla tillvaroformer är det egentligen mot denna, som måttet egentligen svarar, det vill säga utsträckningen, vilken oftast och mest omedelbart sätts i samband med själva manifestationsprocessen, detta i kraft av att det i detta avseende råder en viss naturlig övervikt för rumsymbolismen, vilket beror på att rummet utgör det ”fält” (i bemärkelsen av sanskritordet *kshetra*), på vilket den kroppsliga manifestationen utvecklas, varvid denna nödvändigtvis tas till symbol för hela den universella manifestationen.

Måttets idé medför omedelbart ”geometrins” idé, ty icke endast är varje mått väsentligen ”geometriskt”, som vi redan sett, utan man kan också säga att geometrin icke är något annat än själva mätningens vetenskap. Men det säger sig självt att det här handlar om en geometri, som utvidgats framför allt i symbolisk och initiatisk mening, en geometri, varav den profana är endast en urartad återstod, berövad den djupa betydelse den ursprungligen hade och fullständigt förlorad för de moderna matematikerna. På denna idé bygger väsentligen alla de föreställningar som liknar den gudomliga verksamheten, när denna frambringar och ordnar världarna, vid ”geometri” och till följd därav även vid ”byggande”, vilket är oskiljaktigt förbundet med geometri (9). Man vet att dessa föreställningar har bevarats och vidareförts utan avbrott alltifrån pytagorismen (som för övrigt endast var en ”anpassad” och egentligen inte ”ursprunglig” lära) fram till det som alltjämt lever kvar i de västerländska initiatiska organisationerna, hur föga medvetna dessa än må vara om dessa ting. Det är i synnerhet detta, som Platons yttrande avser: ”Gud geometrerar alltid” (*aei ho Theos geometrei*: för att

översätta exakt är vi tvungna att tillgripa ett nygjort ord, då franskan [och svenskan, ö.a.] saknar ett vanligt verb att beteckna geometrernas verksamhet), ett yttrande, som svarar mot den inskrift som han skall ha låtit sätta ovanför ingången till sin skola: "Må ingen här inträda som ej idkat geometri". Detta innebar att hans undervisning åtminstone till sin esoteriska del kunde verkligen förstås endast genom ett "efterliknande" av själva den gudomliga verksamheten. Man finner en sista efterklang av detta i den moderna filosofin, nämligen hos Leibnitz (modern åtminstone till årtalet, men i själva verket i reaktion mot de specifikt moderna ideerna), när han säger att "medan Gud räknar och utövar tänkande, blir världen till" (*dum Deus calculat et cogitationem exercet, fit mundus*). Men för de gamle låg däri en betydelse, som var precis också i en annan bemärkelse, ty i den grekiska traditionen var den "geometrera Guden" egentligen den hyperboreiske Apollon, vilket återigen leder oss tillbaka till "solsymbolismen" och på samma gång till en ganska direkt härledning från urtraditionen. Men detta är en annan fråga, som vi här inte kan utveckla utan att fullständigt avvika från vårt ämne. Vi får nöja oss med att allteftersom tillfället yppas lämna några synpunkter på dessa traditionella insikter, som är så fullständigt glömda av våra samtida (10).

Noter

(1) Detta överensstämmer också med den ursprungliga betydelsen av ordet *hyle*, som vi sade ovan: växten är så att säga fruktens "moder", som den kommer av och som när den med sin substans. Men frukten utvecklas och mognar först under solens livande verkan, så att solen på visst sätt är dess "fader". Följaktligen liknas själva frukten symboliskt vid solen på grund av "samväsenkap", om man så får uttrycka sig, såsom man kan se i det som vi annorstädes sagt om symbolismen rörande *Âdityaerna* och flera andra liknande traditionella uppfattningar.

(2) Dessa båda termer, "för tanken fattbar" och "för sinnena förnimbar", sålunda brukade sammanställda med varandra, hör egentligen till det platoniska språket. Man vet att "den för tanken fattbara världen" för Platon är området för "ideerna" eller "urbilderna", vilka, som vi redan sett, i själva verket är essenserna i detta ord egentliga betydelse, och att i förhållande till denna för tanken fattbara värld den för sinnena förnimbara världen, som är området för de kroppsliga elementen och för det som uppstår genom deras sammansättning, hör till manifestationens substantiella sida.

(3) *Notes on the Katha-Upanishad*, 2:a delen.

(4) Sanskritordet *rita* är genom själva sin rot besläktat med det latinska *ordo*, och det behöver knappast påpekas att det är ännu närmare besläktat

med ordet "rit". Riten är etymologiskt sett det som utföres enligt ordningen och det som följaktligen på sin nivå efterliknar eller återger själva manifestationsprocessen. Det är därför som i ett i sträng mening traditionellt samhälle varje handling, vad den än avser, har en väsentligen rituell karaktär.

(5) Jfr A. K. Coomaraswamy, på samma ställe.

(6) Jfr *L'Homme et son devenir selon le Vêdânta*, kap. XVII.

(7) Jfr *Le Symbolisme de la Croix*, kap. IV.

(8) "Omnia in mensura, numero et pondere disposuisti" (*Salomos vishet*, 11:20).

(9) I arabiskan används ordet *hindesah*, som i första hand betyder "mätning", till att beteckna både geometri och byggnadskonst, varvid den senare i det hela taget är en tillämpning av den förra.

(10) A. Coomaraswamy har riktat vår uppmärksamhet på en märklig symbolisk teckning av William Blake. Denna teckning föreställer "Den gamle av dagar", framträdande i solskivan, varifrån han sträcker ut en passare, som han håller i handen, vilket är liksom en illustration av yttrandet i *Rig-Veda* (VIII, 25, 18): "Med sin stråle har han mätt (eller bestämt) himmelens och jordens gränser" (och bland vissa frimurargraders symboler återfinns en passare, vars överdel är formad som en strålande sol). Det handlar uppenbart här om en framställning av den aspekt av Principen som de västerländska initiationerna kallar "Världsalltets Store Byggmästare", som i vissa fall också blir "Världsalltets Store Geometer" och som är identisk med den hinduiska traditionens *Vishvakarma*, "Världsbyggnadens Ande". Hans jordiska representanter, det vill säga de som på något sätt "inkarnerar" denne Ande med avseende på de olika traditionella formerna, är de som vi ovan av samma skäl betecknat som "Öster- och Västerlandets Stora Byggmästare".

Kapitel IV

RUMLIG KVANTITET OCH KVALIFICERAT RUM

Vi har redan i det föregående sett att utsträckningen inte är blott och bart ett kvantitetens tillvarosätt eller med andra ord att, om man kan säkert tala om utsträckt eller rumlig kvantitet, själva utsträckningen icke därför reduceras uteslutande till kvantitet. Men vi måste ytterligare vidhålla denna punkt, desto mera som den är särskilt viktig för att framvisa otillräckligheten i den cartesianska "mekanismen" och andra fysiska teorier, som under den moderna tidens lopp mer eller mindre omedelbart har framgått ur den. Först och främst kan man härvidlag märka att, för att rummet skall vara rent kvantitativt, det måste vara alldeles homogent och dess delar inte kunna skilja sig åt genom någon annan egenskap än sina olika storlekar. Detta medför antagandet att rummet är endast en behållare utan innehåll, det vill säga något som faktiskt inte kan existera isolerat i manifestationen, där sambandet mellan behållare och innehåll med nödvändighet, genom sammanhangets själva natur, förutsätter dessa båda faktorer samtidigt närvaro. Man kan med åtminstone någon grad av förnuft ställa sig frågan om huruvida det geometriska rummet föreställs såsom uppvisande en dylik homogeneitet. Men i varje fall skulle en dylik inte kunna överensstämma med det fysiska rummet, det vill säga med det som innehåller de kroppar, vilkas blotta närvaro uppenbart är tillräcklig för bestämmandet av kvalitativ skillnad mellan de delar av detta rum som de var och en upptar. Det är ju det fysiska rummet Descartes avser, ty i annat fall skulle hans teori inte betyda något, eftersom den då inte vore reellt tillämplig på den värld den föreger sig kunna förklara (1). Det tjänar intet till att invända att denna teori utgår ifrån ett "tomt rum", ty för det första skulle detta föra oss tillbaka till föreställningen om behållare utan innehåll och för övrigt skulle tomrummet inte ha någon plats i den manifesterade världen, ty det är självt inte någon möjlighet till manifestation (2). För det andra, emedan Descartes reducerar kropparnas natur helt till utsträckning, måste han antaga att deras närvaro egentligen inte tillför något till det som utsträckningen redan är i sig själv, och faktiskt är kropparnas olika egenskaper för honom endast enkla modifikationer av utsträckning. Men varifrån kan då dessa egenskaper komma, om de inte på något sätt innebor i själva utsträckningen, och hur skulle de kunna göra det, om dennas natur saknade kvalitativa element? Det ligger något motsägelsefullt häri, och sanningen att säga skulle vi inte våga hävda att denna motsägelse, liksom för övrigt också andra, inte finns implicit hos Descartes. Han förefaller, liksom de nyare

materialisterna, vilka säkerligen på flerfaldiga grunder åberopar sig på honom, bestämt vilja härleda det ”mera” ur det ”mindre”. Att säga att en kropp blott är utsträckning, kvantitativt fattad, är i grund och botten att säga att dess yta och volym, vilka mäter den del av utsträckning som kroppen upp-tar, är själva kroppen med alla sina egenskaper, vilket är en uppenbar absurditet. Och vill man fatta det på annat sätt, måste man medge att utsträckningen själv är något kvalitativt, och då kan den inte längre ligga till grund för en uteslutande ”mekanistisk” teori.

Om dessa överväganden nu visar att den cartesianska fysiken inte kan vara giltig, räcker de likväl ännu inte till för att vi skall klart fastställa utsträckningens kvalitativa karaktär. Man kunde ju i själva verket säga att, om det inte är sant att kropparnas natur reduceras till utsträckning, det är så just därför att det är från denna, som de har sina kvantitativa element. Men här inställer sig genast denna iakttagelse: bland de kroppsliga bestämningar, som ogensägligt är av rent rumligt slag och som därför egentligen kan betraktas såsom modifikationer av utsträckning, finns icke endast kropparnas storlek utan också deras läge, och är då också detta något rent kvantitativt? De som är förkämpar för reduktionen till kvantitet, skall nog säga att de olika kropparnas läge bestäms genom deras avstånd och att avståndet ju är en kvantitet: det är utsträckningens kvantitet som skiljer dem åt, liksom deras storlek är den utsträckningens kvantitet som de upp-tar. Men räcker verkligen detta avstånd till för att bestämma kroppars läge i rummet? Det finns något annat, som man väsentligen måste taga hänsyn till, och det är den riktning, vari detta avstånd skall räknas. Men från kvantitativ synpunkt bör riktningen vara likgiltig, eftersom i detta avseende rummet måste betraktas såsom homogent, vilket innebär att de olika riktningarna icke i något skiljer sig från varandra. Om alltså riktningen verkligen finns med i läget och om den tydligen alldeles såsom avståndet är ett rent rumligt element, beror det på att det i rummets själva natur finns något kvalitativt.

För att bli ännu vissare om detta skall vi lägga åsido betraktandet av det fysiska rummet och kropparna för att se endast på det i egentlig mening geometriska rummet, som nog säkerligen är, om man så får säga, rummet reducerat till sig självt. Är det inte till rent kvantitativa begrepp, som geometrin vädjar, när den studerar detta rum? Denna gång handlar det förstås helt enkelt om de modernas profana geometri. Låt oss genast säga att om det till och med i detta rum finns något, som ej kan reduceras till kvantitet, måste då icke det omedelbara resultatet av detta bli att det på de fysiska vetenskapernas område är ännu mindre möjligt och ännu mindre berättigat att påstå sig kunna återföra allt till kvantiteten? Här talar vi inte ens om det som rör läget, då ju detta inte har en tillräckligt markerad funktion annat än

i vissa särskilda grenar av geometrin, vilka man måhända strängt taget kunde vägra att betrakta såsom utgörande delar av den rena geometrin (3). Men i den mest elementära geometrin måste man beakta figurernas både storlek och former. Även den av de moderna uppfattningarna mest uppfyllde geometer torde väl inte våga hävda att till exempel en triangel och en kvadrat, vilkas ytor är lika stora, vore en och samma sak? Han skulle endast säga att de två figurerna är "likvärdiga", underförstått "i avseende på storlek", men han vore nog tvungen erkänna att det i ett annat avseende, nämligen formens, finns något som skiljer dem åt och att, om likvärdighet i storlek icke medför likhet i form, detta beror på att formen ej låter sig reduceras till kvantitet. Vi skall gå ännu längre än så: den elementära geometrin har en hel avdelning, för vilken kvantitativa betraktelser är främmande, och det är teorin om likformiga figurer. Likheten bestäms i själva verket utslutande av formen och är helt oberoende av figurernas storlek, vilket med andra ord vill säga att formen är något rent kvalitativt (4). Om vi nu frågar oss vad denna rumliga form väsentligen är, skall vi märka att den kan bestämmas genom en helhet av tendenser till riktning: i varje punkt av en linje utmärks den nämnda tendensen av sin tangent, och helheten av tangenter bestämmer denna linjes form. I den tredimensionala geometrin förhåller det sig detsamma med ytorna, varvid betraktandet av tangerande räta linjer ersätts med betraktandet av tangerande plan, och det är för övrigt uppenbart att detta är lika giltigt för kropparna själva som för de enkla geometriska figurerna, ty en kropps form är intet annat än formen av den yta som avgränsar kroppens volym. Vi kommer därför fram till denna slutsats, vilken det vi sagt om kropparnas läge låtit oss redan förutse: det är riktningen som till sist utgör det kvalitativa element som innebor i rummets själva natur, liksom storleken utgör rummets kvantitativa element, och således är rummet alls icke homogent utan bestämt och differentierat genom sina riktningar och är därmed vad vi kan kalla "kvalificerat" rum.

Men icke endast från fysisk utan även från geometrisk synpunkt är detta "kvalificerade" rum det verkliga rummet, vilket vi just sett. I själva verket har det homogena rummet ingen egentlig existens, ty det är intet annat än blott möjlighet. För att kunna mätas, det vill säga enligt vad vi tidigare förklarat för att kunna förverkligas, måste rummet med nödvändighet hänföras till en helhet av definierade riktningar. Dessa riktningar framträder för övrigt som strålar utgångna ur ett centrum, ur vilket de bildar det tredimensionala korset, och vi behöver här inte ännu en gång påminna om den betydande roll de spelar i alla traditionella lärors symbolism (5). Måhända kan man rent av framkasta att det vore genom att återställa betraktandet av rummets riktningar till dess verkliga betydenhet, som det vore möjligt att åtminstone till stor del

återge geometrin den djupa innebörd den har mistat. Men man får inte dölja för sig själv att detta också skulle fordra ett arbete, som kunde gå mycket långt, vilket man lätt kan övertyga sig om genom att blott tänka på det verkliga inflytande detta betraktande övar i så många avseenden på allt som hänför sig till traditionella samhällens själva beskaffenhet (6).

Liksom tiden är rummet en av de betingelser som definierar den kroppsliga tillvaron, men dessa betingelser är skilda från "materien" eller snarare kvantiteten, ehuru de naturligt förenar sig med denna. De är mindre "substantiella", alltså närmare essensen, och det är i själva verket detta som medför att det i dessa finns en kvalitativ aspekt. Vi har just sett det vad rummet beträffar, och vi kommer att se det även vad tiden beträffar. Innan vi kommer dit, skall vi ännu en gång säga att icke-tillvaron av ett "tomt rum" räcker för att visa absurditeten i en av Kants alltför berömda kosmologiska "antinomier": att fråga sig "om världen är oändlig eller ändlig i rummet" är absolut meningslöst. Det är omöjligt att rummet utsträcker sig bortom världen för att innehålla den, ty då handlade det om ett tomt rum, och det tomma kan icke innehålla något vad det vara månne. Tvärtom är det rummet, som är i världen, det vill säga i manifestationen, och om man begränsar sig till att betrakta endast den kroppsliga manifestationens område, kan man säga att rummet är av samma utsträckning som världen, emedan det är en av dess betingelser. Men denna värld är inte mer oändlig än rummet självt, ty lika litet som detta innehåller den all möjlighet, utan utgör endast ett visst slag av särskilda möjligheter, och den är begränsad av de bestämmningar som utgör själva dess natur. Vi skall ytterligare säga, för att slippa återkomma till det, att det även är orimligt att fråga sig "om världen är evig eller om den har begynt i tiden". På alldeles liknande grunder är det i verkligheten tiden, som har begynt i världen, om det gäller den universella manifestationen, eller med världen, om det gäller endast den kroppsliga manifestationen. Men världen är ingalunda evig därför, ty det finns även icke-tidliga begynnelse. Världen är inte evig, eftersom den är beroende av omständigheter eller med andra ord den har en begynnelse och ett slut, eftersom den icke är sin egen princip eller icke innehåller denna utan denna princip med nödvändighet transcenderar världen. Icke i något av detta finns någon svårighet, och det är därför som en stor del av de moderna filosofernas spekulationer består endast av frågor, som är felaktigt ställda och därför saknar lösning. Dyliga frågor kan ge upphov till ändlösa diskussioner, vilka dock fullständigt upphör, så snart man undersöker dem utan förutfattad åsikt och återför dem till vad de i verkligheten är, nämligen blotta produkter av den förvirring som präglar den nuvarande mentaliteten. Det besynnerligaste är att denna förvirring rent av förefaller att också ha sin

egen ”logik”, ty under flera århundraden och genom alla de olika gestalter den antagit har den ständigt strävat åt samma håll. Men denna ”logik” är i grund och botten endast överensstämmelsen med själva den mänskliga cykelns fortgång, vilken i sin tur styres av de kosmiska betingelserna. Och detta leder oss omedelbart tillbaka till de betraktelser som avser tidens natur och som, i motsats till den rent kvantitativa uppfattning, som ”mekanisterna” gör sig därav, vi kan kalla dess kvalitativa bestämningar.

Noter

(1) Visserligen föregår sig Descartes att utgående från sin fysik endast konstruera en hypotetisk värld medelst vissa givna, vilka hänföres till utsträckningen och rörelsen. Men då han sedan bemödar sig om att visa att de fenomen, som uppstår i en dylik värld, är just dessa, som man konstaterar i vår värld, är det tydligt att han trots denna blotta ordets försiktighet vill därav sluta att vår värld i själva verket är så beskaffad som han från börjat antagit.

(2) Detta är giltigt även mot atomismen, ty denna, vilken enligt sin definition inte medger någon annan positiv existens än den atomerna och deras sammansättningar äger, leds därigenom till att antaga att det mellan atomerna finns ett tomrum, vari de kan röra sig.

(3) En dylik gren är till exempel den deskriptiva geometrin och även den gren som vissa geometrer kallat *analysis situs*.

(4) Det är detta som Leibnitz har uttryckt med denna formel: ”*Aequalia sunt ejusdem quantitatis; similia sunt ejusdem qualitatis*”. [Lika ting är av samma kvantitet, liknande ting är av samma kvalitet. Ö.a.]

(5) Beträffande allt detta hänvisas läsaren till de betraktelser med alla sina tillhöriga utvecklingar vi framlagt i *Le Symbolisme de la Croix*.

(6) Man bör här betrakta i synnerhet alla de frågor av rituellt slag, vilka hänför sig mer eller mindre omedelbart till ”orienteringen”. Vi kan givetvis inte utbreda oss häröver, och vi skall bara nämna att det är därigenom, som man traditionellt har bestämt icke endast förutsättningarna för uppförandet av byggnader, antingen det gäller helgedomar eller boningshus, utan även för grundläggningen av städer. Kyrkors orientering är den sista återstod som blivit kvar därav i Västerlandet ända fram till den moderna tidens inbrott, sista åtminstone i ”yttre” mening, ty vad gäller initiatiska former, har dylika överväganden, ehuru allmänt oförstådda i dag, alltid behållit sin plats i symbolismen, även då, i nuvarande tillstånd av alltings förfall, man trots sig kunna underlåta att iakttaga det faktiska genomförandet av de förutsättningar dessa överväganden medför och i detta avseende nöja sig med en blott ”spekulativ” framställning.

Kapitel V

TIDENS KVALITATIVA BESTÄMNINGAR

Ännu mer än rummet förefaller tiden avlägsnad från den rena kvantiteten: man kan tala om tidliga storheter liksom om rumliga storheter, och både de förra och de senare härrör från den kontinuerliga kvantiteten (ty det finns ingen anledning att uppehålla sig vid Descartes' bisarra uppfattning, enligt vilken tiden skulle bestå av en följd av diskontinuerliga ögonblick, vilket gör det nödvändigt att antaga en ständigt förnyad "skapelse", utan vilken världen i varje ögonblick skulle försvinna i denna diskontinuitets intervaller). Men man bör likväl göra en tydlig skillnad mellan de båda fallen, emedan, såsom vi redan angivit, man kan direkt mäta rummet men däremot inte tiden annat än genom att så att säga återföra den på rummet. Det som man i verkligheten mäter, är aldrig en tidrymd utan det rum som under denna tidrymd genomfäres i en viss rörelse, vars lag man känner. Då ju denna lag yttrar sig som ett förhållande mellan tiden och rummet, kan man, när man känner det genomfarna rummets storlek, därav härleda storleken av den tid som åtgått för att genomfara det. Vilka konstgrepp man än använder, finns till sist intet annat sätt att bestämma tidliga storheter.

En annan anmärkning, som också leder till samma slutsats, är denna: de egentliga kroppsliga fenomenen är de enda som finns i rummet likaväl som i tiden. Fenomenen av mentalt slag, som studeras av "psykologin" (varvid ordet "psykologi" tas i sin vanliga bemärkelse), har ingen rumlig karaktär men utspelas däremot också i tiden. Men det mentala, vilket hör till den subtila manifestationen, är på det individuella området nödvändigtvis närmare essensen än vad det kroppsliga är. Om tidens natur låter det utsträcka sig ända dit och utgöra förutsättning för det mentalas själva yttringar, bör då denna natur vara ännu mer kvalitativ än rummets. Eftersom vi talar om de mentala fenomenen, skall vi tillägga att alldenstund dessa hör till det som hos en individ utgör essensen, är det alldeles fåfängt att däri söka några kvantitativa element, och det med ännu starkare skäl, ty det finns somliga som går så långt, till att vilja reducera dem till kvantitet. Det som "psykofysiologerna" bestämmer kvantitativt, är egentligen inte alls själva de mentala fenomenen, som de inbillar sig, utan endast vissa av dessas kroppsliga beledsagande yttringar. Däri finns inte något som på något sätt berör det som är det mentalas egen natur och följaktligen inte heller något som i det ringaste kan tjäna till att förklara denna. Den orimliga föreställ-

ningen om en kvantitativ psykologi är i sanning den moderna vetenskaps-
trons förirring i sitt mest slående uttryck.

Om man enligt allt detta kan tala om "kvalificerat" rum, kan man med
ännu större fog tala om "kvalificerad" tid. Därmed menar vi att det hos
tiden bör finnas mindre av kvantitativa bestämningar och mer av kvalitativa
bestämningar än hos rummet. Den "tomma tiden" har för övrigt lika liten
verklig tillvaro som det "tomma rummet", och man kan på tal härom upp-
repa allt som vi sade om rummet. Det finns lika litet tid som rum utanför
vår värld, och inom denna innehåller den förverkligade tiden alltid skeen-
den, liksom det förverkligade rummet alltid innehåller kroppar. I vissa av-
seenden föreligger mellan rummet och tiden liksom en symmetri, om
vilken man ofta kan tala på ett nästan parallellt sätt. Men denna symmetri,
som inte återfinns hos andra betingelser för den kroppsliga tillvaron, har
kanske mer med deras kvalitativa än kvantitativa sida att göra, såsom torde
framgå av den skillnad vi angivit mellan bestämmandet av rumliga och tid-
liga storheter och även av avsaknaden av en sådan vetenskap om tiden som
vore i lika hög grad kvantitativ som geometrin är ifråga om rummet. I ett
kvalitativt sammanhang däremot översätts symmetrin på ett särskilt an-
märkningsvärt sätt genom den motsvarighet som föreligger mellan rummets
symbolism och tidens symbolism, en motsvarighet som vi annorstädes gan-
ska ofta har kunnat anföra exempel på. Emedan det ju rör sig om sym-
bolism, säger det sig självt att det väsentligen är kvaliteten som kommer i
beaktande, och inte kvantiteten.

Det är uppenbart att tidsåldrarna är kvalitativt skilda åt genom de ske-
enden som utspelas i dem, liksom rummets delar genom de kroppar de
innehåller, och att man ingalunda kan såsom verkligt likvärdiga betrakta
tidslängder, som är kvantitativt lika men fyllda av alldeles olika skeenden.
Det är även en allmän iakttagelse att i den mentala uppskattningen av tidens
längd den kvantitativa likheten fullständigt försvinner inför den kvalitativa.
Men man skall kanske säga att denna skillnad icke ligger i tidslängden själv
utan endast i det som händer i den. Man måste därför fråga sig om det där-
emot i händelsernas kvalitativa bestämning icke finns något som härrör från
tiden själv. Och sanningen att säga erkänner man inte, åtminstone implicit,
att så är fallet, när man till exempel talar om de särskilda förhållanden som
rådde i den eller den tidsåldern, vilket man ständigt gör också i det vanliga
språket? I det hela taget synes detta mer uppenbart ifråga om rummet än
ifråga om tiden, även om, såsom vi förklarat vad gäller kroppars läge, de
kvalitativa elementen är långt ifrån försumbara. Och vill man tränga verk-
ligt djupt in i tingen, kan man rent av säga att lika litet kan någon kropp
vara belägen på vilket ställe som helst som någon händelse inträffa i vilken

tidsålder som helst. Men här är symmetrin likväl inte fullkomlig, emedan en kropps läge i rummet kan förändras med rörelsen, medan en händelses läge i tiden är strängt bestämt och egentligen ”unik”, så att händelsernas essentiella natur synes vara mycket strängare knuten till tiden än kropparnas till rummet, vilket återigen bekräftar att tiden i sig bör ha en mycket mer kvalitativ karaktär.

Sanningen är att tiden icke är något som förlöper likformigt och att följaktligen dess geometriska återgivning med en rät linje, såsom de moderna matematikerna vanligen föreställer sig den, blott ger en fullständigt felaktig uppfattning genom en alltför långt driven förenkling. Vi skall längre fram se att tendensen till överdriven förenkling är ytterligare ett av kännetecknen på den moderna andan och att den för övrigt ofrånkomligen beledsagar tendensen att hänföra allt till kvantiteten. Den sanningsenliga framställningen av tiden är den som erhålls genom den traditionella uppfattningen av cykler, en uppfattning som naturligtvis väsentligen avser en ”kvalificerad” tid. För övrigt kan sägas att eftersom det är fråga om geometrisk framställning, antingen denna utföres åskådligt eller blott uttrycks med den brukade terminologin, är det tydligt att det handlar om en tillämpning av rummets symbolism, och detta ger anledning till reflexionen att man däri kan finna upplysningen om ett visst samband mellan tidens och rummets kvalitativa bestämningar. Detta är just vad som faktiskt sker: för rummet ligger dessa bestämningar väsentligen i riktningarna, och den cykliska framställningen fastställer just en motsvarighet mellan en tidscykelns faser och rummets riktningar. För att övertyga sig härom räcker det att betrakta ett av de enklaste och mest omedelbart tillgängliga exemplen, nämligen årscykeln, vilken som bekant har en mycket viktig funktion i den traditionella symbolismen (1) och vars fyra årstider satts i samband med ettvarvt av de fyra väderstrecken (2).

Vi skall här inte lämna någon mer eller mindre utförlig redogörelse för läran om cykler, även om denna naturligtvis ligger implicit i själva grunden för det föreliggande studiet. För att hålla oss inom vederbörliga ramar nöjer vi oss för stunden med att formulera några anmärkningar, som omedelbart avser vårt ämne som helhet betraktat, varvid vi förbehåller oss att senare anställa andra till samma lära hörande betraktelser. Den första av dessa anmärkningar är att icke endast varje skede av en tidscykel vilken som helst har sin egen kvalitet, som påverkar händelsernas bestämning, utan även att den hastighet, varmed dessa händelser utspelas, är något som beror av dessa skeden och som följaktligen är mer av ett kvalitativt än egentligen kvantitativt slag. När man således talar om denna händelsernas hastighet i tiden genom analogi med hastigheten hos en kropp, som förflyttar sig i rummet,

måste man genomföra en viss överflyttning av detta begrepp om hastighet, som då inte heller låter sig reduceras till ett kvantitativt uttryck, såsom det man i mekaniken ger åt hastigheten i egentlig mening. Vad vi menar är att det enligt cykelns olika skeden fullbordas sinsemellan jämförbara serier av händelser icke inom kvantitativt lika tidslängder. Detta framträder särskilt tydligt vad gäller de stora cyklerna av på samma gång kosmiskt och mänskligt slag, och man finner ett av de mest anmärkningsvärda exemplen på detta i den avtagande proportionen för de respektive längderna av de fyra *yugaerna*, vilka tillsammans utgör *manvantaran* (3). Det är just av denna orsak, som skeendet för närvarande utspelas med en hastighet, som de föregående tidsåldrarna inte uppvisar något motstycke till, en hastighet som sålunda kommer att oupphörligt ökas ända till cykelns slut. Här föreligger något av en tidslängdens fortgående "kontraktion", vars gränsvärde motsvarar den "punkt av stillastående" vi redan anspelat på. Vi skall senare återkomma till dessa betraktelser särskilt och då utveckla dem mera fullständigt.

Den andra anmärkningen gäller det att cykeln går i en fallande riktning, i den mån den uppfattas som den kronologiska yttringen av en manifestationsprocess, som innebär ett gradvis skeende avlägsnande från principen, men om detta har vi redan ganska ofta talat för att behöva framhålla det på nytt. Om vi här åter nämner denna sak, är det främst därför att den i samband med det som just sagts ger anledning till en ganska intressant rumsanalogi: att skeendets hastighet ökas allt eftersom cykelns slut nalkas kan liknas vid den acceleration tunga kroppar uppvisar när de faller. Den nuvarande mänsklighetens fortgång liknar i sanning den av en rullande kropp som släppts på ett sluttande plan och som rör sig allt snabbare ju längre ner den kommer. Även om vissa reaktioner i motsatt riktning, i den mån sådana är möjliga, gör tingen en smula mer komplexa, är detta icke desto mindre en mycket exakt bild av den cykliska rörelsen fattad i sin allmänna natur.

Slutligen är en tredje anmärkning denna: att manifestationen och därmed den cykel, varav den är en yttring, går nedåt från tillvarons positiva eller essentiella pol mot dess negativa eller substantiella pol, medför att alla ting måste te sig allt mindre kvalitativa och allt mer kvantitativa, och det är därför som cykelns sista period måste i all synnerhet tendera att göra sig gällande såsom "kvantitetens herravälde". När vi för övrigt säger att det måste så vara med alla ting, menar vi icke endast det sätt, varpå de betraktas ur mänsklig synvinkel, utan också en verklig förändring av själva "miljön". Eftersom varje period i mänsklighetens historia egentligen svarar mot ett bestämt "kosmiskt ögonblick", måste det nödvändigtvis finnas ett bestående samband mellan själva tillståndet i världen eller i det man kallar

”naturen” i detta ords vanliga bemärkelse, i all synnerhet hela den jordiska miljön och miljön för mänskligheten, vars tillvaro givetvis är betingad av denna miljö. Vi kan tillägga att den fullständiga okunnigheten om dessa förändringar av kosmiskt slag icke är någon av de ringare orsakerna till den profana vetenskapens oförståelse inför allt som ligger bortom vissa gränser. Själv sprungen ur den innevarande tidsålderns mycket speciella förhållanden, är denna vetenskap alltför uppenbart oförmögen att uppfatta andra förhållanden än dessa, ja att ens medge att sådana kan finnas. Själva det synsätt som bestämmer vetenskapen uppreser sålunda i tiden ”barriärer”, som den lika litet förmår genombryta som en närsynt kan se klart utöver ett visst avstånd, och i själva verket kännetecknas den moderna och ”vetenskaps-troende” mentaliteten i alla avseenden mycket grundligt av en verklig ”intellektuell närsynthet”. De utläggningar, som vi i det följande skall göra, kommer att möjliggöra en bättre förståelse av vad dessa förändringar av miljön kan bestå i – just nu kan vi bara göra allmänna häntydningar. Kanhända blir då läsaren klar över att många ting, som i dag betraktas såsom ”sagoaktiga”, icke alls var det för de gamle och att just dessa ting säkert icke kan det längre för dem som jämte förrådet av en viss traditionell kunskap bevarat de ideer som möjliggör att återställa gestalten av en ”förlorad värld”, liksom för övrigt att förutse åtminstone i stora drag det som skall bli gestalten av en framtida värld. Ty på grund av själva de cykliska lagar som styr manifestationen uppvisar det förflutna och det framtida en god analog motsvarighet till varandra. Vilken den vanliga uppfattningen än är, har dylikt förutseende i verkligheten icke det ringaste med ”spådom” att göra utan bygger helt och hållet på det vi har kallat tidens kvalitativa bestämningar.

Noter

(1) Vi inskränker oss här till att påminna om dels den stora betydelse zodiakens symbolism har i synnerhet från den rent initiatiska synpunkten, dels de direkta tillämpningar av rituell karaktär som årscykelns förlopp ger upphov till i de flesta traditionella former.

(2) På tal om rummets och tidens kvalitativa bestämningar och om dessas motsvarigheter vill vi gärna nämna ett vittnesbörd, som knappast är misstänkt, emedan det kommer från en ”officiell” orientalist, Marcel Granet, som i sitt arbete benämnt *La Pensée chinoise* ägnat en hel avdelning åt dessa traditionella uppfattningar. Självfallet vill han i allt detta inte se något annat än besynnerligheter, som han bemödar sig om att ge en utslutande ”psykologisk” och ”sociologisk” förklaring. Vi behöver förstås inte befatta oss med denna tolkning, som framtvings av de moderna fördomarna i allmänhet och av dem som sprids från universiteten i synnerhet,

och det är enbart konstaterandet av själva detta faktum, som här intresserar oss. I detta avseende kan man i den omnämnda boken finna en slående framställning av den motsats som en traditionell civilisation (och detta gäller lika mycket andra civilisationer än den kinesiska) utgör till det moderna Västerlandets kvantitativa civilisation.

(3) Man vet att denna proportion består i talen 4, 3, 2, 1, vars summa ger 10 för hela cykeln. Man vet också att även människolivets längd betraktas såsom avtagande från den ena tidsåldern till nästa, vilket med andra ord vill säga att detta liv förflyter med en allt större hastighet alltifrån cykelns begynnelse till dess slut.

Kapitel VI

INDIVIDUATIONENS PRINCIP

Med tanke på vad vi föresatt oss tror vi oss ha sagt tillräckligt om rummets och tidens natur, men vi måste än en gång återkomma till "materien" för att undersöka en annan fråga, som vi hittills inte sagt något om och som kan sprida nytt ljus över vissa av den moderna världens sidor. Skolastikerna anser materien utgöra *principium individuationis*. Vilken är grunden till detta sätt att se på tingen, och i vad mån är det berättigat? För att rätt förstå vad det är fråga om räcker det i det hela taget och utan att alls gå utanför vår världs gränser (ty här åberopas ingen gentemot denna värld transcendent princip) att betrakta förhållandet mellan individerna och slaget [eller arten, ö.a.]: i detta förhållande hör slaget till "formen" eller essensen och individerna, eller noggrannare taget det som utmärker dem inom slaget, till "materien" eller substansen (1). Med hänsyn till det vi sade ovan om betydelsen av ordet *eidos*, som samtidigt betyder "form" och "slag", och om det sistnämndas rent kvalitativa karaktär finns ingen anledning att förvånas, men det finns anledning att ännu bättre precisera och allra först även att skingra vissa tvetydigheter, som terminologin skulle kunna vålla.

Vi har redan sagt varför ordet "materia" riskerar att ge upphov till missuppfattningar. Ordet "form" kan måhända ännu lättare göra detta, ty dess vanliga betydelse är helt och hållet skild från den som det har i det skolastiska språket. I denna betydelse, som är den vi använt tidigare, till exempel vid betraktandet av formen i geometrin, skulle man, om man betjänade sig av den skolastiska terminologin, säga "figur" och inte "form". Men detta vore alltför motsatt det gängse bruket, som man nog är tvungen att beakta, om man vill göra sig förstådd. Därför gäller att varje gång vi använder ordet "form" utan särskild hänvisning till skolastiken, är det ordets vanliga betydelse vi avser. Så är det i synnerhet, när vi säger att av betingelserna för ett existensstillstånd det är formen, som egentligen kännetecknar detta tillstånd såsom individuellt. För övrigt säger det sig självt att denna form allmänt sett icke alls kan uppfattas såsom havande någon rumlig karaktär. En dylik har den endast i vår värld, emedan den där förenas med en annan betingelse, rummet, som egentligen tillhör endast den kroppsliga manifestationens område. Men den fråga, som då uppstår, är denna: av betingelserna för denna värld är det inte formen så fattad och inte "materien" eller, om man så föredrar, kvantiteten, som utgör den verkliga "individuationens princip", eftersom individerna är sådana i egenskap av att vara betingade av

formen? Detta vore att icke förstå vad skolastikerna egentligen menar, när de talar om "individuationens princip". Därmed menar de icke alls det som definierar ett existensstillstånd såsom individuellt, och även detta är knutet till ett slags betraktelser, som de synes aldrig ha inlåtit sig på. För övrigt bör enligt detta synsätt slaget självt betraktas såsom hörande till det individuella, ty det är intet transcendent gentemot tillståndet så definierat, och vi kan rentav tillägga att enligt den geometriska framställning av existensstillstånden, som vi gjort annorstädes, hela hierarkin av sorter bör åskådliggöras såsom horisontellt och icke vertikalt utsträckt.

Frågan om "individuationens princip" har en mycket mer inskränkt betydelse och kan i det hela taget reduceras till denna: individerna av ett och samma slag har del i samma natur, som egentligen är själva rummet och som finns i lika grad hos envar av dem. Vad är det som gör att dessa individer trots denna naturgemenskap är urskiljbara väsen, rent av och rättare sagt väsen skilda från varandra? Det skall väl förstås att det här handlar om individer endast i egenskap av hörande till slaget, oberoende av allt som kan finnas hos dem i andra avseenden. Därför skulle man kunna ytterligare formulera frågan så: av vad slag är den bestämning som tilläggs den särskilda naturen för att göra individer av samma slag till skilda väsen? Det är denna bestämning, som skolastikerna hänför till "materien", det vill säga i grund och botten till kvantiteten enligt deras definition av vår världs *materia secunda*. Således framstår "materien" eller kvantiteten egentligen såsom en "separativitetens" princip. Man kan nog för övrigt faktiskt säga att kvantiteten är en bestämning som tilläggs slaget, eftersom detta är uteslutande kvalitativt, alltså oberoende av kvantiteten, vilket ej är fallet med individerna, just därför att dessa är "införlivade". Beträffande detta måste man mycket noga lägga märke till att, tvärt emot en felaktig åsikt, som är alltför utbredd hos de moderna, slaget inte får på något som helst sätt uppfattas såsom en "kollektivitet". En dylik är intet annat än en aritmetisk summa av individer, det vill säga i motsats till slaget något helt och hållet kvantitativt. Den allmänna sammanblandningen av det allmänna och det kollektiva är ytterligare ett resultat av den tendens de moderna visar att i alla ting se endast kvantiteten, en tendens som vi således ständigt återfinner i bottnen på alla de föreställningar som är betecknande för deras särskilda mentalitet.

Vi kommer nu fram till denna slutsats: hos individerna härskar kvantiteten desto mer över kvaliteten ju närmare de blir att reduceras till så att säga blott och bart enkla individer, och de blir därigenom allt mer åtskilda från varandra. Väl att märka betyder detta inte att de blir mer differentierade, ty det finns även en kvalitativ differentiering, som egentligen är motsatsen till denna helt kvantitativa differentiering, som den ifrågavarande åt-

skillnaden är. Denna åtskillnad gör individerna "enhetliga" endast i ordets lägre betydelse och deras helhet till en rent kvantitativ mångfald. Vid den yttersta gränsen blir dessa individer icke mer än något som kan liknas vid fysikernas föregivna atomer, saknande varje kvalitativ bestämning. Även om denna gräns i verkligheten aldrig kan nås, är det ju i denna riktning den nuvarande världen rör sig. Man behöver bara kasta en blick omkring sig för att konstatera att det överallt pågår en strävan mot en allt starkare likriktning, vare sig det gäller människorna själva eller tingen i den miljö de lever i. Och det är tydligt att man kan erhålla ett dylikt resultat endast genom att så mycket som möjligt avlägsna varje kvalitativ skillnad. Men ännu mer anmärkningsvärt är att somliga människor på grund av ett egendomligt självbedrägeri gärna tar detta "förenhetligande" för ett "enande", då det ju tvärtom i verkligheten är dess raka motsats, vilket för övrigt kan synas uppenbart, alldenstund den medför en allt starkare markerad "separativitet". Låt oss framhålla det om igen: kvantiteten kan endast skilja åt, kan icke ena. Allt som uppkommer ur "materien" kan endast framkalla fiendskap i olika former mellan de lösryckta "enheterna", vilka befinner sig i den andra ytterändan, motsatt den verkliga enheten, eller vilka åtminstone strävar dit med all den tyngd de får av en kvantitet, som inte längre balanseras av kvalitet. Men detta "förenhetligande" är en sida av den moderna världen som är alltför viktig och samtidigt alltför lätt att misstolka för att vi inte skall ägna den ytterligare några utläggningar.

Not

(1) Det är lämpligt påpeka att det i fråga härom inställer sig en åtminstone skenbar svårighet: Om man i sorternas hierarki betraktar en viss sorts förhållande till en annan, mindre allmän sort, vilken är ett slag av den förstnämnda, fyller den mer allmänna sorten "materiens" och den mindre allmänna sorten "formens" funktion. Vid första anblicken synes alltså förhållandet här tillämpas i motsatt betydelse, men i verkligheten är det inte jämförbart med förhållandet mellan slaget och individerna. Förhållandet betraktas för övrigt ur en rent logisk synvinkel, såsom det mellan ett subjekt och ett attribut, varvid det förstnämnda är slagets och det sistnämnda den "specifika skillnadens" beteckning.

Kapitel VII

ENHETLIGHET MOT ENHET

Om vi betraktar hela detta manifestationsområde, som vår värld är, kan vi säga att de existerande tingen blir mindre kvalitativa och mer kvantitativa, allteftersom de avlägsnar sig från den principiella enheten. Denna enhet, som syntetiskt innehåller alla de kvalitativa bestämningarna av detta områdes möjligheter, är i själva verket dess essentiella pol, medan den substantiella polen, som man uppenbarligen närmar sig i samma mån som man avlägsnar sig från den andra, utgöres av den rena kvantiteten med den obestämda "atomiska" mångfald som den medför, en mångfald som utesluter varje annan skillnad än den numeriska mellan sina element. Detta gradvis fortskridande fjärmande från den essentiella enheten kan för övrigt betraktas från två synpunkter, såsom en samtidighet och såsom ett eftervertannat. Vi vill säga att man kan betrakta det dels i de manifesterade väsendenas sammansättning, vari dessa grader bestämmer ett slags hierarki för de element som ingår däri eller de olika tillstånd som svarar däremot; dels i hela manifestationens fortgång från en cykels början till dess slut. Det säger sig självt att det är den andra av dessa båda synpunkter, som vi här särskilt intresserar oss för. I alla händelser skulle man i detta avseende kunna geometriskt framställa det område det handlar om med en triangel, vars spets är den essentiella polen, som är den rena kvaliteten, medan basen är den substantiella polen, det vill säga vad gäller vår värld den rena kvantiteten, symboliserad med mångfalden av punkter i denna bas i motsats till den enda punkt som spetsen är. Om man drar räta linjer parallella med basen för att åskådliggöra de olika grader av fjärmande vi just talat om, är det tydligt att den mångfald, som symboliserar det kvantitativa, blir mer markerad i samma mån som man fjärmar sig från spetsen för att närma sig basen. Men för att symbolen skall vara så exakt som möjlig, måste man förutsätta att basen är obestämt fjärrad från spetsen, först emedan detta manifestationsområde verkligen självt är obestämt och sedan därför att mångfalden av punkter i basen skall så att säga föras till sitt maximum. Annars skulle man därigenom kunna ange att denna bas, det vill säga den rena kvantiteten, aldrig kan nås under manifestationsprocessen, även om den oupphörligt strävar allt mer däremot och från och med en viss nivå spetsen, det vill säga den essentiella enheten eller rena kvaliteten, på något sätt förloras ur sikte, vilket alldeles motsvarar vår värld's nuvarande tillstånd.

Vi sade nyss att i den rena kvantiteten ”enheterna” inte är skilda åt annat än numeriskt, och i själva verket finns det intet annat avseende, i vilket de kunde vara det. Men det är faktiskt detta, som visar att denna rena kvantitet i verkligheten och med nödvändighet befinner sig nedanför all manifesterad tillvaro. Det finns här anledning att hänvisa till det som Leibniz kallade ”de icke urskiljbaras princip”, i kraft varav det ingenstans kan finnas två identiskt lika väsenden, det vill säga två som i alla avseenden är varandra lika. Detta är, som vi på ett annat ställe visat, en omedelbar följd av den universella möjlighetens icke-begränsning, vilken medför avsaknaden av varje upprepning i de enskilda möjligheterna. Och man kan ytterligare säga att två förmodat identiskt lika väsen i verkligheten inte är två utan, då de sammanfaller i allt, blott ett och samma väsen. Men just för att väsendena inte skall vara identiskt lika eller icke urskiljbara, måste det alltid finnas någon kvalitativ skillnad dem emellan, alltså att deras bestämningar aldrig är rent kvantitativa. Detta uttrycker Leibniz, när han säger att det aldrig är sant att två väsenden vilka som helst skiljer sig åt *solo numero* [endast till antalet] och att, tillämpat på kropparna, detta gäller mot de ”mekanistiska” uppfattningarna, såsom Descartes’ åsikt. Och han säger vidare att om de inte skiljer sig åt kvalitativt, ”är de icke ens väsenden” utan något jämförbart med delar, alla sinsemellan lika, av enhetligt rum och enhetlig tid, delar som inte har någon verklig existens utan är endast det som skolastikerna kallade *entia rationis* [tankeväsenden]. Låt oss för övrigt i avseende på detta göra den anmärkningen att han själv inte tycks ha en tillräcklig uppfattning om rummets och tidens verkliga natur, ty när han definierar rummet endast som en ”ordning av samexistens” och tiden som en ”ordning av eftervarannat”, betraktar han dem enbart från en rent logisk synpunkt, vilken inskränker dem just till homogena behållare utan någon kvalitet och följaktligen utan någon verklig tillvaro, en synpunkt vilken således ingalunda förklarar deras ontologiska natur, det vill säga rummets och tidens verkliga natur såsom manifesterade i vår värld, alltså sant existerande företeelser, i egenskap av bestämmande villkor för denna särskilda tillvaroform, som den kroppsliga tillvaron egentligen är.

Den slutsats, som tydligt framgår av allt detta, är att enhetligheten för att vara möjlig skulle förutsätta väsenden, som vore berövade alla kvaliteter och reducerade till blotta numeriska ”enheter”. Det är därför, som en dylik enhetlighet aldrig kan förverkligas men som alla ansträngningar gjorda i den riktningen, framför allt på det mänskliga området, kan få till enda resultat att mer eller mindre fullständigt beröva väsendena deras egna kvaliteter och sålunda göra dem till något som så mycket som möjligt liknar blotta maskiner, ty maskinen, den moderna världens typiska produkt, är just det

som i den högsta grad man hittills kunnat nå representerar kvantitetens välde över kvaliteten. Från egentlig samhällssynpunkt betraktat, är det väl mot detta mål, som de ”demokratiska” och ”egalitära” uppfattningarna strävar, dessa för vilka alla individer är sinsemellan likvärdiga, varav följer detta absurda antagande att alla bör vara lika dugliga i vad som helst. Denna ”jämlighet” är något som naturen inte erbjuder något exempel på av samma grunder som vi just angivit, eftersom denna jämlighet vore endast en fullständig likhet individerna emellan. Men det är tydligt att man med åberopande på denna föregivna ”jämlighet”, som är en av de mest omhuldade av den moderna världens förvända ”ideer”, faktiskt gör individerna sinsemellan så lika som naturen medger, och detta först och främst genom att vilja ge alla en enhetlig utbildning. Det säger sig självt att, eftersom man trots allt inte kan helt upphäva skillnader i duglighet, denna utbildning inte ger exakt samma resultat för alla, utan att det blott är alltför sant att, medan den är oförmögen att ge somliga individer kvaliteter dessa inte har, den däremot är väl så förmögen att hos de andra kväva alla de möjligheter som övergår den allmänna nivån. Det är sålunda som ”nivelleringen” alltid verkar nedåt, och den kan för övrigt inte verka på annat sätt, eftersom den själv är endast ett uttryck för den nedåtgående tendensen, det vill säga tendensen till den rena kvantiteten, som ligger lägre än varje kroppslig manifestation, icke endast lägre än den grad som de mest elementära levande varelser upptar utan även lägre än den som våra samtida enats om att kalla ”den livlösa materien” och som dock, emedan den framträder för sinnena, alljämt är långt ifrån att helt sakna kvalitet.

Den moderne västerlänningen nöjer sig för övrigt inte med att påtvinga sig en dylik undervisning. Han vill tvinga den även på andra med alla sina tankevanor och kroppsliga vanor för att likrikta hela världen, som han också förenhetligar till det yttre genom att sprida produkterna av sin industri. Den endast skenbart paradoxala följden av detta är att världen så mycket mindre ”enas”, i detta ords egentliga bemärkelse, som den alltmer likrikta. Detta är i grund och botten helt naturligt, eftersom den riktning världen dras i är, som vi redan sagt, den vari ”separativiteten” alltmer skärps. Men vi ser här den ”parodiska” karaktär framträda som så ofta möter i det som är specifikt modernt. Emedan detta förenhetligande går rakt emot den verkliga enheten, då det ju tenderar att förverkliga det som är som fjärmast från denna, utgör det i själva verket ett slags karikatyr av enheten, och detta på grund av det analoga samband, varigenom – vilket vi redan från början angivit – enheten själv har sin omvända spegelbild i de ”enheter” som bildar den rena kvantiteten. Det är själva denna omkastning som möjliggjorde för oss att nyss tala om det förvända ”idealet”, och man ser att man faktiskt

måste förstå det i en mycket exakt bemärkelse, för övrigt inte därför att vi känner det minsta behov av att återupprätta detta ord, "ideal", som för de moderna får betyda något nästan vad som helst och framför allt får tjäna till att dölja avsaknaden av varje verklig princip; så missbrukat har ordet blivit att det till sist har helt förlorat sin betydelse. Men vi kan åtminstone inte avhålla oss från att anmärka att ordet enligt sin själva härledning borde ange en viss tendens mot "idén", fattad i en mer eller mindre platonisk innebörd, det vill säga på det hela taget mot essensen och mot det kvalitativa, hur oklart dessa än uppfattas, medan det oftast, liksom i det fall det här handlar om, fattas såsom beteckning för det rakt motsatta.

Vi sade att det råder en tendens att förenhetliga icke endast de mänskliga individerna utan även tingen. Om den innevarande tidsålderns människor berömmar sig av att förvandla världen i ett allt större mått och om i själva verket allt i den blir alltmer "konstgjort", är det framför allt i den bemärkelse som de tänker sig förvandla den, däri att de inriktar all sin verksamhet mot ett område, som är så strängt kvantitativt som möjligt. Alldenstund man har velat utarbeta en helt kvantitativ vetenskap, är det för övrigt ofrånkomligt att de praktiska tillämpningar, man gör av denna vetenskap, har samma karaktär. Det är dessa tillämpningar, som i sin helhet och allmänt betecknas som "industri", och man kan nog säga att den moderna industrin i alla avseenden representerar kvantitetens triumf, icke endast därför att dess produkter icke vädjar till annan kunskap än den av det kvantitativa slaget och därför att de verktyg den använder, det vill säga egentligen maskinerna, är så inrättade att kvalitativa hänsyn så litet som möjligt får göra sig gällande i deras användning och att de människor som sköter dem själva reduceras till en helt mekanisk aktivitet, men också därför att i denna industris själva produktion kvaliteten helt och hållet offras för kvantiteten. Några ytterligare anmärkningar i detta ämne vore nog inte gagnlösa, men innan vi kommer dit, skall vi ställa ännu en fråga, som vi i det följande skall återupptaga: vad man än tänker om värdet av resultaten av den inverkan, som den moderna människan utövar på världen, är det ett faktum, oberoende av varje värdering, att denna inverkan har framgång och att den åtminstone i ett visst mått når de mål den uppställt för sig. Om en annan tidsålders människor hade handlat på samma sätt (för övrigt ett helt "teoretiskt" och faktiskt osannolikt antagande med tanke på de mentala skillnader som föreligger mellan dessa människor och dagens), hade då de erhållna resultaten blivit desamma? Med andra ord: för att den jordiska miljön skall foga sig i en dylik verksamhet, fordras det inte att den på något sätt gjorts mottaglig för den genom de kosmiska förutsättningarna i det cykliska skede som vi för närvarande befinner oss i; det vill säga, finns det inte i denna

miljös natur något som förändrats i jämförelse med förflutna tidsåldrar? Så långt vi hittills kommit i vår framställning, vore det ännu för tidigt att närmare bestämma denna förändrings natur annat än att karakterisera den såsom ett slags kvalitativ förminskning, som ger mer makt åt allt som hör till kvantiteten. Men det som vi redan sagt om tidens kvalitativa bestämningar tillåter åtminstone att redan nu uppfatta möjligheten och att förstå att de konstgjorda förändringarna av världen för att kunna förverkligas måste föregås av naturliga förändringar, som de på något sätt endast motsvarar och fogar sig efter just i kraft av det i tidens cykliska fortgång ständigt existerande ömsesidiga förhållandet mellan den kosmiska ordningen och den mänskliga ordningen.

Kapitel VIII

GAMLA HANTVERK OCH MODERN INDUSTRI

Den motsättning, som finns mellan de gamla hantverken och den moderna industrin, är djupast sett ytterligare ett särskilt fall och så att säga en tillämpning av motsättningen mellan det kvalitativa synsättet och det kvantitativa synsättet, såsom de härskar i hantverken respektive industrin. För att inse detta är det inte gagnlöst att först lägga märke till att den skillnad man gör mellan konst och hantverk eller mellan konstnär och hantverkare själv är något specifikt modernt, som om den uppstått ur den avvikelse och den urartning som i allting låtit den profana uppfattningen ersätta den traditionella. För de gamle var *artifex* utan åtskillnad den mänskliga som utövar en konst eller ett hantverk. Men sanningen att säga avser ordet *artifex* varken konstnären eller hantverkaren i den betydelse som dessa ord har i dag (och ordet "hantverkare" tenderar att allt mer försvinna ur det nutida språket). Det betyder något mera än den ene och den andre, ty åtminstone ursprungligen var hans verksamhet knuten till principer av mycket djupare slag. Om hantverket således på något sätt innefattade den egentliga konsten, vilken inte genom någon väsentlig egenskap skilde sig från hantverket, beror det på att det var av en sant kvalitativ natur, ty ingen torde genom något slags definition kunna fränkänna konsten en dylik natur. Det är endast de moderna, som på grund av just detta och med den förringande föreställning de gör sig om konsten, hänvisar denna till ett slags slutet område, som inte längre har något samband med övrig mänsklig verksamhet, det vill säga med allt det som de betraktar såsom det "verkliga" i den mycket grova bemärkelse denna term har för dem. Och de går ända därhän att de gärna betecknar denna konst, som sålunda berövats all praktisk betydelse, såsom "lyxaktivitet", ett uttryck som är synnerligen typiskt för det som utan minsta överdrift kan kallas vår epoks "enfald".

Som vi mycket ofta sagt förut, betraktar man i varje traditionell civilisation alla mänskliga verksamheter av vad slag de vara månne alltid såsom väsentligen härrörande från principer. Detta gäller särskilt vetenskaperna men också konsterna och hantverken. För övrigt finns ett nära samband mellan de förra och de senare, allt enligt den formel som medeltidens byggmästare uppställde såsom grundläggande axiom, *ars sine scientia nihil* [utan vetenskapen är konsten intet, ö.a.], varmed man naturligtvis måste förstå den traditionella vetenskapen och inte alls den profana, vars tillämpning inte kan ge upphov till något annat än den moderna industrin. Genom

att sålunda vara knuten till principer blir den mänskliga verksamheten liksom "förvandlad", kan man säga, och i stället för att inskränkas till vad den är som blott yttre manifestation (vilket i det hela taget är det profana sättet att se på den), inlemmas den i traditionen och är för sin utövare ett medel för att verkligen delta i denna, det vill med andra ord säga: den får en egentligen "helig" och "rituell" karaktär. Det är därför man kan säga att i en dylik civilisation "varje yrke är ett prästämbete" (1). För att undvika att ge denna sista term en något oegentlig, för att icke säga rent felaktig betydelse, skall vi snarare säga att yrket äger i sig självt den karaktär som, alltsedan man gjorde en skillnad mellan "heligt" och "profant", vilken ingalunda fanns i begynnelsen, har bevarats endast av de prästerliga funktionerna.

För att klargöra för sig denna karaktär av "helighet" hos all mänsklig verksamhet, också i en sådan enkel del som det yttre eller, om man så vill, exoteriska utseendet, kan man betrakta till exempel den islamiska civilisationen eller medeltidens kristna civilisation och finna att ingenting är lättare än att konstatera att i dessa civilisationer de vardagligaste handlingar i tillvaron alltid har något "religiöst" i sig. Detta beror på att i dessa civilisationer religionen icke alls är något inskränkt och snävt begränsat, som uppstår någon avskild plats, där den inte kan ha något verkligt inflytande på det övriga, såsom den är för de moderna västerlänningarna (åtminstone för dem som alltjämt samtycker till att erkänna en religion). Tvärtom genomsyrar den människans hela tillvaro eller rättare sagt allt som utgör denna tillvaro. I synnerhet samhällslivet i egentlig bemärkelse är så grundligt införlivat med dess område att det under dylika betingelser i verkligheten inte kan finnas något "profant" utom för dem som av en eller annan orsak står utanför traditionen och vilkas fall då endast är en ren anomali. På andra håll, där namnet "religion" egentligen inte kan brukas om den ifrågavarande civilisationens form, finns icke desto mindre en traditionell och "helig" lagstiftning, som visserligen uppvisar andra drag men fyller exakt samma funktion. Dessa iakttagelser är alltså giltiga för varje traditionell civilisation utan undantag. Men det finns ytterligare något mera: om vi förflyttar oss från exoterismen till esoterismen (vi använder här dessa ord för enkelhets skull, även om de inte med samma noggrannhet lämpar sig för alla fall), konstaterar vi mycket allmänt uttryckt existensen av en initiation, som är knuten till hantverken och tagit dessa till grundval eller "stöd" (2). Det måste alltså vara så att dessa hantverk alltjämt är bärare av en högre och djupare innebörd för att verkligen kunna erbjuda en väg, som leder till initiationens område, och det är naturligtvis på grund av hantverkens väsentligen kvalitativa beskaffenhet, som något dylikt är möjligt.

Det som möjliggör den bästa förståelsen av detta är det begrepp som den hinduiska läran kallar *svadharma*, ett begrepp som självt är helt kvalitativt, eftersom det är begreppet om varje väsens fullgörande av en verksamhet i överensstämmelse med dess essens eller egentliga natur och just därigenom i ypperlig överensstämmelse med "ordningen" (*rita*) i den betydelse vi redan förklarat. Det är också genom just detta begrepp, eller snarare dess avsaknad, som felet i den profana och moderna uppfattningen tydligt framstår. Enligt denna kan en människa faktiskt taga sig ett yrke vilket som helst och kan rent av byta det mot ett annat som det behagar, som om detta yrke vore något för henne blott och bart yttre, utan någon verklig förbindelse med det som hon egentligen är, med det som gör henne till den hon är och ingen annan. Enligt den traditionella uppfattningen däremot bör envar fylla den funktion han bestämts till genom själva sin natur, med de särskilda fallenheter som denna väsentligen innefattar (3). Han kan inte fullgöra någon annan, utan att det då uppstår en allvarlig oordning, som slår tillbaka på hela den samhällsorganisation han ingår i. Än mera: om en dylik oordning blir allmänt rådande, kommer den att få en inverkan på själva den kosmiska miljön, då ju alla ting är sinsemellan förbundna med noggranna motsvarigheter. Utan att för stunden uppehålla oss mera vid denna sista punkt, som kan äga ytterligare tillämpning på den innevarande tidsålderns förhållanden, återupptar vi det som just sades: I den traditionella uppfattningen är det väsendenas essentiella kvaliteter som bestämmer deras verksamhet. I den profana uppfattningen däremot beaktar man inte längre dessa kvaliteter och betraktar man individerna endast såsom utbytbara och rent numeriska "enheter". Denna profana uppfattning kan logiskt sett inte utmynna i annat än en uteslutande "mekanisk" aktivitet, vari intet sant mänskligt längre finns kvar, och det är just detta vi kan konstatera i våra dagar. Det säger sig självt att dessa de modernas "mekaniska" hantverk, som utgör hela industrin i egentlig mening och som endast är en produkt av den profana avvikelser, icke kan erbjuda någon möjlighet av initiatiskt slag och kan endast utgöra hinder för utvecklandet av all andlighet. Sanningen att säga kan de dessutom inte ens betraktas som äkta hantverk, om man vill bevara den valör ordet "hantverk" har genom sin traditionella innebörd.

Om hantverket är något som tillhör människan själv och är liksom en yttring eller en utvidgning av hennes egen natur, är det lätt att förstå att det kan tjäna till grundval för en initiation och att det rent av i de flesta fall hör till det som är bäst lämpat för detta ändamål. Om initiationen väsentligen har till syfte att nå bortom den mänskliga individens möjligheter, är det icke mindre sant att den kan utgå endast från individen sådan han är men naturligtvis genom att liksom taga honom från hans högre del, det vill säga

bygga på det i honom som är mer kvalitativt i egentlig mening. Därav mångfalden av initiatiska vägar, det vill säga i det hela taget brukade såsom "stöd" i enlighet med skillnaderna mellan olika individuella naturer. För övrigt framträder dessa skillnader därefter desto mindre ju mer varelsen framskrider på sin väg och sålunda nalkas det mål som är detsamma för alla. De så brukade medlen kan vara effektiva, endast om de verkligen motsvarar själva naturen hos de varelser, på vilka de tillämpas. Emedan man med nödvändighet måste gå från det mer tillgängliga till det mindre tillgängliga, från det yttre till det inre, är det normalt att taga dem i den verksamhet, varigenom denna natur visar sig i det yttre. Men självfallet kan denna verksamhet ha en dylik funktion, endast i den mån den faktiskt uttrycker den inre naturen. Det finns alltså däri en verklig fråga om "kvalifikation" i den initiatiska innebörden av ordet, och under normala betingelser bör denna "kvalifikation" krävas också för själva utövandet av hantverket. Detta berör samtidigt den grundläggande skillnaden mellan initiatisk undervisning och även allmännare all traditionell undervisning å den ena sidan och profan undervisning å den andra: det som blott och bart "läres" utifrån saknar här allt värde, hur stor kvantitet av föreställningar som sålunda än ansamlats (ty också häri framträder tydligt det profana "vetandets" kvantitativa karaktär). Vad det handlar om är att "väcka" de latent möjligheter som väsendet bär inom sig (däri ligger djupast sett den platonska "återerinringens" verkliga innebörd) (4).

Genom dessa sista betraktelser kan man ytterligare förstå hur initiationen, då den tar hantverket till "stöd", samtidigt och på sätt och vis omvänt ger ett slags återverkan på utövandet av detta hantverk. Den individ, som fullständigt förverkligat de möjligheter, varav hans yrkesverksamhet är endast ett yttre uttryck, och därmed äger den verkliga kunskapen om det som är själva principen för denna verksamhet, kommer därefter att medvetet utföra det som i början endast var en rent "instinktiv" följd av hans natur. Och om den initiatiska kunskapen för honom är sprungen ur hantverket, kommer detta i sin tur att bli det fält, varpå han tillämpar denna kunskap och varifrån han inte längre kan skiljas. Det råder då en fullkomlig överensstämmelse mellan det inre och det yttre, och det utförda arbetet kan då inte heller vara endast ett uttryck till en viss grad eller på ett mer eller mindre ytligt sätt, utan måste vara det verkligt fullödiga uttrycket av den som uttänkt och utfört det, det som utgör "mästerverket" i detta ords sanna betydelse.

Härigenom inser man utan svårighet hur avlägset det verkliga hantverket är från den moderna industrin, så fjärran att de så att säga är två motsatser, och hur sant det tyvärr är under "kvantitetens herravälde" att hantverket

”tillhör det förflutna”, som ”framåtskridandets” förkämpar gärna säger och naturligtvis gläder sig däråt. I industriarbetet har arbetaren intet han kan lägga in av sig själv, och man gör sig rent av stor möda med att hindra honom från att göra det, om han skulle visa den minsta vilja därtill, men detta är också omöjligt, emedan all hans verksamhet består i att endast hålla en maskin i gång och han för övrigt har gjorts fullständigt oförmögen till initiativ genom den ”utbildning” eller snarare missbildning som han erhållit för sitt yrke, som är liksom motsatsen till det gamla lärlingskapet och som har till enda syfte att lära honom utföra vissa rörelser ”mekaniskt” och alltid på samma sätt utan att det ringaste förstå dessas orsak eller att bry sig om resultatet, ty det är inte han utan maskinen, som i verkligheten tillverkar föremålet. Människan som betjänar maskinen bör själv bli maskin, och hennes arbete har inte längre något verkligt mänskligt i sig, ty det innebär inte längre att hon ådagalägger någon av de kvaliteter som bildar den mänskliga naturen i egentlig mening (5). Allt detta leder fram till det som man i den rådande jargongen överenskommit om att kalla ”serietillverkning”. Denna har till uteslutande ändamål att framställa största möjliga kvantitet av föremål, som är varandra så exakt lika som möjligt och avsedda att användas av människor som likaså alla antas vara lika. Här har vi nog den kvantitetens triumf vi nyss talade om, och den är även enhetlighetens triumf. Dessa människor, som reducerats till blotta numeriska ”enheter”, vill man stoppa in, icke i bostäder, ty ordet ”bostad” lämpar sig ej, utan i ”bikupor”, vars celler alla har ritats efter samma modell och möblerats med ”serietillverkade” föremål, för att alla kvalitativa skillnader skall försvinna från den miljö de lever i. Det är tillräckligt att granska de projekt, vissa samtida arkitekter (som själva kallar dessa byggnader för ”bostadsmaskiner”) utfört, för att man skall se att vi inte överdriver något. Vad har det i allt detta blivit av de gamla byggmästarnas konst och vetenskap liksom de rituella regler som rådde över uppförandet av städer och byggnader i de normala civilisationerna? Det vore gagnlöst att envisa mer om detta, ty man måste vara blind för att icke se den avgrund som skiljer dessa civilisationer från den moderna, och alla skulle nog enas i att erkänna hur stor skillnaden är. Men det som de nuvarande människornas överväldigande flertal hyllar som ”framåtskridande” är just det som tvärtom synes oss som ett djupt förfall, ty dessa företeelser är uppenbarligen endast verkningar av en ständigt ökad fallande rörelse, som för med sig den moderna mänskligheten ner mot den ”avgrund”, där den rena kvantiteten härskar.

Noter

(1) A. M. Hocart, *Les Castes*, s. 27.

(2) Vi kan rent av göra den anmärkningen att allt det som fortfarande finns kvar av äkta initiatiska organisationer i Västerlandet, hur förfallna dessa än må vara för närvarande, icke har något annat ursprung än detta. Initiationer hörande till andra kategorier är sedan länge fullständigt försvunna.

(3) Det är att märka att själva ordet "métier" [det franska ordet för "hantverk", ö.a.] enligt sin etymologiska härledning från det latinska *ministerium* egentligen betyder "funktion".

(4) Ifråga om detta se i synnerhet Platons dialog *Menon*.

(5) Man kan göra den anmärkning att maskinen i en viss bemärkelse är verktygets motsats och alls icke ett "fulländat verktyg", som många föreställer sig den, ty verktyget är så att säga en "förlängning" av människan själv, medan maskinen sätter ner henne till att endast vara dess tjänare. Och om man kunnat säga att "verktyget föder hantverket", är det icke mindre sant att maskinen dödar det. Hantverkarnas instinktiva reaktioner mot de första maskinerna förklarar därigenom sig själva.

Kapitel IX

NAMNLÖSHETENS TVÅ BETYDELSER

På tal om den traditionella uppfattningen om hantverket, vilken är densamma som den om konsten, måste vi framhålla en annan viktig fråga: den traditionella konstens verk, till exempel den medeltida konstens, är i allmänhet anonyma, och det är först helt nyligen, som man under den moderna "individualismens" påverkan sökt att till kända mästerverk knyta det fåtal namn som historien bevarat, varför dessa "tillerkännanden" ofta är mycket hypotetiska. Denna namnlöshet är raka motsatsen till det ständiga intresse de moderna konstnärerna har av att hävda och bekantgöra i första hand sin individualitet. Däremot kunde en ytlig iakttagare tro att denna namnlöshet är jämförbar med den likaledes anonyma beskaffenheten av den nuvarande industrins produkter, även om dessa förvisso på intet vis är några "konstverk". Men sanningen är en helt annan, ty om det faktiskt råder anonymitet i båda fallen, är det av rakt motsatta orsaker. Det är med anonymiteten som med många andra saker, vilka på grund av den omkastade analogin kan fattas på en gång i en högre och i en lägre betydelse. Så till exempel kan i en traditionell samhällsorganisation en individ stå utanför kasterna på två sätt, antingen därför att han står över dem (*ativarna*) eller därför att han står under dem (*avarna*), och det är tydligt att det här handlar om två motsatta ytterligheter. På ett liknande sätt befinner sig dessa moderna, som anser sig stå utanför all religion, i motsatta ytterändan till de människor som insett alla traditioners principiella enhet och därför inte längre är exklusivt bundna till en särskild traditionell form (1). I jämförelse med tillstånden för den normala och så att säga "genomsnittliga" mänskligheten står de förra lägre, de senare högre. Man kan säga att de förra sjunkit ner till det "undermänskliga", medan de senare stigit upp till det "övermänskliga". Eller exakt uttryckt: namnlösheten kan lika väl känneteckna det "undermänskliga" som det "övermänskliga". Den undermänskliga är den moderna namnlösheten, som är hopens eller "massans" anonymitet i den mening man i dag förstår den (och detta helt kvantitativa ord, "massa", är också mycket talande), och den övermänskliga är den traditionella namnlösheten i sina olika tillämpningar, däribland dem som avser konstverk.

För att noga förstå detta måste man beakta de läromässiga principer som alla traditioner har gemensamma: det väsen, som nått ett överindividuellt tillstånd, är just därigenom frigjort från individualitetens alla begränsande villkor, det vill säga väsendet är bortom de "namnets och formens" (*nâma-*

rûpa) bestämmingar som utgör essensen och substansen hos denna individualitet som sådan. Väsendet är då verkligt "anonymt", eftersom "jaget" utplånats hos det och fullständigt försvunnit inför "Självet" (2). De som inte faktiskt uppnått ett dylikt tillstånd, bör åtminstone efter måttet av sin förmåga sträva att nå dit, och därför bör deras verksamhet i samma mån efterlikna denna namnlöshet och så att säga vara delaktig däri, vilket för övrigt kommer att skänka dem ett "stöd" till deras framtida andliga förverkligande. Detta kan man särskilt tydligt se i klosterinrättningar, såväl kristna som buddhistiska, där det man kunde kalla "utövandet" av namnlösheten alltid pågår, även om dess djupare innebörd alltför ofta förgätits. Men man får ej tro att den avspeglning av denna anonymitet, som märks i samhällsordningen, är begränsad till detta särskilda fall ensamt, vilket vore att låta sig bedragas av vanan att göra åtskillnad mellan "heligt" och "profant", en åtskillnad som, vi säger det ännu en gång, icke existerar och icke ens har någon mening i strängt traditionella samhällen. Det vi sagt om den "rituella" karaktär, som all mänsklig verksamhet där antar, förklarar det tillräckligt, och i synnerhet vad gäller hantverken har vi sett att denna karaktär där är sådan att man i fråga om denna trots sig kunna tala om "prästämbete". Det ligger alltså intet förvånande i att namnlösheten där är regeln, eftersom den representerar den verkliga överensstämmelsen med den ordning som *artifex* i allt han gör skall bemöda sig om att förverkliga så fulländat som möjligt.

Man skulle här kunna resa en invändning: Eftersom hantverket skall överensstämma med dens egennatur som utövar det, kommer det utförda arbetet, har vi sagt, att nödvändigtvis uttrycka denna egennatur och kan betraktas såsom fulländat i sitt slag eller såsom utgörande ett "mästerverk", när det uttrycker den på ett riktigt sätt. Men den natur det handlar om är individualitetens essentiella sida, det vill säga den som definieras av "namnet". Ligger det då icke i detta något som direkt går emot namnlösheten? För att besvara detta måste man först göra den anmärkningen mot alla västerländska misstolkningar av sådana begrepp som *moksha* och *nirvâna* att "jagets" uteslöckande icke på något sätt är en förintelse av väsendet utan att det tvärtom innebär liksom en "upphøjelse" av dess möjligheter (låt oss i förbigående notera att utan denna själva "uppståndelsens" idé är meningslös). Den *artifex*, som fortfarande befinner sig i det individuella mänskliga tillståndet, kan givetvis endast sträva mot en dylik "upphøjelse", men att bevara anonymiteten skall för honom just vara tecknet på denna "förvandlande" strävan. Å andra sidan kan man också säga att, vad gäller samhället självt, det inte är i egenskap av att vara "den eller den", som *artifex* utför sitt verk utan i egenskap av att fullgöra en viss "funktion" av

egentligen ”organiskt” och icke ”mekaniskt” slag (detta markerar den fundamentala skillnaden mot den moderna industrin), med vilken han bör i sitt arbete identifiera sig, så långt detta är möjligt. Samtidigt som denna identifikation är medlet för hans egen askes, anger den på sätt och vis i vad mån han faktiskt är delaktig i den traditionella organisationen, emedan det är genom själva utövandet av sitt hantverk, som han ingår i denna och där innehar den ställning som bäst lämpar sig för hans natur. Hur man än betraktar förhållandena, ser man således namnlösheten göra sig gällande på ett normalt sätt. Och även om allt den principiellt medför inte kan förverkligas, bör det åtminstone finnas en relativ anonymitet i den bemärkelsen att överallt, där det förekommer en initiation byggd på hantverket, försvinner den profana eller ”yttre” individualiteten, betecknad som ”den eller den, son av den eller den” (*nâma-gotra*), i allt som har med utövandet av detta hantverk att göra (3).

Om vi nu övergår till den andra ytterligheten, den som representeras av den moderna industrin, ser vi att arbetaren också där är namnlös, men detta därför att det han tillverkar inte uttrycker något av honom själv och sannernigen inte ens är hans verk, så att den roll han spelar i denna tillverkning är rent ”mekanisk”. I det hela taget har arbetaren som sådan egentligen intet ”namn”, då han ju i sitt arbete är endast en enkel numerisk ”enhet” utan egna kvaliteter, en ”enhet” som kan ersättas av en helt annan men likvärdig ”enhet”, det vill säga av vilken annan arbetare som helst, utan att något förändras i produkten av detta arbete (4). Såsom vi sade ovan, äger hans verksamhet då icke längre något egentligt mänskligt, utan långt ifrån att uttrycka eller ens spegla något ”övermänskligt”, har den tvärtom nedsatts till det ”undermänskliga” och strävar rent av mot dess lägsta grad, det vill säga mot en tillvaroform, som är så fullständigt kvantitativ som är möjlig att förverkliga i den manifesterade världen. Denna arbetarens ”mekaniska” aktivitet representerar för övrigt endast ett särskilt fall (faktiskt det mest typiska man kan konstatera i det nuvarande tillståndet, eftersom industrin är det område, där de moderna uppfattningarna har lyckats komma till sitt mest fullständiga uttryck) av det som våra samtidas besynnerliga ”ideal” skulle vilja lyckas göra av alla mänskliga individer och i alla omständigheter för deras tillvaro. Här har vi ett omedelbart resultat av ”jämlighetssträvan” eller, med ett annat ord, enhetlighetssträvan, som kräver att individerna behandlas endast såsom numeriska ”enheter”, så att ”jämligheten” förverkligas nedåt, då det ju är den enda riktning, vari den kan förverkligas ”till yttersta gränsen”, det vill säga där det är möjligt, om inte att nå ända fram till den (ty den är, som vi sett, motsatt själva betingelserna för vår manifesterade tillvaro), så åtminstone att alltmer och obegränsat närma sig den,

ända tills man når fram till den ”avstannandets punkt” som markerar den nuvarande världens slut.

Om vi frågar oss vad det blir av individen under dylika betingelser, ser vi att, emedan hos honom kvantiteten alltmer uttalat tar överhand över kvaliteten, han har så att säga reducerats till sin blotta substantiella sida, till det som den hinduiska läran kallar *rûpa* (och faktiskt kan han aldrig förlora formen, vilken är det som definierar individualiteten som sådan, utan att därigenom förlora all tillvaro), vilket med andra ord vill säga att han knappast längre är något mer än det som man med det allmänt gängse språkbruket kallar en ”kropp utan själ”, och detta i den mest bokstavliga betydelsen av detta uttryck. Hos en dylik individ har i själva verket den kvalitativa eller essentiella aspekten nästan helt försvunnit (vi säger nästan, ty gränsen kan i verkligheten aldrig uppnås). Enär denna aspekt är just den som betecknas med *nâma*, har denna individ verkligen inte längre något ”namn”, som är hans eget, då han ju är liksom tömd på de kvaliteter som detta namn skulle uttrycka. Han är då i verklig mening ”namnlös”, men i detta ords lägre innebörd. Detta är ”massans” namnlöshet, den ”massa”, vari individen ingår och förlorar sig, den ”massa” som är blott en samling av lika individer, alla betraktade såsom lika många rent aritmetiska ”enheter”. Man kan visst räkna sådana ”enheter”, således ge ett numeriskt värde åt den kollektivitet som de bildar och som definitionsmässigt själv är endast en kvantitet. Men man kan ingalunda ge envar av ”enheterna” sin egen beteckning med innebörden att den skulle äga någon kvalitativ skillnad mot de andra.

Vi har just sagt att individen förlorar sig i ”massan” eller att han åtminstone tenderar att alltmer förlora sig i den. Denna ”upplösning” i den kvantitativa mångfalden motsvaras även, genom omkastning, av ”uppgåendet” i den principiella enheten. I denna äger väsendet hela fullheten av sina ”förvandlade” möjligheter, så att man skulle kunna säga att särarten, fattad i kvalitativ mening, där har drivits upp till sin högsta grad, samtidigt som all avskildhet har försvunnit (5). I den rena kvantiteten däremot är separationen eller avskildheten vid sitt maximum, eftersom det är där, som själva ”separativitetens” princip ligger och för övrigt väsendet uppenbart är desto mer ”avskilt” och desto mer inneslutet i sig självt, ju snävare begränsade dess möjligheter är, det vill säga väsendets essentiella aspekt innehåller mindre av kvaliteter. Men eftersom väsendet samtidigt såsom del av ”massan” är så mycket mindre kvalitativt särpräglad, tenderar det verkligen att upplösas i denna. Detta ord, ”upplösning”, är här så mycket lämpligare, som det för tanken frammanar den alldeles potentiella avsaknad av särart som föreligger i ”kaos”, och det är just om detta det faktiskt handlar. Ty

individuen strävar efter att reducera sig till sin blotta substantiella aspekt, det vill säga det som skolastikerna skulle ha kallat en "materia utan form", där allt finns potentiellt och intet aktuellt, så att den yttersta gränsen, om den kunde nås, bleve en sannskyldig "upplösning" av allt det som individualiteten rymmer av positiv verklighet. På grund av den yttersta motsättning som råder mellan dessa båda varandra motsatta tillstånd framstår denna varelsernas upplösning i enhetligheten såsom en hemsk och "satanisk" parodi på deras uppgående i enheten.

Noter

(1) Dessa kan med Muhyiddin ibn Arabi säga: "Mitt hjärta har blivit i stånd att antaga varje form: det är en betesmark för gasellerna och ett kloster för de kristna munkarna och ett tempel för avgudarna och Kaaba för pilgrimen och bordet för Toran och Koranen. Jag är Kärlekens religion, vilken väg dess kameler än tar. Min religion och min tro är den sanna religionen."

(2) I detta ämne se A. K. Coomaraswamy, "Âkimchanna: self-naughting" i *The New Indian Antiquary*, aprilnumret 1940.

(3) Härigenom förstår man lätt varför det i hantverkets initiationer, såsom de i skråna, är förbjudet, liksom även i de religiösa ordnarna, att kalla en individ vid hans profana namn. Det finns där ett namn, alltså en individualitet, men det är en redan "förvandlad" individualitet, åtminstone en potentiell sådan, just genom initiationens faktum.

(4) Endast en kvantitativ skillnad kan finnas, då ju en arbetare kan arbeta snabbare eller saktare än en annan (och det är i grund och botten i denna snabbhet all den skicklighet man begär av honom består). Men enligt det kvalitativa synsättet är arbetets produkt alltid densamma, eftersom den är bestämd icke av arbetarens mentala uppfattning, icke heller av hans manuell färdighet i att ge denna en yttre form, utan enbart av maskinen, vars funktion han såsom enda uppgift har att trygga.

(5) Detta är innebörden av Eckharts uttryck, "fondu mais non confondu" [vilket här har översatts med "uppgått men inte upplöst", ö.a.], som M. Coomaraswamy i den ovan nämnda artikeln mycker riktigt sammanför med sanskrittermen *bhedâbheda*, "särprägel utan skillnad", det vill säga utan avskildhet.

Kapitel X

STATISTIKENS ILLUSION

Låt oss nu återvända till att betrakta det i egentligare mening "vetenskapliga" synsättet, sådant som de moderna uppfattar det. Detta synsätt kännetecknas framför allt av anspråket att tro sig kunna reducera allt till kvantitet och att inte alls räkna med det som inte låter sig så reduceras, att betrakta detta nästan såsom icke existerande. Det har gått därefter att man allmänt tänker och säger att allt som inte kan "beräknas", det vill säga uttryckas i rent kvantitativa termer, därigenom saknar varje "vetenskapligt" värde. Detta anspråk tillämpas icke endast i "fysiken" i den vanliga betydelse man ger ordet "fysik", utan i vår tids alla "officiellt" erkända vetenskaper, och som vi redan sett, utbreder det sig även på psykologins område. I det föregående har vi tillräckligt förklarat att detta är att lämna obeaktat allt som äger något verkligt essentiellt i denna terms strängaste bemärkelse och att den "rest", som sedan hamnar bland en dylik vetenskaps byten, i själva verket är alldeles oförmögen att förklara något vad det vara månne. Men vi skall ytterligare något framhålla en mycket betecknande sida av denna vetenskap, en aspekt som särskilt tydligt visar hur vetenskapen bedrar sig om vad som är möjligt att erhålla genom blotta numeriska uppskattningar och som för övrigt omedelbart ansluter sig till allt det som vi slutligen framlagt.

Strävan mot enhetlighet, som tillämpas på det "natur-" likaväl som på det humanvetenskapliga området, leder till att man antar och rent av nästan upphöjer till princip (vi borde snarare säga "pseudoprincip") föreställningen att det finns upprepningar av identiska företeelser, vilket i kraft av "principen om urskiljbara" i verkligheten är en ren omöjlighet och intet annat. Denna föreställning kommer till uttryck i synnerhet i det gängse påståendet att "samma orsaker alltid ger samma verkningar", vilket utsagt i denna form egentligen är absurt, då det ju faktiskt aldrig kan finnas vare sig samma orsaker eller samma verkningar i en successiv ordning av manifestation. Och går man inte heller så långt att man säger att "historien upp-repar sig", medan sanningen är att det endast finns analoga motsvarigheter mellan vissa tidsskeden och mellan vissa händelser? Det som måste sägas är att sinsemellan jämförbara orsaker under vissa förhållanden också ger sinsemellan jämförbara verkningar under samma förhållanden. Men vid sidan om dessa likheter, vilka är, om man så vill, liksom en partiell identitet, finns det också alltid och nödvändigtvis skillnader, också därigenom

att det antagligen handlar om två skilda ting och inte om ett och samma ting. Visserligen är dessa skillnader, emedan de är kvalitativa distinktioner, mindre ju lägre grad av manifestation de tillhör och följaktligen likheterna i samma mån mer framträdande, så att i vissa fall en ytlig och ofullständig iakttagelse kan inge tron på ett slags identitet. Men i verkligheten utsuddas skillnaderna aldrig fullständigt utan att man då befunne sig rent av nedanför all manifestation. Och finns det inte även sådana skillnader som uppstår som resultat av påverkan från tidens och rummets ständigt föränderliga omständigheter, och dessa kan heller inte alltid vara fullständigt försumbara. Visserligen måste man för att förstå dem inse att det verkliga rummet och den verkliga tiden tvärtemot de moderna uppfattningarna icke alls endast är homogena behållare och den rena kvantitetens tillvaroförmer utan att det också finns en kvalitativ sida av rummets och tidens bestämningar. Hur därmed än förhåller sig, är det tillåtet att ställa frågan hur man kan göra anspråk på att grunda en "exakt" vetenskap, samtidigt som man bortser från skillnaderna och nästan vägrar att se dem. Faktiskt och strängt taget kan det inte finnas "exakta" vetenskaper utöver den rena matematiken, eftersom de i verkligheten hänför sig till kvantitetens område, och hela den övriga moderna vetenskapen under dessa betingelser inte är och inte kan vara annat än en väv av mer eller mindre grova approximationer, och detta inte bara i tillämpningarna, där alla är tvungna att erkänna observations- och mätredskapens ohjälpliga ofullkomlighet, utan även i själva den teoretiska åskådningen. De i verkligheten ogenomförbara förmodanden, som bildar nästan hela grundvalen för den "klassiska" mekaniken, vilken i sin tur tjänar till grund för hela den moderna fysiken, kan här lämna en mängd talande exempel (1).

Tanken att nära nog grunda en vetenskap på upprepningen röjer ännu ett självbedrägeri av kvantitativt slag, nämligen tron att blotta ansamlandet av ett stort antal fakta kan tjäna till "bevis" för en teori. Det är dock uppenbart, om man ägnar saken en smula eftertanke, att fakta av ett och samma slag alltid finns i obestämd mängd, så att man aldrig kan konstatera dem alla, bortsett från att samma fakta i allmänhet överensstämmer lika bra med flera olika teorier. Man torde kunna säga att konstaterandet av ett större antal fakta åtminstone ger teorin större "sannolikhet". Men därmed erkänner man att man på detta sätt aldrig kan nå fram till något slags visshet, alltså att de slutsatser man uttalar aldrig är "exakta". Därmed tillstår man också den helt "empiriska" beskaffenheten av den moderna vetenskapen, vars förkämpar genom en egendomlig ironi likväl finner nöje i att uppskatta de gamles kunskap såsom "empirism", då ju sanningen är den raka motsatsen, ty denna kunskap, om vars sanna natur de är fullständigt okunniga, utgick från prin-

ciper och icke alls från experimentella konstateranden. Därför skulle man kunna säga att den profana vetenskapen är byggd bakvänt mot den traditionella vetenskapen. Än mera: så otillräcklig empirismen är i sig själv, är den moderna vetenskapens empirism mycket långt ifrån fullständig, emedan den försummar eller utesluter en ansevärd del av erfarenhetsrönen, i det hela taget alla dem som företer en egentligen kvalitativ karaktär. Den sinnliga erfarenheten kan aldrig, lika litet som varje annat slags erfarenhet, avse den rena kvantiteten, och ju mer man närmar sig denna, desto mer fjärrnar man sig därmed från den verklighet som man påstår sig konstatera och förklara. Det är nog inte så svårt inse att de nyaste teorierna också är de som minst har att göra med denna verklighet och som mer än gärna ersätter denna med "konventioner", som vi inte säger vara fullständigt godtyckliga (ty något dylikt är återigen en omöjlighet, och för att bilda en "konvention", måste man ha något skäl till att göra det) men åtminstone så godtyckliga som möjligt, det vill säga de har nästan bara ett minimum av grund i tingens sanna natur.

Vi sade nyss att den moderna vetenskapen, genom att vilja vara helt kvantitativ, vägrar att beakta skillnader mellan enskilda fakta, till och med i de fall, där dessa skillnader är som mest framträdande, vilka naturligtvis är de, där de kvalitativa inslagen starkt härskar över de kvantitativa. Man skulle kunna säga att det främst är den viktigaste delen av verkligheten, som undgår vetenskapen, och att den partiella och lägre aspekt av sanningen, som den trots allt kan fatta (därför att den fullständiga villfarelsen inte kan betyda något annat än den rena förnekelsens villfarelse), därefter är reducerad till ett nära nog intet. Så är det framför allt, när man på allvar börjar begrunda fakta rörande det mänskliga, ty de är de i högsta graden kvalitativa av alla dem som denna vetenskap avser att förstå på sitt område, och likväl bemödar den sig om att behandla dem exakt såsom de andra, såsom dem som den hänför icke blott till den "organiska materien" utan rent av till den "livlösa materien", ty den har i grund och botten endast en metod, som den tillämpar likformigt på de mest skilda objekt, just därför att den på grund av sin särskilda åskådning är oförmögen att se vad som i dessa objekt utgör de essentiella skillnaderna. Också är det i denna mänskliga del av tillvaron – må det sedan handla om historia, "sociologi", "psykologi" eller vilket annat slags studium man än kan tänka sig – som det bedrägliga i den "statistik", de moderna tillmäter en så stor betydelse, tydligast visar sig. Där som överallt annars består denna statistik egentligen i att räkna ett större eller mindre antal fakta, som man alla antar vara lika varandra, utan att de ens sammanlagda skulle betyda något. Och det är uppenbart att man sålunda icke erhåller något annat än en verklighetsuppfatt-

ning, som är förvrängd i samma mån som ifrågavarande fakta är verkligt lika eller jämförbara endast i en mindre utsträckning, det vill säga de kvalitativa inslag som de medför är viktigare och mer sammansatta. Men det är endast det att, när man sålunda gör sig bred med siffror och beräkningar, man inger sig själv och andra en viss illusion om "exakthet", som man kunde beteckna som "pseudomatematisk". Men utan att ens märka det och på grund av förutfattade åsikter drar man i själva verket ur dessa siffror i stort sett vad man vill utan åtskillnad – i så hög grad saknar siffrorna betydelse i sig själva. Beviset för det sagda är att samma statistik i händerna på flera lärde, som likväl är hemfallna åt samma "specialitet", ofta ger anledning, enligt deras respektive teorier, till alldeles olika, för att icke säga ibland även diametralt motsatta teorier. Under dessa betingelser är de modernas så kallade exakta vetenskaper, för så vitt som de låter sig vägledas av statistik och rent av använder den till att göra förutsägelser om framtiden (alltid till följd av antagandet att alla de behandlade fakta, antingen de rör det förflutna eller framtiden, är identiskt lika), i verkligheten intet annat än blotta "hypotetiska vetenskaper", enligt det uttryck som gärna brukas av upphovsmännen till en viss modern så kallad vetenskaplig astrologi, som säkerligen har endast mycket obestämda och mycket avlägsna samband, om ens några andra än genom terminologin, med de gamles traditionella, verkliga astrologi, idag lika fullständigt förlorad som de andra kunskaperna av samma slag. Denna "nya" astrologi gör också ymnigt bruk av statistik i sin strävan att ställa sig på "empirisk" grund och utan att binda sig vid någon princip, och statistiken har i denna astrologi rent av en dominerande ställning. Det är därför som man tror sig kunna smycka den med beteckningen "vetenskaplig" (vilken för övrigt innebär att man nekar den verkliga astrologin denna karaktär, liksom alla andra, liknande beskaffade traditionella vetenskaper), och detta är återigen mycket talande och betecknande för den moderna mentaliteten.

Antagandet om en identitet mellan fakta, som i verkligheten endast är av samma slag, det vill säga jämförbara blott i vissa avseenden, bidrar, som vi just förklarat, till att inge illusionen om en "exakt" vetenskap. Samtidigt tillgodoser detta antagande också behovet av överdriven förenkling, vilket även är ett ganska slående kännetecken för den moderna mentaliteten, så att man utan någon ironisk avsikt kunde beteckna den såsom "simplistisk" såväl i sina "vetenskapliga" uppfattningar som i alla sina övriga yttringar. För övrigt hänger allt detta samman, och detta behov av förenkling åtföljer nödvändigtvis tendensen att reducera allt till det kvantitativa och förstärker denna ytterligare, ty uppenbart är att det inte kan finnas något enklare än kvantiteten. Om man lyckades att helt beröva ett väsen eller ett ting dess

egna kvaliteter, skulle den ”återstod” man erhöill säkerligen förete ett maximum av enkelhet. I värsta fall skulle denna extrema enkelhet vara den som kan tillhöra endast den rena kvantiteten, det vill säga enkelheten hos dessa ”enheter”, som alla är varandra lika och utgör den numeriska mångfalden. Men detta är tillräckligt viktigt för att kräva ytterligare några reflexioner.

Not

(1) Var har man någonsin sett till exempel en ”tung materiell punkt”, en ”fullkomligt elastisk fast kropp” en ”icke tånjbar viktlös tråd” och andra, icke mindre imaginära ”entiteter”, som denna föregivet ypperligt ”rationella” vetenskap är fylld av?

Kapitel XI

ENHET OCH "ENKELHET"

Behovet av förenkling, för så vitt i detta finns något oberättigat eller överdrivet, är, som vi just sagt, ett för den moderna mentaliteten utmärkande drag. Det är på grund av detta behov, tillämpat på vetenskapens område, som vissa filosofer gått så långt att de hävdar såsom ett slags logisk "pseudoprincip" att "naturen alltid handlar på de enklaste sätten". Detta är blott ett alldeles grundlöst påstående, ty man ser inte vad som skulle kunna tvinga naturen att verkligen handla så och icke annorlunda. Många andra betingelser än enkelhetens kan spela in i dess operationer och vara starkare än enkelhetens, så att naturen förmås handla på sätt, som åtminstone för oss ofta synes mycket invecklade. Sanningen att säga är denna "pseudoprincip" intet annat än en önskan uttryckt såsom ett slags "mental lättja": man önskar att tingen vore så enkla som möjligt, därför att, om de faktiskt vore det, de därigenom vore så mycket lättare att förstå. För övrigt överensstämmer detta väl med den helt moderna och profana uppfattningen om en vetenskap, som måste ligga "inom allas räckhåll", vilket uppenbarligen icke är möjligt annat än om den är enkel intill "barnslighet" och om alla högre eller verkligt djupa betraktelser strängt utesluts därur.

Redan kort före den i egentlig mening moderna tidens början finner man detta sinnestillstånd ha liksom lämnat ett första spår, uttryckt i det skolastiska talesättet "*entia non sunt multiplicanda praeter necessitatem*" (1, 2). Om det rör sig endast om alldeles hypotetiska "spekulationer", håller vi med om detta, men då erbjuder det intet av intresse. Eller det är åtminstone endast på den rena matematikens område, som människan kan med giltiga resultat inskränka sig till att operera med mentala konstruktioner utan att behöva jämföra dessa med något som helst annat. Och om hon då kan "förenkla" efter behag, är det emedan hon har att göra endast med kvantiteten, vilkens kombinationer, när man antar den reducerad till sig själv, icke alls innefattas i manifestationens verkliga ordning. Så snart man däremot måste beakta vissa konstateranden av fakta, går det helt annorlunda till och är man väl så tvungen erkänna att "naturen" själv synes verkligen bry sig med att mångfaldiga väsendena *praeter necessitatem*. Vilken logisk tillfredsställelse kan människan icke känna, när hon till exempel konstaterar mångfalden och variationen, båda häpnadsväckande, av de djur- och växtarter, vilkas medlemmar lever omkring henne? Förvisso är detta långt från den enkelhet de filosofer postulerar, vilka gärna skulle vilja göra om verkligheten till vad

de själva och ”genomsnittet” av deras likar förmår begripa. Om det förhåller sig så med detta i den kroppsliga världen, som dock är ett mycket begränsat område av tillvaron, hur bör det då icke vara med detta, och med starkare skäl, i de andra världarna, och detta i ännu mer, obestämt förstörade proportioner (3)? För att tvärt avsluta all diskussion i denna fråga räcker det för övrigt med att erinra om det, som vi förklarat annorstädes, att allt som är möjligt därigenom är verkligt i sitt slag och på sitt eget sätt och att, då ju den universella möjligheten nödvändigtvis är oändlig, det finns rum i denna för allt som icke är en ren omöjlighet. Men är det icke återigen just samma behov av överdriven förenkling, som driver filosoferna att bygga sina ”system”, att alltid vilja på ett eller annat sätt begränsa den universella möjligheten (4)?

Särskilt egendomligt är att tendensen till enkelhet så fattad, liksom den närmast parallella tendensen till enhetlighet, av dem som är anfäktade därav uppfattas såsom en strävan efter ”enande”. Men det är egentligen ett förvänt ”enande”, liksom allt som riktas mot den rena kvantitetens område eller mot tillvarons substantiella och lägre pol, och vi finner också här detta slags vrångbild av enheten som vi redan fått betrakta ur andra synvinklar. Om också den verkliga enheten kan kallas ”enkel”, är det i en helt annan mening än denna och blott däri att denna verkliga enhet till sin essens är odelbar, vilket nödvändigtvis utesluter all ”sammansättning”, och att den på intet vis kan uppfattas såsom bildad av några slags delar. Det finns för övrigt något av en parodi även på denna odelbarhet, däri att vissa filosofer och fysiker tillägger den sina ”atomer”, utan att förstå att den är oförenlig med den kroppsliga naturen. Ty eftersom utsträckningen är obegränsat delbar, är en kropp, vilken enligt själva sin definition är något utsträckt, nödvändigtvis alltid sammansatt av delar. Och hur liten man än vill antaga den vara, ändrar detta inte något, varför föreställningen om odelbara partiklar är självmotsägande. Men tydligen stämmer en dylik föreställning väl överens med sökandet efter en enkelhet, som drivs så långt att den icke längre kan motsvara den ringaste verklighet.

Om å andra sidan den principiella enheten är absolut odelbar, torde man kunna säga att den icke desto mindre är av en oerhörd komplexitet, emedan den ”i högsta grad” innehåller allt det som, medan den så att säga stiger ner i de lägre graderna, utgör de manifesterade väsendenas essens eller kvalitativa sida. Det räcker med att hänvisa till det som vi ovan förklarade om den verkliga innebörd, vari man bör fatta ”jagets utslocknande”, för att förstå att det är där, som all ”förvandlad” kvalitet finns i sin fullhet och åtskillnaden, frigjord från varje ”separativ” begränsning, verkligen bragts till sin högsta grad. Så snart man inträder i den manifesterade tillvaron, framträder be-

gränsningen i form av själva de betingelser som bestämmer manifestationens varje tillstånd eller varje tillvaroform. När man stiger ned till denna tillvaros allt lägre nivåer, blir begränsningen allt trängre och de i väsendenas natur inneboende möjligheterna alltmer inskränkta, vilket med andra ord vill säga att dessa väsendens essens i samma mån förenklas. Och denna förenkling sker sålunda gradvis ända till nedanför själva tillvaron, det vill säga ända till den rena kvantitetens område, där den slutligen bringas till sitt maximum genom det fullständiga upphävandet av varje kvalitativ bestämning.

Man ser därav att förenklingen strängt följer den nedåtgående rörelsen, vilken på det gängse, av den cartesianska "dualismen" präglade språket betecknats såsom gående från "anden" mot "materien". Så föga ändamålsenliga dessa båda termer än må vara såsom ersättningar för termerna "essensen" och "substansen", är det kanske ändå icke gagnlöst att här bruka dem för att låta oss bättre förstå. Det är i själva verket bara desto besynnerligare att man vill tillämpa denna förenkling på det som avser själva det "andliga" området eller åtminstone på det av detta som man fortfarande är i stånd att uppfatta, och därunder utsträcka den till de religiösa föreställningarna likaväl som till de filosofiska och vetenskapliga. Här är det mest typiska exemplet protestantismen, där denna förenkling samtidigt visar sig i det nästan fullständiga avskaffandet av riterna och i den härskande ställning moralen givits över läran, varvid också den senare alltmer förenklas och förminskas därhän att den reducerats till nästan intet, till några torftiga formler, som envar kan fatta såsom han finner för gott. Protestantismen i sina många former är för övrigt den enda religiösa produkt som frambragts av den moderna andan, då denna ännu inte lyckats avlägsna all religion men likväl redan är i god färd med att göra det i kraft av de antitraditionella tendenser som innebor i den och som rent av egentligen sammansätter den. I slutet av denna "evolution", som man i dag torde säga, ersätts religionen av "religiositeten", det vill säga en oklar sentimentalitet utan någon reell innebörd. Detta, som man behagar betrakta såsom ett "framsteg" och som tydligt visar hur för den moderna mentaliteten alla normala förhållanden vänds upp och ned, vill man se såsom ett "förändligande" av religionen, som om "det andliga" vore blott en tom ram eller ett lika dimmigt som obetydligt "ideal". Det är detta som vissa av våra samtida också kallar en "renad religion", och det är den faktiskt till den grad att den är tömd på allt positivt innehåll och inte längre har det minsta samband med någon som helst verklighet!

Värt att notera är också att alla så kallade reformatorer ständigt utbasunerar anspråket att återvända till en "ursprunglig enkelhet", som säkerligen

aldrig existerat annat än i deras inbillning. Detta är kanske endast en ganska bekväm utväg för att dölja deras nyskapelsers verkliga beskaffenhet. Men det kan också mycket ofta vara ett bedrägeri de själva fallit offer för, ty det är mycket svårt att bestämma i vilken mån den antitraditionella andans skenbara upphovsmän är verkligt medvetna om den roll de spelar, då ju denna roll också nödvändigtvis förutsätter en snedvriden mentalitet hos dem. För övrigt är det svårt att se hur det nämnda anspråket kan förenas med föreställningen om det "framåtskridande" de vanligen samtidigt skryter med att främja, och bara denna motsägelse räcker för att visa att det ligger något verkligt abnormt däri. Hur därmed än förhåller sig, och för att hålla sig till föreställningen om den "ursprungliga enkelheten", förstår man inte alls varför tingen alltid måste börja med att vara enkla för att sedan bli invecklade. Tvärtom: om man betänker att fröet till ett väsen vilket som helst nödvändigtvis måste innehålla potentialiteten till allt det som väsendet sedan kommer att vara, det vill säga alla de möjligheter, som utvecklas under loppet av dess tillvaro, finns redan i fröet, leds man till tanken att ursprunget till alla ting i verkligheten måste vara oerhört komplext, och det är just detta som är essensens kvalitativa komplexitet. Fröet är litet endast med avseende på kvantiteten eller substansen. Om man symboliskt överflyttar "storhetens" idé, kan man säga att genom omvänd analogi det som är minst i kvantitet måste vara störst i kvalitet (5). Likaledes innehåller varje tradition alltsedan sin uppkomst hela läran och innefattar i princip alla de utvecklingar och anpassningar som man rättmätigt kan göra av den under tidernas lopp, liksom alla de tillämpningar som den kan ge upphov till på alla områden. Också rent mänskliga ingripanden kan endast begränsa och förminska, om icke alldeles förvanska den, och det är just detta som alla "reformatorer" verkliga arbete faktiskt består i.

Egendomligt är också att "modernister" av alla slag (och här menar vi icke endast dem i Västerlandet utan också dem i Österlandet, som för övrigt endast är "förvästligade"), när de skryter om lärans "enkelhet" såsom ett "framsteg" i religionen, ofta talar som om religionen borde vara gjord för dumhuvudena eller åtminstone som om de förutsatte att de som de vänder sig till borde vara dumhuvuden. Tror man då verkligen att man genom att hävda, med rätt eller orätt, att en lära är enkel ger en aldrig så föga intelligent människa ett giltigt skäl till att omfatta den? Detta är i grund och botten endast en yttring av den "demokratiska" idén, i kraft varav, som vi sade ovan, man vill ställa också vetenskapen inom "allas räckhåll". Man behöver knappast påpeka att samma "modernister" också alltid, och såsom ett nödvändigt resultat av deras inställning, är förklarade motståndare till all esoterism. Det säger sig självt att esoterismen, vilken definitionsmässigt

vänder sig endast till eliten, icke skall vara enkel, varför dess motsats visar sig som det nödvändiga första stadiet i varje försök till förenkling. Vad gäller religionen i egentlig mening, eller allmännare uttryckt den yttre delen av varje tradition, måste den säkerligen vara sådan att envar kan förstå något därav, allt efter måttet av den egna förmågan, och att det är i denna bemärkelse som den vänder sig till alla. Men därför kan man icke säga att den bör inskränkas till detta minimum, som den mest okunnige (detta menar vi inte med avseende på den profana undervisningen, som här inte har någon som helst betydelse) eller den minst intelligente kan fatta därav. Alldeles tvärtom bör det i religionen finnas något som är så att säga i nivå med alla individers möjligheter, hur högt dessa än når, och det är för övrigt endast därigenom, som den kan erbjuda ett ändamålsenligt "underlag" för den inre sida som i all oförvanskad tradition är fullständigt nödvändig för den och som härrör från den i egentlig mening initiatiska ordningen. Men "modernisterna", som avvisar just esoterismen och initiationen, förnekar därigenom att de religiösa läroarna bär på någon djupare innebörd. Och därför, alltmedan de påstår sig "förändliga" religionen, faller de tvärtom i den grävsta och mest inskränkta bokstavsträldom, där anden är fullständigt frånvarande. Därmed visar de med ett slående exempel att det blott alltför ofta är sant, såsom Pascal sade, att "den som vill spela ängel spelar dum-bom"!

Vi är dock ännu inte helt färdiga med ämnet "den ursprungliga enkelheten", ty det finns åtminstone en betydelse, vari detta uttryck verkligen kan tillämpas: det är den, där det handlar om det skillnadslösa tillståndet i "kaos", som ju är ursprungligt på ett visst sätt, emedan också det är "i begynnelsen". Men det finns icke där ensamt, eftersom all manifestation nödvändigtvis förutsätter, samtidigt och i växelförhållande, essens och substans, och "kaos" utgör endast dess substantiella grund. Om det är detta, som den "ursprungliga enkelhetens" förkämpar menar, säger vi förvisso icke emot det, ty det är just till detta skillnadslösa tillstånd som strävan till förenkling slutligen skulle leda, om den kunde förverkligas i sina yttersta konsekvenser. Men det måste ännu en gång påpekas att denna yttersta enkelhet, då den befinner sig nedanför manifestationen och icke inom den, ingalunda skulle motsvara någon verklig "återgång till ursprunget". I fråga härom och för att upplösa en skenbar antinomi är det nödvändigt att göra en tydlig skillnad mellan de två synpunkter som hänför sig till de respektive båda polerna i tillvaron: Om man säger att världen har bildats ur "kosmos", är det därför att man betraktar den enbart från den substantiella synpunkten, och då måste man för övrigt anse denna begynnelse såsom icke-tidlig, ty uppenbart existerar tiden icke i "kaos" utan enbart i "kosmos". Om man

alltså vill åberopa manifestationens utvecklingsordning, som på den kroppsliga tillvarons område, och på grund av de betingelser som bestämmer denna, yttrar sig såsom en ordning av ett eftervarannat i tiden, skall man inte utgå från denna sida utan tvärtom från den essentiella polen, från vilken manifestationen i enlighet med de cykliska lagarna ständigt avlägsnar sig för att stiga ner mot den substantiella polen. I egenskap av upphävande av "kaos" är "skapelsen" i viss mening "ögonblicklig", och detta är vad det bibliska *Fiat Lux* egentligen betyder. Men det som i sanning ligger till grund även för "kosmos" är själva Urljuset, det vill säga den "rena anden", vari alla tings essenser finns, och utgående därifrån kan den manifesterade världen i verkligheten endast alltmer sänka sig ner mot "materialiteten".

Noter

(1) "Väsenden skall man icke mångfaldiga utöver det nödvändiga." Övers. anm.

(2) Detta talesätt, liksom det enligt vilket "*nilhil est in intellectu quod non prius fuerit in sensu*" ["intet finns i intellektet som icke förut fanns i det sinnliga förståndet." Övers. anm.], den första formuleringen av det som senare skulle kallas "sensualismen", hör till dem som inte kan tillskrivas någon bestämd upphovsman, och det är sannolikt att de hör först till skolastikens förfallsperiod, det vill säga en epok, som faktiskt och trots den gängse "kronologin" icke så mycket är medeltidens slut som den moderna tidens början, om man skall flytta tillbaka denna början till 1300-talet, vilket vi annorstädes förklarar.

(3) Man kan ifråga härom mot detta förfallstidens skolastiska talesätt ställa själve den helige Thomas' ab Aquino åsikter om änglarnas värld, "*ubi omne individuum est species infima*" [där varje individ är det lägsta slaget, övers. anm.], det vill säga skillnaderna mellan änglarna är inte analoga med de "individuella skillnaderna" i vår värld (själva termen *individuum* är alltså faktiskt olämplig här, och det handlar i själva verket om överindividuella tillstånd), utan med "specifika skillnader" [i den exakta innebörden av ordet "specifik", nämligen "slagbildande". Övers. anm.]. Den verkliga grunden till detta är att varje ängel är så att säga uttryck för ett gudomligt attribut, såsom för övrigt klart framgår av namnbildningen i den hebreiska angelologin.

(4) Det är därför som Leibniz säger att "varje system är sant i det det bekräftar och falskt i det det förnekar", det vill säga det innehåller en del sanning proportionell mot vad det medger av positiv verklighet, och en del villfarelse motsvarande vad det utesluter ur samma verklighet. Men man

bör tillägga att det just är den negativa eller begränsande sidan, som egentligen utgör "systemet" som sådant.

(5) Vi påminner här om evangeliets liknelse om "senapskornet" och liknande texter i *Upanishaderna* som vi citerat annorstädes (*L'Homme et son devenir selon le Védânta*, kap. III). Vi gör dessutom det tillägget att Messias själv på ganska många bibelställen kallas "fröet".

Kapitel XII

HATET TILL HEMLIGHETEN

Vi måste ytterligare framhålla en punkt, som vi tidigare berört endast i förbigående: det är vad man kunde kalla tendensen till "popularisering" (och ordet "popularisering" är ytterligare ett av dem som är särskilt betecknande för den moderna mentaliteten), det vill säga detta anspråk att lägga allt "inom allas räckhåll", vilket vi redan angivit såsom en konsekvens av de "demokratiska" uppfattningarna och vilket i det hela taget handlar om att sänka kunskapen ner till de lägsta intelligensernas nivå. Det torde inte vara alltför svårt att visa de många slags vanskligheter som allmänt sett är förbundna med det obetänksamma spridandet av en undervisning, som man strävar att jämnt fördela till alla i likadana former och med likadana metoder. Detta kan, som vi redan sagt, leda endast till ett slags utjämning nedåt: i denna liksom överallt annars offras kvaliteten för kvantiteten. Den profana undervisning det handlar om står för övrigt i det hela taget inte för någon kunskap i den verkliga betydelsen av ordet "kunskap" och innehåller absolut icke något av aldrig så litet djupare slag. Men frånsatt dess obetydlighet och verkningslöshet är det, som verkligen gör den skadlig, främst att den låter sig framstå som något den icke är, att den tenderar att förneka allt som övergår den och att den sålunda kväver alla möjligheter som sammanhänger med ett högre område. Det kan rent av tyckas att den gör detta uttryckligen för detta ändamål, ty den moderna "likriktningen" medför nödvändigtvis hatet till allt högre.

Än mer förvånande är att somliga i vår tid tror sig kunna framlägga traditionella läror och därvid taga just denna profana undervisning till ett slags förebild och utan att beakta dessa lärors själva natur och de väsentliga skillnader som föreligger mellan dem och allt som i dag benämnes "vetenskap" och "filosofi" och som sårar dessa senare från de förra med en verklig avgrund. Antingen måste de som förfar på detta sätt med nödvändighet helt förvanska dessa läror genom att förenkla dem och låta endast deras ytligaste innebörd framträda eller är deras strävan fullständigt oberättigad. I varje fall föreligger här ett den moderna andans inträngande till och med i det som den definitionsmässigt står radikalt emot, och det är inte svårt att förstå vilken upplösande inverkan detta kan få också utan deras vetskap, vilka ofta i god tro och utan bestämd avsikt gör sig till redskap för ett dylikt inträngande. Den religiösa lärans förfall i Västerlandet och den totala förlusten av den motsvarande esoterismen visar tillräckligt vad resultatet kan

bli, om ett dylikt synsätt en dag blir allmänt rådande också i Österlandet. Härefter ligger en fara, som är nog allvarlig för att man skall utfärda en varning medan tid ännu är.

Men det otroligaste är det huvudargument dessa ”propagandister” av en ny sort lägger fram för att motivera sin inställning. En av dem skrev nyligen att det visserligen var så förr att spridningen av viss kunskap var ålagd vissa restriktioner men att man inte behöver taga någon hänsyn till dylikt i dag, ty (och vi citerar nu detta uttalande ordagrant för att ingen skall kunna misstänka oss för att överdriva) ”den genomsnittliga kulturnivån har höjts och intellekten [originalet har ”les esprits”, ö.a.] är beredda att mottaga undervisningen i dess helhet”. Här framträder med all önskvärd tydlighet sammanblandningen med den profana undervisningen, betecknad med termen ”kultur”, som i våra dagar blivit ett av de vanligaste orden. Detta är något som icke har det minsta att göra med vare sig den traditionella undervisningen eller förmågan att mottaga den. Liksom för övrigt ”genomsnittsnivåns” föregivna höjande har den intellektuella elitens försvinnande till ofrånkomligt motstycke, kan man nog säga att denna ”kultur” står för raka motsatsen till en förberedelse för det som det handlar om. Dessutom undrar man hur en hindu (ty det är en hindu, som vi här citerar) kan vara fullständigt okunnig om på vilken punkt i *Kali Yuga* vi för närvarande befinner oss, när han till och med säger att ”den tid är nu inne, när *Vedântas* hela system kan framläggas offentligt”, då ju den minsta kännedom om de cykliska lagarna tvärtom gör det nödvändigt säga att tiden är mindre gynnsam nu än någonsin. Om *Vedânta* aldrig kunnat läggas ”inom räckhåll för gemene man”, för vilken den för övrigt aldrig varit ämnad, är det förvisso icke i dag man skall kunna göra det, ty det är blott alltför uppenbart att ”gemene man” aldrig varit så fullständigt oförstående. För övrigt är just därför sanningen den att allt som utgör en verkligt djup traditionell kunskap och som därigenom motsvarar det som en ”heltäckande undervisning” måste innebära (ty om uttrycket ”heltäckande undervisning” verkligen betyder något, bör även den i egentlig mening initiatiska undervisningen ingå däri), blir alltmer svårtillgängligt, och det överallt. Såsom den moderna och profana andan tränger sig på alltmer, är det mycket klart att det inte kan vara annorlunda. Hur kan man då vara så okunnig om verkligheten att man hävdar raka motsatsen och med ett sådant sinneslugn, som uttalade man den självklaraste sanning?

Icke mindre besynnerliga är de särskilda skäl man gör gällande i det fall vi anför såsom typiskt exempel att ”belysa” en viss mentalitet för att förklara det särskilda intresse som för närvarande kan finnas för att sprida vedântisk undervisning: man hänvisar i detta avseende framför allt till

”sambällsideernas och de politiska inrättningarnas utveckling”. Även om det är en ”utveckling” (och då måste i alla händelser preciseras i vilket avseende), är det ytterligare en sak, som icke har något med förståelsen av en metafysisk lära att göra, liksom icke heller spridningen av profan undervisning har det. Det räcker för övrigt med att i vilket orientaliskt land som helst se hur de politiska intressena, där de införts, skadar kunskapen om de traditionella sanningarna för att man skall inse att det vore mer befogat att tala om en oförenlighet, åtminstone i sak, än om en möjlig samstämmighet mellan dessa två ”utvecklingar”. Vi ser sannerligen inte alls vilket samband ”sambällslivet” i den rent profana mening, vari de moderna uppfattar det, skulle kunna ha med andligheten, för vilken den endast reser hinder. Ett sådant samband har det däremot tydligt, när det ingår i en traditionell civilisation, men det är just den moderna andan, som har förstört dessa eller inriktar sig på att förstöra dem, där de alltjämt lever kvar. Vad kan man då vänta sig av en ”utveckling”, vars mest utmärkande drag är att egentligen stå i strid med all andlighet?

Samme författare anför ännu ett skäl: ”För övrigt,” säger han, ”är det med Vedânta som med vetenskapens sanningar. Idag finns det inte längre några vetenskapliga hemligheter. Vetenskapen tvekar inte att offentliggöra de senaste upptäckterna.” I själva verket är denna profana vetenskap gjord endast för den ”stora allmänheten”, och alltsedan dess uppkomst är detta i det hela taget dess existensberättigande. Det är alltför tydligt att den i verkligheten ej är något utöver vad den synes vara, då den ju – vi kan inte säga ”av princip” utan snarare ”av principlöshet” – uteslutande rör sig på ytan av tingen. Förvisso finns däri ingenting som är värt att hålla hemligt eller rättare sagt som förtjänar att förbehållas för en elits bruk, och för övrigt skulle denna elit inte behöva det. Man frågar sig blott: Vilken jämförelse kan man väl vilja göra mellan den profana vetenskapens föregivna sanningar och ”senaste upptäckter” och den undervisning som erhålls av en lära såsom Vedânta eller av varje annan traditionell lära, också av det mest yttre slag? Det är alltid denna sammanblandning, och det är tillåtet att fråga sig i vad mån någon, som så envist gör sig skyldig till den, kan ha förståelse för den lära han vill undervisa i. Mellan den traditionella andan och den moderna andan kan det i verkligheten icke finnas någon sammanjämkning, och varje eftergift, som göres åt den sistnämnda, är naturligtvis på den förstnämndas bekostnad, emedan den moderna andan i grund och botten enbart är själva negationen av allt som den traditionella andan utgör.

Sanningen är den att denna moderna anda hos alla dem, som i någon grad är anfäktade därav, medför ett sannskyldigt hat till hemligheten och allt som nära eller avlägset liknar den på vilket område det vara månne.

Och vi utnyttjar detta tillfälle för att förklara oss tydligt i denna fråga. Strängt taget kan man inte ens säga att det är farligt att "popularisera" läror, åtminstone inte så länge det gäller deras teoretiska sida enbart. Snarare torde det endast vara meningslöst, även om det vore möjligt. Men i verkligheten motstår ett visst slags sanningar genom själva sin natur all "popularisering". Hur klart man än framlägger dem (givetvis förutsatt att man framlägger dem såsom de är i sin verkliga betydelse och utan att låta dem underkastas någon förvanskning), är det inga andra som förstår dem än de som är kvalificerade att förstå dem, medan de för de övriga är som om de icke existerade. Här talar vi inte om "förverkligandet" och om dess egna medel, ty i detta avseende finns absolut intet som skulle kunna ha något verkligt värde annat än inom en regelrätt initiatisk organisation. Men från teoretisk synpunkt kan ett förbehåll vara berättigat endast med hänsynstaganden till lägligheten, alltså rena tillfällighetsskäl, vilket inte nödvändigtvis betyder att de är faktiskt försumbara. I grund och botten är det så att den verkliga hemligheten, som för övrigt är den enda som aldrig någonsin kan röjas, ligger uteslutande i det som icke kan uttryckas och som just därigenom icke kan förmedlas. Med nödvändighet finns det något utsägligt i varje sanning av transcendent slag. Det är i detta, som den initiatiska hemlighetens djupa innebörd väsentligen, i verkligheten ligger. Ingen som helst yttre hemlighet kan ha annat värde än det av en bild eller symbol av den initiatiska och ibland även värdet av en "disciplin", som kan vara av en viss nytta. Men detta är givetvis sådana ting, vilkas innebörd och vikt fullständigt undandrar sig den moderna mentaliteten och inför vilka oförståelsen alldeles naturligt ger upphov till fientlighet. Dessutom känner det vulgära alltid ett slags instinktiv rädsla för allt som det inte förstår, och rädslan väcker alltför lätt hatet, också när man samtidigt anstränger sig att fly undan det genom att helt sonika förneka den sanning man inte förstår. Det finns för resten förnekanden, som liknar riktiga ursinnesvrål, som till exempel sådana som de så kallade "fritänkarna" utstöter mot allt som har med religion att göra.

Den moderna mentaliteten är således så funtad att den icke kan tåla någon hemlighet och icke ens något förbehåll. Eftersom den för övrigt är okunnig om orsakerna till dylika företeelser, synes dessa för den endast vara "privilegier" beviljade till somligas fördel, och den kan icke heller fördraga någon överlägsenhet. Om man skulle företaga sig att förklara för den att dessa så kallade privilegier i verkligheten har sin grund i varelsernas egen natur, vore detta spilld möda, ty det är just detta som dess "jämlighetssträvan" envist förnekar. Icke endast tilltror den sig, för övrigt oriktigt, att avskaffa varje "mysterium" med sin uteslutande "rationella" och "för

alla tillgängliga” vetenskap och filosofi, utan denna fasa för ”mysteriet” går på alla områden så långt att den nått ända in i det som man överenskommit om att kalla det ”vanliga livet”. Dock skulle en värld, där allt hade blivit ”offentligt”, äga en i egentlig mening ohygglig karaktär. Vi säger ”hade blivit”, ty dit har vi faktiskt trots allt ännu inte helt och hållet kommit, och kanske blir det aldrig fullständigt genomförbart, ty det handlar också här om ett ”gränsvärde”. Men det är ostridigt att man från alla håll siktar på att erhålla ett dylikt resultat, och man kan i detta avseende märka att åtskilliga av ”demokratins” skenbara motståndare i det hela taget blott drar ut dess följder så långt det går, då de ju i grund och botten är lika genomsyrade av den moderna andan som de vilka de vill sätta sig emot. För att få människorna att leva helt och hållet ”offentligt” nöjer man sig inte med att samla dem i ”massor” vid varje tillfälle och under vad slags förevändning som helst. Man vill dessutom få dem att bosätta sig icke endast i ”bikupor”, som vi tidigare sade, utan bokstavligen i ”glaskupor”, för övrigt så inrättade att de måste intaga sina måltider ”gemensamt”. De människor, som låter sig infogas i en dylik tillvaro, har sannerligen sjunkit ned till ”undermännisklig” nivå, till den nivå där insekter som bin och myror lever. För övrigt bemödar man sig med alla medel att ”dressera” dem till att sinsemellan inte skilja sig mera åt än vad dessa djurarters individer gör, eller kanske ännu mindre.

Emedan vi icke alls har för avsikt att närmare ingå på vissa ”framtidsutsikter”, som måhända blott vore alltför lättvindiga och även alltför snabbt skulle överträffas av händelsernas gång, skall vi inte utbreda oss mer i detta ämne. Det räcker för oss i det hela taget att med denna framställning om det tillstånd sakerna nu har nått ha markerat den tendens som de inte kan undgå att fortsätta följa, åtminstone ännu en viss tid. Hatet till hemligheten är till sist endast en av de former, vari uppenbaras hatet till allt som överträffar ”genomsnittet” och även till allt som avviker från den enhetlighet man vill påtvinga alla. Och likväl finns i den moderna världen själv en hemlighet, som är bättre vaktad än varje annan. Det är hemligheten om det fruktansvärda suggestionsföretag, som har frambragt och vidmakthåller den nuvarande mentaliteten och som har inrättat denna och, skulle man kunna säga, ”tillverkat” den på ett sådant sätt att denna mentalitet måste förneka att detta finns och även att det är möjligt och som förvisso nog är det bästa medlet och ett sannerligen med ”diabolisk” skicklighet uttänkt medel, för att denna hemlighet aldrig skall kunna uppdagas.

Kapitel XIII

RATIONALISMENS POSTULAT

Vi sade nyss att det är med hänvisning till en vetenskap och en filosofi de betecknat såsom "rationell", som de moderna strävar att utestänga allt "mysterium" från världen sådan de föreställer sig den. Man skulle faktiskt kunna säga att ju trängre begränsad en uppfattning är, desto strängare "rationell" anses den vara. För övrigt vet man nog att de hetsigaste förnekarna av all översinnlig verklighet alltifrån 1700-talets "encyklopedister" är särskilt förtjusta i att jämt och samt åberopa sig på "förnuftet" och att förklara sig som "rationalister". Mellan denna populära "rationalism" och "rationalismen" i egentlig filosofisk mening är det i det hela taget endast en gradskillnad. Den ena och den andra motsvarar väl samma tendenser, vilka under den moderna tidens hela lopp bara gått till allt större överdrifter, samtidigt som de alltmer "populariserats". I andra sammanhang har vi redan så ofta haft tillfälle att tala om "rationalismen" och att bestämma dess främsta kännetecken att vi nästan skulle kunna nöja oss med att i detta ämne hänvisa till några av våra tidigare arbeten (1). Likväl är denna fråga så nära förbunden med själva föreställningen om en kvantitativ vetenskap att vi ej kan underlåta att här säga om så blott ytterligare några ord härom.

Vi påminner alltså om att rationalismen i egentlig mening går tillbaka på Descartes, och det är att märka att den således från sin första begynnelse är omedelbart förknippad med tanken om en "mekanistisk" fysik. Protestantismen hade för övrigt berett vägen för den, när den med "tankefriheten" införde ett slags rationalism i religionen, även om ordet "rationalism" ännu icke existerade utan uppfanns först när samma tendens gjorde sig mer uttryckligt gällande på filosofins område. I alla sina former definierar sig rationalismen huvudsakligen med tron på förnuftets överhöghet, en tro som förkunnas såsom en verklig "dogm" och innebär att man förnekar allt som tillhör det överindividuella, i synnerhet den rena intellektuella intuitionen, vilket logiskt medför att man utesluter all verklig metafysisk kunskap. Samma förnekelse har i ett annat förhållande till resultat att man förkastar all andlig auktoritet, vilken nödvändigtvis har ett "övermänskligt" ursprung. Rationalism och individualism är därmed så nära samhöriga att de faktiskt oftast sammanblandas, dock utom ifråga om några nyare filosofiska teorier, vilka utan att vara rationalistiska likväl icke är mindre exklusivt individualistiska. Vi kan från och med nu lägga märke till hur väl denna rationalism överensstämmer med den moderna tendensen till förenkling:

denna, som naturligtvis alltid arbetar med att inskränka tingen till sina lägsta beståndsdelar, gör sig i själva verket gällande framför allt genom att vilja avskaffa hela det överindividuella området för att senare komma därhän att vilja hänföra allt som blir kvar, det vill säga allt som tillhör det individuella, till enbart det sinnliga eller kroppsliga tillvarosättet, och detta slutligen till blott ett aggregat av kvantitativa bestämningar. Man ser utan svårighet hur allt detta strängt sammanfogas, så att det bildar lika många nödvändiga etapper av en och samma "nedsättning" av de föreställningar som människan gör sig om sig själv och världen.

Det finns ännu ett annat slags förenkling, som är oskiljaktigt förbunden med den cartesianska rationalismen och som först och främst yttrar sig i att reducera andens hela natur till "tänkande" och kroppens hela natur till "utsträckning". I detta senare avseende är det för övrigt här vi har, som vi redan sett, grunden till själva den "mekanistiska" fysiken och, skulle man kunna säga, utgångspunkten för tanken om en helt kvantitativ vetenskap (2). Men detta är inte allt: vad avser "tänkandet" verkar en annan överdriven förenkling just såsom Descartes föreställer sig dess grund, som han också kallar "sunda förnuftet" (vilket, om man tänker på uttryckets allmänt gängse bemärkelse, leder tanken till en synnerligen medelmåttig nivå) och som han förklarar vara den bäst delade saken i världen, vilket redan det innebär något slags föreställning om "jämlighet" och för övrigt är blott alltför tydligt falskt. Häri förväxlar han helt enkelt det "aktuella" förnuftet med "rationaliteten", för så vitt denna egentligen är ett särskilt kännetecken för människan som sådan (3). Förvisso finns den mänskliga naturen hel och hållen i varje individ, men den yttrar sig på mycket olika sätt enligt de egenarter som hör till individerna var och en för sig och som i dem förenar sig med denna särskilda natur för att bilda deras väsens fullständighet. Att tänka annorlunda är att tänka att de mänskliga individerna alla är varandra lika och skiljer sig åt *solo numero* (4). Ur detta har direkt uppstått alla de betraktelser över "människoandens enhet" som de moderna jämt och ständigt åberopar sig på för att förklara alla slags saker, varav somliga icke ens är av det "psykologiska" slaget, som till exempel faktum att samma traditionella symboler påträffas vid alla tider och på alla orter. Utom att det för dessa i verkligheten inte handlar om "anden" utan endast om det "mentala", kan i detta finnas endast en falsk enhet, ty den verkliga enheten kan inte höra till det individuella området, vilket är det enda de har i sikte som talar sålunda. För övrigt gäller detta mer allmänt alla dem som tror sig kunna tala om "människoanden", som om anden kunde stå under intryck av en särart. Den naturgemenskap artens individer äger kan i alla händelser ha yttringar av endast mycket allmänt slag och är fullkomligt oförmögen att

svara för de likheter som tvärtom avser mycket exakta detaljer. Men hur skall man få dessa moderna förstå att den fundamentala enhet alla traditioner äger egentligen kan förklaras endast med det "övermänskliga" som finns i dem? Å andra sidan och för att återkomma till det som verkligen är blott mänskligt, var det tydligen genom inspiration av den cartesianska uppfattningen, som Locke, den moderna psykologins grundare, trodde sig kunna förklara att man för att veta vad grekerna och romarna en gång tänkte (ty hans horisont sträckte sig ej längre än till den västerländska "klassiska" antiken) endast behövde efterforska vad våra dagars engelsmän och fransmän tänker, ty "människan är överallt och alltid densamma". Intet kan vara mer felaktigt, och likväl har psykologerna alltid nöjt sig med detta, ty alltmedan de inbillar sig tala om människan i allmänhet, är i verkligheten det mesta av vad de säger tillämpligt endast på den moderne europén. Är icke detta att redan tro sig ha förverkligat denna enhetlighet, som man för närvarande strävar att påtvinga alla mänskliga individer? Det är sant att just på grund av de ansträngningar, som gjorts i denna riktning, skillnaderna håller på att minska och psykologernas hypotes därför är icke fullt så felaktig i dag som den var på Lockes tid (likväl givetvis på villkor att man noga aktar sig för att vilja, som han gjorde, tillämpa den på det förflutna). Men trots allt kan, som vi tidigare sade, gränsen aldrig nås, och så länge världen består, kommer det alltid att finnas skillnader, som icke kan reduceras. Är det då till råga på allt sättet att lära känna den mänskliga naturen att till förebild taga ett "ideal", som strängt taget kan kallas blott "undermänskligt"?

Med detta sagt återstår alltjämt att förklara varför rationalismen är förknippad med tanken om en uteslutande kvantitativ vetenskap eller rättare sagt varför den senare framgått ur den förra. Härvidlag måste man erkänna att det finns ett betydande inslag av sanning i de kritiska anmärkningar Bergson riktar mot det som han med orätt kallar "intelligensen" och som i själva verket endast är förnuftet och även, noggrannare taget, en viss användning av förnuftet byggd på den cartesianska uppfattningen, ty det är slutligen ur denna uppfattning, som alla former av den moderna rationalismen utgått. För övrigt är att märka att filosoferna ofta säger mycket riktigare saker, när de argumenterar mot andra filosofer, än när de avser att lägga fram sina egna åsikter. Då envar av dem i allmänhet ganska väl ser de andras fel, gör de på sätt och vis slut på varandra. Det är sålunda som Bergson, om man gör sig mödan att rätta hans misstag rörande terminologin, väl visar felen i rationalismen (vilken långt ifrån att sammanblandas med den verkliga "intellektualismen" i själva verket är dess negation) och bristerna i förnuftet. Men han har i sin tur icke desto mindre fel, när han för att fylla dessa brister söker i det

”underförnuftiga” i stället för att höja sig till det ”överförnuftiga” (det är därför som hans filosofi är lika individualistisk och lika fullkomligt okunnig om den överindividuella ordningen som hans motståndares). När han alltså klandrar förnuftet, som vi här måste återge dess verkliga namn, för att ”på ett konstlat sätt dela upp det verkliga”, behöver vi ingalunda antaga hans egen idé om ”det verkliga”, om så blott hypotetiskt och provisoriskt, för att förstå vad han i grund och botten menar. Det handlar tydligtvis om att reducera alla ting till förmodat homogena eller sinsemellan identiska element, vilket icke är något annat än att reducera till det kvantitativa, ty det är endast från denna synpunkt, som dylika element kan fattas. Denna ”uppdelning” påminner rent av ganska tydligt om de ansträngningar man gjort att införa en diskontinuitet, som egentligen tillhör endast den rena eller numeriska kvantiteten, det vill säga i det hela taget den tidigare omtalade tendensen att inte vilja erkänna såsom ”vetenskapligt” annat än det som kan ”besiffras” (5). Likaså när han säger att förnuftet trivs bara när det ägnar sig åt ”det fasta”, att detta på sätt och vis är dess eget område, synes han inse den tendens förnuftet oundvikligen har, när det är hänvisat till sig självt, att ”materialisera” allt, i den vanliga betydelsen av ordet ”materialisera”, det vill säga att i alla ting betrakta endast dessas grövsta tillvaroformer, eftersom det är i dessa kvaliteten är som mest minskad till kvantitetens fördel. Det är bara det att han förefaller betrakta snarare resultatet av denna tendens än dess utgångspunkt, varför man skulle kunna beskylla honom för en viss överdrift, ty det finns uppenbarligen grader i denna ”materialisering”. Men om man granskar de vetenskapliga uppfattningarnas nuvarande tillstånd (eller snarare, som vi i det följande skall se, ett tillstånd som nu redan är något förgånget), är det nog säkert att de kommer så nära som möjligt att representera materialiseringens sista eller lägsta grad, där den sålunda utbredda ”fastheten” har nått sitt maximum, och detta är rent av ett särskilt kännetecken för den tidsålder vi kommit in i. Naturligtvis påstår vi inte att Bergson själv förstått dessa ting så klart som framgår av denna ”översättning” av hans språk, och detta förefaller även föga sannolikt med tanke på de många sammanblandningar han ständigt gör sig skyldig till. Men det är icke desto mindre sant att det är just genom konstaterandet av vad den nuvarande vetenskapen är som han kommit att hysa dessa åsikter och att på grund härav detta vittnesbörd av en människa, som själv otvivelaktigt är en företrädare för den moderna andan, icke kan anses betydelselöst. Frågorna om vad hans egna teorier rätteligen skall anses representera och vilken betydelse de skall tillmätas skall avhandlas i en annan del av denna studie. Allt som vi för stunden kan säga därom är att de motsvarar en annan aspekt av och på sätt och vis en annan etapp i denna avvikelse, som i sin helhet egentligen bildar den moderna världen.

För att sammanfatta det föregående kan vi ännu en gång säga detta: I egenskap av att vara negationen av varje princip högre än förnuftet har rationalismen till ”praktisk” konsekvens att uteslutande bruka detta förblindade förnuft, om man så får kalla det, just därigenom att det sålunda är isolerat från det rena och transcendentia intellektet, vars ljus det har till enda normala och rättmätiga uppgift att återspegla på det individuella området. Alldenstund detta förnuft har mistat all verklig förbindelse med detta överindividuella intellekt, kan det numera sträva endast nedåt, det vill säga mot tillvarons lägre pol, och tränga allt djupare ner i ”materialiteten”. I samma mån mister det efterhand till och med sanningens själva idé och når därhän att det söker endast största möjliga bekvämlighet för sin inskränkta förståelse, vari det för övrigt finner en omedelbar tillfredsställelse i just själva sin strävan nedåt, emedan denna leder det i den riktning som alla tings förenkling och förenhetligande anvisar. Det lyder alltså denna tendens desto lättare och snabbare som dennas verkningar överensstämmer med dess önskingar, och denna allt snabbare nedgång kan till sist icke utmynna i annat än det som vi kallat ”kvantitetens herravälde”.

Noter

- (1) Se främst *Orient et Occident* och *La Crise du Monde moderne*.
- (2) Vad gäller den föreställning, Descartes gör sig av vetenskapen, är att märka att han påstår att man kan nå därhän att man av alla ting har ”klara och tydliga” ideer, det vill säga liknande de matematiska ideerna, och att sålunda erhålla en ”evidens”, som likaså är möjlig endast i matematiken.
- (3) Om man tar den klassiska definitionen av människan såsom ”förnuftigt djur”, representerar ”förnuftigheten” däri den ”artskillnad”, varigenom människan skiljer sig från alla andra djurarter. Den är för övrigt tillämplig endast inom djursläktet eller med andra ord är den egentligen endast det som skolastikerna kallade en *differentia animalis* [en skillnad djuren emellan, ö.a.]. Man kan alltså inte tala om ”förnuftighet” vad avser de varelser som tillhör andra existensstillstånd, i synnerhet överindividuella tillstånd, såsom till exempel änglarnas. Detta stämmer väl överens med faktum att förnuftet är en förmåga av uteslutande individuellt slag, som på intet sätt skulle kunna överskrida det mänskliga områdets gränser.
- (4) Blott till antalet. Övers. not.
- (5) Med avseende på detta skulle man kunna säga att av alla de betydelser, som ligger i det latinska ordet *ratio*, har endast en bevarats, nämligen ”beräkning”, i det ”vetenskapliga” bruk som för närvarande göres av förnuftet.

Kapitel XIV

MEKANISM OCH MATERIALISM

Rationalismens första produkt av det så kallade "vetenskapliga" slaget var den cartesianska mekanismen. Materialismen skulle komma först senare, emedan, som vi annorstädes förklarat, ordet och företeelsen egentligen härrör först från 1700-talet. Vilka avsikter Descartes själv än hade (och i själva verket har man kunnat hämta ideer från honom, varvid man drivit dem till deras yttersta logiska konsekvenser, teorier som är sinsemellan mycket motsägelsefulla), finns icke desto mindre ett direkt samband mellan den ena och den andra. På tal härom är det inte gagnlöst att påminna om att om man kan såsom mekanistiska beteckna de forntida atomistiska uppfattningarna, såsom de förelåg hos Demokritos och i synnerhet Epikuros, som nog i antiken i detta var de enda "föregångarna", som de moderna kan med visst fog åberopa sig på, är det felaktigt att vilja betrakta deras lära som en första form av materialism, ty denna innefattar framför allt de moderna fysikernas begrepp om "materia", ett begrepp som vid denna tid långt ifrån hade uppstått. Sanningen är den att materialismen representerar endast den ena av de båda halvorna av den cartesianska dualismen, den nämligen varpå upphovsmannen hade tillämpat den mekanistiska uppfattningen. Allt ifrån den tiden räckte det att strunta i eller förneka den andra halvan eller, vilket kommer på ett ut, att sträva efter att reducera hela verkligheten till denna för att helt naturligt komma fram till materialismen.

Leibnitz har emot Descartes och hans lärjungar mycket bra visat det otillräckliga i en mekanistisk fysik, som genom själva sin natur inte kan redogöra för annat än tingens yttre sken och är oförmögen att förklara något som helst av deras verkliga väsen. Man skulle kunna säga att mekanismen sålunda har uteslutande ett "representationsvärde" och ingalunda något förklaringsvärde. Och är i själva verket icke just detta fallet med hela den moderna vetenskapen? Så förhåller det sig till och med i ett så enkelt exempel som rörelsens. Rörelsen är dock det som man vanligen betraktar såsom i högsta grad möjligt att förklara mekaniskt. Leibnitz säger att en dylik förklaring gäller endast i den mån man i rörelsen ser endast en lägesförändring och att i detta avseende, när två kroppar ändrar läge sinsemellan, det inte gör någon skillnad, om man säger att den första kroppen rör sig i förhållande till den andra eller den andra i förhållande till den första, eftersom det i detta råder en fullkomlig ömsesidighet. Men något helt annat gäller, så snart man tar rörelsens orsak i betraktande, och om denna orsak

befinner sig i en av de två kropparna, är det den ensam, som skall sägas röra sig, medan den andra blott spelar en rent passiv roll i den förändring som uppstår. Men detta är något som helt och hållet undgår betraktelser av mekanistiskt och kvantitativt slag. Därmed inskränks mekanismen i det hela taget till att lämna en enkel beskrivning av rörelsen sådan den är i sitt yttre sken, och den är oförmögen att fatta dess orsak, således att uttrycka denna väsentliga eller kvalitativa aspekt av rörelsen som ensam kan ge en verklig förklaring. Med ännu starkare skäl kan sägas att det förhåller sig likadant med allt annat som är av en mer sammansatt karaktär och hos vilket kvaliteten härskar över kvantiteten. En så funtad vetenskap kan därför i sanning inte ha något verkligt kunskapsvärde ens vad avser det relativa och begränsade område vari den är instängd.

Det är likväl en så notoriskt otillräcklig uppfattning, som Descartes velat tillämpa på alla den kroppsliga världens fenomen just därigenom att han inskränkte kropparnas hela natur till utsträckning och för övrigt betraktade denna endast från en rent kvantitativ synpunkt. Och alldeles som de nyare mekanisterna och materialisterna gjorde redan han i detta hänseende ingen skillnad mellan de så kallade oorganiska kropparna och de levande varelserna. Vi säger "levande varelser" och inte enbart organiska kroppar, då ju själva varelsen här i själva verket reducerats till kropp på grund av den alltför berömda cartesianska teorin om "djuren såsom maskiner", vilket nog är en av de mest häpnadsväckande absurditeter som systemandan någonsin frambragt. Det är först när han skall till att förklara den mänskliga varelsen, som Descartes i sin fysik tror sig tvungen att närmare ange att det han menar är endast "människans kropp". Men vad är egentligen detta förbehåll värt, då ju enligt hypotesen allt som sker i kroppen vore exakt detsamma, om "anden" vore frånvarande? Just på grund av dualismen är ju människan liksom skuren i två delar, som inte längre kan återförenas och inte kan bilda en verklig sammansättning, eftersom de såsom föregivet absolut heterogena inte kan komma i förbindelse genom något annat medel, så att varje verklig påverkan av den ena på den andra just därigenom är omöjliggjord. Dessutom har man trott sig kunna mekaniskt förklara alla de fenomen som för sig går hos djuren, däribland de yttringar som är av den tydligaste psykiska beskaffenhet. Man kan därför fråga sig varför det inte skulle vara detsamma hos människan och om det inte är tillåtet att strunta i den andra sidan av dualismen, då den icke kan lämna något bidrag till tingens förklaring. Därifrån till att betrakta den såsom en onödig komplikation och att faktiskt behandla den såsom obefintlig, sedan helt enkelt förneka den, är det inte särskilt långt, allra minst för de människor som har hela sin uppmärksamhet ständigt riktad mot det sinnliga området, såsom är fallet med de moderna

västerlänningarna. Det är sålunda som Descartes' mekanistiska fysik oundvikligen måste bereda vägen för materialismen.

Reduktionen till det kvantitativa var redan teoretiskt utförd för allt som egentligen tillhör till den kroppsliga ordningen, i den bemärkelsen att den cartesianska fysikens själva beskaffenhet möjliggjorde denna reduktion. Det återstod då intet mer än att utsträcka denna uppfattning till hela verkligheten sådan man förstod den, en verklighet för övrigt som i kraft av rationalismens postulat var inskränkt till den individuella tillvaron enbart. Utgående från dualismen måste denna reduktion nödvändigtvis framstå såsom en "andens" reduktion till "materien", en reduktion som består i att man till materien förlägger uteslutande allt det som Descartes hade lagt i den ena eller andra av dessa båda termer för att också kunna hänföra allt till kvantiteten. Efter att nästan ha förvisat tingens essentiella sida till fantasins värld, var nog detta att fullständigt avskaffa den för att inte längre vilja betrakta och medge någon annan än deras substantiella sida, eftersom dessa två sidor motsvaras av respektive "anden" och "materien", även om de sanningen att säga erbjuder endast en mycket förminskad och förvanskad bild av dem. Descartes hade på det kvantitativa området lagt in halva världen sådan han uppfattade den, därtill säkerligen den i hans ögon viktigaste halvan, ty djupast i sitt tänkande och oavsett vad skenet ger vid handen ville han framför allt vara fysiker. Materialismen gjorde i sin tur anspråk på att lägga in hela världen däri. Den kunde då icke annat göra än att sträva efter att verkligen genomföra denna reduktion med hjälp av teorier som var allt bättre lämpade för detta ändamål. Det var denna uppgift, som hela den moderna vetenskapen skulle ägna sig åt, även då den inte öppet förklarade sig materialistisk.

Förutom den uttalade och formella materialismen finns verkligen också något, som man kan kalla en faktisk materialism, vars inflytande når mycket längre, eftersom många människor, som ingalunda tror sig vara materialister, likväl praktiskt uppför sig som sådana i alla omständigheter. Mellan dessa båda materialismer råder ett förhållande, som i det hela taget är ganska likt det som råder, såsom vi sade ovan, mellan den filosofiska rationalismen och den vulgära rationalismen, utom däri att den enkle faktiske materialisten i allmänhet inte gör anspråk på denna egenskap och ofta rent av skulle protestera, om man tillade honom den, medan den vulgäre rationalisten, om han också vore den om all filosofi mest okunniga människor, tvärtom ivrigast utropar sig som sådan, samtidigt som han stolt smyckar sig med den snarast ironiska titeln "fritänkare", då han ju i verkligheten endast är slav under alla de i hans tid härskande fördomarna. Vare därmed hur som helst: på samma sätt som den vulgära rationalismen är pro-

dukten av den filosofiska rationalismens spridning i den ”breda allmänheten”, med allt som med nödvändighet följer av att den ”anpassats efter allas uppfattningsförmåga”, är också materialismen i egentlig mening utgångspunkten för den faktiska materialismen, i den meningen att den möjliggjort detta allmänna sinnestillstånd och verkligen bidragit till dess bildande. Men naturligtvis förklaras det hela alltid i sista hand genom utvecklingen av samma tendenser, som utgör själva grunden till den moderna andan. Det säger sig självt att en lärd i den verkliga betydelsen av ordet ”lärd”, även om han inte bekänner sig till materialismen, påverkas desto starkare av den som hela hans särskilda utbildning har varit styrd i denna riktning. Även om, såsom ibland sker, denne lärde tror sig vara icke helt berövad ”religiös anda”, finner han medlet till att så fullständigt skilja sin religion från sin vetenskapliga verksamhet att hans verk icke i någon del kan särskiljas från den mest övertygade materialists verk. Det är så den förre kommer att spela sin roll lika bra som den senare i det ”fortskridande” byggandet av den mest exklusivt kvantitativa och den i grov mening mest materiella vetenskap som tänkas kan. Och det är så den antitraditionella aktionen lyckas till sin fördel utnyttja också dem som tvärtom logiskt borde vara dess motståndare, om den moderna mentalitetens avvikelse icke hade format varelser, som är fulla av motsägelser och även oförmögna att märka dessa. I detta kommer återigen tendensen till enhetlighet till genomförande, då ju alla människor kommer därhän att de i praktiken tänker och handlar på samma sätt och att det, vari de alltjämt trots allt är varandra olika, inte längre har annat än ett minimum av verkligt inflytande och inte kommer till yttre uttryck i något verkligt. Det är sålunda, i en sådan värld och förutom mycket sällsynta undantag, en människa som kallar sig kristen ej underlåter att faktiskt uppföra sig så som om det inte funnes någon verklighet bortom den blotta kroppsliga tillvaron och en präst, som idkar ”vetenskap”, inte märkbart skiljer sig från en materialistisk akademiker. När man kommit därhän, kan det sedan gå mycket längre, innan den lägsta punkten i ”nedgången” slutligen nås?

Kapitel XV

ILLUSIONEN OM DET "VANLIGA LIVET"

Antingen det handlar om den uttalade och formella materialismen eller den enkla "praktiska" materialismen, medför den materialistiska inställningen nödvändigtvis en verklig och mycket viktig förändring i hela den mänskliga varelsens "psykofysiologiska" konstitution. Detta är lätt att förstå, och faktiskt behöver man bara se sig omkring för att konstatera att den moderna människan blivit verkligt oemottaglig för allt annat inflytande än det som träffar hennes sinnen. Icke endast har hennes fattningsgåvor blivit alltmer begränsade utan också hennes själva förnimmelseområde alltmer inskränkt. Därav uppstår ett slags förstärkning av det profana synsättet, emedan, om detta synsätt först uppkommit ur ett fel i förståelsen, alltså ur en begränsning av de mänskliga förmågorna, själva denna begränsning, som blir alltmer uttalad och utsträcks till alla områden, sedan förefaller berättiga detta synsätt, åtminstone i deras ögon som är påverkade av det. Vilken anledning skulle de också egentligen kunna ha till att medge existensen av det som de inte heller kan vare sig uppfatta eller förnimma, det vill säga allt det som kunde visa dem det otillräckliga och felaktiga i den profana åskådningen själv?

Därav härleder sig föreställningen om det som man allmänt betecknar som "det vanliga livet" eller som "det gängse livet". Det man menar därmed är nog i själva verket främst någonting, där genom uteslutning av allt som är heligt, rituellt eller symboliskt (om man sedan betraktar det särskilt i religiös mening eller enligt vilket som helst annat traditionellt tillvarosätt, betyder här föga, emedan det i alla dessa fall likaledes handlar om en verklig inverkan av "andliga inflytanden") intet, som icke är rent mänskligt, kan på något sätt göra sig gällande. Också själva beteckningarna innebär dessutom att allt som övergår en dylik uppfattning, också när det ännu inte uttryckligen förnekats, åtminstone förvisats till ett "underligheternas" område, vilket uppfattas såsom undantagsmässigt, främmande och ovan. Det föreligger alltså egentligen en omkastning av den normala ordningen, sådan som denna företräds av alltigenom traditionella civilisationer, där det profana synsättet icke på något sätt existerar, och denna uppochnedvändning kan logiskt sett inte leda till annat än till den fullständiga okunnigheten om eller förnekelsen av det "övermänskliga". Också går vissa så långt att de använder uttrycket det "verkliga livet" i samma betydelse, vilket egentligen rymmer en egendomlig ironi, ty sanningen är att det som de kallar så tvärt-

om är blott den värsta av illusioner. Därmed menar vi inte att de ting det handlar om skulle i sig själva sakna all verklighet, ehuru denna verklighet, som i det hela taget sammanfaller med verkligheten av det sinnliga slaget, är av den allra lägsta graden och det under denna inte finns något annat än det som egentligen ligger nedanför också all manifesterad tillvaro. Men det är det sätt, på vilket dessa ting betraktas, som är fullständigt falskt och som genom att skilja dem från varje högre princip fränkänner dem just det som gör hela deras verklighet. Det är därför som det strängt taget i verkligheten inte finns något profant område utan endast ett profant synsätt, som blir alltmer påträngande för att till sist omfatta hela den mänskliga tillvaron.

Därigenom ser vi lätt hur man i denna uppfattning av det "vanliga livet" nästan omärkligt övergår från det ena stadiet till det andra, varvid urartningen blir alltmer framträdande: man börjar med att medge att vissa ting är undandragna allt traditionellt inflytande, sedan är det dessa ting, som man kommer att betrakta såsom normala. Därefter blir det blott alltför lätt att betrakta dem såsom de enda "verkliga". Detta leder till att man utmönstrar allt "övermänskligt" såsom "överkligt". Och när man uppfattar det mänskligas område på ett sätt, som blir allt trängre begränsat, och reducerar det till endast den kroppsliga tillvaroformen, avfärdar man såsom "överkligt" också det som blott är översinnligt. Man behöver bara iakttaga hur våra samtida ständigt och tanklöst brukar ordet "verklig" såsom synonymt med "sinnlig" för att inse att de faktiskt nått denna sista punkt och att detta synsätt så införlivats med deras själva natur, om man så får säga, att den blivit liksom instinktiv hos dem. Den moderna filosofin är i det hela taget först och främst bara ett "systematiserat" uttryck för den allmänna mentaliteten och löpte i en bana parallell med denna, innan den i sin tur i någon mån reagerade på den. Detta började med den cartesianska hyllningen av det "sunda förnuftet", vilket vi tidigare talat om och vilket är mycket karakteristiskt i detta avseende, ty det "vanliga livet" är säkerligen i högsta grad området för detta så kallade sunda förnuft, som också kallas "common sense", lika begränsat som detta och på samma sätt. Rationalismen är i grund och botten endast en mer speciellt filosofisk sida av "humanismen", det vill säga alltings reduktion till ett uteslutande mänskligt synsätt. Från rationalismen kommer man så småningom till materialismen eller positivismen: antingen man såsom den förra förnekar allt som ligger bortom sinnevärlden eller man såsom den senare (som därför älskar att också kalla sig "agnosticism", därmed gör en hedersbeteckning av vad som i verkligheten endast är ett medgivande av en obotlig okunnighet) vägrar att befatta sig därmed, varvid man förklarar det vara "otillgängligt" eller "ovetbart",

blir resultatet i båda fallen faktiskt exakt detsamma, och det är ju detta som vi just beskrivit.

Här skall vi ännu en gång säga att det hos flertalet naturligtvis endast rör sig om det som man kan kalla en "praktisk" materialism eller positivism, fristående från all filosofisk teori, som säkerligen är och alltid kommer att vara majoriteten mycket främmande. Men just detta är så mycket allvarligare, icke endast därför att ett dylikt andligt tillstånd därigenom får en ojämförligt mycket större spridning utan också därför att det är desto svårare att bota ju mindre genomtänkt och mindre klart medvetet det är, ty detta bevisar att det verkligen har genomträngt och liksom genomsyrat individens hela natur. Det som vi redan sagt om den faktiska materialismen och om det sätt, varpå de människor, som ändå kallar sig "religiösa", tillägnat sig denna, visar det tillräckligt. Samtidigt ser man genom detta exempel att filosofin i egentlig mening inte har den stora betydelse som vissa vill tillägga den eller att den åtminstone har den främst för så vitt som den kan betraktas såsom "representativ" för en viss mentalitet snarare än såsom faktiskt och direkt påverkande denna. Kunde för övrigt en filosofisk uppfattning av något som helst slag ha den ringaste framgång, om den inte gavs svarade på några av de härskande tendenserna i den epok vari den formulerades? Därmed menar vi icke att filosoferna ej i likhet med andra har sin roll att spela i den moderna avvikelsen. Att påstå detta vore förvisso en överdrift, och vi menar endast att denna roll i verkligheten är mer inskränkt än vad man vid första anblicken frestas antaga och ganska olik vad den till sitt yttre kan synas vara. Mycket allmänt gäller att enligt själva de lagar som styr manifestationen det mest framträdande alltid är en verkan snarare än en orsak, ett resultat snarare än en utgångspunkt (1) och att det hur som helst aldrig är där som man skall söka det som verkar riktigt effektivt i en djupare ordning, det må sedan handla om en verkan som fullgöres i en normal och rättmätig mening eller motsatsen, såsom i det fall vi nu talar om.

Mekanismen och materialismen har själva kunnat nå ett förallmänligt inflytande först sedan de flyttat från filosofins område in på vetenskapens. Det som hänför sig till den senare eller som med rätt eller orätt framställer sig såsom ägande denna "vetenskapliga" karaktär, har nämligen mycket visst och av skilda orsaker en mycket starkare inverkan än de filosofiska teorierna på den allmänna mentaliteten. I denna finns alltid en åtminstone underförstådd tro på sanningen av en "vetenskap", vars hypotetiska karaktär ofrånkomligen undgår denna mentalitet, medan allt som utger sig för "filosofi" lämnar denna mer eller mindre likgiltig. För denna mentalitet är det för övrigt säkerligen inte helt obekant att det i det ena fallet finns prak-

tiska och utilitariska tillämpningar och i det andra fallet saknas dylika. Detta leder oss återigen tillbaka till föreställningen om det ”vanliga livet”, i vilken faktiskt ingår en ganska stark dos av ”pragmatism”. Det som vi här säger är också förstås alldeles oberoende av att vissa av våra samtida velat upphöja ”pragmatismen” till filosofiskt system, vilket blivit möjligt endast genom det utilitaristiska tänkesätt som innebor i den moderna och profana mentaliteten i allmänhet och även därför att man i det nuvarande tillståndet av intellektuell nedgång nått därhän att man fullständigt förlorat ur sikte själva sanningsbegreppet, så att nytto- eller bekvämlighetsbegreppet till sist ersatt detta helt och hållet. Vare därmed hur som helst: sedan man väl kommit överens om att ”verkligheten” består uteslutande av det som träffar sinnen, är det helt naturligt att det värde, man tillägger ett ting vilket som helst, på något sätt mätes efter dess förmåga att åstadkomma verkningar av det slag som kan uppfattas av sinnen. Det är uppenbart att ”vetenskapen”, betraktad på det moderna sättet, såsom väsentligen sammanhängande med industrin, om icke mer eller mindre fullständigt sammanblandad med denna, i detta hänseende bör inneha första rangen och därigenom är så djupt indragen som möjligt i detta ”vanliga liv”, i vilket den sålunda rent av blir en av de huvudsakliga faktorerna. Genom återverkan kommer de hypoteser, den påstår sig bygga på, själva i åtnjutande av denna i massans ögon privilegierade ställning, dessa hypoteser må sedan vara hur obefogade och grundlösa som helst. Det säger sig självt att i verkligheten de praktiska tillämpningarna icke är i något avseende beroende av dessa hypotesers sanning, och för övrigt kan man undra vad det skulle bli av en dylik vetenskap, så värdelös vad gäller kunskap i egentlig mening, om man skilde den från de praktiska tillämpningar den givit upphov till. Men sådan denna vetenskap är, är det ett faktum att den ”har lyckats”, och för den moderna ”allmänheten” med sin instinktivt utilitaristiska anda har att ”lyckas” eller att ”nå framgång” blivit ett slags ”sanningskriterium”, om man nu fortfarande här kan tala om sanning i någon som helst mening.

Oavsett vilket synsätt det rör sig om – filosofiskt, vetenskapligt eller blott ”praktiskt” – är det uppenbart att allt detta i grund och botten endast utgör lika många olika sidor av en och samma tendens och även att denna tendens, liksom alla de andra, som på samma grund är väsentliga inslag i den moderna andan, förvisso icke har kunnat utvecklas av sig själv. Vi har redan ganska ofta haft tillfälle att förklara oss på denna sista punkt, men detta är saker, som man aldrig kan nog starkt framhålla, och vi skall i det följande återkomma till frågan om den exakta plats som materialismen innehar i hela den ”plan”, enligt vilken den moderna världens avvikelse genomföres. Självfallet är materialisterna själva mer än några andra full-

komligt oförmögna att inse dessa ting och ens att uppfatta deras möjlighet, förblindade som de är av sina förutfattade åsikter, som för dem stänger varje utgång ur det trånga område de vant sig vid att röra sig inom. Utan tvivel skulle de bli lika förvånade över dessa saker som över att få veta att det har funnits och alltså finns människor, för vilka det som de kallar det "vanliga livet" vore det underligaste som tänkas kunde, emedan det inte motsvarar något som verkligen förekommer i deras tillvaro. Likväl är det så och, vad mera är, det är dessa människor, som bör betraktas såsom de i sann mening "normala", medan materialisterna med allt det omskrutna "sunda förnuft" och allt det "framåtskridande" de stolt anser sig vara de mest fullkomliga produkterna av och de mest "avancerade" representanterna för, egentligen endast är varelser, hos vilka vissa förmågor förtvinat därhän att de fullständigt avskaffats. Det är för övrigt endast i detta tillstånd, som sinnevärlden kan synas dem såsom ett "slutet system", inom vilket de känner sig vara i fullkomlig trygghet. Det återstår oss att se hur denna illusion kan i en viss mening och i en viss utsträckning "förverkligas" på grund av själva materialismen. Men längre framme skall vi också se hur denna illusion trots detta utgör endast ett slags ytterst instabilt jämviktstillstånd och hur just i den punkt, där tingen för närvarande befinner sig, denna det "vanliga livets" trygghet, som den moderna världens yttre organisation hittills vilat på, löper en stor risk att oroas av oväntade "störningar".

Not

(1) Om man så önskar, skulle man även kunna säga att den är en "frukt" snarare än ett "frö". Att frukten själv innehåller nya frön anger att verkan kan i sin tur spela rollen av orsak på en annan nivå i enlighet med manifestationens cykliska natur. Men för detta krävs återigen att den på något sätt övergår från det "framträdande" till det "dolda".

Kapitel XVI

PENNINGENS URARTNING

När vi kommit till denna punkt i vår utläggning, är det måhända icke gagnlöst att vi gör en liten utvikning, åtminstone en skenbar sådan, om så blott för att i korthet lämna några uppgifter i en fråga, som kan synas hänföra sig endast till ett mycket speciellt faktum. Detta faktum är dock ett mycket slående exempel på vad uppfattningen om "det vanliga livet" medfört, samtidigt som det utmärkt "belyser" det sätt, varpå detta liv är förbundet med det uteslutande kvantitativa synsättet. Framför allt genom denna sistnämnda sida är detta faktum i verkligheten omedelbart knutet till vårt ämne. Det rör sig om penningfrågan, och om man håller sig enbart till det "ekonomiska" synsättet, såsom man i dag uppfattar detta, är det förvisso så att denna fråga synes vara något som så fullständigt som möjligt hör till "kvantitetens herravälde". Det är för övrigt i egenskap härav, som den i det moderna samhället spelar den avgörande roll som man blott alltför väl känner och som uppenbarligen är onödig att framhålla. Men sanningen är den, att själva det "ekonomiska" synsättet och den uteslutande kvantitativa uppfattning om penningen, som är oskiljaktigt förbunden därmed, endast är produkten av en urartning, som i det hela taget skett ganska nyligen, och att penningen ursprungligen haft och länge behållit en helt annan karaktär och ett egentligen kvalitativt värde, hur förvånande detta än må synas flertalet av våra samtida.

En iakttagelse, som är mycket lätt att göra, om man blott har "ögon att se med", är att forntidens myntslag bokstavligen är omhöljen för traditionella symboler, hämtade till och med bland dem som äger en särskilt djup betydelse. Det är därför man hos kelterna har iakttagit att i synnerhet de symboler, som framträder på deras mynt, kan förklaras endast om de sätts i samband med en kunskap om de läror som druiderna ägde, vilket för övrigt innebär att dessa var omedelbart inblandade på detta område. Och det som i detta avseende är sant om kelterna är det givetvis också om de andra forntida folken, varvid man naturligtvis måste taga hänsyn till deras traditionella organisationers olika villkor. Detta överensstämmer mycket exakt med det profana synsättets obefintlighet i strängt traditionella civilisationer: där penningen existerade, kunde den ej vara det profana ting den senare blivit. Ty om den varit det, hur förklarar man då inblandningen häri av en andlig myndighet, som uppenbarligen inte hade något med den att göra, och hur skulle man kunna förstå att olika traditioner talar om penningen såsom

något som verkligen är laddat med ett ”andligt inflytande”, vars verkan verkligen kunde utövas genom de symboler som utgjorde dess normala ”stöd”? Låt oss tillägga att man ända till mycket nyligen alltså kunde finna ett sista spår av denna föreställning i de deviser av religiös art som förvisso inte längre hade något egentligt symboliskt värde men som åtminstone var liksom en påminnelse om den traditionella idén, hädanefter mer eller mindre oförstådd. Efter att i vissa länder ha varit förvisade till myntkanten har dessa deviser dock till slut fullständigt försvunnit, och i själva verket hade de intet existensberättigande, eftersom penningen icke utgjorde något annat än ett tecken av uteslutande ”materiellt” och kvantitativt slag.

Den andliga myndighetens kontroll över penningen, i vilken form den än utövas, är för övrigt inte ett faktum som är begränsat uteslutande till forntiden, och även inom Västerlandets värld finns många tecken, som tyder på att den måste ha bibehållit sig ända till medeltidens slut, det vill säga så länge som denna värld ägde en traditionell civilisation. Man kan i själva verket icke förstå det på annat sätt än att vissa suveräner i denna epok hade anklagats för att ha ”försämrat mynten”. Om deras samtida lade dem detta till last, måste man därav sluta att de inte hade fri förfoganderätt över penningen och att, när de förändrade den på eget initiativ, de överskred de rättigheter som tillerkänts den timliga makten (1). I varje annat fall hade en dylik anklagelse uppenbarligen varit meningslös. För övrigt hade myntets lödighet då haft bara en helt konventionell betydelse, och det hade i det hela taget betytt föga, om myntet bestått av någon metall vilken som helst och varit utbytbart eller rent av ersatt med ett enkelt papper, som det till stor del är i våra dagar, ty detta hade inte hindrat att man kunnat fortsätta att göra exakt samma ”materiella” bruk av det. Det måste alltså ha funnits någonting däri av ett annat slag, och vi kan säga av ett högre slag, ty det är endast därigenom, som denna försämring kunde antaga en så utomordentlig viktig karaktär, att den till och med äventyrade den kungliga maktens stabilitet. Ty genom att den kungliga makten handlade så, gjorde den intrång på den andliga myndighetens prerogativer, denna myndighet som till sist är det enda verkliga upphovet till den kungliga maktens hela legitimitet. Och det är därför, som dessa fakta, vilka de profana historikerna förefaller knappt förstå, återigen samverkar till att mycket tydligt visa att penningfrågan på medeltiden liksom i forntiden hade aspekter, varom de moderna är fullständigt ovetande.

Det har alltså häri skett det som allmänt skett med alla de ting som på en eller annan grund har en uppgift i den mänskliga tillvaron: dessa ting har efter hand berövats all ”helig” eller traditionell karaktär, och därför har själva denna tillvaro i sin helhet blivit helt profan och till slut nedsatts till

det ”vanliga livets” låga medelmåttighet, så som den i dag framträder. Samtidigt visar exemplet penningen tydligt, att denna ”profanisering”, om man får bruka ett dylikt nyord, försiggår huvudsakligen genom tingens reduktion eller nedsättning till sin uteslutande kvantitativa aspekt. I själva verket kan man till sist inte längre ens fatta att penningen är något annat än symbolen för en kvantitet blott och bart. Men om detta fall är särskilt tydligt i detta avseende, emedan det på sätt och vis drivits till sin yttersta överdrift, är det mycket långt ifrån det enda, där en dylik reduktion framträder såsom bidragande till att innesluta tillvaron inom det profana synsättets begränsade horisont. Det som vi sagt om den moderna industrin med sin höggradigt kvantitativa karaktär och om allt som därtill hör gör det möjligt att tillräckligt förstå den. Genom att ständigt omge människan med produkterna av denna industri, genom att så att säga inte tillåta henne att se något annat (än såsom till exempel i museerna, såsom blotta ”kuriositeter”, vilka inte har något att göra med de ”verkliga” omständigheterna i hennes liv och följaktligen inte heller har något verkligt inflytande på detta), tvingar man henne sannerligen att stänga in sig i det ”vanliga livets” trånga krets liksom i ett fängelse utan utgång. I en traditionell civilisation däremot var varje föremål, samtidigt som det så fulländat som möjligt var lämpat för det bruk det var omedelbart avsett för, tillverkat på ett sådant sätt, att det i varje stund och just därför att man gjorde verkligt bruk av det (i stället för att behandla det nästan som ett dött ting, såsom de moderna gör med allt som de betraktar såsom ”konstverk”), kunde tjäna såsom ”stöd” för meditation, som förenade individen med något annat än den blotta kroppsliga tillvaroformen och som sålunda hjälpte envar att efter förmåga uppnå ett högre tillstånd (2). Vilken avgrund ligger icke mellan dessa två uppfattningar av den mänskliga tillvaron!

Denna kvalitativa urartning av allting är för övrigt nära knuten till penningens urartning, vilket visas av faktum att man nått därhän att man allmänt ”uppskattar” ett föremål bara till dess pris, vilket betraktas endast som en ”siffra”, ett ”belopp” eller en numerisk kvantitet av pengar. De omdömen, flertalet av våra samtida faller om något föremål, grundas faktiskt nästan uteslutande på vad det kostar. Vi har framhävt ordet ”uppskatta”, därför att det i sig har en dubbel betydelse, kvalitativ och kvantitativ. I dag har man förlorat den första betydelsen ur sikte eller, vilket kommer på ett ut, har man funnit en utväg att nedsätta denna till den andra, och därför ”uppskattar” man icke endast ett föremål efter dess pris utan även en människa efter hennes rikedom. (3) Detsamma har naturligtvis skett med ordet ”värde”, och låt oss i förbigående göra den iakttagelsen att det är däri, som det egendomliga missbruk har sin grund, som vissa nyare filosofer gjort av

detta ord. Dessa filosofer har till beteckning för sina teorier rent av uppfunnit uttrycket "värdefilosofi". Till grund för deras tänkande ligger idén att allting, av vad slag det vara må, kan uppfattas kvantitativt och uttryckas numeriskt, och den moralism, som annars huvudsakligen upptar dem, är därigenom direkt anknuten till det kvantitativa betraktelsesättet. (4) Dessa exempel visar även, att det föreligger en verklig språkets urartning, som ofrånkomligen beledsagar eller följer alltings urartning. I en värld, där man anstränger sig att reducera allt till kvantitet, måste man uppenbarligen betjäna sig av ett språk, som självt icke heller frammanar annat än rent kvantitativa föreställningar.

För att återvända till penningen i mer speciell mening bör vi ytterligare tillägga att det i detta avseende uppstått ett fenomen, som det är väl värt att påpeka: sedan penningen förlorat all garanti av högre slag, har själva dess kvantitativa värde eller det som på "ekonomernas" jargong kallas dess "köpkraft" oupphörligt minskats, så att det är tänkbart att vid en gräns, som man alltmer närmar sig, den kommer att ha mistat hela sitt existensberättigande, också det blotta "praktiska" eller "materiella", och då bör försvinna liksom av sig själv från den mänskliga tillvaron. Man måste tillstå att det häri finns en underlig tingens återkomst, vilken för övrigt utan svårighet kan förstås genom det vi tidigare framlagt: emedan den rena kvantiteten egentligen befinner sig nedanför all tillvaro, kan man, när man driver reduktionen till ytterlighet, som man gjort i penningens fall (mer slående än varje annat fall, då man ju redan nästan nått gränsen) icke sluta i annat än en verklig upplösning. Redan detta kan tjäna till att visa, såsom vi sade ovan, att det "vanliga livets" säkerhet i verkligheten är något mycket vanskligt, och vi kommer att i det följande också se att den är det också i många andra avseenden. Men den slutsats som framträder av detta blir till slut alltid densamma: det verkliga målet för den tendens, som drar människorna och tingen mot den rena kvantiteten, kan icke vara annat än den nuvarande världens slutliga upplösning.

Noter

(1) Se *Autorité spirituelle et pouvoir temporel*, s. 111, där vi alldeles särskilt åberopar oss på Filip den skönes fall och där vi framkastat möjligheten av ett ganska nära samband mellan förintandet av Tempelherreorden och myntens försämring. Detta kan man utan svårighet förstå, om man medger åtminstone såsom mycket sannolikt att Tempelherreorden vid denna tid bland andra uppgifter också hade att utöva den andliga uppsynen på detta område. Vi skall inte vidhålla detta ytterligare, men vi påminner om att det

enligt vår uppskattning är till just denna tid man kan hänföra begynnelsen av den moderna avvikelsen i egentlig mening.

(2) Man kan i detta ämne läsa många studier av A.K. Coomaraswamy, vilken rikligen utvecklat det och belyst det från alla sidor och med all nödvändig precision.

(3) Amerikanerna har gått så långt i denna riktning, att de allmänt säger att en människa är "god" för en viss summa, varmed de menar det belopp hennes förmögenhet uppgår till. Vidare säger de inte att en människa haft framgång i sina affärer utan att hon "är en framgång", vilket innebär att de fullständigt identifierar individen med hans materiella förvärv!

(4) Denna anknytning är för övrigt inte något alldeles nytt, ty den går i själva verket tillbaka till Benthams "moraliska räknelära", som härrör från 1700-talets slut.

Kapitel XVII

VÄRLDENS STELNANDE

Låt oss nu återvända till att förklara det sätt, varpå i den moderna tiden en värld faktiskt så vitt möjligt förverkligas enligt den materialistiska uppfattningen. För att förstå detta måste man först och främst minnas något som vi redan många gånger sagt, nämligen att den mänskliga ordningen och den kosmiska ordningen i verkligheten icke alls är skilda åt, såsom man i våra dagar alltför lätt föreställer sig, utan att de tvärtom är nära förbundna, så att den ena av dem ständigt återverkar på den andra och det alltid finns en motsvarighet mellan deras respektive tillstånd. Denna betraktelse förutsätts väsentligen i hela läran om cykler, och utan den är de traditionella uppgifter, som hänför sig till denna, nära nog fullständigt obegripliga. Det förhållande, som råder mellan vissa avgörande skeden av mänsklighetens historia och vissa kataklymer, som inträffar enligt bestämda astronomiska perioder, är kanske det mest slående exemplet härpå. Men det säger sig självt att detta endast är ett ytterlighetsfall av dessa motsvarigheter, som i verkligheten föreligger i ett oavbrutet skick, även om de nog är mindre framträdande så länge som tingen förändras blott gradvis och nästan omärkligt.

När så är förhållandet, är det helt naturligt att under den cykliska utvecklingens lopp hela den kosmiska manifestationen och den mänskliga mentaliteten, som för övrigt nödvändigtvis är inbegripen däri, samtidigt följer en och samma nedgående rörelse i den bemärkelse som vi redan närmare angivit och som är ett gradvis skeende fjärmande från principen, alltså från den första andlighet som innebor i manifestationens essentiella pol. Om man godtar det gängse språkbrukets termer, vilka för övrigt tydligt framhäver det inbördes samband vi betraktar, kan man beskriva denna rörelse såsom ett slags fortgående "materialisering" av själva den kosmiska miljön. Det är först när denna "materialisering" har nått en viss grad, där den redan är mycket starkt framträdande, som i ett växelförhållande den materialistiska uppfattningen kan uppstå hos människan liksom den allmänna inställning som praktiskt motsvarar den och, som vi redan sagt, rättar sig efter föreställningen av det som man kallar det "vanliga livet". Utan denna verkliga "materialisering" skulle för övrigt intet av detta äga minsta sken av berättigande, ty den omgivande verkligheten skulle i varje stund medföra alltför tydliga gensagor. Materiens själva idé, såsom de moderna tänker sig den, kunde egentligen uppstå först under dessa betingelser. För övrigt är det

som den mer eller mindre förvirrat uttrycker i alla händelser bara ett gränsvärde, som under loppet av den nedgång det rör sig om aldrig kan nås, först och främst därför att den betraktas såsom något rent kvantitativt och sedan därför att den antas vara "orörlig" och en värld, där det finnes något verkligt "orörligt", därigenom genast skulle upphöra att existera. Denna idé är nog därför den mest illusoriska som tänkas kan, emedan den absolut inte motsvarar någon verklighet, hur lågt denna än vore belägen i den manifesterade tillvarons hierarki. Man skulle vidare kunna säga och med andra ord att "materialiseringen" finns såsom en tendens men att "materialiteten", vilken vore det fullständiga resultatet av denna tendens, är ett tillstånd som icke kan förverkligas. Därav följer, bland andra konsekvenser, att de mekaniska lagar, som den moderna vetenskapen formulerat teoretiskt, aldrig kan exakt och strängt tillämpas på erfarenhetens villkor, där det alltid finns element, som nödvändigtvis undandrar sig dessa, också i det skede, där dessa elements inverkan nästan är reducerad till ett minimum. Det handlar här alltså aldrig om annat än en ungefärlig beräkning, vilken i detta skede och med förbehåll för fall, som då blivit exceptionella, kan vara tillräcklig för de omedelbara materiella behoven men som icke desto mindre innebär en mycket grov förenkling, som fråntar denna beräkning allt "vetenskapligt" värde i den verkliga innebörden av ordet "vetenskap". Det är också med samma ungefärlighet, som sinnevärlden kan antaga utseendet av ett "slutet system" både i fysikernas ögon och i det skeende som utgör det "vanliga livet".

I stället för att tala om "materialisering", som vi nyss gjort, kan man tala även om "övergång i fast form" eller "stelnande" i en bemärkelse, som i grunden är densamma och på ett sätt, som kanske är exaktare och rentav "verkligare". Genom sin täthet och ogenomtränglighet är ju de fasta kropparna det som mer än något annat ger illusionen av "materialitet". Samtidigt påminner oss detta om det sätt, varpå Bergson, såsom vi ovan angivit, talar om det "fasta" såsom på sätt och vis utgörande förnuftets eget område, varvid det för övrigt är uppenbart att han medvetet eller omedvetet (och nog föga medvetet, eftersom han icke endast generaliserar och underlåter att ange någon inskränkning utan även tror sig kunna därmed mena "intelligensen", såsom han alltid gör, ehuru det han säger i verkligheten kan vara tillämpligt endast på förnuftet) mer bestämt åsyftar det som han ser omkring sig, det vill säga det "vetenskapliga" bruk som för närvarande göres av detta förnuft. Vi skall tillägga att detta faktiska "stelnande" just är den verkliga orsaken till att den moderna vetenskapen har "framgång", förvisso icke i sina teorier, som därför icke är mindre falska och som för övrigt stundligen ändras, utan i sina praktiska tillämpningar. I andra epoker, där

detta ”stelnde” ännu inte framträtt så tydligt, hade människan ej ens kunnat drömma om industri sådan som man i dag fattar denna. Nej, en dylik industri hade i verkligheten varit alldeles omöjlig, liksom hela det ”vanliga livet”, där den innehar en så viktig ställning. Låt oss i förbigående anmärka att detta räcker för att vederlägga alla fantasier av så kallade klärvoajanter, som inbillar sig det förflutna efter förlaga av det närvarande och därvid tillägger vissa ”förhistoriska” och i tiden långt avlägsna civilisationer något alldeles liknande det samtida beroendet av maskinerna. Detta är endast en av de former, vari den villfarelse, som populärt uttrycks i orden ”historien upprepar sig,” yppar sig och som innebär en fullständig okunnighet om det som vi kallat tidens kvalitativa bestämningar.

För att komma till den punkt vi beskrivit måste människan ha förlorat bruket av de förmågor som normalt möjliggör för henne att överskrida sinnevärldens begränsningar. Så är det just på grund av denna ”materialisering” eller detta ”stelnde”, som naturligt försiggår i henne liksom i den kosmiska manifestationen, som hon ingår i och som betydligt inskränker hennes ”psykofysiologiska” konstitution. Ty även om sinnevärlden i en högst verklig mening är omgiven av tjockare skiljeväggar än den var i sina tidigare tillstånd, är det likväl så att det aldrig någonstans kan finnas en absolut åtskillnad mellan olika slag av tillvaro. En dylik åtskillnad skulle medföra att från verkligheten avskildes själva det område som det inneslöte, så att detta område, i förevarande fall sinnevärlden, genast försvunne. Man kan för övrigt med fog fråga sig, varför ett så fullständigt och allmänt förtvinande av vissa förmågor faktiskt kunnat inträffa. För detta har krävts att människan först förmåtts rikta hela sin uppmärksamhet uteslutande på sinnliga ting, och det är därmed som detta avvikelsearbete, som man kunde kalla ”tillverkningen” av den moderna världen, nödvändigtvis ha måst börja. Givetvis kunde icke heller detta arbete ha ”framgång” annat än just i detta skede av cykeln och genom att på ”diaboliskt” vis utnyttja de i själva miljön rådande villkoren. Hur det än förhåller sig med den sistnämnda saken, som vi för stunden icke skall framhålla mera, kan man icke nog förundra sig över det högtidliga struntpratet i vissa deklamationer, kära för vetenskapliga ”popularisatorer” (vi borde snarare säga ”scientister”), som roar sig med att jämt och samt påstå att den moderna vetenskapen oupphörligt förskjuter den kända världens gränser. (1) Detta är i själva verket sanningens raka motsats: aldrig har dessa gränser varit så trånga som de är i de uppfattningar denna profana föregivna vetenskap erkänt, och aldrig har vare sig världen eller människan varit så nedsatta, till den grad att de reducerats till blotta kroppsliga väsenden, enligt hypotesen saknande den minsta möjlighet till förbindelse med allt annat slag av verklighet!

För övrigt har frågan en annan sida, vilken står i ett ömsesidighets- och tilläggsförhållande till den sida vi hittills betraktat. Människan är i allt detta inte reducerad till rollen av en blott passiv åskådare, som måste begränsa sig till att göra sig en mer eller mindre sann eller mer eller mindre falsk uppfattning om det som pågår omkring henne. Hon är själv en av de faktorer som aktivt ingriper i de förvandlingar som sker i den värld hon lever i, och vi bör tillägga att hon till och med är en särskilt viktig faktor på grund av den i egentlig mening "centrala" ställning hon innehar i denna värld. När vi talar om detta mänskliga ingripande, avser vi icke att anspela enbart på de konstlade förändringar som industrin låter den jordiska miljön undergå och som för övrigt är alltför uppenbara för att det skulle finnas anledning att här utbreda sig över dem. Detta är säkerligen något man lämpligen bör taga hänsyn till, men det är ej allt, och det som det främst gäller, sett från den synpunkt vi för ögonblicket intar, är något helt annat, som människan inte har velat, åtminstone inte uttryckligen och medvetet men som likväl i verkligheten går betydligt längre. Sanningen är i själva verket att den materialistiska uppfattningen, sedan den på något sätt väl bildats och utbredd, icke kan underlåta att bidra till att ytterligare förstärka detta världens "stelning", som den från första början möjliggjort. Och alla de slutsatser, som direkt eller indirekt härleder sig från denna uppfattning, däribland den gängse föreställningen om det "vanliga livet", måste rikta sig mot detta samma mål, ty själva den kosmiska miljöns allmänna återverkningar växlar verkligen efter den inställning människan intar till denna. Man kan i sanning säga att vissa av verklighetens aspekter döljer sig för den som föreställer sig denna på profant och materialistiskt vis, och gör sig otillgängliga för hans iakttagelse. Detta är inte bara ett mer eller mindre "bildligt" talesätt, såsom vissa kunde vara frestade att tro, utan helt enkelt uttryck för ett faktum, liksom det är ett faktum att djuren spontant och instinktivt flyr för den som visar dem en fientlig inställning. Det är därför som detta är ting, som aldrig kommer att kunna konstateras av materialistiska eller positivistiska "lärde", vilket naturligtvis befäster dessa än mera i deras tro på sina uppfattningars giltighet, alltmedan det förefaller ge dem liksom ett slags negativt bevis, då det ju likväl icke är något annat än en enkel effekt av uppfattningarna själva. Givetvis är det ingalunda fallet att dessa ting därför skulle ha upphört att existera efter materialismens och positivismens tillblivelse, men de "förskansar" sig verkligen bortom det område som ligger inom räckvidden för de profana lärdes erfarenhet. Därvid avstår de från att tränga in på detta område på något sätt, som kan låta ana deras verkan eller själva existens, liksom i en annan ordning, som för övrigt ej är utan samband med denna, förrådshuset för traditionell kunskap allt mer oeftergivligt

döljer och sluter sig för den moderna andans inträngande. Detta är på sätt och vis "motstycket" till inskränkningen av människans förmågor till dem som egentligen hänför sig enbart till den kroppsliga tillvaroformen. Genom denna inskränkning blir hon, såsom vi sade, oförmögen att utträda ur sinnevärlden. Genom det som det nu handlar om förlorar hon dessutom varje möjlighet att konstatera ett uppenbart ingripande av översinnliga element i själva den sinnliga världen. Sålunda fullbordas för henne, så långt möjligt är, "tillslutandet" av denna värld, vilken sålunda blir så mycket "fastare" som den är så mycket mer isolerad från alla andra slag av verklighet, också från dem som är denna värld närmast och utgör endast olika tillvaroformer av ett och samma individuella område. Inom en dylik värld kan det förefalla som om "det vanliga livet" hädanefter kunde fortgå utan besvär och oförutsedda missöden liksom rörelserna hos ett fullkomligt inrättat "maskineri". Strävar inte den moderna människan, sedan hon "mekaniserat" den värld som omger henne, att "mekanisera" sig själv efter bästa förmåga, på alla de verksamhetsområden som alltjämt ligger öppna för hennes snävt begränsade natur?

Hur långt världens "stelnande" i verkligheten än kan drivas, kan det likväl aldrig bli fullständigt, och det finns gränser bortom vilka det aldrig kan gå, emedan, såsom vi sagt, dess yttersta mål vore oförenligt med hela den verkliga tillvaron, också den av lägsta graden. Det är rent av så att detta "stelnande" blir vanskeligare allteftersom det fortskrider, ty den lägsta verkligheten är också den minst stabila; den oupphörligt växande hastighet, varmed den nuvarande världen förändras, vittnar blott alltför vältaligt därom. Ingenting kan hindra att det bildas "sprickor" i detta föregivna "slutna system", som för resten genom sin "mekaniska" beskaffenhet har något konstgjort över sig (det säger sig självt att vi här fattar ordet "konstgjort" i en mycket vidare bemärkelse än den som avser blott industriell produktion), vilket knappast är ägnat att inge förtroende för dess varaktighet. Också för närvarande finns redan många tecken, som just tyder på att dess ostadiga jämvikt nästan håller på att rubbas. Det har nått därhän att det som vi säger om den moderna tidens materialism och mekanism i en viss bemärkelse nästan kunde förläggas till det förflutna. Detta betyder förvisso inte att dess praktiska konsekvenser inte kan fortsätta att utvecklas ytterligare under någon tid eller att dess inflytande på den allmänna mentaliteten inte skall dröja kvar mer eller mindre länge, om icke annat därför att "populariseringen" i sina olika former, däribland skolundervisningen i alla sina grader, där otaliga "kvarlevor" av detta slag alltid ligger och skräpar (och vi skall snart utförligare återkomma till detta). Men det är icke desto mindre sant att i det ögonblick vari vi befinner oss synes till och med föreställningen om

”materien”, med sådan möda hopfundad genom så många olika teorier, vara på väg att försvinna. Men kanske finns det ingen anledning att glädjas över hövan däråt, ty, såsom vi klarare skall se i det följande, kan detta icke vara annat än ytterligare ett steg mot den slutliga upplösningen.

Anmärkning

(1) Översättarens anmärkning: med ”scientister” menar Guénon vetenskapstroende, varom mera i kapitel XVIII.

Kapitel XVIII

VETENSKAPLIG MYTBILDNING OCH POPULARISERING

Vi har förmått att göra en anspelning på "kvarlevor", vilka i den allmänna mentaliteten kvarlämnar teorier, som inte ens de lärde själva längre tror på men som icke desto mindre fortsätter att öva sitt inflytande på flertalet människors inställning. Därför vore det gott att något mera framhålla detta, ty det finns däri något som kan ytterligare bidra till att förklara vissa sidor av den nuvarande epoken. Med avseende på detta är det lämpligt att först påminna om ett av de viktigare drag den profana vetenskapen företer, när den lämnar området för det blotta iakttagandet av fakta och försöker sig på att draga någon slutsats av den obestämda ansamling av särskilda detaljer som är dess enda omedelbara resultat. Det är det mer eller mindre mödosamma byggandet av rent hypotetiska teorier, vilka på grund av sin helt empiriska utgångspunkt nödvändigtvis icke kan vara något därutöver. Ty fakta, som i sig själva alltid medger olika förklaringar, har aldrig kunnat och kommer aldrig att kunna borga för någon teoris sanning, och såsom vi ovan sagt, är deras större eller mindre mängd till intet gagn. Också har dylika hypoteser i grund och botten mycket mindre inspirerats av erfarenhetsrön än av vissa förutfattade åsikter och av vissa i den moderna mentaliteten rådande tendenser. Man vet för övrigt hur i vår tid dessa hypoteser överges och ersätts med andra i en allt snabbare takt, och det är blott alltför uppenbart att dessa ständiga ombyten räcker för att visa deras ohållbarhet och omöjligheten av att tillerkänna dem något värde såsom verklig kunskap. Också antar de i de lärdes eget tänkande en konventionell karaktär, är alltså i det hela taget irreala, och vi kan däri notera ytterligare ett symptom på färden mot den slutliga upplösningen. I själva verket kan dessa lärde, och i synnerhet fysikerna, knappast fullständigt låta sig bedraga av dylika konstruktioner, vilkas bräcklighet de i dag som aldrig förr känner blott alltför väl. Icke endast blir dessa konstruktioner snabbt "utslitna", utan från deras begynnelse tror även deras konstruktörer på dem endast i en viss utsträckning, som nog är ganska begränsad, och såsom något slags "provisorier". Och mycket ofta synes de betrakta dem mindre såsom verkliga försök till förklaring än såsom blotta "bilder" och "talesätt". Detta är nog allt vad de i verkligheten är, och vi har sett att redan Leibnitz visade att den cartesianska mekanismen icke kunde vara annat än en "bild" av yttre utseende och såsom sådan i avsaknad av varje egentligt förklaringsvärde. Under dessa betingelser är det minsta man kan säga att det ligger något tämligen fåfängt i detta och att det säkert är en underlig uppfattning av

vetenskapen som ger anledning till ett dylikt arbete. Men faran med dessa illusoriska teorier ligger främst i det inflytande som de just emedan de kallas "vetenskapliga" kan utöva på den "stora allmänheten". Denna tar dem på fullt allvar och godtar dem blint såsom "dogmer", och detta icke endast så länge som de varar (ofta har de då knappt hunnit komma till dess kännedom), utan till och med och i synnerhet sedan de lärde redan övergivit dem och mycket länge därefter, detta som sagt på grund av deras varaktighet i den elementära undervisningen och i "populära" verk, där de för övrigt alltid framställs i en "simplistisk" och avgjort bekräftande form och inte alls såsom de blotta hypoteser de i verkligheten är för just dem som utarbetat dem. Icke utan grund talade vi nyss om "dogmer", ty för den moderna antitraditionella andan handlar detta om något som bör stå i motsats till och ersätta de religiösa dogmerna. Ett sådant exempel som de "evolutionistiska" teorierna och andra lämnar intet tvivel övrigt i det avseendet. Och vad som ytterligare är mycket betecknande är den vana de flesta "popularisatorer" har att späcka sina verk med mer eller mindre våldsamma utfall mot alla traditionella ideer, vilket blott alltför tydligt visar vilken roll de satts att spela, om än i många fall omedvetet, i det intellektuella undergrävandet av vår epok.

I den "scientistiska" mentaliteten, vilken som sagt till stor del av nyttohänsyn har i högre eller lägre grad blivit den hos det stora flertalet av våra samtida rådande mentaliteten, har det sålunda bildats en sannskyldig "mytologi", förvisso icke i den ursprungliga och transcendentia betydelse av ordet "myt" som är knuten till de verkliga, traditionella "myterna", utan helt enkelt i den "nedsättande" bemärkelse som detta ord fått i det nu gängse språket. Man skulle kunna anföra otaliga exempel därpå. Ett av de mest slående och mest "aktuella", om man så får säga, är "fantasibilden" av atomerna och av de många olika slags beståndsdelar, vari de slutligen upplöstes enligt de nyare fysikaliska teorierna (varigenom de inte alls längre är atomer, det vill säga "odelbara", ehuru man emot all logik framhärdat i att så benämna dem). Vi säger "fantasibild", ty det är säkerligen intet annat i fysikernas tanke. Men den "stora allmänheten" tror fast att det handlar om verkliga "väsenden", som kan ses och beröras av den som bara har tillräckligt utvecklade sinnen eller förfogar över tillräckligt starka syninstrument. Är icke detta "mytologi" av naivaste slag? Detta hindrar icke samma allmänhet att jämt och samt göra narr av de gamles uppfattningar, varav de givetvis icke förstår ett enda ord. Även om man medger att det i alla tider kan ha förekommit "populära" förvanskningar ("populär" är ännu ett uttryck, som man i dag är mycket förtjust i att använda utan urskillning, säkerligen på grund av den ökande betydelse som tilläggs "massan"), må det betvivlas att dessa någonsin varit så grovt materiella och samtidigt så

förallmänligade som de är för närvarande på grund av de i den nuvarande mentaliteten inneboende tendenserna och den så omskrutna spridningen av profan och elementär "obligatorisk skolundervisning"!

Vi vill inte omåttligt breda ut oss över ett ämne, som torde låna sig till nära nog obegränsade utvecklingar, vilka dock samtidigt skulle föra oss alltför långt från det vi främst har i sikte. Det vore till exempel lätt att visa att på grund av hypotesernas "kvarlevnad" element, som i verkligheten hör till olika teorier, överlagras och sammanblandas, så att de i de populära föreställningarna ibland bildar de mest egendomliga kombinationer. På grund av den ohjälpliga förvirring som härskar överallt är den samtida mentaliteten så funtad, att den gärna godtar de underligaste motsägelser. Vi föredrar att ytterligare framhålla bara en av frågans sidor, vilken egentligen något föregriper de betraktelser som skall göras i det följande, ty den avser saker som lämpligare hör till ett annat skede än det som vi hittills behandlat. Men faktiskt kan intet av detta helt skiljas från det övriga utan skulle då ge endast en alltför "schematisk" framställning av vår epok. Samtidigt kan man däri- genom redan skymta hur tendenserna till "stelnande" och upplösning, ehuru skenbart varandra motsatta i vissa avseenden, likväl förenas av själva faktum att de verkar samtidigt för att leda till den slutliga katastrofen. Det som vi vill tala om är det alldeles särskilt besynnerliga drag som de föreställningar det handlar om uppvisar, när de överflyttas till ett annat område än det, för vilket de ursprungligen var ämnade att användas. Det är i själva verket därifrån, som merparten av de fantasmagorier härrör, vilka vi kallat "nyspiritualismen" i dess olika former, och det är just dessa lån från uppfattningar av väsentligen det sinnliga slaget som förklarar detta slags "materialisering" av det översinnliga som utgör ett av deras allmännaste drag (1). Utan att vi för ögonblicket söker exaktare bestämma naturen och beskaffenheten av det översinnliga man här i själva verket har med att göra, vore det icke gagnlöst att märka, i vilken grad också de som alltjämt medger det översinnliga och tror sig kunna konstatera dettas verkan, i grunden är genomträngda av det materialistiska inflytandet. Om de icke förnekar all utomkroppslig verklighet, såsom flertalet av deras samtida gör, är det därför att de av detta utomkroppsliga gör sig en föreställning, som möjliggör för dem att nästan hänföra denna verklighet till de sinnliga tingens, vilket säkerligen är föga bättre. Man kan för övrigt icke nog förvånas, när man ser hur ivrigt de ockulta, teosofiska och andra skolorna av detta slag ständigt söker beröringspunkter med de moderna vetenskapliga teorierna, varav de ofta mer omedelbart inspireras än de vill medge. Resultatet blir i det hela taget endast vad det logiskt sett under dylika villkor måste bli, och man kan rent av iakttaga att på grund av dessa vetenskapliga teoriers successiva förändringar likheten mellan en viss skolas

uppfattningar och en viss särskild teori torde möjliggöra att ”datera” denna skola i avsaknad av exaktare uppgifter om dess historia och ursprung.

Detta sakernas tillstånd började, så snart studiet och handhavandet av vissa psykiska inflytanden föll på det profana området, om man så får uttrycka sig. Detta markerar på sätt och vis begynnelsen av det som i egentligare mening kan kallas ”upplösningsskedet” av den moderna avvikelsen. Man kan i det hela taget låta detta gå tillbaka till 1700-talet, så att det visar sig vara exakt samtida med själva materialismen, vilket väl visar att dessa båda företeelser, varandra motsatta endast till skenet, i själva verket bortfölja varandra åt. Det synes icke som om dylika ting förekommit tidigare, säkerligen emedan avvikelsen då ännu icke nått den grad av utveckling som skulle ha gjort dem möjliga. Det huvudsakliga draget i den vetenskapliga ”mytbildningen” under denna epok var uppfattningen om olika ”fluida”, vilka var den form, vari man då föreställde sig alla psykiska krafter. Det är just denna uppfattning, som överflyttades från det kroppsliga till det subtila genom teorin om den ”animala magnetismen”. Om man utgår ifrån idén om världens ”stelnande” eller ”övergång i fast form”, kunde man kanske säga att ett ”fluidum” enligt sin definition är motsatsen till en ”fast kropp”, men det är likväl sant att det i detta fall har exakt samma funktion, då ju denna uppfattning inverkar så, att den ”förkroppsligar” ting, som är att hänföra till den subtila manifestationens verklighet. Magnetisörerna var nära nog ny-spiritualismens direkta föregångare, om icke egentligen dess första representanter. Deras teorier och praktiker har mer eller mindre övat inflytande på alla de skolor som uppstod därefter, antingen de är öppet profana såsom spiritismen eller de har ”pseudoinitiatiska” anspråk såsom ockultismen i dess många arter. Detta fortbestående inflytande är rentav desto konstigare som det synes icke stå i rimlig proportion till den betydelse som tillmätts de psykiska fenomenen, i det hela taget mycket elementära, som utgör magnetismens erfarenhetsfält. Men kanske ännu mer förvånande är den roll som samma magnetism allt sedan sin tillkomst spelat i att från allt allvarligt arbete avleda de initiatiska organisationer som därtills alltjämt bevarat, om ej någon verklig långtgående kunskap, så åtminstone vetskapen om vad de i detta avseende förlorat och viljan att bemöda sig om att återfinna det. Man kan tillåta sig tanken att detta inte är det ringaste av de ändamål, för vilka magnetismen ”lanserades” vid avsedd tidpunkt, även om, som nästan alltid sker i dylika fall, dess skenbara upphovsmän blott var de mer eller mindre omedvetna redskapen i detta.

Uppfattningen om ”fluida” levde kvar i den allmänna mentaliteten, om icke i fysikernas teorier, åtminstone till 1800-talets mitt (man fortsatte även längre än så att allmänt bruka uttryck såsom ”elektriskt fluidum”, men

snarare mekaniskt och utan att förbinda någon exakt föreställning därmed). Spiritismen, som uppstod vid denna tid, ärvde denna uppfattning så mycket mer naturligt som den predisponerats därför genom sitt ursprungliga samband med magnetismen, ett samband som rent av är mycket närmare än man vid första ögonkastet torde antaga, ty det är mycket sannolikt att spiritismen aldrig kunnat utvecklats så starkt utan somnambulernas svammel, och det var de magnetiska "försökspersonernas" förekomst, som förberedde och möjliggjorde de spiritistiska "mediernas". Än i dag fortsätter flertalet magnetisörer och spiritister att tala om "fluida" och, vad mera är, att på allvar tro på dylika. Denna "anakronism" är desto mer besynnerlig som dessa människor i allmänhet är fanatiska anhängare av "framåtskridandet", vilket ju illa stämmer överens med en uppfattning som, efter att så länge varit utestängd från det vetenskapliga området, borde i deras ögon förefalla mycket "reaktionär". I den nuvarande "mytologin" har "fluida" ersatts med "vågor" och "strålning". Dessa har naturligtvis i sin tur samma uppgift att fylla i de teorier man senast uppfunnit för att söka förklara vissa subtila inflytandens verkan. Det räcker för oss att nämna "radiestesin", som är så "representativ" som möjligt i detta hänseende. Det säger sig självt att, om det i detta rörde sig om blotta bilder, jämförelser grundade på en viss analogi (och icke någon identitet) med fenomen av det sinnliga slaget, saken ej skulle medföra några särskilt svåra olägenheter och rent av skulle kunna till en viss grad försvaras. Men så förhåller det sig icke, och det är i en mycket bokstavlig mening som "radiestesisterna" tror att de psykiska inflytanden de sysslar med är "vågor" eller "utstrålingar", som fortplanter sig i rummet just så "kroppsligt" som detta tänkas kan. För resten undslipper inte ens själva "tanken" detta slags framställning. Det är således alltså samma "materialisering", som fortsätter att göra sig gällande i en ny form, kanhända försåtligare än den som "fluida" antog, emedan den kan förefalla mindre grov. Men i grund och botten är allt detta exakt detsamma och är endast uttryck för själva de begränsningar som innebor i den moderna mentaliteten, dennas oförmåga att uppfatta något som helst utanför området för den sinnliga föreställningen. (2)

Det behöver väl knappast noteras att "klärvoajanterna" inte undgår att se "fluida" eller "utstrålingar" allt enligt de skolor de är förbundna med, liksom det i synnerhet bland teosoferna även finns de som ser atomer och elektroner. I detta som i många andra saker är det de ser i själva verket deras egna mentala bilder, som naturligtvis alltid överensstämmer med de särskilda teorier de tror på. Det finns också de som ser den "fjärde dimensionen" och rent av ytterligare rumdimensioner, och detta ger oss anledning att avslutningsvis säga några ord om ett annat fall, som likaledes hör till

den vetenskapliga ”mytbildningen”, nämligen det som vi gärna kallar ”den fjärde dimensionens vansinne”. Det skall medges att ”hypergeometrin” var liksom gjord för att sätta fantasin i rörelse hos folk, som inte äger tillräckliga matematiska kunskaper för att inse den verkliga beskaffenheten av en algebraisk konstruktion uttryckt i geometrins termer, ty i verkligheten handlar det inte om något annat än detta. Och låt oss i förbigående anmärka att detta är ännu ett exempel på farorna med ”popularisering”. Redan långt innan fysikerna hade funderat på att låta ”fjärde dimensionen” komma in i deras teorier (vilka för övrigt blivit mycket mer matematiska än verkligt fysikaliska, detta på grund av deras på en gång alltmer kvantitativa och ”konventionella” karaktär), betjänade sig ”psykisterna” (på den tiden sade man ännu inte ”metapsykister”) av denna för att förklara de fenomen, vari en fast kropp synes passera genom en annan. Och än en gång var det för dem icke endast en bild, som på visst sätt skulle ”belysa” det som kunde kallas ”interferenser” mellan olika områden eller tillstånd, vilket varit godtagbart, utan de tänkte i en mycket reell mening att kroppen ifråga passerade genom ”fjärde dimensionen”. Detta var bara början, och på senare år har man sett ockulta skolor under den nya fysikens inflytande gå därefter att bygga den största delen av sina teorier på samma uppfattning om ”fjärde dimensionen”. Man kan för övrigt därvidlag märka att ockultismen och den moderna vetenskapen tenderar att närma sig varandra, allteftersom ”upplösningen” fortskrider, emedan båda går denna till mötes på olika vägar. Längre framme kommer vi att än en gång tala om ”fjärde dimensionen” ur en annan synvinkel, men för ögonblicket har vi sagt tillräckligt om allt detta, och det är dags att komma till andra betraktelser, som mer omedelbart har avseende på världens ”stelnande”.

Noter

(1) Det är främst i spiritismen, som detta slags föreställningar antar de grövsta formerna, och vi har haft anledning att ge många exempel på dessa i *L'Erreur spirite*.

(2) Det var på grund av samma oförmåga och av den förvirring som uppstår därur, som på filosofins område Kant inte tvekade att förklara för ”ofattbart” allt som endast är ”oföreställbart”. Allmännare sett är det alltid samma begränsningar, som i själva verket ger upphov till ”agnosticismen” i alla dess olika arter.

Kapitel XIX

HISTORIENS OCH GEOGRAFINS GRÄNSER

Vi har i det föregående sagt att på grund av de kvalitativa skillnader, som föreligger mellan olika tidsperioder, till exempel mellan de olika skedena av en cykel såsom vår *manvantara* (och det är uppenbart att förhållandena bör vara ännu mer olikartade bortom gränserna för vår nuvarande mänsklighets varaktighet), det i allmänhet i den kosmiska miljön och i synnerhet i den jordiska miljön, som ju angår oss mer omedelbart, inträffar förändringar, varom den profana vetenskapen, med sitt synfält inskränkt till blott den moderna världen, där den uppstod, icke kan bilda sig någon föreställning, så att, vilken epok den än vill betrakta, den alltid tänker sig en värld, vars villkor liknar de nu rådande. Vi har å andra sidan sett att psykologerna inbillar sig att människan mentalt sett alltid varit sådan som hon är i dag. Och det som i detta avseende gäller för psykologerna, gör det också för historikerna, vilka uppskattar forntidens eller medeltidens människors handlingar exakt såsom de uppskattar sina samtidas, varvid de tillägger dem samma motiv och samma avsikter. Antingen det gäller människan eller miljön, rör det sig här uppenbarligen om en tillämpning av förenklade och "förenhetligande" uppfattningar, vilka så väl motsvarar de nuvarande tendenserna. Hur för övrigt detta "förenhetligande" av det förflutna kan förenas med de "progressistiska" och "evolutionistiska" teorier, som samma individer samtidigt hyllar, är ett problem, som vi för visso icke åtar oss att lösa, och det är säkert endast ytterligare ett exempel på den moderna mentalitetens otaliga motsägelser.

När vi talar om förändringar av miljön, åsyftar vi icke endast de mer eller mindre omfattande kataklysmor som på sätt och vis markerar de "avgörande punkterna" i cykeln. Detta är häftiga förändringar, som motsvarar verkliga avbrott av balansen, och även i de fall, där det till exempel inte handlar om försvinnandet av endast en kontinent (något som faktiskt förekommit under loppet av den nuvarande mänsklighetens historia), är det lätt att tänka sig att hela den jordiska miljön bör ha blivit icke mindre drabbad av dess återverkningar och att alltså "världens gestalt", om man så får säga, bör ha blivit märkbart förändrad därigenom. Men det finns också ihållande och omärkliga förändringar, vilka inom en period, då ingen kataklysm inträffar, likväl efter hand slutligen får nästan lika ansenliga resultat. Det säger sig självt att det här icke rör sig om blotta "geologiska" förändringar i den betydelse som den profana vetenskapen fattar dessa, och det är för

övrigt ett misstag att betrakta katastroferna själva ur denna snäva synvinkel, vilken som alltid begränsas till det ytligaste. Vi avser något mycket djupare, som gäller själva förutsättningarna i miljön, så att, även om man icke toge de geologiska fenomenen i betraktande, vilka här endast är detaljer av underordnad betydelse, varelserna och tingen icke desto mindre verkligen förändrades. De konstlade förändringar, som människans ingripande åstadkommit, är i det hela taget blott följdverkningar i den betydelse vi redan förklarat, det vill säga just de för den eller den epoken särskilda villkor som möjliggör dessa förändringar. Om människan likväl kan påverka omgivningen på ett djupare sätt, är det snarare psykiskt än kroppsligt, och redan det vi sagt om den materialistiska inställningens effekter kan göra detta tillräckligt begripligt.

Genom allt det vi hittills framlagt är det lätt att nu inse den allmänna riktning, vari dessa förändringar genomföres. Denna riktning är den som vi betecknat såsom världens "stelning", vilket ger allting ett utseende som allt närmare motsvarar (ehuru alltid inexakt i verkligheten) det kvantitativa, mekanistiska eller materialistiska betraktelsesättet. Det är därför, har vi sagt, som den moderna vetenskapen har framgång i sina praktiska tillämpningar, och det är också därför som den omgivande verkligheten icke synes bemöta den med alltför dårande gensagor. Detsamma hade inte kunnat vara fallet i tidigare epoker, då världen inte var lika "fast" som den numera blivit och då det kroppsliga tillvarosättet och de subtila tillvarosätten för det individuella området inte var så fullständigt åtskilda (även om, som vi senare skall se, det också i det nuvarande tillståndet finns vissa förbehåll att göra beträffande denna åtskillnad). Inte bara människan – tack vare att hennes förmågor var mycket mindre snävt begränsade – såg världen med andra ögon än hon gör i dag och förnam däri många ting, som alltsedan dess fullständigt undandrar sig henne. Även själva världen såsom kosmisk helhet var på motsvarande sätt verkligen kvalitativt en annan, emedan möjligheter av ett annat slag avspeglades inom det kroppsliga området och på visst sätt "förklarade" detta. När vissa "legender" till exempel säger, att det fanns en tid, då ädelstenarna var lika vanliga som nu de gråaste småstenar, skall man därför måhända icke fatta detta i en blott symbolisk betydelse. Givetvis finns denna symboliska betydelse alltid i dylika fall, men därmed är icke sagt att den är den enda, ty varje manifesterat ting är nödvändigtvis självt en symbol för en högre verklighet. Vi anser oss för övrigt inte behöva framhäva detta, ty vi har annorstädes haft rikliga tillfällen att förklara oss därom både i allmänhet och vad avser sådana särskilda fall som det symboliska värdet av historiska och geografiska fakta.

Vi skall utan att dröja längre föregripa en invändning, som kunde anföras ifråga om dessa kvalitativa förändringar i "världens gestalt". Man kanske skulle säga, att om så vore fallet, borde de spår av svunna epoker, som man jämt och samt upptäcker, vittna därom, och om man bortser från de "geologiska" epokerna och håller sig till det som rör den mänskliga historien, finner icke arkeologerna och icke ens "förhistorikerna" någonsin något dylikt, så långt som resultatet av deras utgrävningar för dem tillbaka i det förflutna. Svaret blir egentligen mycket enkelt. I det tillstånd, vari dessa spår i dag föreligger och för så vitt som de följaktligen utgör del av den nuvarande miljön, deltog de nödvändigtvis, liksom allt annat, först i världens "stelnande". Om de inte hade deltagit däri, hade deras tillvaro inte längre överensstämt med de allmänna villkoren, och de hade därför fullständigt försvunnit, och otvivelaktigt är det just detta som skett med många ting, varav man icke längre kan återfinna det ringaste spår. Sedan undersöker arkeologerna dessa spår med de modernas ögon, som uppfattar endast manifestationens grövsta tillvaroform, så att, även om något subtilare trots allt ännu dröjer kvar däri, de för visso är helt oförmögna att märka det och behandlar dessa spår liksom de mekanistiska fysikerna behandlar de saker de sysslar med, då ju deras mentalitet är densamma och deras förmågor lika inskränkta. Man säger att, när en skatt sökes av någon, för vilken den av en eller annan orsak icke är menad, guldet och ädelstenarna förvandlas för honom till kol och vanlig gråsten. De moderna älskarna av utgrävningar skulle kunna taga lärdom av detta, ännu en "legend"!

Hur därmed än förhåller sig, är det alldeles visst att, just därför att historikerna i alla sina forskningar utgår från en profan och modern ståndpunkt, de stöter på mer eller mindre oöverstigliga "barriärer" i tiden. Såsom vi tidigare sagt, ligger den första av dessa "barriärer" uppemot 500-talet före den kristna eran, där detta begynner som man enligt de nuvarande uppfattningarna kan kalla historien i egentlig mening, ehuru den forntid som denna betraktar i det hela taget blott är en mycket relativ forntid. Man skall säkerligen säga att de nyligen gjorda utgrävningarna har möjliggjort att gå mycket längre tillbaka i tiden och lagt i dagen återstoder av en betydligt äldre forntid än denna, och detta är till en viss grad sant. Det som likväl är ganska anmärkningsvärt är att det då inte längre finns någon säker kronologi, så att åsiktsskillnaderna vid försöken att datera föremål och händelser uppgår till århundraden och ibland hela årtusenden. Dessutom lyckas man icke att göra sig någon aldrig så föga klar föreställning om civilisationerna i dessa mer fjärran epoker, emedan man med det som nu finns till icke längre kan finna något sådant att jämföra med som man alltjämt möter, när det rör sig bara om den "klassiska" antiken. Detta betyder inte att denna, lika litet

som medeltiden, som dock ligger oss ännu närmare i tiden, inte skulle vara mycket vanställd i de framställningar som de moderna historikerna gör av denna. För övrigt är sanningen den att allt som de arkeologiska utgrävningarna gjort bekant om äldre tider hittills inte går längre än till ungefär början av *kali-yuga*, där det naturligtvis ligger en andra "barriär". Och om man lyckades att genombryta denna med något medel, skulle det finnas en tredje, motsvarande tiden för den senaste stora jordiska kataklysmen, det vill säga den som traditionellt betecknas såsom Atlantis' undergång. Det vore uppenbarligen alldeles gagnlöst att försöka gå ännu längre tillbaka, ty innan historikerna hunnit fram till denna punkt, har den moderna världen haft god tid på sig att i sin tur försvinna!

Dessa fåtaliga upplysningar räcker för att låta förstå hur fruktlösa alla de diskussioner är som de profana (och med ordet "profan" bör vi här förstå alla dem som påverkats av den moderna andan) kan försöka inlåta sig i vad avser *manvantarans* första perioder, "guldålderns" eller "urtraditionens" tider eller rent av betydligt mindre avlägsna händelser, såsom den bibliska "syndafloden", om man icke fattar denna i den mest omedelbart bokstavliga betydelsen, vari den avser Atlantis' kataklysm. Dessa ting hör till dem som är och alltid kommer att vara helt utom deras räckhåll. Det är för övrigt därför de förnekar dem, liksom de utan urskillning förnekar allt som på ett eller annat sätt överstiger dem, ty alla deras studier och alla deras forskning, företagna från en falsk och inskränkt utgångspunkt, kan slutligen inte utmytna i annat än förnekandet av allt som inte ingår i detta synsätt. Till på köpet är dessa människor så övertygade om sin "överlägsenhet", att de inte kan medge existensen eller möjligheten av något vad det vara månne som undgår deras undersökningar. Säkerligen torde blinda på lika goda grunder förneka ljusets existens och taga detta till förevändning för att skryta med att vara överlägsna normala människor!

Det som vi nyss sagt om historiens gränser, historien betraktad enligt den profana uppfattningen, kan likaledes tillämpas på geografins gränser, ty också där finns många saker som fullständigt försvunnit utom synhåll för de moderna. Man jämföre de gamla geografernas beskrivningar med de moderna geografernas, och man torde ofta finna anledning att undra om det verkligen är möjligt att de förra och de senare syftar på samma land. Likväl är de gamla det här rör sig om gamla endast i en relativ betydelse, och för att konstatera dylika ting behöver man icke ens gå längre tillbaka än medeltiden. Under den tid, som skiljer dem från oss, har det dock för visso ej inträffat någon anmärkningsvärd kataklysm. Har världen då trots detta kunnat ändra gestalt så till den grad och så snabbt? Vi vet nog att de moderna skall säga att de gamle sett dåligt eller berättat dåligt om vad de sett. Men denna

förklaring, som i det hela taget innebär att man antar, att alla människor före vår epok var drabbade av störningar i sinnesorganen eller tankeförmågan, är sannerligen alltför "simplistisk" och negativ. Och om man vill undersöka frågan med all oväld, kunde det då inte tvärtom vara de moderna, som ser dåligt och som inte ens ser vissa saker? De förkunnar triumferande att "jorden numera är fullständigt utforskad", vilket kanske icke är så sant som de tror, och de föreställer sig tvärtom att den till största delen var okänd för de gamle. Därtill kan man fråga, vilka gamle de egentligen menar och om de tror att det före dessa icke fanns några andra människor än den "klassiska" tidsålderns västerlänningar och att den bebodda världen inskränkte sig till en liten del av Europa och av Mindre Asien. De tillägger att "detta okända, just därför att det var okänt, inte kunde vara annat än mystiskt". Men var har de sett att de gamle skulle ha sagt att det fanns "mystiska" ting, och är det inte helt enkelt de som förklarar dem sådana, därför att de inte längre förstår dem? Vidare säger de att man i början såg "under" men att det senare fanns endast "kuriösiteter" eller "märkvärdigheter" och till sist "insåg man att dessa märkvärdigheter lydde allmänna lagar, som de lärde sökte bestämma". Men är inte detta, som de så ungefärligt beskriver, just raden av etapper i de mänskliga förmågornas begränsning, etapper varav den sista motsvarar det som man egentligen kunde kalla manin på rationella förklaringar, med allt vad dessa innebär av grov otillräcklighet? Detta sista betraktelsesätt, som den moderna geografin härör ifrån, går faktiskt inte längre tillbaka än 1600- och 1700-talen, det vill säga just den tid, då den i särskild mening rationalistiska mentaliteten uppstod och började spridas, vilket väl bekräftar vår tolkning. Från och med denna tid var de uppfattnings- och förnimmelsegåvor, som möjliggör för människan att uppnå något annat än verklighetens grövsta och lägsta tillvaroform, helt och hållet förtvinade, samtidigt som världen själv var ohjälpligt "stelnad".

När man betraktar tingen sålunda, kommer man slutligen fram till detta: Antingen såg man förr något som man inte längre ser, emedan det skett avsevärda förändringar i den jordiska miljön eller i de mänskliga förmågorna, eller snarare i båda samtidigt, varvid dessa förändringar för övrigt inträffat snabbare ju närmare man kommit vår epok; eller hade det som man kallar "geografi" fordoms en helt annan innebörd än vad det har i dag. Detta alternativs båda termer utesluter faktiskt inte alls varandra, och envar av dem uttrycker en sida av sanningen. Den uppfattning man gör sig av en vetenskap beror naturligtvis samtidigt på ur vilken synvinkel man betraktar sitt föremål och på i vilken mån man verkligen begriper de realiteter som är innefattade däri. Genom dessa båda samtidigt förefintliga sidor är en

traditionell vetenskap och en profan vetenskap, även om de bär samma namn (vilket allmänt sett anger att den senare är liksom en "bottensats" av den förra), så djupt olika varandra att i verkligheten en avgrund skiljer dem åt. Det finns sannerligen en "helig geografi" eller traditionell geografi, varom de moderna är lika fullständigt okunniga som de är om all annan kunskap av samma slag. Det finns en geografisk symbolism lika väl som det finns en historisk symbolism, och det är tingens symboliska värde, som ger dem deras djupa innebörd, emedan det är därigenom, som deras motsvarighet till verkligheter av högre slag upprättats. Men för att faktiskt kunna bestämma denna motsvarighet måste man kunna på ett eller annat sätt i själva tingen förnimma speglingen av dessa verkligheter. Det är därför det finns orter, som är särskilt lämpade att tjäna till "stöd" för "andliga inflytandens" verkan, och det är på dessa ställen, som vissa första eller andra rangens traditionella "centra" alltid varit inrättade. Av dessa orter erbjuder forntidens "orakel" och vallfartsorterna de i det yttre mest iögonenfallande exemplen. Det finns också andra orter, som icke är mindre särskilt gynnsamma för manifestation av "inflytanden" av en alldeles motsatt karaktär, hörande till det subtila områdets lägsta regioner. Men vad betyder det för en modern västerlänning att det finns till exempel ett sådant ställe som "Himmelens port" eller ett annat sådant, "Helvetets mynning", då ju hans "psykofysiologiska" konstitution är av en sådan "täthet" att han varken på det ena eller på det andra stället kan erfara något som helst speciellt? Dessa ting är alltså bokstavligen obefintliga för honom, vilket självfallet icke alls betyder att de upphört att finnas i verkligheten. Visserligen har det kroppsliga områdets förbindelser med det subtila området inskränkts nästan till ett minimum, så att möjligheten att konstatera dessa ting förutsätter en större utveckling av samma förmågor än tidigare. Det är just dessa förmågor som, långt ifrån att ha utvecklats, i stället allmänt försvagats, så att de slutligen försvunnit hos "genomsnittet" av de mänskliga individerna, så att dylika förnimmelsers svårighet och sällsynthet ökat i dubbel mening, och det är detta som gör det möjligt för de moderna att förlöjliga de gamles berättelser.

På tal härom skall vi tillfoga ytterligare en anmärkning rörande vissa beskrivningar av konstiga varelser, som möter i dessa berättelser. Eftersom dessa beskrivningar på sin höjd går tillbaka till den "klassiska" antiken, i vilken det från traditionell synpunkt är ogensägligt att en urartning redan inträtt, är det mycket möjligt att förvirrade uppfattningar av ett eller annat slag redan insmugit sig däri. Sålunda kan en del av dessa beskrivningar i verkligheten härröra från "kvarlevor" av en symbolism, som man då inte längre förstod (1), medan en annan del kan avse skenformer, vari mani-

festationer av vissa till det subtila området hörande ”väsenheter” eller ”in-flytanden” är höljda, och ännu en del, men säkerligen inte den viktigaste, kan verkligen vara skildringar av varelser, som en gång i ett mer eller mindre avlägset förflutet ägde en kroppslig existens men alltsedan dess hör till de försvunna arterna eller funnits till endast under mycket ovanliga förhållanden och genom mycket sällsynta företrädare, vilket kan möta också idag, vad dessa än tror som inbillar sig att det i denna värld icke finns något för dem okänt. Man inser att det behövs ett ganska långvarigt och svårt arbete för att urskilja vad som ligger till grund för allt detta, desto mer så, ju mer de ”källor” man förfogar över är fjärran från att lämna rena traditionella uppgifter. Det är tydligen enklare och bekvämare att förkasta allt i klump, såsom de moderna gör, vilka för övrigt icke bättre skulle förstå de verkliga traditionella uppgifterna i sig själva utan skulle se blott olösliga gåtor däri, och vilka naturligtvis kommer att framhärda i denna negativa inställning, ända tills nya förändringar i ”världens gestalt” kommer att slutligen förstöra deras bedrägliga trygghet.

Not

(1) I synnerhet Plinius' *Historia naturalis* synes vara en nästan outsinnlig ”källa” av exempel på fall av detta slag, och det är för övrigt en källa, varur alla hans efterkommande har rikligen öst.

Kapitel XX

FRÅN KLOTET TILL KUBEN

Sedan vi givit några "belysningar" av det som vi betecknat såsom världens "stelning", återstår det oss alltjämt att dryfta dess framställning i den geometriska symbolismen, där det kan återges genom en gradvis skeende övergång från klotet till kuben. Och i själva verket är klotet först och främst den egentliga urformen, därför att det är den minst "specificerade" av alla former, likformigt med sig självt i alla riktningar, så att, hur det än roterar runt sin medelpunkt, alla dess successiva lägen alltid i sträng mening kan sägas sammanfalla med varandra. (1) Man skulle alltså kunna säga att klotet är den mest universella formen, som på sätt och vis innehåller alla de andra, vilka utgår ur klotet genom differentieringar, som utföres i vissa särskilda riktningar. Det är därför denna klotform i alla traditioner är "Världsägget, det vill säga den "globala" helheten av alla under en manifestationscykel utvecklade möjligheter i dessas första och "embryoniska" tillstånd. (2) Det finns för övrigt anledning notera att detta första tillstånd, vad vår värld beträffar, egentligen hör till den subtila manifestationens område, enär denna nödvändigtvis föregår den grova manifestationen och är liksom dennas omedelbara princip. Det är faktiskt därför den fulländade klotformen eller cirkelformen, vilken är dess motsvarighet i plangeometrin (såsom klotets snitt genom ett plan av någon riktning) aldrig förverkligas i den kroppsliga världen. (3)

Däremot är kuben den mest "hejdade" formen av alla, om man så får uttrycka sig, det vill säga den form som motsvarar maximum av "specifikation". Också är denna form den som bland de kroppsliga elementen hänföres till jorden, då denna utgör det "avslutande och sista elementet" av manifestationen i detta kroppsliga tillstånd, (4) och följaktligen motsvarar den också manifestationscykelns slut eller det som vi kallat "stillståndets punkt" i den cykliska rörelsen. Denna form är alltså på sätt och vis den "fasta kroppens" form framför andra (5) och symboliserar "stabiliteten", för så vitt denna innebär avstannandet av all rörelse. Det är för övrigt uppenbart att en kub, som vilar på en av sina ytor, i själva verket är den kropp, vars jämvikt uppvisar maximum av stabilitet. Det är viktigt notera att denna stabilitet i slutet av den nedgående rörelsen icke är och icke kan vara annat än den rena orörligheten, vars närmaste bild i den kroppsliga världen mineralet ger oss. Och om denna orörlighet kunde fullständigt förverkligas, vore den egentligen i den lägsta punkten den omvända spegelbilden av det som i

den högsta punkten är den principiella oföränderligheten. Orörligheten eller stabiliteten så fattad, företrädd av kuben, hänför sig alltså till manifestationens substantiella pol, på samma sätt som den oföränderlighet, vari innefattas alla möjligheterna i det "globala" tillståndet, företrädd av klotet, hänför sig till dess essentiella pol. (6) Det är därför, som kuben vidare symboliserar "basens" eller "grundens" idé, vilken exakt motsvarar denna substantiella pol. (7) Vi framhåller också från och med nu att kubens ytor kan betraktas såsom riktade två och två enligt rummets tre dimensioner, det vill säga såsom parallella med de tre plan som bestäms av de axlar som bildar det koordinatsystem, till vilket detta rum hänför sig och vilket gör det möjligt att "mäta" detta, det vill säga faktiskt förverkliga det i dess helhet. Då enligt vad vi annorstädes (8) förklarar de tre axlar, som bildar det tredimensionella korset, bör betraktas såsom dragna från medelpunkten av ett klot, vars obegränsade utsträckning fyller hela rummet (och även de tre plan, som bestämmer dessa axlar, nödvändigtvis går genom denna medelpunkt, som är varje koordinatsystems "origo"), upprättar detta det förhållande som finns mellan dessa båda yttersta former, klotet och kuben, ett förhållande, vari det som i klotet är inre och centralt på sätt och vis "återkommer" för att bilda kubens yta eller yttre. (9)

Kuben representerar för övrigt jorden i alla traditionella bemärkelser av ordet "jord", det vill säga jorden icke blott såsom kroppsligt element, såsom vi nyss sade, utan även såsom en princip av ett mycket mer universellt slag, den som Fjärran Österns tradition betecknar såsom Jorden (*Ti*) i förhållande till Himmelen (*T'ien*): de klotformiga eller cirkulära formerna hänföres till Himmelen, och de kubiska eller kvadratiska till Jorden. Då dessa två varandra kompletterande termer är motsvarigheterna till *Purusha* och *Prakriti* i den hinduiska läran, det vill säga att de är endast ett annat uttryck för essensen och substansen, fattade i universell betydelse, kommer man också här till exakt samma slutsats som tidigare. Det är för övrigt uppenbart att, liksom själva begreppen essens och substans, samma symbolism alltid är tillämplig på olika nivåer, det vill säga lika väl på principerna för ett särskilt existens-tillstånd som på principerna för hela den universella manifestationen. Jämte dessa geometriska former hänför man till Himmelen och Jorden även de redskap man betjänar sig av för att teckna dem, det vill säga passaren respektive vinkelhaken, såväl i den fjärranorientaliska traditionens som i de västerländska initiatiska traditionernas symbolism. (10) Motsvarigheterna till dessa former ger naturligtvis under olika omständigheter anledning till mångahanda symboliska och rituella tillämpningar. (11)

Ett annat fall, där förhållandet mellan dessa samma geometriska former än en gång klart uppvisas, är symbolismen om det "jordiska Paradiset" och

det "himmelska Jerusalem", varom vi annorstädes redan haft tillfälle att tala. (12) Detta fall är särskilt viktigt från den synvinkel vi nu betraktar saken, enär det häri handlar just om de båda ytterändarna av den innevarande cykeln. Det "jordiska Paradiset", vilket svarar mot cykelns begynnelse, är cirkelrunt till formen, medan det "himmelska Jerusalem", som svarar mot dess slut, är kvadratisk. (13) Och den cirkelrunda inhägnad, som omger det "jordiska Paradiset", är intet annat än det horisontella snittet av "Världsägget", alltså av den universella och ursprungliga klotformen. (14) Man skulle kunna säga att det är själva denna cirkel, som slutligen ändras till en kvadrat, eftersom de två ytterligheterna bör förenas eller snarare (då ju cykeln i verkligheten aldrig är slut, vilket innebure en omöjlig upprepning) exakt motsvara varandra. Att samma "Livets Träd" i båda fallen står i mitten, anger just att det i själva verket handlar endast om två tillstånd av samma sak. Kvadraten symboliserar här förverkligandet av denna cykels möjligheter, vilka förefanns såsom frön i begynnelsens runda "organiska inhägnad" och vilka då fixerades och stabiliserades i ett tillstånd, som åtminstone med avseende på själva denna cykel var nästan slutgiltigt. Detta slutresultat kan framställas även såsom en "kristallisering", vilket alltid motsvarar kubens form (eller kvadratens i dess plana genomskärning). Man får då en "stad" med en mineralsymbolism, medan man i begynnelsen hade en "trädgård" med en växtsymbolism, vari växtligheten symboliserar frönas utveckling inom sfären för vitalitetens assimilation. (15) Vi erinrar om vad vi ovan sade om mineralets orörlighet såsom bild av det mål, mot vilket världens "stelnande" strävar. Men det finns anledning tillägga att det här handlar om mineralet betraktat i ett redan "förvandlat" eller "sublimerat" tillstånd, ty det är ädelstenar, som figurerar i skildringen av det "himmelska Jerusalem". Därför är fixeringen slutgiltig endast med avseende på den innevarande cykeln, och bortom denna "stillaståendets punkt" bör samma "himmelska Jerusalem", i kraft av den orsakernas kedja som icke medger något verkligt avbrott, bli den framtida cykelns "jordiska Paradis", då ju denna cykels början och den föregående cykelns slut egentligen är ett och samma ögonblick sett från två motsatta håll. (16)

Det är icke desto mindre sant att, om man begränsar sig till att betrakta den innevarande cykeln, det slutligen inträffar ett ögonblick, där "hjulet slutar att vrida sig", och här som alltid är symbolismen fullständigt sammanhängande. Hjulet är ju ännu en cirkelrund symbol, och mister det sin form, så att det slutligen blir fyrkantigt, är det uppenbart att det då måste stanna. Därför synes det ifrågavarande ögonblicket såsom ett "tidens slut", och enligt den hinduiska traditionen kommer då de "tolv Solarna" att stråla samtidigt. Ty tiden mätes i verkligheten medelst Solens lopp genom

Zodiakens tolv tecken, vilket utgör en årscykel, och då vridningen avstannat, kommer de motsvarande tolv aspekterna att så att säga samman-smälta i en enda. Sålunda ingår de i sin gemensamma naturs essentiella och ursprungliga enhet, emedan de skiljer sig åt endast med avseende på den cykliska manifestationen, som då kommer att ha avslutats. (17) Å andra sidan är cirkelns förvandling till en likvärdig kvadrat (18) det som man betecknat såsom "cirkelns kvadratur". De som förklarar att denna är ett olösligt problem, fastän de är fullständigt okunniga om dess symboliska innebörd, befinner alltså ha rätt i sak, eftersom denna "kvadratur", fattad i sin sanna betydelse, kan förverkligas först vid cykelns själva slut. (19)

Av allt detta framgår också att världens "stelnande" på sätt och vis framställer sig med en dubbel betydelse: betraktat i och för sig självt under cykelns lopp såsom resultatet av en nedgående rörelse mot kvantiteten och "materialiteten", har det uppenbarligen en "ogynnsam" och rent av "olycksbådande" innebörd, motsatt andligheten. Men från en annan sida sett är "stelnandet" icke desto mindre nödvändigt för att förbereda, om än på ett sätt, som kunde kallas "negativt", den sista fixeringen av cykelns resultat i form av det "himmelska Jerusalem", där resultaten genast blir fröna till den framtida cykelns möjligheter. Men det säger sig självt att det i just denna sista fixering, för att denna sålunda i sanning skall vara återställandet av "urtillståndet", fordras ett omedelbart ingripande av en transcendent princip, utan vilken intet skulle kunna räddas och "kosmos" skulle försvinna i "kaos" rätt och slätt. Det är detta ingripande, som åstadkommer det slutliga "återställandet", symboliserat redan genom "mineralets" förvandling i det "himmelska Jerusalem", och som därefter medför det "jordiska Paradiset" framträdande i den synliga världen, där det framdeles skall finnas "nya himlar och en ny jord", enär detta kommer att vara begynnelsen av en annan *manvantara* och tillvaron av en annan mänsklighet.

Noter

(1) Se *Le Symbolisme de la Croix*, kap. VI och XX.

(2) Samma form återfinns också i början av embryotillvaron för varje individ, som ingår i denna cykliska utveckling, varvid det individuella embryot (*pinda*) är den mikrokosmiska motsvarigheten till vad "Världsägget" (*Brahmânda*) är i den makrokosmiska ordningen.

(3) Man kan här såsom exempel anföra himlakropparnas rörelse, som aldrig är strängt cirkulär utan elliptisk. Ellipsen utgör liksom en första "specifikation" av cirkeln genom medelpunktens fördubbling till två poler eller "brännpunkter" enligt en viss diameter, som därefter har rollen av en särskild "axel", samtidigt som alla de andra diametrarna sinsemellan skiljer

sig åt vad avser längden. På tal härom tillägger vi i förbigående att, emedan planeterna beskriver ellipser, varav solen finns i en av brännpunkterna, man skulle kunna undra vad den andra brännpunkten motsvarar. Eftersom där i verkligheten icke finns något kroppsligt, bör där finnas något som kan vara endast av det subtila slaget. Detta är dock inte det rätta stället att närmare undersöka denna fråga, som torde ligga utanför vårt ämne.

(4) Se Fabre d'Olivet, *La Langue hébraïque restituée*.

(5) Det är icke så att jorden såsom element likställs rätt och slätt med det fasta tillståndet, som vissa felaktigt tror, utan den är snarare "fasthetens" själva princip.

(6) Det är därför som klotformen enligt den islamiska traditionen hänförs sig till "Anden" (*ar-Rûh*) eller Urljuset.

(7) I den hebreiska Kabbalan motsvarar kubens form bland *Sefirot Jesod*, som i själva verket är "grunden" (och om man häremot invände att *Jesod* inte är den sista *Sefiran*, borde svaret bli att det inte finns någon mer efter den annan än *Malkut*, som egentligen är den slutliga "syntetiseringen", vari allting återföres till ett tillstånd, som på en annan nivå motsvarar *Keters* principiella enhet). I den mänskliga individualitetens subtila konstitution enligt den hinduiska traditionen hänföres denna form till "baschakrat" eller *mûlâdhâra*. Detta står även i samband med *Kaabahs* mysterier i den islamiska traditionen. Och i arkitekturens symbolism är kuben egentligen den "första stenen" till en byggnad, det vill säga "grundstenen", som läggs lägst, på vilken denna byggnads hela struktur kommer att vila och vilken sålunda skall säkra dennas stabilitet.

(8) *Le Symbolisme de la Croix*, kap. 4. (Övers. not.)

(9) I plangeometrin har man uppenbarligen ett liknande förhållande, när man betraktar kvadratens sidor såsom parallella med två rektangulära cirkeldiametrar. Symbolismen för detta förhållande står i ett omedelbart samband med det som den hermetiska traditionen betecknar såsom "cirkelns kvadratur", varom vi senare skall säga några ord.

(10) I vissa symboliska framställningar ligger passaren och vinkelhaken i Fo-his respektive hans syster Niu-kuas händer på samma sätt som de i Basilius Valentinus' alkemiska bilder ligger i händerna på de båda hälfterna, den ena manlig och den andra kvinnlig, av *Rebis* eller den hermetiska Androgynen. Därav inser man att Fo-hi och Niu-kua i sina respektive roller nästan är analogt likställda med manifestationens essentiella eller manliga princip och substantiella eller kvinnliga princip.

(11) Så till exempel skulle i det forntida Kina suveränens rituella skrudar vara runda till formen upptill och kvadratiska nedtill. Suveränen företrädde då själva typen för Människan (*Jen*) i hennes kosmiska roll – det vill säga

den tredje termen i det ”Stora Tretalet” – den roll, vari hon utövar den mellan Himmelen och Jorden liggande funktionen och i sig förenar den enas och den andras krafter.

Se även René Guénons bok *La Grande Triade* och däri särskilt kapitel IX, där denna kinesiska symbolism behandlas. Övers. anm.

(12) Se *Le Roi du Monde*, ss. 128-130, och även *Le Symbolisme de la Croix*, kap. IX.

(13) Om man sammanställer detta med de motsvarigheter vi just angivit, kan det synas som om det föreläge en omkastning i bruket av de båda orden ”himmelsk” och ”jordisk”, och i själva verket passar de inte här annat än i ett särskilt avseende: i cykelns begynnelse var denna värld inte sådan som den är för närvarande och utgjorde det ”jordiska Paradiset” den direkta, då synligt manifesterade projektionen däri av den egentligen himmelska och principiella formen (det var för övrigt beläget nästan vid himmelens och jordens gränser, eftersom det sägs att det nuddade ”Månens sfär”, det vill säga den ”första himmelen”). Till slut stiger det ”himmelska Jerusalem från himmelen ned på jorden”, och det är först vid denna nedstignings slut, som det framträder i kvadratisk form, eftersom den cykliska rörelsen då hejdats.

(14) Det är väl värt notera att denna cirkel delas av det kors som bildas av de fyra floder som rinner upp ur dess mitt och som sålunda bildar exakt den figur vi dryftat på tal om förhållandet mellan cirkeln och kvadraten.

(15) Se *L'Ésotérisme de Dante*, ss. 91-92.

(16) Detta ögonblick framställs även såsom ”polernas omkastning” eller såsom den dag, då ”stjärnorna skall gå upp i väster och gå ned i öster”, ty en rotationsrörelse synes ske i två motsatta riktningar, allt efter om man ser den från det ena eller det andra hållet, fastän det i verkligheten alltid bara är samma rörelse, som fortsätter ur en annan synvinkel, motsvarande en ny cykels lopp.

(17) Se *Le Roi du Monde*, s. 48. – I stället för att vara ordnade i en cirkel blir zodiakens tolv tecken det ”himmelska Jerusalems” tolv portar, varav tre är belägna på varje sida av kvadraten, och de ”tolv Solar” som framträder i ”stadens” mitt såsom ”Livsträdets” tolv frukter.

(18) Det vill säga av samma yta, om man intar den kvantitativa ståndpunkten, men denna är bara ett helt och hållet yttre uttryck för vad det i verkligheten handlar om.

(19) Den motsvarande numeriska formeln är den i den pytagoreiska *Tetraktys*: $1 + 2 + 3 + 4 = 10$. Om man tar talen i omvänd ordning: $4 + 3 + 2 + 1$, får man proportionerna för de fyra *yugaerna*, vilkas summa bildar tiotalet, det vill säga den fullständiga och fullbordade cykeln.

Kapitel XXI

KAIN OCH ABEL

Världens "stelnande" har även andra följdverkningar, som vi hittills inte dryftat, nämligen sådana i den mänskliga och samhällsliga ordningen: det åstadkommer i detta avseende ett tingens tillstånd, vari allt räknas, registreras och reglementeras, vilket för övrigt i grund och botten endast är ett annat slags "mekanisering". Det är blott alltför lätt att överallt i vår tid konstatera sådana talande fakta som till exempel manin på folkräkningar (vilken för övrigt har ett omedelbart samband med den betydelse som tilläggs statistiken) (1) och allmänt sett den oavbrutet ökande mängden administrativa ingrepp i alla livets förhållanden. Dessa ingrepp skall naturligtvis ha till verkan att säkerställa en så fullständig enhetlighet som möjligt mellan individerna, desto mer som det nästan är en "princip" för all modern förvaltning att behandla dessa individer såsom blotta numeriska enheter, alla lika varandra, det vill säga handla som om enligt hypotesen den "ideala" enhetligheten redan vore förverkligad och att sålunda tvinga alla människor att så att säga anpassa sig till samma "genomsnittlighet". Å andra sidan befinner denna alltmer överdrivna reglementering ha en mycket paradoxal följdverkan: under det man skryter med att kommunikationerna med de mest avlägsna länder blir allt snabbare och lättare tack vare den moderna industrins uppfinningar, reser man samtidigt alla möjliga hinder för dessa kommunikationers frihet, så att det ofta i praktiken är omöjligt att resa från ett land till ett annat och detta i varje fall blivit mycket svårare än det var vid den tid då inget mekaniskt transportmedel fanns. Här har vi en särskild aspekt av "stelnandet": i en dylik värld finns inte längre plats för nomadfolken, vilka ända till nu levat under olika villkor, ty de får så småningom erfa att det inte längre finns ledigt utrymme för dem, och för övrigt tvingar man dem med alla medel till det bofasta livet (2), så att också i detta avseende den stund, då "hjulet skall sluta att snurra", inte längre förefaller särskilt avlägsen. Städerna, som på sätt och vis står för "stelnandets" sista stadium, får till på köpet den största betydelsen och tenderar mer och mer att uppsluka allt (3). Det är sålunda som Kain mot cykelns slut i sanning lyckas döda Abel.

I den bibliska symbolismen framställs Kain mycket riktigt främst som åkerbrukare och Abel som herde. De är därmed typerna för de två slags folk som funnits alltsedan den nuvarande mänsklighetens begynnelse eller åtminstone sedan ett första åtskiljande kom till stånd: det i bofasta som

ägnade sig åt att bruka jorden och i nomader som sysslade med att föda upp boskap (4). Det bör framhållas att detta är de väsentliga och ursprungliga sysslorna för dessa två typer av människor. Det övriga är endast tillfälligt, härlett eller senare tillagt, och att tala om exempelvis jägar- eller fiskarfolk, som de moderna etnologerna vanligen gör, är att antingen taga det tillfälliga för det väsentliga eller att beakta uteslutande mer eller mindre sentida fall av anomali och urartning, vilket man faktiskt kan möta hos vissa vildar (och det moderna Västerlandets huvudsakligen i handeln eller industrin sysselsatta folk är för övrigt inte mindre onormala, ehuru på ett annat sätt) (5). Envar av dessa båda kategorier hade naturligtvis sin egen traditionella lag, olik den andras, och anpassad till dess levnadssätt och dess sysslors natur. Denna skillnad visade sig i synnerhet i offerriterna, varför Kains växtoffer och Abels djuroffer särskilt omnämnes i Första Moseboks berättelse. (6) Eftersom vi här särskilt åberopar oss på den bibliska symbolismen, är det med avseende på denna lämpligt att genast göra den anmärkningen att den hebreiska Torahn egentligen är knuten till nomadfolkens typ av lag. Därav det sätt, varpå berättelsen om Kain och Abel framställs. Från de bofasta folkens synpunkt torde denna framstå i en annan dager och kunna ges en annan tolkning. Men för övrigt är det givetvis så att de aspekter, som motsvarar dessa två synpunkter, båda ingår i dess djupa betydelse, och denna är i det hela taget endast en tillämpning av symbolernas dubbla betydelse. Denna tillämpning anspelade vi delvis på, när vi dryftade ”stelandet”, emedan denna fråga är nära knuten till symbolismen i Kains mord på Abel, vilket måhända skall tydligare framgå i det följande. Från den hebreiska traditionens egenart kommer även det ogillande som riktas mot vissa konstarter eller hantverk, som egentligen lämpar sig för bofasta, och i synnerhet mot allt som har med byggandet av fasta bostäder att göra. Åtminstone var det verkligen så ända fram till just den tid, då Israel upphörde att vara nomadiskt, åtminstone för flera århundraden, det vill säga ända till Davids och Salomos tid, och vi vet att man för att bygga templet i Jerusalem fortfarande behövde inkalla främmande arbetare (7).

Det är naturligtvis de jordbrukande folken som, just därför att de är bofasta, förr eller senare kommer att bygga städer, och det sägs faktiskt att den första staden grundades av själve Kain. Denna grundläggning sker för övrigt långt efter att hans jordbrukarsysslor omnämnes, vilket väl visar att det finns liksom två successiva faser i ”bofastheten”, varvid den andra fasen gentemot den första representerar en mer uttalad fasthet och ”sammansamling” i rummet. De bofasta folkens arbeten kunde man allmänt sett kalla för arbeten i tiden: fästade i rummet på ett strängt begränsat område, utvecklar de sin verksamhet i en tidskontinuitet, som förefaller

dem obestämd. Däremot bygger nomad- och herdefolken intet varaktigt och arbetar icke med tanke på en framtid som undflyr dem. Men de har framför sig ett rum, som ej bjuder dem någon begränsning utan tvärtom ständigt öppnar nya möjligheter för dem. Man återfinner sålunda motsvarigheten till de kosmiska principer som Kains och Abels symbolism i en annan ordning hänför sig till: sammanpressandets princip, företrädd av tiden; vidgandets princip, av rummet (8). Sanningen att säga manifesterar sig båda dessa principer liksom i allting samtidigt i tiden och rummet, och det är nödvändigt att göra denna anmärkning för att förebygga alltför "förenklade" identifieringar eller likställningar liksom även för att ibland upplösa vissa skenbara motsatser. Men det är icke desto mindre visst att den förstnämndas verkan förhärskar under tidens villkor och den sistnämndas verkan under rummets villkor. Men tiden använder rummet, om man så får säga, och bekräftar därmed sin roll av "uppslukare", och på samma sätt upptar de bofasta under tidernas lopp så småningom nomaderna: här har vi, som vi ovan sade, en social och historisk innebörd av Kains mord på Abel.

Nomaderna utövar sin verksamhet särskilt på djurriket, rörligt som de själva. De bofasta däremot tar till direkta föremål de båda orörliga, växt- och mineralrikerna (9). Å andra sidan kommer de bofasta med tiden och genom tingens egen kraft att förfärdiga synliga symboler, bilder som är gjorda av olika ämnen men som enligt sin väsentliga betydelse alltid mer eller mindre direkt hänför sig till den geometriska framställningen, ursprunget och grunden till all rumlig formbyggnad. Nomaderna däremot, för vilka bilder är förbjudna liksom allt som kunde ägna sig för att binda dem på en bestämd plats, förfärdigar ljudsymboler, vilka ensamma är förenliga med deras tillstånd av ständig vandring (10). Men däri finns detta märkliga att av sinnesförmögenheterna synen har ett omedelbart samband med rummet och hörseln med tiden: bildsymbolens elementer uttrycker sig i en samtidighet, ljudsymbolens i ett eftervertannat. I denna ordning verkar alltså ett slags sambandens omkastning, som vi tidigare betraktat och som för övrigt är nödvändigt för att upprätta en viss jämvikt mellan de båda motsatta principer vi talat om och för att bibehålla deras respektive verkan inom gränser, som är förenliga med den normala mänskliga tillvaron. Sålunda skapar de bofasta de bildande konsterna (byggnadskonsten, bildhuggarkonsten, målarkonsten) det vill säga de konstarter som avbildar de former som utbreder sig i rummet. Nomaderna skapar de ljudande konsterna (tonkonsten, diktkonsten), det vill säga de konstarter som avser de former som utspelas i tiden. Ty – och låt oss säga det ännu en gång i detta sammanhang – all konst är till sitt ursprung väsentligen symbolisk och rituell, och det är först genom en till ytterlighet gången urartning, ja i verkligheten en mycket

nyligen inträffad sådan, som den mister denna heliga karaktär för att slutligen bli den rent profana ”lek” den nedsatts till hos våra samtida (11).

Sålunda visar sig alltså existensvillkorens komplementaritet: De som arbetar för tiden, är stadgade i rummet. De som strövar omkring i rummet, förändras oupphörligt med tiden. Och sålunda framträder den ”omvända betydelsens” motsägelse: De som lever enligt tiden, det förändrande och förstörande elementet, bofäster sig och bevarar sig. De som lever enligt rummet, det fasta och bestående elementet, skingrar sig och förändrar sig oavslutligt. Det måste så vara för att de senares och de förras tillvaro skall förbli möjlig genom den åtminstone relativa jämvikt som åstadkommes mellan de två som står för de båda motsatta tendenserna. Om endast den ena eller den andra av dessa båda tendenser, den sammanträngande och den utbredande, vore i verket, skulle slutet snart komma genom antingen ”kristallisering” eller ”förflyktigande”, om man ifråga om detta får använda symboliska uttryck, som torde påminna om alkemisternas ”stelning” och ”lösning” och som för övrigt i den aktuella världen motsvarar två faser, vilkas respektive betydelse vi kommer att behöva närmare bestämma i det följande (12). I själva verket befinner vi oss här på ett område, där med en särskild tydlighet bekräftas alla följdverkningar av de kosmiska dualiteterna, vilka är mer eller mindre avlägsna bilder eller speglingar av den första dualiteten, den av väsendet och substansen, himmelen och jorden, *purusha* och *prakriti*, vilken frambringar och styr hela manifestationen.

Men låt oss återvända till den bibliska symbolismen. Djuroffret blir ödesdigert för Abel (13), och Kains offergård av växter tas inte väl emot (14). Den som välsignas dödas, och den som lever förbannas. Jämvikten å omse sidor är alltså bruten. Hur skall den återställas annat än genom sådana utbyten att vardera parten får sin del i den andras alster? Det är så som rörelsen förbinder tid och rum, på sätt och vis är en resultant av deras kombinationer och i sig förlikar de båda nyss nämnda motsatta tendenserna (15). Rörelsen själv är återigen blott en serie obalanser, vilkas summa likväl utgör en relativ balans, som är förenlig med manifestationens eller ”vardandets” lag, det vill säga med den möjliga tillvaron själv. Allt utbyte mellan varelser, som lyder under tidens och rummets villkor, är i det hela taget en rörelse eller snarare en helhet av två omvända och ömsesidiga rörelser, som utjämnar och kompenserar varandra. Här förverkligas alltså jämvikten direkt genom själva denna kompensation (16). Utbytenas växelrörelse kan för övrigt avse de tre områdena – det andliga (eller rent intellektuella), psykiska och kroppsliga motsvarande de ”tre världarna”: ett utbyte av principer, symboler och offergåvor. Sådan är jordmännisklighetens verkliga traditionella historia, den trefaldiga grundval varpå förbundens, fördragens

och välsignelsernas mysterium vilar, det vill säga i grund och botten själva fördelandet av de ”andliga inflytanden” som verkar i vår värld. Men vi kan inte ytterligare framhäva dessa sistnämnda betraktelser, som uppenbarligen hänför sig till ett normalt tillstånd, varifrån vi för närvarande är i alla avseenden alltför långt fjärrade och varav den moderna världen som sådan egentligen bara är den rena negationen (17).

Noter

(1) Det torde finnas mycket att säga om de förbud som i vissa traditioner meddelats mot folkräkningar utom i vissa undantagsfall. Om man sade att dessa förehavanden och alla dylika, som man kallar ”folkbokföring”, bland andra olägenheter också har den att de bidrar till att förkorta människolivet (vilket för övrigt är i enlighet med cykelns själva fortgång, framför allt i dess sista skeden), torde man nog ej bli trodd. Likväl är det i vissa länder så att också de okunnigaste bönder av egen erfarenhet mycket väl vet att om man räknar djuren alltför ofta, dör fler av dem än om man avstår därifrån. Men för de moderna så kallade ”upplysta” kan detta icke vara annat än ”vidskepelse”!

(2) Här kan man som särskilt betecknande exempel anföra de ”sionistiska” projekten vad gäller judarna och även de nyligen gjorda försöken att bofästa zigenarna i vissa trakter av Östeuropa.

(3) I detta avseende bör man erinra sig att det ”himmelska Jerusalem” självt symboliskt sett är en ”stad”, vilket visar att det här återigen, som vi tidigare sade, finns anledning att betrakta en dubbel betydelse av ”stelandet”.

(4) Man kan tillägga att, enär Kain betecknas som den äldre, jordbruket därmed synes ha ett visst företräde i tiden. Faktiskt framställs själve Adam alltifrån tiden före ”syndafallet” såsom havande till uppgift att ”bruka lustgården”, vilket för övrigt egentligen hänför sig till växtsymbolismens förhärskande ställning i den sinnebildliga framställningen av cykelns begynnelse (varför ett symboliskt och rent av initiatiskt ”jordbruk” också sägs ha utlärts åt ”guldålderns” människor, av Saturnus hos latinerna). Hur därmed än förhåller sig, skall vi här betrakta endast det tillstånd som symboliserats med den motsättning (som samtidigt är ett ömsesidigt fullständigande) som råder mellan Kain och Abel, det vill säga det tillstånd, vari åtskillnaden mellan jordbrukar- och herdefolk redan är ett fullbordat faktum.

(5) Beteckningarna *Iran* och *Turan*, varav man velat göra beteckningar på raser, avser i verkligheten de bofasta respektive de nomadiska folken. *Iran* eller *Airyana* kommer av ordet *arya* (eller med förlängning *ârya*), som betyder ”jordbrukare” (härlett av roten *ar*, som återfinns i det latinska

arare, ”plöja”, *arator*, ”plöjare” och även *arvum*, ”fält”), och bruket av ordet *ârya* såsom hedersbeteckning (för de högre kasterna) är följaktligen karakteristiskt för de jordbrukande folkens tradition.

(6) Om den alldeles särskilda betydelse offret och de därmed sammanhängande riterna har i de olika traditionella formerna se Frithiof Schuon, ”Du Sacrifice” i tidskriften *Études Traditionnelles*, aprilnumret 1938, och A.K. Coomaraswamy, ”Atmayajna: Self-sacrifice” i *Harvard Journal of Asiatic Studies*, februari-numret 1942.

(7) Det hebreiska folkets bosättning berodde för övrigt väsentligen på Templens i Jerusalem själva tillvaro. Så snart det förstörs, återframträder nomadlivet i den särskilda form ”förskingringen” utgör.

(8) Beträffande denna kosmologiska betydelse hänvisar vi till Fabre d'Olivets arbeten.

(9) Bruket av de minerala elementen innefattar i synnerhet byggandet och metallhanteringen. Vi skall återkomma till detta sistnämnda, vars upphov den bibliska symbolismen tillskriver Tubalkain, det vill säga en ättling av Kain i rakt nedstigande led. Även ingår namnet Kain såsom beståndsdel i namnet Tubalkain, vilket visar ett särskilt nära samband.

(10) Skillnaden mellan dessa båda grundläggande kategorier av symboler är i den hinduiska traditionen skillnaden mellan *yantra*, bildsymbol, och *mantra*, ljudsymbol. Den medför naturligtvis en motsvarande skillnad i de riter, där de respektive symbolelementen används, även om det inte alltid föreligger en lika tydlig skillnad som den man teoretiskt kan föreställa sig och att faktiskt alla kombinationer i olika proportioner här är möjliga.

(11) Det behöver knappast påpekas att man i alla de betraktelser, som här framlagts, ser tydligt framträda den korrelativa och nästan symmetriska karaktären av det rumliga och tidliga, betraktade ur kvalitativ synvinkel.

(12) Det är därför nomadlivet i sin ”olycksbringande” och vilsegångna aspekt lätt får en ”upplösande” inverkan på allt den kommer i beröring med. Å andra sidan måste det bofasta livet i samma aspekt slutgiltigt leda till de grövsta former och en hopplös materialism.

(13) Liksom Abel utgjutit djurs blod, utgjuts hans blod av Kain. Det finns däri liksom en yttring av en ”kompensationens lag”, genom vilken de partiella obalanser, som i grund och botten hela manifestationen består av, infogas i den totala jämvikten.

(14) Det är viktigt märka att den hebreiska Bibeln likafullt medger giltigheten av det oblodiga offret som sådant betraktat: Detta är fallet med Melkisedeks offer, som består av de väsentligen vegetabiliska offergåvorna bröd och vin. Men detta hänför sig i verkligheten till den vediska *soma*-riten och den direkta fortsättningen av ”urtraditionen” bortom den hebre-

iska och ”abrahamiska” traditionens specialiserade form, ja rent av mycket längre tillbaka än så, bortom åtskillnaden mellan de bofasta folkens lag och nomadfolkens lag. Här påminns vi återigen om växtsymbolismens samband med det ”jordiska Paradiset”, det vill säga vår mänsklighets ”urtillstånd” – Abels offers mottagande och Kains offers förkastande framställs ibland i en ganska egendomlig symbolisk form: röken av Abels offer stiger lodrätt mot himmelen, medan röken av Kains offer utbreder sig vågrätt efter marken. De tecknar sålunda respektive höjden och basen av en triangel, som representerar den mänskliga manifestationens område.

(15) Dessa två tendenser visar sig för övrigt även i själva rörelsen, i form av den centripetala respektive centrifugala rörelsen.

(16) Jämvikt, harmoni, rättvisa är i verkligheten endast tre former eller tre aspekter av en och samma sak. Man kan i en viss mening låta dem motsvara de tre områden vi sedan talar om, givetvis förutsatt att rättvisan här är inskränkt till sin mest omedelbara betydelse, varav blotta ”hederligheten” i affärstransaktioner hos de moderna representerar det förminskade och urartade uttryck den tagit sig därigenom att allting nedsatts till det profana synsättet och det ”vanliga livets” inskränkta banalitet.

(17) Den andliga auktoritetens inblandning i penningväsendet i de traditionella civilisationerna står i ett omedelbart samband med det som vi här just talat om. I själva verket är penningen själv på sätt och vis sinnebilden för utbytet och kan man därigenom exaktare förstå vilken verklig funktion som fylldes av de symboler som den var bärare av och som var i omlopp med den. Dessa symboler gav utbytet en helt annan betydelse än den som ligger i blotta ”materialiteten”, vilken är det enda som återstår av det i de profana villkor som i den moderna världen styr förhållanden mellan såväl folken som individerna.

Kapitel XXII

METALLHANTERINGENS BETYDELSE

Vi har sagt att de konstarter eller hantverk, vilka innefattar en verksamhet, som bedrivs med mineralriket, egentligen hör till de bofasta folken och att de som sådana var förbjudna för nomadfolken av dessas traditionella lag, varav den hebreiska lagen utgör det allmännast kända exemplet. Det är i själva verket tydligt att dessa konstarter direkt strävar mot "stelning", vilket i den kroppsliga världen, såsom den ter sig för oss, faktiskt når sin mest uttalade grad i själva mineralet. För övrigt tjänstgör detta mineral i sin vanligaste form, nämligen stenen, framför allt till uppförande av beständiga byggnader (1). Genom den samling byggnader, en stad består av, framstår den i synnerhet såsom ett slags konstlad anhopning av mineral, och såsom vi redan sagt, motsvarar livet i städerna en bofasthet, som är ännu fullständigare än bondelivet, liksom mineralet är fastare och "stelare" än växten. Men det finns här ännu en sak. De konstarter, som har mineralet till föremål, omfattar också metallhanteringen i alla dess former. Men om man iakttar att i vår tid metallen tenderar att allt mer ersätta själva stenen i byggandet, liksom stenen tidigare ersatte träet, frestas man tro att vi här har ett kännetecken på ett mer "framskridet" skede i cykelns nedåtgående rörelse. Och detta bekräftas av faktum att metallen allmänt sett har en ständigt växande betydelse i den moderna "industrialiserade" och "mekaniserade" civilisationen, och detta, om man så får säga, från såväl destruktiv som konstruktiv synpunkt, ty den metallförbrukning, som de samtida krigen medför, är sannerligen ofantlig.

Denna anmärkning överensstämmer för övrigt med en detalj, som möter i den hebreiska traditionen: alltifrån begynnelsen, då bruket av stenar blev tillåtet i vissa fall, såsom till byggandet av ett altare, sades likväl särskilt att dessa stenar skulle vara "ohuggna" och sådana "vid vilka du icke skall komma med något järn" (2). Enligt de ord, som används i detta textavsnitt, avser yrkandet mindre själva stembearbetningen än bruket av metall. Förbudet mot metall var alltså strängare, i synnerhet för allt som särskilt var avsett för rituellt bruk (3). Spår av detta förbud levde kvar, också sedan Israel upphört att vara nomadiskt och uppförde eller lät uppföra stadigarande byggnader: När templet i Jerusalem byggdes; "alltså hördes varken hammare eller yxa eller andra järnverktyg vid huset, när det byggdes." (4) Detta faktum rymmer för övrigt intet undantagsmässigt, och man kan i detta avseende finna en mängd samstämmiga tecken: sålunda har det i

många länder rätt och råder rent av alltjämt ett slags partiell uteslutning ur gemenskapen eller åtminstone åsidosättande av metallarbetare, i synnerhet smeder, vilkas yrke ofta förknippas med utövandet av en underlägsen och farlig magi, som i de flesta fall slutligen urartar i ren svartkonst. Men å andra sidan sett har i vissa traditionella former metallhanteringen varit särskilt upphöjd och rent av utgjort grunden till mycket viktiga initiatiska organisationer. Vi nöjer oss härvidlag med att som exempel anföra de kabiriska mysterierna utan att kunna i övrigt dröja vid detta mycket invecklade ämne, vilket skulle föra oss alltför långt. Det som man för stunden bör hålla i minnet är att metallhanteringen har på en gång en "helig" och en "avskydd" sida och att dessa båda sidor i själva verket härrör från en dubbel symbolism, som vidlåder metallerna själva.

För att förstå detta måste man först och främst minnas att metallerna på grund av sina astrala motsvarigheter på sätt och vis är "den lägre världens planeter". De bör alltså naturligtvis ha, liksom själva planeterna, vilkas inflytanden de emottar och så att säga förtätar i den jordiska miljön, en "välgörande" och en "olycksbringande" sida (5). Än mera: emedan det i det hela taget handlar om en lägre avspegling, vilket förhållandet även i metallgruvorna i jordens inre tydligt påminner om, bör den "olycksbringande" sidan lätt bli förhärskande. Man får ej glömma att enligt det traditionella synsättet metallerna och metallhanteringen står i ett omedelbart samband med "underjordens eld", varmed tanken i många avseenden förbinds med "helvetesvärldens" idé (6). Om man uppfattar metallernas inflytanden från den "välgörande" sidan och använder dem på ett verkligt "rituellt" sätt i detta ords fullaste betydelse, kan de givetvis "förvandlas" och "höjas" och kan då rent av desto bättre bli ett andligt "stöd", som det som befinner sig på den lägsta nivån genom omvänd analogi motsvarar det som befinner sig på den högsta nivån. Alkemins hela minerala symbolism är slutligen grundad på detta, liksom även de gamla kabiriska initiationernas symbolism (7). När det däremot handlar endast om ett profant bruk av metaller och givet att själva det profana synsättet nödvändigtvis har till verkan att avskära all förbindelse med de högre principerna, finns knappast något mer än den "olycksbringande" sidan av de motsvarande inflytandena som kan effektivt verka och som för övrigt utvecklas desto mera som den finner sig sålunda avskild från allt som kunde inskränka och uppväga den. Detta fall av ett uteslutande profant bruk är tydligtvis det som genomföres i sin fulla vidd i den moderna världen (8).

Vi befinner oss i synnerhet just här, enligt den synpunkt som världens "stelnande" erbjuder, för övrigt den synpunkt som egentligen leder till det "kvantitetens herravälde", där det nuvarande bruket av metallerna är endast

en sida. Denna synpunkt är faktiskt den som framkommer i allting på det mest uppenbara sätt, så långt som världen för närvarande hunnit. Men det kan gå ännu längre, och på grund av de subtila inflytanden, som är knutna till metallerna, kan även dessa ha en uppgift att fylla i ett yttersta skede, som är mer omedelbart inriktat på den slutliga upplösningen. För hela den tidsålder, som kan kallas materialistisk, har dessa subtila inflytanden förvisso nästan övergått till ett latent tillstånd, liksom allt det som ligger utanför den rent kroppsliga ordningen. Men detta betyder icke alls att de upphört att existera, ej heller att de helt upphört att verka, endast att de gör detta på ett dolt sätt, så att den "sataniska" sida, som finns hos själva "maskinmässigheten", framför allt (men icke enbart) i dennas destruktiva tillämpningar, är blott en yttring, ehuru materialisterna självfallet är ur stånd att ens ana något därav. Dessa inflytanden kan alltså bara avvakta ett gynnsamt tillfälle att göra sin verkan gällande mer öppet och naturligtvis alltjämt i samma "olycksbringande" mening, då ju denna värld genom den moderna mänsklighetens profana inställning stängt sig för de "välgörande" inflytandena. Det kan rent av vara så att detta tillfälle inte längre är särskilt avlägset, ty den instabilitet, som för närvarande ständigt tilltar på alla områden, visar nog att den punkt, som svarar mot "stelhetens" och "materialitetens" största verkliga makt, redan passerats.

Måhända läsaren bättre förstår vad vi just sagt, om vi gör den anmärkningen att metallerna enligt den traditionella symbolismen står i förbindelse icke endast med "underjordens eld", som vi sagt, utan även med "dolda skatter". Alla dessa ting hänger för övrigt ganska nära samman med varandra av orsaker, som vi för stunden inte kan utveckla närmare men som kan särskilt bidra till att förklara hur mänskliga ingripanden kan framkalla eller snarare "utlösa" vissa naturkatastrofer. Hur därmed än förhåller sig, visar alla de "legender" (för att använda det nu gängse språket), som handlar om dessa "skatter", klart att dessas "väktare", det vill säga just de subtila inflytanden, som är förbundna därmed, är psykiska "väsenden", som det är mycket farligt att nalkas, om man icke äger de erforderliga "kvalifikationerna" och icke vidtar de avsedda försiktighetsmått. Men vilka försiktighetsmått kan egentligen de moderna vidtaga härvidlag, då de ju är fullkomligt okunniga i dessa ting? Det är alltför tydligt att de saknar varje "kvalifikation" liksom varje möjlighet att handla på detta område, som döljer sig för dem till följd av själva den hållning de intagit till allting. Visserligen skryter de ständigt om att "tämja naturkrafterna", men de är förvisso mycket långt ifrån att ens ana att det bakom just dessa krafter, som de betraktar såsom uteslutande kroppsliga, finns något av en annan ordning, vars blotta bärare och så att säga yttre sken de är. Och det är detta, som

mycket väl en dag skulle kunna uppresas sig och vända sig mot dem som misskänt det.

På tal härom vill vi i förbigående göra en annan anmärkning, som måhända synes endast besynnerlig men som vi får anledning att återkomma till i det följande: de "väktare av dolda skatter", som samtidigt är smeder, vilka arbetar i "underjordens eld", framställs i "legenderna" på en gång och allt efter omständigheterna såsom jättar och såsom dvärgar. Något liknande gäller också för Kabirerna, vilket anger att hela denna symbolism återigen kan ges en tillämpning, som hänför sig till en högre ordning. Men om man håller sig till den synpunkt, som vi på grund av vår tidsålders egna villkor för närvarande måste intaga, kan man därav icke se annat än något slags "inferniskt" yttre, det vill säga att det under dessa betingelser finns endast en yttring av inflytanden tillhörande den lägre och "mörka" sidan av det man kan kalla den "kosmiska psykismen". Såsom vi bättre skall se, när vi fortsätter vårt studium, är det i själva verket inflytanden av detta slag, som i sina många olika former i dag hotar världens "fasthet".

För att fullständiga denna översikt skall vi ännu en gång notera, såsom något som uppenbarligen hänför sig till den "olycksbringande" sidan av metallernas inflytande, det ofta meddelade förbudet mot bärandet av metallföremål under utförandet av vissa riter, antingen det gäller exoteriska riter (9) eller initiationsriter i egentlig mening (10). Alla dylika föreskrifter har otvivelaktigt främst en symbolisk karaktär, och det är rent av detta som ger dem deras djupa värde. Men vad man klart bör inse är att den verkliga traditionella symbolismen (som man noga skall akta sig för att sammanblanda med de efterapningar och misstolkningar som de moderna felaktigt ibland ger samma namn) (11) alltid har en faktisk verkan och att i synnerhet dess rituella tillämpningar har fullkomligt verkliga effekter, fastän den moderna människans starkt begränsade förmågor vanligen inte kan förnimma dem. Här avses icke alls några oklart "ideala" ting utan tvärtom ting, vilkas verklighet ibland yttrar sig på ett nästan "påtagligt" sätt. Om det vore annorlunda, hur skulle man då till exempel kunna förklara att det finns människor, som i vissa andliga tillstånd icke kan fördraga den minsta ens indirekta kontakt med metaller, och detta även om denna kontakt företagits dem ovetande och under sådana förhållanden att det var omöjligt för dem att förnimma den med sina kroppsliga sinnen, vilket nödvändigtvis utesluter den psykologiska och "simplistiska" förklaringen med "själv-suggestion" (12)? Om vi tillägger att denna kontakt i liknande fall kan nå därhän att den i det yttre åstadkommer de fysiologiska effekterna av ett verkligt brännsår, kanske man kan medge att dylika fakta borde ge anledning till eftertanke, om de moderna vore i stånd därtill. Men den profana

och materialistiska inställningen och den partiskhet, som blir resultatet därav, har slagit dem med en obotlig blindhet.

Noter

(1) Visserligen var hos många folk de äldsta tidernas byggnadsverk uppförda i trä, men givetvis var dylika byggnader varken lika varaktiga eller följaktligen lika fasta som stenbyggnader. Användandet av mineral i byggandet medför således i alla händelser en mycket högre grad av "stelhet" i detta ords alla bemärkelser.

(2) *Femte Moseboken 27:5* och 6.

(3) Därav också det ihållande bruket av stenknivar för omskärelsens rit.

(4) *Första Konungaboken 6:7*. – Jerusalems tempel innehöll likväl ett stort antal metallföremål, men bruket av dessa avser metallsymbolismens andra aspekt, som i själva verket är tvåfaldig, vilket vi strax skall säga. Det synes för övrigt som om förbudet slutligen begränsats till att huvudsakligen avse bruket av järn, som ju av alla metallerna är den för den moderna tiden viktigaste.

(5) Det förefaller som om i den zoroastriska traditionen planeterna betraktades uteslutande såsom "olycksbringande". Detta kan bero på ett synsätt, som är egendomligt för denna tradition, men det som är känt såsom nu kvarlevande av denna är endast brottstycken, som är alltför vanställda för att det skall vara möjligt att göra riktiga uttalanden i dylika frågor.

(6) Vad gäller detta förhållande till "underjordens eld", är den tydliga likheten mellan namnet Vulkanus och det bibliska Tubalkain särskilt betydelsefull. Båda framställs för övrigt såsom smeder. Just på tal om smeder skall vi tillägga att denna förbindelse med "helvetesvärlden" tillräckligt förklarar det vi ovan sade om den "olycksbådande" sidan av deras hantverk. – Kabirerna å andra sidan, vilka också var smeder, hade två aspekter, en jordisk och en himmelsk, vilka satte dem i samband på en gång med metallerna och de motsvarande planeterna.

(7) Det är lämpligt säga att alkemin i egentlig mening stannade vid den "mellanliggande världen" och höll sig till det synsätt som kan kallas "kosmologiskt" men att dess symbolism likväl kunde omflyttas, så att den fick ett verkligt andligt och initiatiskt värde.

(8) Penningen, sådan den för närvarande är, kan här ännu en gång tjäna såsom ett betecknande exempel. Berövad allt det som i de traditionella civilisationerna kunde göra den till bärare av "andliga inflytanden", har den icke endast nedsatts till att blott vara ett "materiellt" och kvantitativt tecken utan kan dessutom fylla endast en verkligt olycksdiger och "satanisk" uppgift, vilket i vår tid är blott alltför lätt att faktiskt konstatera.

(9) Detta förbud gäller i synnerhet, åtminstone i princip, för de islamiska vallfartsriterna, ehuru det i dag faktiskt inte längre strängt iakttas. Än mera: den som fullständigt utfört dessa riter, däri inräknat det som utgör deras "innersta" sida, bör framdeles avhålla sig från allt arbete, där eld kommer till användning, vilket särskilt utesluter smeder och andra metallarbetare.

(10) I de västerländska initiationerna återges detta i recipientens rituella förberedelse med det som betecknas såsom "avtagandet av metallerna". Man skulle kunna säga att metallerna i ett fall som detta, frånsatt att de verkligen kan skada överföringen av de "andliga inflytandena", fattats såsom nästan motsvarande det som den hebreiska Kabbalan kallar "hylsorna" eller "skalen" (*qlippoth*), det vill säga det lägsta i det subtila området, det som utgör, om man så får uttrycka sig, vår världs underkroppsliga "botten-sats".

(11) Sålunda uppfann "religionshistorikerna" i förra hälften av 1800-talet något som de benämnde "symbolik" och som var ett tolkningssystem, som hade endast ett mycket avlägset samband med den sanna symbolismen. Vad gäller de blotta litterära missbruken av ordet "symbolism", är det uppenbart att det är lönlöst att ens tala om dem.

(12) Vi kan här som exempel anföra Shrî Râmakrishna.

Kapitel XXIII

TIDEN FÖRVANGLAD TILL RUM

Som vi förut sagt, använder tiden på sätt och vis rummet genom en verkan av den förmåga av sammandragning som den företer och som tenderar att alltmer inskränka den utvidgning i rummet som är denna förmågas motsats. I denna verkan emot den motsatta principen löper tiden själv ständigt fortare, ty långt ifrån att vara ensartad, såsom de antar som betraktar den enbart från den kvantitativa synpunkten, är den tvärtom i varje ögonblick annorlunda "kvalificerad" av de cykliska förhållandena i den manifestation den tillhör. Denna acceleration blir i vår tid mer uppenbar än någonsin, eftersom den överdrivs i cykelns sista skeden, men försiggår i själva verket hela tiden alltifrån dennas början och ända till dess slut. Man skulle därför kunna säga att tiden sammandrar icke endast rummet utan även sammandrar sig själv alltmer. Denna sammandragning kommer till uttryck däri att de fyra *yugaerna* blir allt kortare med allt vad det medför, däribland den motsvarande förkortningen av människans levnad. Man säger ibland, förvisso utan att egentligen förstå den verkliga orsaken, att människorna i dag lever snabbare än förr, och detta är bokstavligen sant. Den jäkt, som de moderna betecknande nog åstadkommer i allt, är för övrigt i grund och botten endast följderna av det intryck som de i sin förvirring får av detta.

När tidsammandragningen når sin yttersta grad, kommer tiden slutligen att inskränkas till ett enda ögonblick, varvid fortvaron egentligen upphört att existera, ty det är uppenbart att det i ögonblicket icke kan finnas något eftervertannat. Det är sålunda som "den allt uppslukande tiden slutar genom att uppsluka sig själv", så att vid "världens slut", det vill säga vid den cykliska manifestationens själva gräns, "ingen tid mera skall givas". Det är också därför som det heter att "döden är det sista väsen som dör", ty där det ej finns något slags eftervertannat, finns heller ingen möjlig död (1). Alldenstund fortsättningen hejdats eller, symboliskt uttryckt, "hjulet har slutat snurra", måste allt som finns till vara i fullständig samtidighet. Tidens eftervertannat finns då på sätt och vis förvandlat till samtidighet, vilket man också kan uttrycka med att säga att "tiden förändrats till rum" (2). Sålunda verkar i sista hand en "omkastning" emot tiden och till rummets förmån: just i det ögonblick, då tiden syntes fullständigt uppsluka rummet, är det tvärtom rummet som förtär tiden. Med hänsyftning på den bibliska sym-

bolismens kosmologiska innebörd kunde man kalla detta Abels slutliga revansch på Kain.

I de nyare fysisk-matematiska teorier, som behandlar komplexet "rum-tid" såsom utgörande ett enda och odelat helt, finns detta rummets förtärande av tiden på sätt och vis "förebådat", även om det hos teoriernas upphovsmän skett helt omedvetet. Man ger för övrigt oftast dessa teorier en oriktig tolkning i det man säger att de betraktar tiden såsom en "fjärde dimension" av rummet. Det vore riktigare säga att de betraktar tiden såsom jämförbar med en "fjärde dimension" i den bemärkelsen att den i rörelse-ekvationerna fyller funktionen av en fjärde koordinat, vilken ansluter sig till de tre koordinater som framställer rummets tre dimensioner. Det är vidare väl att märka att detta motsvarar den geometriska framställningen av tiden i rätlinjig form, vars otillräcklighet vi tidigare angivit, och annat kan det icke vara på grund av den rent kvantitativa beskaffenheten av de teorier det här rör sig om. Men det vi just sagt, alltmedan vi i viss mån rättar till den "populariserade" tolkningen, är likväl alltjämt oriktigt: i verkligheten är det som fyller funktionen av en fjärde koordinat icke tiden utan det som matematikerna kallar "den imaginära tiden" (3). Detta uttryck, som i sig blott är en besynnerlighet i språket härrörande från bruket av ett helt "konventionellt" beteckningssätt, får här en ganska oväntad innebörd. Att säga att tiden bör bli "imaginär" för att kunna likställas med en "fjärde dimension" av rummet, är i grund och botten endast att säga att den därför måste upphöra att i verkligheten existera som sådan, det vill säga att tidens förvandling till rum egentligen icke kan förverkligas förrän vid "världens slut" (4).

Man torde därav kunna draga slutsatsen att det är fullkomligt lönlöst att söka någon "fjärde dimension" av rummet i den aktuella världens villkor. Detta har åtminstone den fördelen att det genast tystar allt "nyspiritualistiskt" svammel, varom vi tidigare sagt några ord. Men skall man därav också draga slutsatsen att rummets uppslukande av tiden i själva verket bör visa sig i att rummet tilläggs en ytterligare dimension, eller är detta bara ett "talesätt"? Allt som kan sägas härom är att när rummets tendens till utvidgning inte längre motverkas och inskränkes av tidens sammanträngande verkan, bör rummet naturligtvis på ett eller annat sätt därav erhålla ett vidgande, som nästan för dess obestämdhet till en högre potens (5). Men det faller sig självt att det här handlar om något som icke kan framställas med någon bild lånad från det kroppsliga området. Då ju tiden är ett av de bestämmande villkoren för den kroppsliga tillvaron, är det uppenbart att, så snart den avlägsnats, man just därigenom befinner sig utanför denna värld. Man befinner sig då i det som vi annorstädes kallat en utomkroppslig "förlängning" av detta samma individuella existensstillstånd, varav den kroppsliga

liga världen utgör endast en tillvaroform. Detta visar för övrigt att den kroppsliga världens slut ingalunda är slutet för detta tillstånd i sin helhet betraktat. Man måste rent av gå ännu längre än så: slutet för en cykel sådan som den nuvarande mänsklighetens är egentligen icke själva den kroppsliga världens slut annat än i en viss relativ mening, och endast med avseende på de möjligheter som innefattats i denna cykel och då fullbordat sin utveckling i kroppslig form. Men i verkligheten förintas icke den kroppsliga världen utan "förvandlas" och erhåller med detsamma en ny tillvaro, ty bortom "stillaståndets punkt", som motsvarar detta enda ögonblick, då tiden inte längre finns, "börjar hjulet åter att snurra" för loppet av ännu en cykel.

En annan viktig slutsats, som skall dragas av dessa betraktelser, är att en cykels slut lika väl som dess början är "icke-tidlig", vilket för övrigt fordras av den stränga analoga motsvarighet som föreligger mellan dessa båda yttersta punkter. Det är därför som detta slut för denna cykels mänsklighet verkligen är återupprättandet av "urtillståndet", vilket å andra sidan det symboliska förhållandet mellan "det himmelska Jerusalem" och "det jordiska paradiset" anger. Det är också återkomsten till "världens medelpunkt", som är manifesterad i det yttre i cykelns båda ytterändar, i formerna av respektive "det jordiska paradiset" och "det himmelska Jerusalem" med "världsaxelns" träd också växande i mitten av bådadera. I hela mellantiden, det vill säga under cykelns själva förlopp, är denna medelpunkt däremot dold och blir det rent av alltmer, eftersom mänskligheten har kommit att stegvis avlägsna sig från denna, vilket egentligen är den sanna innebörden av "syndafallet". Detta avlägsnande är för övrigt bara en annan bild av cykelns nedstigande fortgång, ty medelpunkten för ett tillstånd sådant som vårt är punkten för omedelbar förbindelse med de högre tillstånden och samtidigt tillvarons essentiella pol i detta tillstånd. Att gå från essensen till substansen är alltså att gå från medelpunkten till omkretsen, från det inre till det yttre och även, såsom den geometriska framställningen i detta fall klart visar, från enheten till mångfalden (6).

I egenskap av "världens medelpunkt" är *Pardes* enligt den primära betydelsen av sin motsvarighet på sanskrit *paradesha*, "det högsta området". Men det är också enligt en sekundär betydelse av samma ord "det fjärran området", sedan det genom den cykliska processens fortgång verkligen blivit otillgängligt för den vanliga mänskligheten. Det är i själva verket, åtminstone utåt sett, det mest avlägsna, då det är beläget vid "världens ände" i båda bemärkelsen, den rumliga (toppen av "det jordiska paradiset" berg, vilken nuddar månens sfär) och den tidliga ("det himmelska Jerusalem", som vid cykelns slut stiger ned på jorden). Likväl är det alltid i

verkligheten det närmaste, emedan det aldrig upphört att vara i alltings mitt (7), och detta anger det omvända förhållandet från det ”yttre” och från det ”inre” betraktat. Men det är bara så att för att denna närhet skall kunna faktiskt förverkligas måste nödvändigtvis det tidliga villkoret upphävas, emedan det är tidens själva utveckling i enlighet med manifestationens lagar som förorsakat det skenbara fjärmandet, och för övrigt tiden genom själva definitionen av sitt eftervertannat icke kan göra om sitt förlopp. Frigörelsen från detta villkor är alltid möjlig i synnerhet för vissa varelser, men vad gäller mänskligheten (eller rättare sagt en mänsklighet) i dess helhet, förutsätter det tydligtvis att denna fullständigt genomgått sin kroppsliga manifestationscykel, och det är först då som den tillsammans med hela den jordiska miljön, som beror av den och deltar i samma cykliska fortgång, verkligen kan återuppgå i ”urtillståndet” eller, vilket är detsamma, världens medelpunkt. Det är i denna medelpunkt, som ”tiden förvandlas till rum”, ty det är där som i vårt existensstillstånd den principiella evighetens direkta avspeglning finns som utesluter allt eftervertannat. Icke ens döden kan nå dit, och den är således även ”odödlighetens boning” (8) i egentlig mening. Allting framträder där i fullkomlig samtidighet i ett oföränderligt nu genom ”tredje ögats” förmåga, med vilket människan återvunnit ”evighetssinnet” (9).

Noter

(1) Emedan Yama annorstädes i den hinduiska traditionen betecknas såsom ”den förste döde” och emedan han likställs med själva ”Döden” (*mṛityu*) eller, om man föredrar att använda den islamiska traditionens språk, ”Dödens Ängel”, ser man att här liksom i många andra avseenden ”det första” och ”det sista” förenas och på sätt och vis blir identiska i motsvarigheten till cykelns båda yttersta ändar.

(2) Wagner har i *Parsifal* skrivit: ”Till rum blir tiden här” [”zum Raum wird hier die Zeit”, rad 327, ö.a.], och detta med avseende på Montsalvat, som föreställer ”världens medelpunkt” (vi skall återkomma till detta litet längre framme). Det är för övrigt föga troligt att han verkligen förstått den djupa innebörden av detta, ty han förefaller knappast förtjäna det namn av ”esoterist” som vissa gjort honom. Allt verkligt esoteriskt, som står att finna i hans verk, hör egentligen till de ”legender” han använt och alltför ofta nedsatt betydelsen av.

(3) Annorlunda uttryckt: om de tre rumskoordinaterna är x , y , z , är den fjärde koordinaten icke t , som anger tiden, utan uttrycket $t\sqrt{-1}$.

(4) Det är att märka att om man allmänt talar om "världens slut" såsom varande "tidens slut", talar man aldrig därom såsom "rummets slut". Denna iakttagelse, som kan synas obetydlig för dem som blott ytligt ser på tingen, är likväl mycket betydelsefull i verkligheten.

(5) Om det obestämdas successiva potenser se *Le Symbolisme de la Croix*, kap. XII.

(6) Man kan därav härleda ytterligare en innebörd av "polernas omkastning", ty den manifesterade världens fortgång mot sin substantiella pol leder slutligen till en "omkastning", som genom en ögonblicklig "förvandling" återför den till sin essentiella pol. Låt oss gentemot vissa felaktiga föreställningar om den cykliska rörelsen göra det tillägget att det på grund av denna ögonblicklighet icke kan förekomma någon "återuppstigning" av yttre slag efter "nedstigningen", emedan manifestationens fortgång som sådan alltid är nedstigande från begynnelsen till slutet.

(7) Det är evangeliets "*Regnum Dei intra vos est*" [Guds rike är invärtes i eder, ö.a.].

(8) Om "odödlighetens boning" och dess motsvarighet hos människan se *Le Roi du Monde*, ss. 87-89.

(9) Om "tredje ögats" symbolism se *L'Homme et son Devenir selon le Védânta*, s. 203, och *Le Roi du Monde*, ss. 52-53.

Kapitel XXIV

MOT UPPLÖSNINGEN

Efter att ha betraktat själva slutet av cykeln, måste vi nu så att säga återkomma baklänges för att mer fullständigt undersöka det som i den nuvarande epokens villkor faktiskt kan bidra till att föra mänskligheten och världen till detta slut. Med avseende på detta bör vi urskilja två tendenser, som skenbart tar sig varandra motsatta uttryck: dels tendensen till det som vi kallat världens "stelning", varom vi hittills främst talat, dels tendensen till dess upplösning, vars verkan det återstår oss att närmare beskriva. Ty man får inte glömma att varje slut med nödvändighet, avgjort, ter sig såsom en upplösning av det manifesterade som sådant. Man kan för övrigt göra den anmärkningen att den andra av dessa båda tendenser från och med nu synes börja bli förhärskande. Först och främst har verkligen den egentliga materialismen, som uppenbart motsvarar "stelningen" i sin grävsta form (man kunde nästan tala om "förstening", i analogi med det som mineralet i detta avseende står för), redan förlorat mycken mark, om icke ännu på den allmänna mentalitetens, så åtminstone på de vetenskapliga och filosofiska teoriernas område. Detta är till den grad sant att, såsom vi ovan angivit, i dessa teorier själva föreställningen om "materien" börjar försvinna och upplösas. Å andra sidan och i växelförhållande till denna förändring hade den trygghetsillusion, som härskade vid den tid då materialismen hade nått sitt maximum av inflytande och då knappt kunde skiljas från den föreställning man gjorde sig om det "vanliga livet", till stor del fördunstat genom själva händelsernas gång och genom den tilltagande hastighet, varmed de utvecklar sig, så att det i dag härskande intrycket tvärtom är det av en ostadighet som utbreder sig på alla områden. Emedan "stelning" nödvändigtvis innebär stadga, visar detta ännu en gång tydligt att punkten för i vår värld största möjliga verkliga "stelhet" icke endast uppnåtts utan redan överskridits och att denna värld följaktligen är på väg mot sin upplösning.

Tidens själva fortning, som oupphörligt ökar och gör förändringarna allt hastigare, synes gå av sig själv mot denna upplösning, och i detta avseende kan man icke säga att händelsernas allmänna riktning skulle ha rubbats, ty cykelns rörelse fortsätter nog att löpa i samma nedåtgående bana. De fysikaliska teorier, vi nyss anspelade på, förändras också de allt hastigare liksom allt annat och får blott alltmer en uteslutande kvantitativ karaktär, ända tills de helt antar skepnaden av rent matematiska teorier. Såsom vi redan anmärkt, fjärrar detta dem allt mera från den sinnliga verklighet, de gör

anspråk på att förklara, för att draga dem in på ett område, som måste befinna sig under denna verklighet, allt enligt vad vi sagt om den rena kvantiteten. Icke ens vid sitt tänkbara maximum av täthet och ogenomtränglighet motsvarar det "fasta" på något som helst sätt den rena kvantiteten, och det har alltid åtminstone ett minimum av kvalitativa element. Det är för övrigt per definition något kroppsligt och i en viss mening rent av det mest kroppsliga som finns. Men "kroppslighet" innebär att rummet, hur "sammantryckt" det än må vara i det "fasta" tillståndet, likväl med nödvändighet är oskiljaktigt förenat med detta, och rummet – låt oss ännu en gång påminna om det – torde på intet sätt kunna likställas med den rena kvantiteten. Även om man, genom att för ett ögonblick anamma den moderna vetenskapens synsätt, ville å ena sidan reducera "kroppsligheten" till utsträckning, såsom Descartes gjorde, och å andra sidan betrakta själva rummet såsom blott en kvantitetens tillvaroform, skulle det ändå förbli en dylik, så att man alltjämt skulle befinna sig på den kontinuerliga kvantitetens område. Om man därifrån övergår till området för den rena kvantiteten, det vill säga talet, som ensamt kan anses såsom representerande den rena kvantiteten, är det tydligt att man just på grund av denna diskontinuitet inte längre har något som helst att göra med vare sig det "fasta" eller med något kroppsligt av vad slag det vara må.

I alltings gradvis fortskridande nedsättning till det kvantitativa finns alltså en punkt, varifrån denna reduktion inte längre strävar mot "stelandet". Denna punkt är i det hela taget den, där man kommer därhän att man vill återföra själva den kontinuerliga kvantiteten till den diskontinuerliga. Kropparna kan då icke längre existera som sådana, och de upplöses i ett slags "atomstoff" utan sammanhållning. Man torde alltså i detta avseende kunna tala om en sannskyldig världens "pulvrising", vilken uppenbarligen är en av de möjliga formerna för den cykliska upplösningen (1). Ändock: om denna upplösning kunde så betraktas från en viss synpunkt, synes den också från en annan synpunkt och enligt ett uttryck, som vi redan förut använt, såsom ett "förflyktigande": hur fullständig man än antar "pulvrisingen" vara, efterlämnar den likväl "bottensatser", dessa må sedan vara alldeles ogripbara för sinnena. Å andra sidan innebär cykelns slut, för att vara fullt verkligt, att allt som innefattats i denna cykel helt och hållet försvinner såsom manifestation. Men dessa båda olika sätt att uppfatta tingen avser vart och ett en viss del av verkligheten. Det är faktiskt så att den cykliska manifestationens positiva resultat "kristalliserar" för att sedan "transmuteras" till frön för den framtida cykelns möjligheter, vilket utgör "stelandets" resultat i dess "välgörande" aspekt (väsentligen innebärande "sublimering", som sammanfaller med det slutliga "återvändandet"), medan

däremot det som icke kan så användas, det vill säga i det hela taget allt som utgör blott de negativa resultaten av samma manifestation, ”utfälls” i form av ett *caput mortuum*, såsom alkemin förstår denna term, i vårt existensstillståndets lägsta ”förlängningar” eller i den del av det subtila området som man i sanning kan beteckna såsom det ”nedomkroppsliga” (2). Men i båda fallen har man likaledes övergått i utomkroppsliga tillvaroformer, högre för det ena och lägre för det andra, så att det definitivt kan sägas att själva den kroppsliga manifestationen, vad avser den ifrågavarande cykeln, verkligen fullständigt försvunnit eller ”förflyktigats”. Det är tydligt att man i allt detta och ända till slutet alltid måste beakta de två termer som motsvarar det som hermetismen betecknar såsom ”stelnde” respektive ”lösning”, och detta från två sidor på samma gång: från den ”välgörande” sidan har man sålunda ”kristallisering” och ”sublimering”, från den ”olycksbringande” sidan har man ”fällning” och slutlig återgång till det odifferentierade tillståndet i ”kaos” (3).

Nu måste vi ställa oss denna fråga: räcker det, för att verkligen nå fram till upplösningen, att den rörelse, varigenom ”kvantitetens herravälde” gör sig allt starkare och häftigare gällande, så att säga lämnas åt sig själv och helt enkelt får pågå ända till sitt yttersta slut? Sanningen är den att denna möjlighet, som vi för övrigt betraktat utifrån fysikernas nuvarande uppfattningar och den innebörd som dessa på sätt och vis omedvetet äger (ty det är uppenbart att de moderna ”vetenskapsmännen” icke det ringaste vet vart de är på väg), snarare motsvarar ett teoretiskt sätt att se på tingen, ett ”ensidigt” synsätt, som blott till en mycket liten del återger det som i verkligheten torde ske. För att lösa de ”knutar”, vilka bildas genom det ”stelnde” som hittills skett (och vi brukar här avsiktligt ordet ”knutar”, som leder tanken till verkningarna av ett visst slags ”koagulering”, som i synnerhet hör hemma i magin), fordras faktiskt ett i detta avseende mer omedelbart verksamt ingripande av någonting, som inte längre hör till detta i det hela taget mycket begränsade område som egentligen avses med ”kvantitetens herravälde”. Av vad vi här och var redan angivit är det lätt att förstå att detta handlar om påverkan av vissa inflytanden av subtilt slag, en påverkan som för övrigt sedan länge varit gällande i den moderna världen, ehuru på ett i första början föga iögonenfallande sätt, och som rent av samexisterat med materialismen alltifrån just den tidpunkt, då denna antog en tydligt bestämd form, såsom vi sett ifråga om magnetismen och spiritismen vad gäller de lån dessa tagit av den vetenskapliga ”mytologi” som rådde vid den tid då de uppstod. Såsom vi också tidigare sagt: om det är sant att materialismens inflytande är i avtagande, finns det likväl knappast anledning att skatta sig lycklig däröver, ty då den cykliska ”nedstigningen” ännu ej är

fullbordad, kan de ”sprickor”, vilka vi redan anspelat på och vilkas natur vi snart skall behöva återkomma till, uppstå endast nertill. Med andra ord: det som därigenom ”blandar sig i” den sinnliga världen kan endast vara den lägre ”kosmiska psykismen” i sin mest nedrivande och ”sönderdelande” skepnad, och det är för övrigt tydligt att det bara är inflytanden av detta slag, som verkligen är skickade till att verka för upplösningen. Därför är det icke svårt att inse att allt det, som tenderar att främja och utbreda dessa ”inblandningar”, medvetet eller omedvetet endast motsvarar ett nytt skede i den avvikelse, varav materialismen i verkligheten utgör ett mindre ”framskridet” stadium, vad det ofta mycket bedrägliga yttre skenet än må ge vid handen.

Vi bör nog på tal härom göra den anmärkningen att illa underrättade ”traditionalister” (4) tanklöst gläder sig åt att se den moderna vetenskapen i sina olika grenar litet grand överskrida de snäva gränser, inom vilka dess föreställningar hittills varit inneslutna, och intaga en mindre grovt materialistisk hållning än den som den hade i förra århundradet. De inbillar sig rent av gärna att den profana vetenskapen på visst sätt till sist kommer att förena sig med den traditionella vetenskapen (som de knappt känner och varom de gör sig en synnerligen felaktig föreställning, byggd främst på vissa moderna missgestaltningar och ”efterbildningar”), vilket vi på principiella grunder ofta vidhållit vara alldeles omöjligt. Samma ”traditionalister” gläder sig också, och kanske rent av ännu mera, över att se vissa yttringar av subtila inflytanden framträda allt mer öppet, utan att alls betänka av vad slags ”kvalitet” dessa inflytanden egentligen är (och måhända anar de icke ens att det finns anledning att ställa en dylik fråga). Och till det som man i dag kallar ”metapsykik” knyter de stora förhoppningar om att kunna råda bot på den moderna världens onda, för vilket de allmänt sett behagar lasta uteslutande materialismen allena, vilket är ännu en ganska ledsam villfarelse. Vad de icke inser (och däri är de mycket mer påverkade än de tror av den moderna andan med alla de brister som vidlåder den) är att det i allt detta i verkligheten handlar om en ny utvecklingsetapp, fullkomligt logisk men med en sant ”diabolisk” logik, av den ”plan”, enligt vilken den moderna världens fortgående avvikelse går i fullbordan. Naturligtvis har materialismen i denna värld spelat ut sin roll, och ogensägligen en mycket viktig sådan, men nu har den rena förnekelse den företräder blivit otillräcklig. Den har effektivt tjänat till att hindra människan att få tillgång till möjligheter av högre slag, men den torde icke kunna lössläppa de lägre krafter som ensamma kan driva förvirrings- och upplösningsverket till sin yttersta punkt.

Genom själva sin begränsning medför den materialistiska hållningen också endast en begränsad fara. Dess ”dumhet”, om man så får säga, skyddar dess anhängare för alla subtila inflytanden utan åtskillnad och skänker honom i detta avseende ett slags värn, som väl kan liknas vid blötdjurets, omsorgsfullt slutet i sitt skal. Det är ett värn, som hos materialisten framkallar denna förnimmelse av trygghet vi talat om. Men om man i detta skal, som här står för samtliga konventionellt erkända vetenskapliga uppfattningar och motsvarande tankevanor, med därav följande ”förhärdning” i avseende på individens ”psykofysiologiska” konstitution (5), gör en öppning nertill, som vi nyss sade, kommer de destruktiva subtila inflytandena att genast tränga in däri, och desto lättare som intet element av högre slag kan ingripa för att bjuda deras verksamhet motstånd. Man torde även kunna säga att materialismens tidevarv endast är ett slags förberedelse, främst en teoretisk sådan, medan den lägre psykismens tidevarv innefattar ett slags falskt förverkligande, egentligen riktat tvärt emot ett äkta andligt förverkligande. Vi skall i det följande förklara oss utförligare på denna sist anförda punkt. Det ”vanliga livets” löjliga trygghet, som var materialismens oskiljaktiga följeslagare, är förvisso från och med nu starkt hotad, och man kommer nog att allt klarare och även allt allmännare inse att den blott var en illusion. Men vad har man för verkligt gagn därav, om man bara med ens faller offer för en annan illusion, värre än den förra och i alla avseenden farligare, emedan den medför betydligt vidare och djupare gående konsekvenser? Det är illusionen om en ”bakvänd andlighet”, till vilken de olika ”nyspiritualistiska” rörelser, som vår tidsålder hittills sett födas och utvecklas, däribland också sådana som redan uppvisar den tydligast ”undergrävande” karaktären, endast är de mycket svaga och medelmåttiga förelöparna.

Noter

(1) ”*Solvat saeculum in favilla*” [kommer att upplösa världen i aska, ö.a.] lyder ordagrant den katolska liturgin, som här åberopar sig på både Davids och Sibyllans vittnesbörd, vilket för övrigt i grund och botten är ett sätt att bekräfta de olika traditionernas fullkomliga överensstämmelse.

(2) Det är detta som den hebreiska Kabbalan, såsom vi redan sagt, betecknar såsom ”skalens värld” (*ôlam qliploth*). Det är i denna, som de ”forna konungarna av Edom” faller ner, emedan de företräder de förgångna *manvantaraernas* obrukbara ”bottensatser”.

(3) Det torde framgå att de två sidor, som vi här kallar ”välgörande” och ”olycksbringande”, exakt svarar mot ”högra sidan” och ”vänstra sidan”, där de ”utvalda” respektive de ”fördömda” får ställa sig inför den ”yttersta

domen”, alltså i själva verket just vid den slutliga ”avskillningen” av den cykliska manifestationens resultat.

(4) Ordet ”traditionalism” avser nog endast en tendens, som kan vara mer eller mindre obestämd och ofta illa satt i verket, emedan den icke innefattar någon verklig kunskap om traditionella sanningar. Vi återkommer för övrigt till detta ämne längre framme.

(5) Det är egendomligt lägga märke till att det gängse språket gärna brukar uttrycket ”förhärdad materialist”, säkerligen utan att ana att det inte är bara en enkel bild utan att det svarar mot något alldeles reellt.

Kapitel XXV

RÄMNORNA I DEN STORA FÖRSVARSMUREN

Hur långt sinnevärdens "stelnande" än kunnat drivas, kan detta ändå aldrig vara sådant att denna värld i verkligheten är ett "slutet system", såsom materialisterna tror. "Stelnandet" har för övrigt sina gränser, vilka sätts av tingens själva natur, och ju närmare det kommer dessa gränser, desto mindre stabilt blir det tillstånd det utgör. Såsom vi sett, har den punkt, som svarar mot detta maximum av "stelhet", redan överskridits, och detta sken av "slutet system" kan nu ej bli annat än allt mer illusoriskt och omotsvärligt verkligheten. Även har vi talat om "rämnor", varigenom vissa förstörande krafter redan intränger och kommer att intränga allt mer. Enligt den traditionella symbolismen uppstår dessa "rämnor" i den "Stora Försvarsmuren", som omger denna värld och skyddar den mot intrång av olycksbringande inflytanden från det lägre subtila området. (1) För att väl förstå denna symbolism i alla sina aspekter är det för övrigt viktigt att lägga märke till att en mur på en gång utgör ett skydd och en begränsning. Man torde alltså kunna säga att den i en viss mening har fördelar och nackdelar. Men för så vitt som den väsentligen är avsedd att säkerställa ett försvar mot nedifrån kommande angrepp, har fördelarna ett ojämförligt övertag, och det är i det hela taget bättre för den, som finner sig innesluten i detta rum, att vara avskuren från denna lägre sida än att oupphörligt utsättas för fiendens härjningar, om icke rent av för en mer eller mindre fullständig ödeläggelse. För övrigt är en försvarsmur inte sluten upptill och hindrar därför inte förbindelsen med de högre områdena, och detta motsvarar tingens normala ordning. I den moderna tidsåldern har det "skal" utan utgång som materialismen byggt avstängt denna förbindelse. Men som vi sagt: eftersom "nedstigningen" ännu icke fullbordats, måste detta "skal" finnas kvar oskatt till sin övre del, det vill säga just det håll, där världen icke behöver skydd utan tvärtom måste mottaga välgörande inflytanden. "Rämnorna" uppstår endast i den nedre delen, alltså i själva den verkliga skyddsmuren, och de lägre krafter, som intränger därigenom, möter så mycket mindre motstånd som ingen makt av högre slag kan ingripa för att verksamt sätta sig emot dem. Världen är således värnlöst prisgiven åt sina fienders alla angrepp, och detta desto mera som den, just på grund av den rådande mentaliteten, är fullständigt ovetande om de faror som hotar den.

I den islamiska traditionen är det genom dessa "rämnor", som Gogs och Magogs (2) förhärjande horder tränger in, när cykelns ände nalkas. Dessa

horder gör för övrigt oupphörliga försök att invadera vår värld. Dessa "väsenheter", vilka företräder de lägre inflytanden det här handlar om och vilka betraktas såsom för närvarande förande en "underjordisk" tillvaro, beskrivs på samma gång såsom jättar och dvärgar. Enligt vad vi tidigare sett, gör detta dem åtminstone i ett visst avseende identiska med "väktarna av dolda skatter" och smederna vid "den underjordiska elden", vilka även – det måste vi minnas – har en synnerligen olycksbringande sida. I allt detta handlar det nog egentligen alltid om samma slags "nedomkroppsliga" subtila inflytanden (3). Sanningen att säga är de försök, dessa "väsenheter" gör att nästla sig in i den kroppsliga och mänskliga världen, långt ifrån något nytt. Dessa försök går tillbaka åtminstone till *Kali-yugas* begynnelse, det vill säga till långt före den "klassiska antiken", som de profana historikernas synkrets begränsas till. Härom uppger den kinesiska traditionen i symboliska ordalag att "Nü Kua (som var Fo Hsis syster och gemål och som sägs ha härskat tillsammans med honom) göt stenar av fem färger (4) för att laga en spricka, som en jätte hade gjort i himlen" (tydligt, även om detta inte klart utsägs, på en punkt belägen på den jordiska horisonten (5). Detta hänför sig till en tidsålder, som infaller bara några århundraden efter *Kali-yuga*.

Men det är bara det att om hela *Kali-yuga* egentligen är en förmörkelsens tid, vilket följaktligen torde möjliggöra dylika "rämnor", så har denna förmörkelse långt ifrån nått den grad man kan konstatera i dess sista skeden, och därför kunde då dessa "rämnor" ganska lätt lagas. För detta behövde man annars inte göra mer än att ständigt hålla vakt, vilket naturligen ingick i de befogenheter som åvilade de olika traditionernas andliga centra. Därefter kom en tidsålder vari, på grund av världens till ytterlighet gående "stelning", samma "rämnor" blev mycket mindre farliga, åtminstone för tillfället. Denna tidsålder motsvarar den moderna tidens förra skede, det vill säga det som man kan definiera såsom det i särskild mening mekanistiska och materialistiska tidsskedet, då det "slutna system" vi talat om var närmast att förverkligas, åtminstone så långt detta faktiskt är möjligt. Nu däremot – det vill säga vad gäller det tidsskede som vi kan beteckna såsom den moderna tidens senare skede och som redan börjat – är förhållandena säkerligen mycket förändrade i jämförelse med vad de var i alla tidigare skeden: icke endast kan "rämnorna" uppstå på nytt i allt större omfattning och vara av mycket allvarligare art än någonsin förut på grund av den nedgång som skett däremellan, utan möjligheterna att laga dem är icke heller desamma som förut. De andliga centrens verksamhet har nämligen avstannat allt mer, eftersom de inflytanden av högre slag, som de normalt överförde till vår värld, icke längre kan manifesteras sig i det yttre, då de hejdas av detta

ogenomträngliga ”skal” vi nyss talade om. Var i ett dylikt tillstånd för den mänskliga och kosmiska helheten kan man då finna ett aldrig så föga verksamt försvar mot ”Gogs och Magogs horder”?

Detta är dock inte allt. Det vi just har omtalat utgör på sätt och vis blott den negativa sidan av de tilltagande svårigheter som varje motstånd mot dessa olycksbringande inflytanden får möta. Man kan därtill också lägga det slags tröghet som beror på den allmänna okunnigheten om dessa ting och på ”överlevorna” av den materialistiska mentaliteten och motsvarande inställning, vilket allt kan hålla i sig så mycket längre som denna inställning för de moderna blivit så att säga instinktiv och liksom införlivats med deras själva natur. Men naturligtvis är åtskilliga ”andligt inställda” och rent av ”traditionalister” eller de som så kallar sig i själva verket lika materialistiska som de andra i detta hänseende, ty det som gör förhållandet ännu svårare att komma till rätta med är att de som uppriktigast skulle vilja bekämpa den moderna andan själva nästan alla är omedvetet påverkade av den, så att alla deras ansträngningar därför är dömda att inte ge något märkbart resultat. Detta är nämligen ting, där den goda viljan ensam långt ifrån räcker till och där det också, och rent av framför allt, krävs verklig kunskap. Men det är just denna kunskap, som inflytandet från den moderna andan med dess begränsningar fullständigt omöjliggör även hos dem som torde kunnat ha vissa intellektuella förmågor i detta avseende, om de befunnit sig i normalare förhållanden.

Men utom dessa negativa inslag har de svårigheter vi talar om också en sida, som man kan kalla positiv och som företräds av allt det som till och med i vår värld aktivt främjar de lägre subtila inflytandenas inblandning, vare sig detta sker medvetet eller omedvetet. Det torde finnas anledning att här genast betrakta den nästan ”avgörande” roll som själva agenterna för hela den moderna avvikelserna spelar, då ju denna inblandning egentligen utgör ett nytt, mer ”framskridet” skede i denna avvikelse och exakt motsvarar själva gången i den ”plan”, enligt vilken den sätts i verket. Det är alltså uppenbarligen på detta håll man borde söka de medvetna bundsförvanterna till dessa olycksbringande krafter, även om det också här, i denna medvetenhet kan finnas många olika grader. Vad gäller de andra bundsförvanterna, det vill säga alla dem som handlar i god tro och som i sin okunnighet om dessa krafters verkliga natur (återigen just på grund av detta den moderna andans inflytande vi nyss framhållit) i det hela taget blott spelar rollen av lättlurade, vilket ej hindrar dem från att ofta vara så mycket mer verksamma som de är mer uppriktiga och mer förblindade, är de redan nästan oräkneliga och kan indelas i många kategorier, alltifrån de naiva medlemmarna av alla slags ”nyspiritualistiska” sammanslutningar till de

”intuitionistiska” filosoferna med de ”metapsykiska” lärde och de nyare skolornas psykologer däremellan. Vi skall inte uppehålla oss vid detta mera för stunden, ty det vore att föregripa det vi skall säga litet längre framme. Dessförinnan återstår det oss att ge några exempel på de sätt, varpå vissa ”rämnor” verkligen kan uppstå, ävensom på de ”stöd”, vilka de subtila eller psykiska inflytandena av lägre slag (ty för oss är subtilt område och psykiskt område i grund och botten ett och detsamma) kan finna i själva den kosmiska miljön för att utöva sin verkan och utbreda sig i den mänskliga världen.

Noter

(1) I den hinduiska traditionens symbolism är denna ”Stora Försvarsmur” ringberget *Lokâloka*, som skiljer ”kosmos” (*loka*) från ”det yttersta mörkret” (*aloka*). För övrigt kan detta naturligtvis analogt tillämpas på mer eller mindre vidsträckta områden i hela den kosmiska manifestationen. Härav den särskilda tillämpning som göres av den i det vi här säger enbart om den kroppsliga världen.

(2) I den hinduiska traditionen är det demonerna *Koka* och *Vikoka*, vilkas namn tydligtvis liknar Gogs och Magogs.

(3) Den ”underjordiska världens” symbolism är också den tvåfaldig och har likaledes en högre betydelse, såsom framgår särskilt i vissa av de betraktelser vi anställde i *Le Roi du Monde* [Världens konung, ö.a.]. Men här handlar det givetvis bara om den lägre och, kan man säga, till och med den i bokstavlig mening ”inferniska” betydelsen.

(4) Dessa färger är den vita, svarta, blå, röda och gula, vilka i den fjärranöstliga traditionen motsvarar de fem elementen ävensom de fyra väderstrecken och mitten.

(5) Det sägs även att ”Nü-kua högg av sköldpaddans fyra fötter och på dessa ställde världens fyra ytterändar” för att stadga jorden. Om man beaktar det vi sade ovan om Fo-hsis och Nü-kuas respektive analoga motsvarigheter, torde man inse att enligt allt detta funktionen att trygga världens stadga och ”stelhet” tillhör manifestationens substantiella sida, vilket exakt överensstämmer med allt vad vi här framlagt i detta avseende.

Kapitel XXVI

SCHAMANISM OCH SVARTKONST

Just därför att den innevarande tidsåldern motsvarar de sista skedena av en cyklisk manifestation, bör den förbruka de lägsta möjligheter som ryms däri. Det är därför den utnyttjar nästan allt det som de föregående tidsåldrarna ej brytt sig om: i synnerhet de modernas experimentella och kvantitativa vetenskaper och dessas industriella tillämpningar har djupast sett ingen annan karaktär än denna. Därav kommer det sig att de profana vetenskaperna, såsom vi sagt, både historiskt och innehållsligt betraktade ofta utgör verkliga "lämningar" av några av de gamla traditionella vetenskaperna (1). Ett annat faktum, som också överensstämmer med dessa "lämningar", hur föga man än må fatta dess verkliga innebörd, är den lidelse, varmed de moderna företagit sig att gräva upp spår av förflutna tidsåldrar och försvunna civilisationer, varav de för övrigt är ur stånd att verkligen begripa något. Detta är även ett talande tecken, och ett föga lugnande sådant, på grund av beskaffenheten av de subtila inflytanden som förblir knutna till dessa spår och som, utan att forskarna alls anar det, sålunda åter bringas i dagen tillsammans med spåren och så att säga frigöres just genom detta uppgrävande. För att kunna göra detta bättre förståeligt måste vi allra först tala något om vissa ting, som i sig själva egentligen befinner sig helt och hållet utanför den moderna världen men som icke desto mindre kan användas för att på denna utöva en synnerligen "upplösande" verkan. Det som vi skall säga därom är alltså blott skenbart en utvikning, och det blir för övrigt samtidigt ett tillfälle till att utreda vissa alltför litet kända frågor.

Här måste vi först avliva en vanföreställning och en misstolkning, som beror på den moderna mentaliteten: föreställningen att det finns rent "materiella" ting, en uppfattning som uteslutande utmärker denna mentalitet, är egentligen, om man befriar den från alla de sekundära förvecklingar som fysikernas speciella teorier tillfört dem, intet annat än föreställningen att det finns väsenden och ting, vilka är enbart kroppsliga och vilkas tillvaro och beskaffenhet icke innefattar något element av någon annan ordning än denna. Denna föreställning är i det hela taget omedelbart knuten till det profana synsättet såsom detta gör sig gällande i sin på sätt och vis mest fullständiga form i nutidens vetenskaper. Ty emedan dessa kännetecknas av frånvaron av varje anknytning till principer av högre ordning, måste de ting, de gör till föremål för sitt studium, själva uppfattas såsom blottade på en dylik anknytning (i detta visar sig för övrigt ytterligare dessa vetenskapers karaktär av "lämning-

ar”). Man torde kunna säga att detta är en förutsättning för att vetenskapen skall fullt motsvara sitt föremål, ty om den medgav att det förhöll sig annorlunda, blev den just därigenom tvungen erkänna att detta föremåls verkliga natur undflyr den. Kanske behöver man icke annorstädes söka orsaken till att ”vetenskapsmännen” så lidelsefullt söker misskreditera alla andra föreställningar, varvid de framställer dessa såsom ”vidskepelse”, som beror på ”primitiva” människors fantasi. Sådana människor kan för dem icke vara annat än vildar eller mentalt outvecklade, såsom de ”evolutionistiska” teorierna vill framställa det. Antingen det från deras sida handlar om ren och skär oförståelse eller avsiktlig partiskhet, lyckas de faktiskt ge en tillräckligt karikatyrartad bild för att en dylik värdering skall förefalla alltigenom berättigad för alla dessa som tror dem på deras ord, det vill säga det stora flertalet av våra samtida. Så förhåller det sig i synnerhet vad gäller etnologernas teorier om det som de kommit överens om att kalla ”animismen”. En dylik term kan i nödfall ha en godtagbar innebörd, men då givetvis under förutsättning att man förstår den helt annorlunda än de gör och att man inte lägger in i den mer än vad den etymologiskt betyder.

Det är ju så att den kroppsliga världen i verkligheten ej kan betraktas såsom ett självtillräckligt helt, ej heller såsom något avskilt i hela den universella manifestationen. Tvärtom, och vad skenet än kan verka för närvarande på grund av ”stelmandet”, utgår den i sin helhet ur den subtila ordningen, i vilken den har så att säga sin omedelbara princip och genom vilkens förmedling den så småningom förbinder sig med den formlösa manifestationen, sedan med det omanifesterade. Om det vore annorlunda, kunde dess existens vara endast en ren illusion, ett slags fantasmagori bakom vilken intet skulle finnas; med andra ord skulle den icke på något sätt kunna existera. Under dessa betingelser kan det i denna kroppsliga värld icke finnas någonting, vars existens i sista hand icke grundar sig på element av subtilt slag och bortom dessa på en princip, vilken kan kallas ”andlig” och utan vilken ingen manifestation, till vilken grad det vara må, är möjlig. Om vi nöjer oss med att betrakta de subtila elementen, vilka sålunda bör finnas närvarande i alla ting men allt efter omständigheterna blott är mer eller mindre dolda däri, kan vi säga att de motsvarar det som i egentlig mening utgör den ”psykiska” ordningen hos människan. Man kan alltså i en utvidgad bemärkelse, som är alldeles naturlig och icke innebär någon ”antropomorfism” utan bara en fullkomligt berättigad analogi, även kalla dem ”psykiska” i alla förekommande fall (och det är därför vi redan i det föregående talat om ”kosmisk psykism”), eller också ”animiska”, ty dessa båda ord är i själva verket exakta synonymer, om man utgår ifrån deras ursprungliga betydelse enligt deras grekiska respektive latinska avledning. (2)

Det framgår härav att det i verkligheten inte kan finnas "obesjälade" föremål, och det är för övrigt därför som "livet" är en av förutsättningarna för all kroppslig tillvaro utan undantag. Det är också därför som ingen någonsin har lyckats på ett tillfredsställande sätt definiera skillnaden mellan "levande" och "livlöst". Liksom så många andra problem i filosofin och vetenskapen är detta problem olösligt endast därför att det i verkligheten inte finns någon anledning att ställa det, då ju det "livlösa" icke har någon plats inom det betraktade området och allt till sist i detta avseende återföres till blotta gradskillnader.

Man kan alltså, om man så vill, kalla ett dylikt sätt att betrakta tingen för "animism", om man därmed menar varken mer eller mindre än att man bejakar att det i tingen finns "själiska" element. Och man inser att denna "animism" står i rak motsats till mekanismen, liksom verkligheten själv står i motsats till blotta yttre skenet. Det är för övrigt uppenbart att denna uppfattning är "primitiv", men helt enkelt därför att den är sann, vilket är nära nog exakta motsatsen till det som "evolutionisterna" menar, när de kallar den detta. Samtidigt och på samma grund är denna uppfattning nödvändigtvis gemensam för alla traditionella läror. Vi skulle alltså även kunna säga att den är "normal", medan den motsatta föreställningen, den om "själlösa" ting (som har funnit ett av sina mest extrema uttryck i den cartesianska teorin om de levande varelserna såsom "djurmaskiner") utgör en verklig anomali, vilket för övrigt är fallet med alla specifikt moderna och profana ideer. Men man bör väl förstå att det icke i någon del av detta handlar om någon "personifiering" av de naturkrafter som fysikerna studerar på sitt sätt, och allra minst om någon "tillbedjan" av dem, såsom de påstår som i "animismen" ser vad de tror sig kunna kalla den "ursprungliga religionen". I verkligheten är detta betraktelser, som avser endast kosmologins område och som kan tillämpas i olika traditionella vetenskaper. Det är också självklart att när det är fråga om "psykiska" element, vilka finns inneboende i tingen, eller om krafter av denna ordning, vilka uttrycker och manifesterar sig genom tingen, finns i intet av detta något som helst "andligt". Sammanblandningen av dessa båda områden är, också den, rent modern och är säkerligen inte främmande för tanken att göra en "religion" av det som är vetenskap i ordets riktigaste bemärkelse. Trots sitt anspråk på "begreppsklarhet" (för övrigt ett direkt arv från Descartes' mekanism och "universella matematism") sammanblandar våra samtida på mycket egendomligt vis de mest olikartade och till väsendena mest avgränsade ting!

För det, som vi härnäst skall komma till, är det nu viktigt märka att etnologerna har för vana att såsom "ursprungliga" betrakta former, som tvärtom är till en viss grad degenererade. Ändå står dessa mycket ofta i verkligheten

inte på en så låg nivå som etnologernas tolkningar låter förmoda. Men hur därmed än förhåller sig, förklarar detta hur "animismen", som i det hela taget utgör bara en särskild punkt i en lära, kunnat anses kännetecknande för denna i sin helhet. I fall av degeneration är det naturligtvis lärans högre del, det vill säga dess metafysiska och "andliga" sida, som alltid försvinner mer eller mindre fullständigt. Det som ursprungligen var blott sekundärt, i synnerhet den kosmologiska och "psykiska" sidan, till vilken "animismen" och dess tillämpningar egentligen hör, intar ofrånkomligen till följd därav det främsta rummet. Det övriga, även om det alltså fortlever till viss del, kan lätteligen undgå en utomstående iakttagare, desto mera som denne, okunnig om riternas och symbolernas djupa betydelse, är ur stånd att i dessa känna igen det som härrör från en högre ordning (lika litet som han känner igen det i spåren av helt försvunna civilisationer) och tror sig kunna förklara allt utan urskillning i termer av "magi", ja till och med ren och skär "svartkonst".

Man kan finna ett mycket tydligt exempel på det som vi just angivit i fallet "schamanism", vilken allmänt betraktas såsom en av "animismens" typiska former. Beteckningen "schamanism", vars härledning för övrigt är ganska osäker, avser egentligen alla de traditionella läror och bruk som ägs av vissa mongolfolk i Sibirien, men somliga låter den omfatta sådant som annorstädes företer mer eller mindre liknande grunddrag. För många är "schamanism" nästan synonym med svartkonst, vilket förvisso är oriktigt, ty däri ligger något helt annat. Ordet "schamanism" har således undergått en förvrängning motsatt den som gäller för ordet "fetischism", vilket rent etymologiskt har innebörden av svartkonst men brukats om ting där denna inte heller förekommer. Låt oss på tal härom framhålla att den åtskillnad, somliga velat göra mellan "schamanism" och "fetischism", betraktade såsom två avarter av "animism", kanske är varken så tydlig eller så viktig som de föreställer sig: antingen det är människor, såsom i den förra, eller vilka föremål som helst, såsom i den senare, som tjänar till "underlag" eller så att säga "kondensatorer" för vissa subtila inflytanden, är det blott en skillnad ifråga om "tekniska" förfaringssätt, som i det hela taget inte rör något väsentligt (3).

Om man betraktar "schamanismen" i egentlig bemärkelse, konstaterar man att denna äger en välutvecklad kosmologi, som torde kunna ge anledning till jämförelser med andra traditioners kosmologier på många punkter, först och främst indelningen i "tre världar", vilken synes utgöra dess själva grundval. Å andra sidan möter man också riter, som kan jämföras med några av dem som hör till traditioner av högre slag: till exempel påminner vissa på ett slående sätt om vediska riter, och rent av sådana som hör till

dem som tydligast härrör från urtraditionen, såsom de vari trädets och svanens symboler har huvudrollen. Det kan alltså knappast betvivlas att det i detta finns något som åtminstone ursprungligen var en regelrätt och normal traditionell form. Dessutom finns ända till nutiden bevarad en viss "överföring" av de krafter som är nödvändiga för fullgörandet av "schamanens" funktioner. Men när man ser att denne ägnar sin verksamhet framför allt åt de lägsta traditionella vetenskaperna, såsom magin och spådomskonsten, kan man därigenom misstänka att en högst verklig urartning föreligger och rent av fråga sig om denna ibland inte gått ända till en sannskyldig avvikelse, något som dylika ting blott alltför lätt ger upphov till, när de når en sådan överdriven utveckling. Sanningen att säga finns i detta avseende ganska oroväckande tecken. Ett av dessa är det band som är knutet mellan "schamanen" och ett djur, ett band som uteslutande avser en individ och som följaktligen ingalunda kan likställas med det kollektiva band som utgör det som man med rätt eller orätt kallar "totemism". Vi bör för övrigt säga att vad det här rör sig om torde i sig kunna ges en alldeles legitim tolkning, som icke har något med svartkonst att göra. Men det som ger det en mer misstänkt natur är att hos vissa, om icke alla folk djuret då anses såsom nästan en form av "schamanen" själv. Därifrån till något skenbart identiskt med "lykantropin", sådan denna förekommer framför allt hos folk av den svarta rasen (4), är det kanske inte särskilt långt.

Men det finns ännu en annan sak, som mer omedelbart berör vårt ämne. "Schamanerna" skiljer helt naturligt på två slag av inflytanden de har med att göra: det ena välgörande och det andra olycksbringande, och som det uppenbarligen ej finns något att frukta av de förra, sysslar de nästan uteslutande med de senare. Detta tycks åtminstone oftast vara fallet, ty det är möjligt att "schamanismen" omfattar ganska skiftande former, mellan vilka man torde kunna iakttaga skillnader i detta avseende. Det handlar för övrigt icke alls om någon åt dessa olycksbringande inflytanden ägnad "kult", vilken då skulle vara ett slags medveten "satanism", såsom man ibland felaktigt antagit. Det handlar i princip endast om att hindra dem från att skada, att oskadliggöra eller avvända deras verkan. Samma anmärkning torde kunna göras också om andra föregivna "djävulsdyrkare", som finns på skilda håll. Allmänt sett är det knappast sannolikt att verklig "satanism" skulle kunna omfattas av ett helt folk. Det är dock icke desto mindre sant att, vilken den ursprungliga avsikten än må ha varit, handhavandet av detta slags inflytanden, utan någon vädjan till inflytanden av en högre ordning (och ännu mycket mindre till andliga inflytanden i egentlig mening), genom tingens egen kraft övergår i en verklig svartkonst, för övrigt mycket olik den som idkas i Västerlandet av folkliga "trollkarlar på landet", vilka representerar blott de sista spillrorna av

en magisk kunskap, som är så urartad och nedsatt som möjligt och på väg att alldeles dö ut. "Schamanismens" magiska del äger förvisso en helt annan livskraft, varför den i fler än ett avseende står för något verkligt skrämmande. Det så att säga ständiga umgänget med dessa lägre psykiska krafter hör till det farligaste, främst för "schamanen" själv – det är uppenbart –, men också sett från en annan synpunkt, vars intresse är mycket mindre snävt "lokaliserat". I själva verket kan det hända att vissa, som arbetar mer medvetet och äger större kunskap, vilket inte betyder kunskap av högre slag, utnyttjar samma krafter för helt andra ändamål, utan att "schamanerna" eller de som handlar liksom dessa vet om det, så att de i detta har rollen av blotta redskap för samlandet av krafterna ifråga på bestämda punkter. Vi vet att det sålunda i världen finns ett visst antal "behållare" för inflytanden, vilkas spridning säkerligen inte skett av en slump och vilka blott alltför väl tjänar vissa "maktens" avsikter, deras som bär ansvaret för hela den moderna avvikelsen. Men detta fordrar ännu ytterligare förklaringar, ty man torde i förstone förvånas över att återstoderna av det som fordom var en äkta tradition låter sig "omstörtas" på detta sätt.

Noter

(1) Vi säger "några", ty det finns också andra traditionella vetenskaper, som i den moderna världen icke efterlämnat det ringaste spår, hur vanställt och avsigkommet ett dylikt än må vara. Å andra sidan säger det sig självt att filosofernas alla uppräknings- och klassificeringar avser endast de profana vetenskaperna och att de traditionella vetenskaperna på intet sätt kan rymmas inom dessa trånga och "systematiska" ramar. Man kan säkert bättre på vår tidsålder än någonsin på en annan tillämpa det arabiska ord-språk som lyder: "vetenskaperna äro många, men de vetande äro få" العلوم كثير ولاكن العلماء قليل (*al-'ulûm kathîr walâkin al-'ulamâ qalîl*).

(2) Det grekiska ordet *psyke* och det latinska ordet *anima* betyder båda "själ". De motsvarande adjektiven "psykisk" och "animisk" betyder därmed "själisk". Översättarens not.

(3) Vi lånar i det följande ett antal uppgifter rörande "schamanismen" från en framställning med titeln *Shamanism of the Natives of Siberia* av I. M. Casanowicz (utdrag ur *Smithsonian Report for 1924*), för upplysningen varom vi är A.K. Coomaraswamy tack skyldiga.

(4) Enligt trovärdiga vittnen finns det i ett avlägset område av Sudan en hel "lykantropisk" folkstam, som räknar åtminstone ett tjugotusental individer. I andra afrikanska trakter finns det även hemliga sammanslutningar, såsom den som fått namnet "Leopardsällskapet", där vissa former av "lykantropi" har en framträdande roll.

Kapitel XXVII

PSYKISKA LÄMNINGAR

För att förstå det som vi senast sade ifråga om "schamanismen", vilket i det hela taget är det huvudsakliga skälet till att vi här lämnat denna översikt över denna, måste man lägga märke till att detta fall av kvarvarande spår av en urartad tradition, vars högre eller "andliga" del försvunnit, i grund och botten är alldeles jämförbart med det fall, vari också de psykiska kvarlevor, en människa lämnar efter sig i det hon övergår till ett annat tillstånd, kan användas till vad som helst, sedan de så övergivits av "anden". Antingen de används medvetet av en magiker eller trollkarl eller omedvetet av spiritister, har de mer eller mindre olycksbringande effekter, som kan uppstå därav, uppenbarligen intet att göra med den egentliga beskaffenheten av den varelse dessa element tidigare tillhörde. Det är bara en särskild kategori av "vilsefarande inflytanden", såsom den fjärranöstliga traditionen uttrycker det, vilka på sin höjd bevarat ett rent illusoriskt sken av denna varelse. Vad man måste inse för att rätt förstå en dylik likhet är att de andliga inflytandena själva för att kunna verka i vår värld nödvändigtvis måste taga sig ändamålsenliga "underlag", först i den psykiska ordningen, sedan i själva den kroppsliga ordningen, så att det då finns någonting analogt med en människas sammansättning. Om dessa andliga inflytanden därefter av någon anledning drar sig tillbaka, förblir deras förutvarande kroppsliga "underlag", platser eller föremål (och när det gäller platser, hänger deras läge naturligtvis samman med den "heliga geografin" vi tidigare talade om), icke mindre laddade med psykiska element, vilka till och med är desto starkare och mer bestående ju mäktigare verksamhet de tjänat till att vara förmedlare av och vara redskap för. Man torde därav kunna logiskt sluta att det fall, där det handlar om viktiga traditionella och initiatiska centra, som varit slocknade en längre eller kortare tid, i det hela taget är det som medför de största farorna i detta avseende, antingen det är blott oförsiktiga, som framkallar våldsamma reaktioner av de psykiska "konglomerat", som där lever kvar, eller framför allt "svartmagiker", för att använda det gängse uttrycket, som bemäktigar sig dessa för att manipulera dem efter sitt gottfinnande och därav erhålla verkningar i enlighet med sina avsikter.

Det första av de båda fall vi just angivit räcker till att förklara, åtminstone till en stor del, den skadliga karaktär som vissa spår av försvunna civilisationer uppvisar, när de råkar grävas fram av människor, vilka, liksom de moderna arkeologerna okunniga om allt som rör dessa ting, just

därigenom med nödvändighet handlar oförsiktigt. Därmed är inte sagt att det ibland ej kan föreligga ytterligare något annat, nämligen att den eller den forntida civilisationen kunnat i sitt sista skede urarta genom en omåttlig utveckling av magin (1), och dess återstoder kommer då givetvis att behålla prägeln därav i form av psykiska inflytanden av ett mycket lågt slag. Det kan även vara fallet, utan att någon dylik urartning alls föreligger, att platser eller föremål speciellt preparerats till försvarsverkan mot sådana som otillbörligen befattar sig med dem. Ty dylika försiktighetsmått har i sig intet otillbörligt, även om det att man fäst en alltför stor vikt vid detta icke är det gynnsammaste tecken, emedan det vittnar om en upptagenhet med ting rätt fjärran från den rena andligheten och rent av kanske om en viss okunnighet om den verkliga makt denna äger i sig själv utan att behöva tillgripa dylika "hjälpmedel". Men frånsatt allt detta kan kvarvarande psykiska inflytanden, berövade den "ande" som en gång styrde dem och sålunda nedsatta till ett slags "spöktillstånd", mycket väl själva reagera på vilken provokation som helst, också en ofrivillig sådan, mer eller mindre oordnat och i varje fall utan något samband med deras avsikter som fordom använde dem till en verksamhet av ett helt annat slag. Lika litet har de löjliga manifestationerna av de psykiska "lik", som ibland uppträder vid spiritistiska seanser, något samband med möjliga göranden och låtanden, under allehanda omständigheter, av de individualiteter, vilkas subtila form de utgör och vilkas efterlivstida "identitet" de alltjämt någotsånär låtsar, till hänförelse för de naiva som så gärna vill taga dem för "andar".

De ifrågavarande inflytandena kan alltså vid många tillfällen vara tillräckligt skadliga redan när de blott är lämnade åt sig själva. Detta är ett förhållande, som inte uppkommer ur något annat än själva naturen av dessa den "mellanliggande världens" krafter. Mot dessa förmår ingen något, lika litet som någon kan hindra "fysiska" krafter, vi menar de krafter som hör till den kroppsliga ordningen och som fysikerna befattar sig med, från att under vissa betingelser också vålla olyckor, som ingen mänsklig vilja kan hållas ansvarig för. Man kan därigenom förstå de moderna utgrävningarnas verkliga betydelse och deras faktiska roll i att öppna vissa av dessa "rämnor" vi talat om. Men dessutom är samma inflytanden i vars och ens makt som kan "fånga" dem, liksom också de "fysiska" krafterna är. Det säger sig självt att bådadera då kan tjäna de mest skilda och rent av de mest motsatta ändamål, allt enligt dens avsikter som bemäktigat sig dem och sedan riktar dem efter eget skön. Och vad de subtila inflytandena beträffar, om det faller sig att det är en "svartmagiker", är det nog uppenbart att han kommer att göra ett bruk av dessa som är helt motsatt det som de kom-

petenta representanterna för en regelrätt tradition ursprungligen kunnat göra.

Allt som vi hittills sagt kan tillämpas på de spår som efterlämnats av en fullständigt utslocknad tradition. Men det finns anledning att vid sidan om detta fall betrakta ett annat: det då en gammal traditionell civilisation så att säga överlever sig själv, i den bemärkelsen att dess urartning drivits därefter att "anden" till sist fullständigt dragit sig tillbaka. Vissa kunskaper, som i sig själva inte har något "andligt" utan blott hör till de möjliga tillämpningsområdena, kan alltså fortsätta att meddelas, och i synnerhet de lägsta av dem. Men naturligtvis kommer de att vara fallna för alla slags avvikelser, ty också de utgör endast "lämningar" av ett annat slag, eftersom den rena lära, de normalt skulle vara beroende av, har försvunnit. I ett dylikt fall av "överlevnad" kan de psykiska inflytanden, som traditionens representanter tidigare använt, alltså "fångas", även utan deras vetskap som skenbart fortsätter den, men är då framdeles orättmätiga och blottade på all verklig auktoritet. De som faktiskt betjänar sig därav genom dessa, har sålunda fördelen att ha till sitt förfogande, såsom omedvetna redskap för de verksamheter de vill utöva, icke längre bara så kallade "döda" ting utan även levande människor, som likaledes tjänar till "underlag" för dessa inflytanden och som naturligtvis skänker dessa en mycket större livskraft. Det är exakt detta vi åsyftade, när vi betraktade ett exempel som "schamanismen", naturligtvis med det förbehållet att denna inte kan andragas utan urskillning ifråga om allt som man har för vana att inordna under denna något ovanliga beteckning, som kanske inte råkat i samma grad av misskredit.

En tradition som sålunda avvikit är verkligen död såsom sådan, alldeles såsom den för vilken det inte längre finns några spår av fortsättning. För övrigt gäller att, om den alltså vore om så bara något levande, en dylik "omstörtning" uppenbarligen icke på något sätt skulle kunna äga rum, då ju en sådan i det hela taget icke är annat än ett återupplivande av det, som lever kvar av en tradition, till tjänstgöring i en enligt själva definitionen antitraditionell riktning. Man bör emellertid tillägga att också innan förhållandena gått därefter och så snart de traditionella organisationerna så förminskats och försvagats att de inte längre kan bjuda ett tillräckligt motstånd, kan mer eller mindre direkta agenter för "motståndaren" (2) redan tränga in i dem för att arbeta på att påskynda ankomsten av den stund då "omstörtningen" blir möjlig. Det är inte säkert att de lyckas därmed i alla dessa fall, ty allt som fortfarande har något liv i sig kan alltid åter bli herre över sig självt. Men om döden inträder, finns fienden sålunda på plats, skulle man kunna säga, fullt beredd att draga fördel av sin ställning och att genast utnyttja "liket" för sina egna syften. Företrädarna för allt i den väst-

liga världen som numera fortfarande har en äkta traditionell karaktär, såväl på det exoteriska som på det initiatiska området, torde ha, anser vi, det största intresse av att draga nytta av denna sist gjorda anmärkning, medan tid ännu är, ty omkring dem saknas tyvärr ej de hotfulla tecknen på en dylik "infiltration", och de är tydliga för dem som kan skönja dem.

Ett annat övervägande, som också det har sin betydelse, är detta: om "motståndaren" (vilken natur vi skall försöka att närmare precisera i det som följer) har fördel av att bemäktiga sig orter, som varit säte för gamla andliga centra, varje gång han kan göra det, är det inte enbart på grund av de psykiska inflytanden som där finns samlade och på sätt och vis "står till förfogande". Det är också just på grund av dessa platsers särskilda läge, ty det är naturligtvis så att de ingalunda godtyckligt valts till den roll de fick sig tilldelad i en eller annan tidsålder och i samband med den eller den traditionella formen. Det är kunskapen i den "heliga geografin", som bestämmer ett dylikt val, och denna är liksom varje annan traditionell vetenskap lämpad efter omständigheterna, kan avledas från sitt rättmätiga bruk och kan tillämpas "bakvänt". Om en bestämd plats är "privilegerad" att tjäna till att utsända och rikta psykiska inflytanden, när dessa är bärare av en andlig verksamhet, är den det ej i mindre grad, när samma psykiska inflytanden utnyttjas på ett helt annat sätt och för ändamål motsatta all andlighet. Denna fara för att vissa kunskaper avleds, som vi här finner ett mycket tydligt exempel på, förklarar många av de förbehåll som är en helt naturlig sak i en normal civilisation men som de moderna visar sig alldeles oförmögna att begripa, emedan de vanligtvis ser en vilja att "monopolisera" dessa kunskaper i det som bara är en åtgärd ägnad att så långt som möjligt hindra deras missbruk. Sanningen att säga upphör denna åtgärd att göra verkan först i det fall då de organisationer, som förvarar de ifrågakvarande kunskaperna, låter olämpliga individer tränga in i sig, ja till och med, som vi just sagt, agenter för "motståndaren", vilka då har till ett av sina närmaste mål att röja dessa hemligheter. Intet av detta har förvisso något direkt samband med den verkliga initiatiska hemligheten, vilken, som vi ovan sagt, ligger uteslutande i "det utsägliga" och "det som ej kan meddelas" och uppenbarligen just därigenom är skyddad för oförsynt forskning. Men även om det här rör sig endast om sådant som beror på omständigheterna, bör man likväl inse att de försiktighetsmått, som kan vidtagas i dessa förhållanden till förebyggande av varje avvikelse och följaktligen varje skadlig handling som kan uppstå därav, är långt ifrån ointressanta praktiskt sett.

Antingen det rör sig om själva platserna, de inflytanden som förblivit knutna till dessa eller också kunskaper av de slag vi just nämnt, kan man i alla händelser erinra om det gamla ordspråket "*corruptio optimi*

pessima”(3), som måhända är mer tillämpligt här än i varje annat fall. Det är nog ruttenhet man egentligen bör tala om, till och med i detta ords bokstavligaste mening, eftersom de ”lämningar”, som här är inblandade, är jämförliga med det som alstras, när det som varit en levande varelse förruttnar. Och då all förruttelse på sätt och vis är smittsam, kommer själva dessa alster av förgångna tings upplösning att få en särskilt upplösande och sönderdelande verkan överallt där de ”projiceras”, framför allt om de utnyttjas av en klart målmedveten vilja. Här föreligger det, skulle man kunna säga, ett slags ”andebesvärjelse”, som använder psykiska kvarlevor av helt annat slag än dem av mänskliga individualiteter, och den är säkerligen icke mindre fruktansvärd, ty den har därigenom mycket mer omfattande möjligheter att verka än den folkliga svartkonsten, och det går icke ens att jämföra dem i detta avseende. För övrigt kan sägas att så långt det i dag är gånget med dessa ting, måste våra samtida sannerligen vara mycket blinda för att inte ha den ringaste aning därom!

Noter

(1) Det förefaller som om detta varit fallet i synnerhet med det gamla Egypten.

(2) Man vet att ”motståndare” är den bokstavliga betydelsen av det hebreiska ordet *Shatan* och att det här i själva verket handlar om ”makter”, vilkas karaktär nog i sanning är ”satanisk”.

(3) ”Värst är den bästes ruttenhet” (latin). (Översättarens not.)

Kapitel XXVIII

ETAPPERNA I DEN ANTITRADITIONELLA AKTIONEN

Efter de betraktelser vi anställt och de exempel vi anfört hittills kan man bättre förstå vad etapperna i den antitraditionella aktionen exakt består i, denna aktion som verkligen har "gjort" den moderna världen som sådan. Men framför allt måste man inse att, då all effektiv verksamhet nödvändigtvis förutsätter verksamma, denna aktion lika litet som någon annan kan vara något slags spontant och "slumpmässigt" alster, och att, då den försiggår speciellt på det mänskliga området, den naturligtvis måste innefatta mänskliga agenter ingripande. Det faktum att denna aktion överensstämmer med kännetecknen för det cykliska tidsskede där den försiggår, förklarar att den har blivit möjlig och att den har lyckats, men det räcker inte till att förklara det sätt varpå den förverkligats och anger inte de medel som brukats till denna framgång. För övrigt räcker det för att övertyga sig därom att reflektera något över detta: I varje traditionell organisation verkar de andliga inflytandena själva alltid genom människor, vilka är de bemyndigade företrädarna för traditionen, även om denna i verkligheten är "övermänsklig" till sitt väsen. Med starkare skäl kan då sägas att det bör vara likadant i ett fall, där endast psykiska inflytanden gör sig gällande, och rent av sådana av lägsta slag, det vill säga raka motsatsen till en i förhållande till vår värld transcendent makt, fränsett att det grunddrag av efterapning, som yppar sig överallt på detta område och som vi skall återkomma till, ännu strängare kräver att det så bör vara. Å andra sidan, eftersom initiationen, i vilken form den än framträder, är det som verkligen förkroppsligar en traditions "ande" och även det som möjliggör det faktiska förverkligandet av "övermänskliga" tillstånd, är det uppenbart att det är mot denna, som den här dryftade aktionen närmast måste bjuda motstånd (i den mån sådant motstånd är tänkbart), denna aktion som strävar att med alla medel draga ner människorna i det "undermänskliga". Också är termen "kontratradition" den lämpligaste att beteckna det som samlar de mänskliga agenter, genom vilka den antitraditionella aktionen utföres, i deras helhet och olika grader (ty även detta uppvisar med nödvändighet grader liksom initiationen). Detta är inte bara en konventionell beteckning, som man använder för att bekvämare kunna tala om det som i sanning inte har något namn, utan ett uttryck, som så exakt som möjligt svarar mot mycket bestämda realiteter.

Det är ganska anmärkningsvärt att man i hela detta, som utgör den moderna civilisationen i egentlig mening, måste konstatera att allt synes

alltmer konstlat, onaturligt och förljuget, och detta oavsett ur vilken synvinkel man betraktar det. Många av dem som i dag yttrar kritik av denna civilisation, har slagits av detta, även då de inte förstår att gå längre än så och inte har den ringaste aning om det som i verkligheten döljer sig bakom allt detta. Oss förefaller det dock som om det borde räcka med en smula logik för att kunna säga sig att, om allt sålunda blivit artificiellt, själva den mentalitet, som detta tingens tillstånd svarar emot, bör vara det i icke mindre grad än det övriga; att även denna bör vara "fabricerad" och icke alls spontan. Så snart man gjort denna enkla reflexion, torde man ej undgå att se samstämmiga tecken i denna riktning mångfaldigas överallt och nästan obegränsat. Men man måste tro att det olyckligtvis är mycket svårt att lika fullständigt slippa undan de "suggestioner" som den moderna världen som sådan beror av för själva sin existens, ty desamma, som bestämdast förklarar sig "antimoderna", ser vanligen ingenting av allt detta, och det är för övrigt därför, som deras ansträngningar så ofta är rent bortkastade och nära nog saknar all verklig betydelse.

Den antitraditionella aktionen borde med nödvändighet sikta mot att på samma gång förändra den allmänna mentaliteten och förstöra alla traditionella institutioner i Västerlandet, då det ju är där, som aktionen först och direkt utföres, i väntan på att kunna söka att utbreda sig till hela världen med hjälp av västerlänningar, som sålunda preparerats att bli dess redskap. Sedan mentaliteten väl förändrats, motsvarar institutionerna icke längre denna och borde just därigenom lätt kunna förstöras. Det är alltså arbetet på att leda mentaliteten vilse, som här förefaller vara av verkligt grundläggande betydelse såsom det på vilket allt det övriga på något sätt beror, och det är följaktligen med detta som det är ändamålsenligt att vara särskilt enträgen. Detta arbete kunde tydligen inte genomföras i ett enda tag, även om det kanske mest förvånande är den hastighet, varmed västerlänningarna kunnat förmås att glömma allt det som hos dem varit förknippat med en traditionell civilisations existens. Om man tänker på den totala oförståelse, varmed 1600- och 1700-talen bemötte medeltiden, och detta i alla avseenden, borde det vara lätt att förstå att en så fullständig och så häftig förändring icke hade kunnat ske naturligt och spontant. Hur därmed än förhåller sig, behövde man först reducera själva individen, och såsom vi förklarat blev detta framför allt uppgiften för rationalismen, vilken förnekar att varelsen äger och använder någon förmåga av transcendent slag. För övrigt är det självklart att rationalismen började verka också innan den fick detta namn med sin mer speciellt filosofiska form, såsom vi sett ifråga om protestantismen. Och renässansens "humanism" var intet annat än den direkta förelöparen till rationalismen i egentlig bemärkelse, eftersom "humanism"

betyder strävan att hänföra allt till rent mänskliga element, således (åtminstone i praktiken, om icke även med stöd i en uttryckligt formulerad teori) uteslutandet av all verklighet av överindividuellt slag. Därefter behövde man vända individens uppmärksamhet helt och hållet mot de yttre och sinnliga tingerna för att så att säga stänga in honom icke endast inom det mänskliga området, utan med en ännu trängre begränsning inom den kroppsliga världen enbart. Detta är utgångspunkten för all modern vetenskap, vilken, i det den ständigt var riktad åt detta håll, skulle göra denna inskränkning alltmer effektiv. Också den vetenskapliga – eller filosofiskvetenskapliga, om man så vill – teoribildningen skulle ske gradvis, och (här påminner vi bara i all korthet om vad vi redan framlagt) mekanismen beredde omedelbart vägen för materialismen, som närmast ohjälpligt skulle markera den mentala horisontens insnävning till det kroppsliga området, hädanefter ansett som den enda ”verkligheten” och för övrigt självt blottat på allt som inte kunde betraktas såsom enbart ”materiellt”. Naturligtvis skulle fysikernas utarbetande av själva begreppet ”materia” här spela en viktig roll. Man befann sig allt sedan dess under ”kvantitetens herravälde” i egentlig mening. Den profana vetenskapen, som varit mekanistisk alltsedan Descartes och blivit mer speciellt materialistisk sedan 1700-talets mitt, skulle i sina varandra avlösande teorier bli alltmer uteslutande kvantitativ. Samtidigt insmög sig materialismen i den allmänna mentaliteten och nådde därhän att den bestämde denna inställning, oberoende av alla teoretiska påståenden men desto mera utbredd, och övergick slutligen till att bli ett slags ”instinkt”, som vi kallat ”praktisk materialism”. Denna inställning skulle själv alltmer förstärkas genom den kvantitativa vetenskapens industriella tillämpningar, vilka hade till verkan att binda människorna alltmer fullständigt till blotta ”materiella” förverkliganden. Människan ”mekaniserade” allting och nådde slutligen därhän att hon ”mekaniserade” sig själv och efter hand råkade i tillståndet av falska numeriska ”enheter”, som förlorade sig i ”massans” avsaknad av särart, det vill säga definitivt i den rena mångfalden. Där har vi förvisso kvantitetens fullaste tänkbara triumf över kvaliteten.

Samtidigt som detta arbete med att ”materialisera” och ”kvantificera” pågick – ett arbete, som förresten ännu inte avslutats och aldrig ens kan avslutas, då ju den fullständiga reduktionen till den rena kvantiteten är omöjlig att genomföra i manifestationen – har ett annat, blott skenbart motsatt arbete redan börjat, och det gjorde det, låt oss inte glömma det, vid den egentliga materialismens första framträdande. Denna andra del av den anti-traditionella aktionen bör sträva, icke längre mot ”stelning” utan mot upplösning. Men långt ifrån att vara motsatt den första tendensen, den som

kännetecknas av reduktionen till det kvantitativa, skulle den främja denna, så snart högsta möjliga grad av "stelning" nåts. Och när denna tendens nått förbi sitt första mål och velat fortsätta ända till att återföra det kontinuerliga till det diskontinuerliga, skulle den själv ha blivit en strävan mot upplösning. Det är också i denna stund, som det andra arbetet, vilket till en början utfördes endast såsom en mer eller mindre dold förberedelse och i varje fall i begränsade miljöer, skulle framträda i full dag och i sin tur få en allt allmännare betydelse. Samtidigt blev den kvantitativa vetenskapen själv mindre strängt materialistisk, i ordets egentliga bemärkelse, och slutade till sist även att stödja sig på begreppet "materia", vilket just till följd av denna vetenskaps teoretiska dryftanden blivit allt mindre konsekvent och allt mer "undflyende". Detta är det tillstånd, där vi befinner oss för närvarande: materialismen har överlevat sig själv och kan antagligen fortsätta därmed ganska länge, i synnerhet såsom "praktisk materialism", men i alla händelser har den numera upphört att inneha huvudrollen i den antitraditionella aktionen.

Sedan man tillslutit den kroppsliga världen så fullständigt som möjligt, behövde man åter öppna den nedtill för att låta de upplösande och nedrivande krafterna från det lägre subtila området tränga in i den, allt medan man inte tillät återupprättandet av någon förbindelse med de högre områdena. Det är alltså vad man kunde kalla "frigörandet" av dessa krafter och deras utnyttjande till att förmå vår värld att avvika och effektivt föras mot den slutliga upplösningen, som utgör denna andra del eller andra fas vi just omtalat. Man kan nämligen säga att det finns två klart skilda faser, även om dessa delvis varit samtidiga, ty i helhets-"planen" för den moderna avvikelsen följs de logiskt åt och får endast i denna följd sin fulla verkan. Dessutom: så snart materialismen grundats, var den första fasen på sätt och vis virtuellt fullbordad och behövde endast utbredas genom att utveckla det som ligger implicit i själva materialismen. Det var exakt då som förberedelsen för den andra fasen begynte. Av denna har vi ännu inte sett mer än de första verkningarna, men likväl verkningar som redan är tillräckligt framträdande för att låta oss förutse vad som följer och låta oss utan någon överdrift säga att det är denna andra aspekt av den antitraditionella aktionen, som från och med nu innehar första rummet i de planer den välver som vi först gav den kollektiva beteckningen "motståndaren" och som vi nu exaktare kan kalla "kontrainitiationen".

Kapitel XXIX

AVVIKELSE OCH OMSTÖRTNING

Vi har betraktat den antitraditionella aktionen, varigenom den moderna världen på sätt och vis "fabricerats", såsom i sin helhet utgörande ett verk av avvikelse i förhållande till det normala tillståndet, vilket är det som råder i alla traditionella civilisationer, vilka särskilda former de än uppvisar i övrigt. Detta är lätt att förstå och tarvar inga mer omfattande kommentarer. Å andra sidan bör en åtskillnad göras mellan avvikelse och omstörtning. Man skulle kunna säga att avvikelsen företer ett obegränsat antal stadier, så att den kan verka steg för steg och liksom omärkligt. Vi har ett exempel på detta i hur den moderna mentaliteten gradvis övergått från "humanism" och rationalism till mekanism, sedan till materialism, och även i den process, varigenom den profana vetenskapen utarbetat varandra avlösande teorier av en alltmer uteslutande kvantitativ beskaffenhet. Detta möjliggör att säga att hela denna vilseledning alltsedan första början ständigt strävat att steg för steg upprätta "kvantitetens herravälde". Men när vilseledningen når sin yttersta gräns, slutar den i en verklig "omkastning", det vill säga i ett tillstånd som är diametralt motsatt den normala ordningen, och det är då man egentligen kan tala om "subversion" ("omstörtning") i detta ords etymologiska betydelse. Väl till förståendes skall denna "omstörtning" ingalunda sammanblandas med den "återvändo" vi talat om i samband med cykelns sista ögonblick. Denna "återvändo" är rent av "omstörtningens" exakta motsats, ty eftersom den kommer precis efter "omstörtningen" och just i den stund, när denna synes fullbordad, är den i verkligheten ett "tillrättaställande", som återupprättar den normala ordningen och återställer "urtillståndet", vilket utgör dess fullkomning inom det mänskliga området.

Man skulle kunna säga att omstörtningen, så fattad, i det hela taget endast är vilseledningens sista stadium och själva resultat eller också, vilket kommer på ett ut, att hela vilseledningen till slut icke syftar till annat än att förbereda omstörtningen, och detta är verkligen sant. Även om man i sakernas nuvarande tillstånd ännu inte kan säga att omstörtningen är fullbordad, har man redan väl synliga tecken i allt som företer karaktären av "efterapning" eller "parodi", vilket vi flera gånger anspelat på och vilket vi skall återkomma till i det följande och då mer utförligt. För stunden skall vi inskränka oss till anmärkningen att denna karaktär i sig utgör ett mycket betydelsefullt igenkänningstecken ifråga om det verkliga ursprunget till det som påverkats därav och följaktligen till den moderna vilseledningen själv,

vars verkligt "sataniska" natur den klart uppvisar. Ordet "satanisk" kan nämligen brukas om allt det som är ordningens förnekelse och omkastning, och utan minsta tvivel är det verkningarna av detta vi kan konstatera omkring oss. Är den moderna världen själv i det hela taget något annat än den rena förnekelsen av all traditionell sanning? Men samtidigt är denna förnekelsens ande också nästan med nödvändighet lögnens ande. Den antar alla förklädnader och ofta de mest oväntade för att icke igenkännas för vad den är, för att utge sig för raka motsatsen, och det är just i detta som efterapningen framträder. Det är här man har anledning minnas att det heter att "Satan apar efter Gud" och även att han "förvandlar sig till en ljusets ängel". Egentligen vill detta med andra ord säga att han gör efter på sitt eget sätt och därvid ändrar och förfalskar, så att det alltid tjänar hans syften, detta också i det han vill bekämpa. Således förfar han så att oordningen antar skenet av en falsk ordning, han döljer förnekandet av alla principer under bejakandet av falska principer och så vidare. Naturligtvis kan allt detta i verkligheten aldrig vara annat än sken och rent av karikatyr, men tillräckligt skickligt presenterat för att det ofantliga flertalet människor skall låta lura sig därav. Och varför skall man förvåna sig över det, när man ser hur många bedrägerier, också grova sådana, som lätteligen lyckas göra intryck på massan, och tvärtom hur svårt det sedan visar sig vara att taga den ur villfarelsen? "*Vulgus vult decipi*" (1), sade redan de gamle i den "klassiska" epoken, och det är nog alltid väl funnet, även om det aldrig som i våra dagar funnits så många människor hågade att tillägga: "*ergo decipitur*" (2)!

Men säger man "efterapning", säger man också "parodi", ty de båda är nästan synonyma. I alla dylika ting finns undantagslöst ett groteskt inslag, som kan vara mer eller mindre framträdande men som i alla fall inte borde undgå aldrig så litet skarpsynta iakttagare, om de "suggestioner" de omedvetet mottagit icke hade i detta avseende avskaffat deras naturliga skarpsynthet. Det är på denna sida, som lögnen måste röja sig, hur skicklig den än är. Och naturligtvis är detta också ett "ursprungsmärke", som är oskiljaktigt från efterapningen själv och som normalt bör låta denna igenkännas såsom sådan. Om man här ville anföra några exempel hämtade bland de olika yttringarna av den moderna andan, råkade man säkert bara i förlägenhet att välja, alltifrån de "medborgerliga" och "konfessionslösa" pseudo-riter, som de senaste åren nått en sådan utbredning överallt och som är ämnade att ge "massan" en rent mänsklig ersättning för de verkliga religiösa riterna, och ända till den så kallade "naturismen" med sina dåraktigheter, vilken namnet till trots icke är mindre konstlad, för att icke säga naturfientlig, än de onödiga försvaranden av tillvaron, mot vilka den föreger sig

reagera med en löjlig komedi, vars verkliga syfte för övrigt är att inbilla människor att "naturtillstånd" är detsamma som djuriskhet. Och inte ens människans enkla vila lämnas i fred för hotet att berövas sin naturlighet genom den självmotsägande men med den demokratiska "jämlighetssträvan" nära överensstämmande tanken om "organiserad fritid" (3)! Med avsikt nämner vi här endast allmänt kända fakta, vilka ogensägligen tillhör det man kan kalla det "offentliga området" och vilka alltså envar utan svårighet kan konstatera. Är det inte otroligt att de som ser, om inte det farliga, utan blott det löjliga i allt detta, är så få att de utgör verkliga undantag? "Pseudoreligion" borde man kalla detta, "pseudonatur", "pseudovila" och så vidare. Om man alltid ville tala strängt enligt sanningen, borde man ständigt sätta ordet "pseudo" framför beteckningarna på alla den moderna världens särskilda alster – den profana vetenskapen inräknad, som själv bara är en "pseudovetenskap" eller ett sken av kunskap – för att ange vad allt detta i verkligheten är: förfalskningar och intet annat, och förfalskningar vilkas syfte är blott alltför uppenbart för dem som fortfarande kan reflektera.

Med detta sagt låt oss nu återgå till betraktelser av allmännare art. Vad är det som gör denna efterrapning möjlig och rent av desto möjligare och desto mer fulländad i sitt slag, om man så får uttrycka sig i ett dylikt fall, ju mer man framskrider i cykelns nedåtgående rörelse? Såsom vi förklarar, ligger den djupare orsaken i det omvända analoga samband som finns mellan den högsta och den lägsta punkten. Det är detta, som i synnerhet gör det möjligt att genomföra, i en omfattning som ökar allt eftersom man närmar sig den rena kvantitetens område, dessa slag av efterbildningar av den principiella enheten som kommer till synes i den "enhetlighet" och den "enkelhet" som den moderna andan eftersträvar och som är liksom det mest fulländade uttrycket för dess ansträngning att inskränka allting till det kvantitativa synsättet. Det är kanske detta som bäst visar att vilseledningen blott har att utbreda sig och fortsätta intill änden för att slutligen leda till omstörtningen i egentlig mening. Ty när det lägsta som finns (emedan det här handlar om det som är lägre även än varje möjlig tillvaro) sålunda försöker imitera och efterbilda de högre och transcendent principerna, finns det verkligen anledning att tala om just omstörtning. Det är dock lämpligt påminna om att genom tingens själva natur strävan mot den rena kvantiteten aldrig kan komma att göra sin fulla verkan. För att omstörtningen verkligen skall kunna fullbordas måste alltså något annat ingripa, och vi kunde om detta upprepa, blott ur en litet annan synvinkel, det vi tidigare sade om upplösningen. I båda fallen är det för övrigt uppenbart att det också handlar om det som avser den cykliska manifestationens slutskede, och det är just

därför, som det sista ögonblickets "tillrättaställande" närmast bestämt bör framstå såsom en omkastning av allting i jämförelse med det tillstånd av omstörtning de befann sig i omedelbart före själva detta ögonblick.

Med hänsyn till den senaste anmärkningen kunde man säga även detta: Den första av de två faser, vi urskilt i den antitraditionella aktionen, utgör helt enkelt ett vilseledningsverk, vars egentliga resultat är den mest fullkomliga och grövsta materialism. Vad den andra fasen beträffar, torde den mer speciellt kunna karakteriseras såsom ett omstörtningsverk (ty det är däråt det mer direkt strävar) och bör utmynna i upprättandet av det som vi redan kallat en "bakvänd andlighet", såsom ännu klarare skall visas i det följande. De lägre subtila krafterna, vilka åkallas i denna andra fas, kan i sanning kallas "omstörtande" från alla synpunkter, och ovan kunde vi använda ordet "omstörtning" också om "bakvänt" bruk av det som återstår av gamla traditioner, vilka "anden" flytt. För resten är det nog alltid liknande fall det handlar om i allt detta, ty fördärvade spår faller i dylika förhållanden nödvändigtvis ner i det subtila områdets lägre regioner. Rörande omstörtningsverket skall vi ge ett annat, särskilt tydligt exempel, nämligen den avsiktliga omkastningen av traditionella symbolers rättmätiga och normala innebörd. Det blir samtidigt också ett tillfälle för oss att mer fullständigt förklara oss i frågan om den dubbla innebörd symbolerna allmänt sett äger i sig själva. Vi har i föreliggande redogörelse så ofta haft anledning att framhålla detta att ytterligare några förtydliganden därom ej torde falla utanför ämnet.

Noter

- (1) *Vulgus vult decipi*: Hopen vill bedragas. (Översättarens not.)
- (2) *Ergo decipiatur*: Må den alltså bedragas. (Översättarens not.)
- (3) Det finns anledning tillägga att denna "organiserade fritid", vilket vi ovan framhållit, ingår såsom väsentlig del i strävan att tvinga människorna att leva "gemensamt" så mycket som möjligt.

Kapitel XXX

SYMBOLERNAS OMKASTNING

Man förvånar sig ibland över att en och samma symbol kan fattas i två betydelser, vilka åtminstone skenbart är varandras raka motsatser. Väl till förståendes rör det sig här icke om den mängd betydelser som allmänt sett varje symbol kan uppvisa allt enligt den nivå, på vilken man betraktar den, något som för övrigt gör att symbolismen aldrig kan på något sätt systematiseras. Utan det handlar mer speciellt om de två aspekter som är sinsemellan förbundna genom ett visst inbördes samband, vilket antar formen av en motsättning, sådan att den ena av dem så att säga är det omvända eller "negativa" till den andra. För att förstå det måste man utgå ifrån att betrakta dualiteten såsom förutsättning för all manifestation och följaktligen såsom betingande denna i alla dess tillvaroformer, i vilka den alltid bör återfinnas i en eller annan form (1). Visserligen är denna dualitet egentligen ett komplementförhållande och icke ett motsatsförhållande, men två termer, som i verkligheten är komplementära, kan också synas motsatta för ett synsätt, som mer beaktar det yttre och det av omständigheterna beroende (2). All motsättning existerar såsom sådan endast på en viss nivå, ty det kan icke finnas någon motsättning, som är omöjlig att reducera. På en högre nivå upplöses den i ett komplementförhållande, vari dess båda termer redan förlikats och harmoniserats, innan de slutligen återinträder i enheten av den gemensamma princip, varur de båda utgår. Man kunde alltså säga att komplementförhållandets synsätt i en viss mening ligger emellan motsatsförhållandets och enhetsvardandets båda synsätt. Och ettvar av dessa synsätt har sitt existensberättigande och sitt eget värde i den ordning den är tillämplig på, även om de naturligtvis icke befinner sig i samma grad av verklighet. Det viktiga är alltså att kunna sätta varje aspekt på sin hierarkiska plats och att inte fordra att kunna flytta den till ett område, där den inte längre skulle ha någon godtagbar betydelse.

Under dessa betingelser kan man förstå att det är fullständigt berättigat att betrakta de två konträra motsatserna i en symbol och för övrigt att beaktandet av den ena av dessa aspekter på intet vis utesluter beaktandet av den andra, då ju den ena av dem i ett visst avseende är lika sann som den andra och även på grund av deras inbördes samband deras existens på sätt och vis är gemensamt betingad. Det är alltså ett misstag, för resten ett rätt ofta förekommande sådant, att tro att beaktandet av den ena respektive den andra av dessa aspekter skall hänföras till varandra motsatta läror eller

skolor (3). Här beror allt enbart på den härskande ställning som kan tillskrivas den ena i förhållande till den andra eller kanske också den avsikt, med vilken symbolen kan användas, till exempel såsom ett i vissa riter förekommande inslag, eller åter såsom igenkänningsmedel för medlemmarna av vissa organisationer, men detta är en fråga vi skall återkomma till. Det som tydligt visar att de två aspekterna inte alls utesluter varandra och att de kan betraktas samtidigt är att de kan finnas förenade i en och samma sammansatta symboliska framställning. I det avseendet kan anmärkas, även om vi inte kan tänka oss att utveckla detta fullständigt, att en dualitet, som kan vara motsatsförhållande eller komplementförhållande allt enligt det synsätt man antar, kan vad gäller dess termers läge i förhållande till varandra ordnas vertikalt eller horisontalt, vilket kan analyseras såsom två dualiteter: den ena vertikal, den andra horisontal. Den vertikala dualiteten kan hänföras till en axels båda ändar eller till de båda motsatta riktningar denna axel kan genomfäras i. Den horisontala dualiteten avser två element, som ligger symmetriskt på ömse sidor av denna samma axel. Man kan såsom exempel på det första fallet anföra de två trianglarna i Salomos insegel (och även alla andra analoga symboler, som är ordnade i ett liknande geometriskt schema) och såsom exempel på det andra merkuriistavens två ormar. Man kommer då att märka att det endast är i den vertikala dualiteten, som de båda termerna tydligt skiljer sig åt genom sitt omvända läge, medan de i den horisontala dualiteten kan förefalla alldeles lika eller likvärdiga, när man betraktar dem envar för sig, då de likväl till sin innebörd i verkligheten inte är mindre motsatta i detta fall än i det andra. Man kan även säga att i den rumliga ordningen den vertikala dualiteten är den som avser det högre och det lägre och den horisontala den som avser höger och vänster. Denna anmärkning kanske synes alltför självklar men har likväl sin betydelse, emedan i symbolismen (och detta återför oss till de rumliga riktningarnas egentligen kvalitativa värde) har dessa båda par av termer flerdådiga tillämpningar, som det inte torde vara svårt att finna spår av också i det allmänt gängse språket, vilket väl visar att det rör sig om ting av en mycket allmän betydelse.

Om man utgår från allt detta såsom princip, kan man utan svårighet draga vissa slutsatser därav rörande det man torde kunna kalla symbolernas praktiska bruk. Men i avseende på detta måste man först beakta ett mycket mer speciellt fall, det vari de båda motsatta aspekterna fattas såsom "välgörande" respektive "olycksbringande". Vi måste säga att vi använder dessa båda uttryck i brist på bättre, såsom vi redan tidigare gjort. De har nämligen olägenheten att kunna låta förmoda att de medför någon mer eller mindre "moralisk" tolkning, medan de i verkligheten icke gör något sådant,

och de bör här fattas i en rent ”teknisk” betydelse. Dessutom bör man noga förstå att den ”välgörande” eller ”olycksbringande” egenskapen inte i någon absolut mening är knuten till någon av de båda aspekterna. Ty denna egenskap tillkommer endast en speciell tillämpning, till vilken det vore omöjligt att utan åtskillnad reducera all motsättning vilken som helst. I varje fall försvinner den nödvändigtvis, när man övergår från motsatsförhållandets synsätt till komplementförhållandets, för vilket en dylik åskådning är helt och hållet främmande. Inom dessa gränser och med hänsyn tagen till dessa förbehåll är detta ett synsätt, som normalt har sin plats bland de andra. Men det är också själva detta synsätt, eller snarare de missbruk det givit upphov till, som i symbolismens tolkning och användning kan resultera i den omstörtning vi här vill tala om mer speciellt, den omstörtning som utgör ett av ”kännemärkena” för det som medvetet eller omedvetet lyder under ”kontrainitiationen” eller står mer eller mindre omedelbart under dess inflytande.

Denna omstörtning kan bestå antingen i att, alltmedan man erkänner den ”olycksbringande” aspekten såsom sådan, tilldela denna den plats som normalt borde tillkomma den ”välgörande” aspekten, det vill säga till och med ett slags överlägsenhet över denna; eller i att tolka symbolerna bakvänt emot deras rättmätiga betydelse, så att man såsom ”välgörande” betraktar den aspekt som i verkligheten är ”olycksbringande” och omvänt. Man bör för övrigt, enligt det vi nyss sade, märka att en dylik omstörtning inte behöver framträda synligt i symbolernas framställning, eftersom det så förhåller sig med de symboler, i vilka de båda motsatta aspekterna inte utmärks med någon yttre skillnad, som kan igenkännas vid första anblicken. Så till exempel i de bildframställningar, som hänför sig till det som man har för vana att kalla, för övrigt mycket oegentligt, ”ormkulen”, torde det ofta vara omöjligt, åtminstone om man beaktar bara själva ormen, att avgöra *a priori* huruvida det handlar om *Agathodaimôn* eller *Kakodaimôn*. Därav de många misstag, vilka framför allt de begår som, ovetande om denna dubbla betydelse, frestas till att alltid och överallt se denna symbol bara såsom ”olycksbringande”, vilket sedan ganska länge redan är fallet för majoriteten västerlänningar (4). Och det vi här säger om ormen torde kunna tillämpas på liknande sätt på många andra symboliska djur, i vilka man har för vana, vilka anledningarna sedan än må vara, att se bara en av de båda motsatta aspekter som de i verkligheten äger. För de symboler, som kan intaga två sinsemellan omvända lägen, och speciellt för dem som kan reduceras till geometriska former, kan det förefalla som om skillnaden borde framträda mycket tydligare. Likväl är det faktiskt inte alltid så, ty samma symbols två lägen kan båda ha en rättmätig betydelse, och deras inbördes förhållande är

för övrigt inte nödvändigtvis förhållandet mellan ”välgörande” och ”olycksbringande, vilket, låt oss säga det ännu en gång, bara är en särskild tillämpning bland alla de andra. Vad som är viktigt att veta i ett dylikt fall är huruvida det verkligen finns så att säga en vilja till ”omkastning” i form-
lig motsägelse till symbolens rättmätiga och normala betydelse. Det är till exempel därför, som bruket av den omvända triangeln långt ifrån alltid är ett tecken på ”svart magi”, såsom vissa tror (5), ehuru det faktiskt är det i vissa fall, nämligen där med bruket följer en avsikt att låta denna triangel stå för motsatsen till det som triangeln med spetsen uppåt företräder. Och låt oss i förbigående notera att en dylik avsiktlig ”omkastning” idkas också med ord eller formler, så att dessa bildar bakvända *mantraer*, såsom man kan konstatera i vissa utövanden av svartkonst, till och med i den enkla ”åkerbruksmagin”, sådan som den alltjämt existerar i Västerlandet.

Man ser alltså att frågan om symbolernas omkastning är ganska invecklad, och vi skulle gärna säga ganska subtil, ty det som man måste undersöka för att veta vad man verkligen har att göra med i det eller det fallet, är mindre de symboliska framställningarna, fattade i det man kunde kalla deras ”materialitet”, än de tolkningar som beledsagar dem och förklarar den avsikt som bestämde deras antagande. Än mera: den skickligaste och farligaste omstörtningen är säkerligen inte den som röjer sig genom alltför uppenbara särdrag och som vem som helst kan genomskåda, utan den som vränger symbolernas betydelse eller vänder upp och ner på deras innebörd utan att ändra något i deras yttre skepnad. Men den mest djävulska listen är kanske den som består i att tillägga själva den renläriga symbolismen, sådan som den föreligger i de verkligt traditionella organisationerna och i all synnerhet i de initiatiska organisationerna, vilka man i ett dylikt fall främst inriktar sig på, den bakvända tolkning som egentligen är ”kontrainitiations” verk. Och denna avhåller sig icke från att tillgripa detta medel för att åstadkomma de sammanblandningar och tvetydigheter som den kan draga någon nytta av. Däri ligger i själva verket hela hemligheten med vissa kampanjer – också dessa mycket betecknande för den innevarande tidsålderns karaktär – som bedrivs antingen mot esoterismen i allmänhet eller mot den eller den initiatiska formen i synnerhet, med omedvetet bistånd av människor, varav de flesta torde bli mycket förvånade och rent av förskräckta, om de kunde inse vad det är man utnyttjar dem till. Det händer tyvärr ibland att de som tror sig bekämpa djävulen, vad slags föreställning de än gör sig om honom för övrigt, sålunda helt enkelt, utan att ha den ringaste aning därom, förvandlas till hans bästa tjänare.

Noter

(1) Emedan det är ett av de språkfel som förekommer ganska ofta och som icke är utan allvarliga olägenheter, är det ej gagnlöst förtydliga att "dualitet" och "dualism" avser två alldeles olika saker. Dualismen (den cartesianska uppfattningen om "ande" och "materia" är här ett av de mer kända exemplen) består egentligen i att betrakta en dualitet såsom omöjlig att reducera och i att icke se något bortom denna. Detta medför förnekandet av den gemensamma princip, varur i verkligheten denna dualitets båda termer utgår genom "polarisering".

(2) Se *Le Symbolisme de la Croix*, kap. VII.

(3) Vi har måst framhålla i synnerhet ett dylikt misstag ifråga om *svastikans* form med armarna riktade så att de anger två motsatta rörelseriktningar. (*Le Symbolisme de la Croix*, kap. X)

(4) Det är därför som själva den fjärranöstliga draken, som i verkligheten är en symbol för Ordet, av den västerländska okunnigheten ofta tolkats såsom en "djävulssymbol".

(5) Vi har sett det gå så långt att man så tolkat de omvända trianglar som i alkemin uppträder såsom symboler för elementen!

Kapitel XXXI

TRADITION OCH TRADITIONALISM

Den förfalskning av allting, som vi sagt vara ett av vår tidsålders kännetecken, är ännu icke omstörtningen i egentlig mening, men den bidrar ganska direkt till att förbereda den. Det som kanske bäst visar detta är det man kan kalla förfalskningen av språket, det vill säga missbruket av vissa ord, vilka därmed fått sin verkliga innebörd förvrängd, ett missbruk som på visst sätt påtvingas genom en ständig suggestion från allas deras sida som av en eller annan orsak utövar något inflytande på den offentliga mentaliteten. Det handlar inte heller bara om den urartning, vilken vi anspelade på ovan och genom vilken många ord kommit förlora den kvalitativa innebörd de ursprungligen hade för att behålla blott en rent kvantitativ sådan. Det handlar snarare om en "förvrängning", varigenom ord brukas om ting, som de icke alls överensstämmer med, och ibland till och med brukas i en betydelse motsatt den normala. Framför allt föreligger här ett tydligt symptom på den intellektuella förvirring som råder överallt i den nuvarande världen. Men man får inte glömma att denna förvirring rent av önskas av detta som döljer sig bakom hela den moderna avvikelsen. Denna reflexion tränger sig på i synnerhet, när man ser framkomma, på skilda håll samtidigt, försök att orätmätigt bruka själva "traditionens" idé av människor, som önskar otillbörligen likställa dess innebörd med deras egna uppfattningar på vilket område som helst. Givetvis behöver man icke betvivla att dessa människor handlar i god tro, ty i många fall kan det mycket väl bero på ren oförståelse. De flesta av våra samtida är så fullständigt okunniga om allt verkligt traditionellt, att det knappast finns anledning att ens förvånas däröver. Men samtidigt tvingas man också erkänna att dessa misstolkningar och ofrivilliga missuppfattningar blott alltför väl främjar vissa "planer" för att det skall vara otillåtet att fråga sig om deras tilltagande utbredning inte skulle bero på någon av dessa "suggestioner", som behärskar den moderna mentaliteten och som just alltid strävar efter att egentligen förstöra allt det som är tradition i ordets verkliga betydelse.

Låt oss än en gång upprepa (ty detta hör till det som icke kan för mycket framhållas) att själva den moderna mentaliteten i allt, som särskilt kännetecknar den, i det hela taget bara är frukten av en omfattande kollektiv suggestion, som genom att ha utövats oavbrutet under flera århundraden har bestämt uppkomsten och utvecklingen av den antitraditionella andan, i vilken denna mentalitets alla utmärkande drag slutligen sammanfattas. Men

hur mäktig och skicklig denna suggestion än må vara, kan likväl en stund komma, då det tillstånd av oordning och obalans som uppstår därav blir så tydligt att somliga inte längre kan undgå att märka det, och då är fara för att det väcks en "reaktion", som kan äventyra själva detta resultat. Det förefaller nog som om nutidens skeende stod vid just denna punkt, och det är anmärkningsvärt att denna stund genom ett slags "inneboende logik" exakt sammanfaller med den punkt, där den moderna avvikelsens rent negativa skede slutar, det skede som företräds av den materialistiska mentalitetens fullständiga och oomstridda herravälde. Det är där denna förfalskning ingriper för att avvända denna "reaktion" från det mål den riktar sig emot, den förfalskning av traditionens idé som möjliggjorts av den okunnighet vi just talade om och som själv är endast en av det negativa skedets effekter: traditionens själva idé har till den grad förstörts att de som strävar efter att återfinna den, inte längre vet vart de skall gå och är blott alltför villiga att godtaga alla de falska ideer man framlägger för dem i dess ställe och under dess namn. Dessa människor har insett, åtminstone till en viss del, att de låtit lura sig av de öppet traditionsfientliga suggestionerna och att de tros-läror de sålunda pådyvlats endast är villfarelse och bedrägeri. Det betyder säkerligen någonting i bemärkelsen av den "reaktion" vi just talat om. Men om det stannar därvid, kan det trots allt inte ge något verkligt resultat. Detta märker man tydligt, när man läser de allt sällsyntare skrifter, där man finner de riktigaste kritiska anmärkningarna om den nuvarande "civilisationen" men där, som vi redan förut sagt, de medel, som föreslås till avhjälpande av de sålunda påtalade missförhållandena, är på ett underligt sätt illa avpassade och obetydliga, ja rent av barnsliga: "lärdä" eller "akademiska" projekt, skulle man kunna säga, men intet därutöver och allra minst något som röjer den ringaste kunskap av djupare slag. Det är på detta stadium, som ansträngningen, hur lovvärd och förtjänstfull den än må vara, lätt kan avledas mot verksamheter, som på sitt sätt och trots ett visst sken till sist bara ytterligare bidrar till att öka oordningen och förvirringen i denna "civilisation", som de var tänkta att böra kunna ställa till rätta.

De människor, vi just talat om, är de man kan benämna "traditionalister" i egentlig mening, det vill säga de som bara har ett slags tendens till eller längtan efter traditionen utan att äga någon verklig kunskap om denna. Man kan med detta mått mäta hela det avstånd som skiljer den "traditionalistiska" andan från den verkliga traditionella andan, vilken tvärtom väsentligen förutsätter en dylik kunskap och vilken på sätt och vis är ett med själva denna kunskap. I det hela taget är "traditionalisten" endast en "sökare" och kan ej annat vara, och det är nog därför han alltid löper faran att gå vilse, då han ju icke äger de principer som ensamma skulle ge honom en

ofelbar ledning. Och denna fara blir naturligtvis desto större som han på sin väg råkar på, liksom lika många fallgropar, alla dessa falska ideer, som bildats av illusionens makt, vilken har ett väsentligt intresse av att hindra honom från att nå det verkliga målet för sitt sökande. Det är ju uppenbart att denna makt kan bibehålla sig och fortsätta att utöva sin verkan endast under förutsättning att varje återupprättande av traditionens idé omöjliggöres, och detta mer än någonsin i den stund, då den rustar sig till att gå vidare i omstörtningens riktning, vilket, som vi förklarat, utgör den andra fasen i denna aktion. Lika viktigt som det för denna makt är att vilseleda forskningen om traditionell kunskap är det också att förleda forskningen om den moderna avvikelsens verkliga ursprung och orsaker, då ju dylik forskning kunde avslöja något om denna makts egen natur och inflytelsemedel. Den har alltså två nödvändiga uppgifter, som på sätt och vis kompletterar varandra och som egentligen kunde betraktas som de två aspekterna, den positiva och den negativa, av samma grundförutsättning för dess herravälde.

Alla slags missbruk av ordet "tradition" kan i en eller annan grad få tjäna detta ändamål, alltifrån det mest alldagliga, som låter ordet vara synonymt med "sed" eller "bruk" och därmed åstadkommer att traditionen sammanblandas med sådana mänskliga ting som är av lägsta slag och mest fullständigt berövade all djup innebörd. Men det finns andra, skickligare utförda och just därför farligare förvanskningar. Alla har för övrigt den egenskapen gemensam att de nedsätter traditionens idé till en rent mänsklig nivå, då det ju tvärtom icke finns och icke kan finnas något verkligt traditionellt annat än det som äger ett element av övermänskligt slag. Detta är nämligen den väsentliga punkten, den som nästan utgör själva definitionen av tradition och allt vad därtill hör. Det är naturligtvis också insikten om detta som det gäller att till varje pris hindra för att kvarhålla den moderna mentaliteten i sina vanföreställningar och med starkare skäl för att inge den nya sådana, vilka långt ifrån att stämma överens med ett återupprättande av det övermänskliga, tvärtom borde så mycket effektivare styra denna mentalitet mot de värsta yttringarna av det undermänskliga. För att övertyga sig om vilken vikt den moderna avvikelsens medvetna och omedvetna agenter lägger vid förnekelsen av det övermänskliga räcker det med att se hur alla de som gör anspråk på att vara "historiker" ifråga om religioner och andra av traditionens former (som de för övrigt allmänt sammanblandar under det gemensamma namnet "religioner"), framför allt anstränger sig att söka förklara dessa med uteslutande mänskliga faktorer. Det betyder därvid föga, om dessa faktorer enligt de olika skolorna anses vara psykologiska, sociala eller andra, och även mångfalden av de sålunda framlagda förklaringarna

gör det möjligt att lättare förleda ett större antal. Det bestående i detta är den mycket bestämda viljan att reducera allt till det mänskliga och att inte låta något bli kvar som övergår detta. Och de som tror på värdet av denna nedrivande "kritik", är från och med då helt inställda på att sammanblanda traditionen med vad som helst, emedan det i den föreställning om denna man ingivit dem inte längre finns något som i verkligheten kunde skilja den från det som saknar all traditionell karaktär.

Eftersom av just denna grund intet av det som tillhör den rent mänskliga ordningen rätteligen kan betecknas såsom traditionellt, kan det till exempel icke finnas någon "filosofisk tradition" eller "vetenskaplig tradition", såsom ordet "tradition" används i denna moderna och profana betydelse. Givetvis kan det heller ej finnas någon "politisk tradition", åtminstone icke där all traditionell samhällsorganisation saknas, vilket ju är fallet i den nuvarande västvärlden. Detta är likväl några av de uttryck som allmänt brukas i dag och som utgör lika många förvanskningar av traditionens idé. Och det säger sig självt att om de "traditionalistiska" tänkare vi tidigare omtalade kan förmås att vända sin verksamhet mot något av dessa områden och att begränsa alla sina ansträngningar till detta, kommer deras strävan att sålunda "neutraliseras" och fullkomligt oskadliggöras, om inte rent av kunna utnyttjas utan deras vetskap i en riktning rakt motsatt den de själva avsett. Det förekommer rent av att man använder namnet "tradition" om ting, som genom själva sin natur är så tydligt antitraditionella som möjligt. Så till exempel talar man om "humanistisk tradition" eller också om "nationell tradition", fastän "humanismen" inte är något annat än själva negationen av det övermänskliga och inrättandet av "nationaliteter" var det medel man tillgrip på medeltiden för att förstöra den traditionella samhällsorganisationen. Under dessa betingelser torde det icke finnas anledning till förvåning, om man en vacker dag skulle börja tala också om "protestantisk tradition", ja till och med om "lekmannatradition" eller "revolutionär tradition" eller också om själva materialisterna till sist skulle utropa sig till förkämpar för en "tradition", om så blott i egenskap av representanter för något som till stor del redan hör det förflutna till! Så till den grad mentalt förvirrade är de allra flesta av våra samtida att inte ens de mest uppenbart själv motsägande ordsammanställningar längre kan få dem att studsa till eller ens reflektera.

Detta föranleder oss även att göra en annan viktig anmärkning: när somliga, som insett den moderna ordningen och konstaterat hur alltför synlig den numera är (framför allt efter att den punkt överskridits som motsvarar "stelnandets" maximum), på något sätt vill "reagera", är inte det bästa sättet att göra detta "reaktionsbehov" verkningslöst att rikta det mot något av de

tidigare och mindre "framskridna" stadierna av samma avvikelse, där denna oordning ännu inte blivit lika framträdande, utan visat sig liksom i en yttre gestalt, som lättare kan godtagas av den som inte fullständigt förblindats av vissa ingivelser? Envar som med avsikt är "traditionalist", bör normalt sett framträda såsom "antimodern", men han kan, utan att ana det, ändå vara påverkad av de moderna ideerna i en uttunnad och just därför icke så lätt skönjbar form men likväl en form, som faktiskt alltid svarar mot något av de stadier dessa ideer under sin utveckling genomgår. Ingen, ens ofrivillig eller omedveten eftergift är här möjlig, ty alltifrån sin utgångspunkt till sitt nuvarande resultat och även bortom detta hänger alla dessa ting samman och är oupplösligt förbundna med varandra. På tal härom vill vi tillägga också detta: det arbete som har till ändamål att hindra varje "reaktion" att sikta längre än till återgången till en lägre grad av oordning – varvid man för övrigt döljer dennas karaktär och låter den gälla för "ordning" – för binder mycket noga det man å andra sidan redan har åstadkommit för att få den moderna andan att intränga i också det som i Västerlandet alltjämt kan leva kvar av alla slags traditionella organisationer. Samma verkan i att "oskadliggöra" krafter, vilkas motstånd man kunde befara, erhålls likaledes i båda fallen. Det räcker icke ens med att tala om "oskadliggörande", ty ur den kamp, som oundvikligen måste utspelas mellan de element, vilka sålunda liksom återföres till samma nivå och samma område och vilkas ömsesidiga fiendskap egentligen endast är den som kan förekomma mellan olika och skenbart motsatta alster av samma moderna avvikelse, kan till sist icke annat uppstå än en ytterligare tilltagande oordning och förvirring, vilket ju endast är ännu ett steg mot den slutliga upplösningen.

Mellan alla de mer eller mindre osammanhängande ting, som för närvarande häftigt rör sig och stöter samman, mellan alla de "rörelser" av vad slag de vara må som är verksamma i det yttre, finns alltså enligt det traditionella eller om så blott "traditionalistiska" sättet att se överhuvudtaget inte något, för vilket man bör "taga parti", såsom det allmänt gängse uttrycket lyder, ty det vore att låta sig luras. Och då samma inflytanden i verkligheten gör sig gällande bakom allt detta, vore det egentligen att delta i deras spel att blanda sig i de strider de önskar och osynligt leder. Redan detta att under dessa omständigheter "taga parti" vore att intaga en verkligt antitraditionell hållning, hur föga medvetet detta sedan än gjorts. Vi vill här icke tillämpa det sagda på något särskilt fall, men vi måste åtminstone helt allmänt konstatera att i allt detta principerna överallt är frånvarande, även om man för visso aldrig talat så mycket om "principer" som man i dag gör på alla håll och därvid använder denna beteckning i stort sett utan urskillning om allt som minst förtjänar det och kanske rent av om det

som tvärtom innebär förnekelsen av varje verklig princip. Och detta andra ordmissbruk är också mycket betecknande ifråga om de verkliga tendenser till denna förfalskning av språket som förvrängningen av ordet "tradition" erbjuder oss ett typiskt exempel på och som vi i all synnerhet borde framhålla, emedan de är omedelbart förbundna med ämnet för vårt studium, för så vitt som detta bör ge en helhetssyn på den cykliska "nedgångens" sista skeden. Vi kan nämligen icke stanna på den punkt som egentligen utgör höjdpunkten av "kvantitetens herravälde", ty det som följer på denna är alltför nära knutet till det som föregår den för att kunna skiljas ifrån den annat än på ett alldeles konstlat sätt. Vi gör inga "abstraktioner", som i det hela taget endast är en annan form av de "förenklingar" som är så omhuldade av den moderna mentaliteten, utan vi vill tvärtom så vitt möjligt betrakta verkligheten sådan den är, utan att avlägsna något väsentligt därur, för att förstå den innevarande tidsålderns villkor.

Kapitel XXXII

NYSPIRITUALISMEN

Vi har just talat om dem som vill reagera mot den rådande oordningen men som i avsaknad av den kunskap som fordras för att kunna göra detta på ett effektivt sätt, nära nog "oskadliggöres" och leds på villospår. Men vid sidan av dessa finns också de som det däremot inte är alltför lätt att driva framåt på den väg som leder till omstörtningen. Den förevändning man ger dessa i nuvarande tingens tillstånd är vanligen att "bekämpa materialismen", och säkerligen tror de flesta uppriktigt på detta. Men medan de förstnämnda, om de också vill verka i denna riktning, åstadkommer endast en oklar och platt "spiritualistisk" filosofi, som inte får någon verklig betydelse men som åtminstone är nästan oskadlig, är däremot de sistnämnda inriktade på de värsta psykiska illusionernas område, vilket är betydligt farligare. Medan de förstnämnda alla är aningslöst mer eller mindre påverkade av den moderna andan men ändå inte tillräckligt djupt för att vara helt förblindade, är dessa som det nu handlar om fullständigt uppfyllda av denna och berömmar sig allmänt av att vara "moderna". Bland de olika yttringarna av denna anda är materialismen den enda som bär dem emot, och de är så intagna av denna enda idé att de inte ens ser att många andra ting, såsom vetenskapen och industrin som de beundrar, genom sitt ursprung och själva sin natur är starkt beroende av denna materialism, som inger dem en sådan fasa. Det är därför lätt att förstå varför en dylik inställning nu måste uppmuntras och spridas: dessa människor är de bästa omedvetna medhjälpare som står att finna för det andra skedet i den antitraditionella aktionen. När materialismen nära nog spelat ut sin roll, är det dessa som i världen skall sprida det som måste följa den. Och de kommer också att utnyttjas att aktivt hjälpa till att öppna de "rämnor" vi tidigare talat om, ty på detta område handlar det ej längre blott om några slags "ideer" eller teorier utan samtidigt även om en "praktik", som sätter dem i omedelbar förbindelse med subtila krafter av lägsta slag. För övrigt lånar de sig till detta så mycket mer beredvilligt som de är fullkomligt vilseförda rörande dessa krafters verkliga natur, och de går rent av så långt att de tillägger dem en "andlig" karaktär.

Det är detta, som vi givit den allmänna beteckningen "nyspiritualismen" för att skilja den från den vanliga filosofiska "spiritualismen". Vi skulle nästan kunna nöja oss med att bara omnämna den i förbigående, då vi ju redan ägnat specialstudier åt två av dess mest utbredda former (1). Men den utgör ett alltför viktigt inslag bland dem som särskilt kännetecknar den

innevarande tidsåldern för att vi skulle kunna underlåta att påminna åtminstone om dess huvuddrag, medan vi för stunden avstår från att behandla den "pseudoinitiatiska" sida som de flesta hithörande skolor uppvisar (likväl med undantag för de spiritistiska skolorna, som är öppet profana, vilket för övrigt fordras genom deras till ytterlighet gående "popularisering"), ty vi behöver återkomma särskilt till detta litet senare. Först och främst bör anmärkas att det icke alls rör sig om en enhetlig grupp utan om något som antar många slags olika former, även om allt detta alltid företer tillräckligt av gemensamma kännetecken, så att man med fog kan samla dem under samma beteckning. Men det underligaste är att alla grupperingar, skolor och "rörelser" av detta slag ständigt är i tävlan och rent av i strid med varandra, så till den grad att det vore svårt att annorstädes utom mellan de politiska "partierna" finna ett våldsammare hat än det som råder mellan deras respektive anhängare, alltmedan med en egendomlig ironi alla dessa människor har en mani på att i tid och otid predika "broderskap"! Här finns något verkligt "kaotiskt", som kan ge även ytliga iakttagare intrycket av en till ytterlighet driven oordning, och i själva verket är detta nog ett tecken på att denna "nyspiritualism" utgör ett ganska långt framskridet stadium på vägen mot upplösningen.

Trots den motvilja "nyspiritualismen" visar materialismen, liknar den ändå denna i mer än ett avseende, så att man ifråga om den kunnat ganska riktigt använda uttrycket "överflyttad materialism", det vill säga i det hela taget utsträckt bortom den kroppsliga världens gränser. Det som visar detta mycket tydligt är de grova föreställningar av den subtila och så kallade "andliga" världen vi redan förut anspelat på och som knappast är annat än bilder lånade från det kroppsliga området. Samma "nyspiritualism" beror också på de tidigare stadierna i den moderna avvikelsen, på ett mycket verksammare sätt genom det man kan kalla dess "scientistiska" eller vetenskapstroende sida. Också detta har vi påtalat, när vi dryftade det inflytande dess olika skolor rönt av den vetenskapliga "mytologin" alltsedan de uppstod. Det finns anledning att alldeles särskilt notera den viktiga ställning som helt allmänt och undantagslöst innehas av de ideer om "framåtskridande" och "utveckling" som hör till de mest typiska kännetecknen för den moderna mentaliteten och som sålunda ensamma torde kunna räcka för att karakterisera dessa uppfattningar såsom ett av de mest ovedersägliga alstren av denna mentalitet. Låt oss tillägga att också de av dessa skolor, som vill ge sig sken av att vara "urgamla" genom att på sitt eget sätt använda brottstycken av oförstådda och förvanskade traditionella ideer eller genom att vid behov dölja moderna ideer under en vokabulär lånad från någon öster- eller västerländsk traditionell form (vilket allt, i förbigående

sagt, uttryckligen motsäger deras tro på ”framåtskridande” och ”utveckling”), är ständigt upptagna med att söka bringa dessa gamla eller föregivet gamla ideer i överensstämmelse med den moderna vetenskapens teorier. Ett dylikt arbete måste ju för övrigt ständigt göras om, allt eftersom dessa teorier förändras, men man måste säga att de som ägnar sig åt detta, underlättar sitt bestyr genom att nästan alltid hålla sig till det man kan finna i ”populärvetenskapliga” verk.

Dessutom är ”nyspiritualismen”, genom den del av den vi betecknat såsom ”praktisk”, i god överensstämmelse med den moderna mentalitetens ”experimentella” tendenser. Det är därigenom som den så småningom kommer att utöva ett märkbart inflytande på vetenskapen själv och på sätt och vis inneställa sig i denna medelst det som man kallar ”metapsykiken”. Säkert förtjänar de fenomen, som denna hänför sig till, själva att studeras lika väl som de av den kroppsliga ordningen. Men det som ger anledning till invändning är det sätt på vilket den vill studera dem, genom att tillämpa den profana vetenskapens synsätt. Fysikerna (vilka envisas med att använda sina kvantitativa metoder, ända därefter att de vill ”väga själen”!) och även psykologerna i ”officiell” mening är säkerligen så illa förberedda för ett sådant studium som möjligt och just därigenom mer än några andra fallna för att låta bedraga sig på alla sätt (2). Det finns också något annat: de ”metapsykiska” undersökningarna företas nästan aldrig oberoende av varje stöd från ”nyspiritualisternas” och framför allt spiritisternas sida, vilket bevisar att dessa till slut väl förstår att låta dem tjäna deras ”propaganda”. Det som kan vara det allvarligaste härvidlag är att experimentatörerna försätts i sådana förhållanden att de finner sig nödsakade att vända sig till spiritistiska ”medier”, det vill säga individer, vilkas förutfattade åsikter märkbart förändrar de ifrågavarande fenomenen och så att säga ger dessa en speciell ”färgning”. Dessa individer har dessutom med särskild omsorg dresserats (ty det finns rent av ”skolor för medier”) att tjäna till passiva redskap och ”underlag” för vissa inflytelser härrörande från den subtila världens ”drägg”, inflytelser som de ”förmedlar” och överallt bär med sig och som inte kan undgå att på farligt vis påverka alla dem, vetenskapsmän eller andra, som kommer i beröring med dem och som genom sin okunnighet om det som ligger djupast i detta är fullständigt ur stånd att försvara sig mot dem. Vi skall icke uppehålla oss mera vid detta, ty vi har redan förklarat oss tillräckligt om allt detta annorstädes, och vi har i det hela taget bara att hänvisa dem som önskar detta mer utvecklat till dessa ställen. Men vi är angelägna om att understryka, emedan det också är något som är alldeles speciellt för den innevarande tidsåldern, det besynnerliga i ”mediernas” roll och i den föregivna nödvändigheten av deras närvaro för alstrandet av feno-

men hörande till den subtila ordningen. Varför förekom ingenting dylikt förr, vilket ingalunda hindrade krafter av detta slag att manifesteras spontant, under vissa omständigheter, med en helt annan omfattning än de gör under de spiritistiska eller "metapsykiska" seanserna (och detta mycket ofta i obebodda hus eller på öde platser, vilket utesluter den alltför bekväma hypotesen om närvaron av ett "medium", som är omedvetet om sina föråmgor)? Man kan fråga sig, om det verkligen inte, sedan spiritismen framträdde, förändrats något i själva det sätt, på vilket den subtila världen verkar i sina "interferenser" med den kroppsliga världen och om detta egentligen inte bara är ett nytt exempel på de förändringar av miljön som vi redan betraktat vad gäller materialismens verkningar. Men visst är att det i alla händelser finns något som fullkomligt motsvarar kraven på en "kontroll", som utövas över dessa lägre psykiska inflytanden, redan i sig själva väsentligen "olycksbringande", för att använda dem mer direkt för vissa bestämda syften i enlighet med den förut uppgjorda planen för det omstörtningensverk, för vilket de nu "frigjorts" i vår värld.

Noter

(1) *L'Erreur spirite* och *Le Théosophisme, histoire d'une pseudo-religion*.

(2) I detta vill vi inte tala blott om det större eller mindre, medvetna eller omedvetna bedrägeri, som man måste räkna med, utan också om de vanföreställningar rörande naturen av de krafter som ingriper i det verkliga frambringandet av de så kallade metapsykiska fenomenen.

Kapitel XXXIII

DEN SAMTIDA INTUITIONISMEN

På det filosofiska och psykologiska området yttrar sig de tendenser, som motsvarar det andra skedet i den antitraditionella aktionen, naturligt nog i vädjan till det "undermedvetna" i alla dess former, det vill säga till människans lägsta psykiska elementer. Vad gäller filosofin i egentlig mening, framträder detta särskilt i William James' teorier liksom i Bergsons "intuitionism". I det föregående har vi redan haft tillfälle att tala om Bergson på tal om de kritiska anmärkningar han gör, riktigt, om än föga klart och i tveydiga ordalag, mot rationalismen och dess konsekvenser. Men det som egentligen kännetecknar den "positiva" delen (om man så får kalla den) av hans filosofi, är att han i stället för att söka över förnuftet efter det som kan avhjälpa dess brister tvärtom söker under detta. I stället för att vända sig till den verkliga intellektuella intuitionen, varom han är lika fullkomligt okunnig som rationalisterna, åberopar han sålunda en föregiven "intuition", uteslutande tillhörig det sinnliga och "vitala", och i hans ytterligt förvirrade föreställning om denna är den sinnliga intuitionen i egentlig mening blandad med instinktens och känslans dunklaste krafter. Det är alltså inte genom något mer eller mindre "slumpartat" sammanträffande, som denna "intuitionism" visar uppenbart släktskap, och ett särskilt markerat sådant i det som man kunde kalla dess "senaste tillstånd" (vilket gäller också för William James' filosofi), med "nyspiritualismen", utan det är därför att de egentligen bara är olika uttryck för samma tendenser: den enas hållning gentemot rationalismen är nästan parallell med den andras gentemot materialismen. Den ena tenderar till det "nedomrationella", liksom den andra tenderar till det "nedomkroppsliga" (och utan tvivel lika omedvetet), så att det i båda fallen alltid till sist handlar om en riktning mot det "nedommänskliga".

Detta är inte tillfället att i detalj undersöka dessa teorier, men vi måste åtminstone ange några drag, som har ett mer direkt samband med vårt ämne, och allra först deras så långt som möjligt fullständigt "evolutionistiska" karaktär, ty de förlägger all verklighet uteslutande i "vardandet", vilket är den uttryckliga motsatsen till varje oföränderlig princip och följaktligen till all metafysik. Därav deras "undflyende" och inkonsekventa sätt att vara, som till skillnad från det rationalistiska och materialistiska "stelnandet" sannerligen ger liksom en bild i förväg av alltings upplösning i slutligt "kaos". Ett betecknande exempel härpå finner vi särskilt i sättet att

se på religionen, och detta framläggs just i ett av de verk av Bergson som framställer detta "sista tillstånd" vi nyss talade om (1). Egentligen är det inte så att detta skulle vara något helt nytt, ty ursprunget till den tes som förfäktas är i grunden enkelt: man vet att alla de moderna teorierna i detta hänseende har det gemensamt att de vill nedsätta religionen till något rent mänskligt, vilket för övrigt innebär att medvetet eller omedvetet förneka den, ty det är att vägra beakta det som utgör själva dess väsen, och den bergsonska uppfattningen utgör intet undantag härvidlag. Dessa teorier om religionen kan i sin helhet återföras till två huvudsakliga typer: den ena "psykologisk", som gör anspråk på att förklara den genom den mänskliga individen, och den andra "sociologisk", som i religionen vill se något blott och bart socialt, alstrat av något slags "kollektivt medvetande", som tänks behärska individerna och tvinga sig på dem. Bergsons originalitet består endast i att han sökt förena dessa båda slags förklaringar, och detta på ett ganska egendomligt sätt. I stället för att betrakta dem såsom mer eller mindre uteslutande varandra, vilket deras förkämpar vanligen gör, godtar han båda samtidigt men låter dem hänföra sig till olika ting, vilka likväl betecknas med samma ord "religion". De "två källor" han anger för religionen är i verkligheten ingenting annat än detta (2). För honom finns det alltså två slag av religion, det ena "statiskt" och det andra "dynamiskt", vilka han tämligen bisarrt också kallar "sluten religion" och "öppen religion", varvid den första är av social och den andra av psykologisk art. Det är naturligtvis den sistnämnda han ger sitt företräde, och det är denna han anser vara den överlägsna formen av religion. Naturligtvis, säger vi, ty det är nog tydligt att det i en "vardandets filosofi" som hans inte kan vara annorlunda, emedan för denna gäller att det som inte alls förändras inte motsvarar något verkligt och rent av hindrar människan att fatta det verkliga såsom hon uppfattar det. Men, torde man kunna säga, en dylik filosofi, för vilken det icke finns några "eviga sanningar" (3), bör logiskt sett vägra att skänka något som helst värde icke endast åt metafysiken utan också åt religionen. Det är faktiskt vad som händer, ty religion i ordets sanna mening är just detta som Bergson kallar "statisk religion" och som han betraktar såsom helt och hållet en fantasiskapelse. Och vad hans "dynamiska religion" beträffar, är sanningen den att den inte är religion över huvud taget.

Denna så kallade dynamiska religion äger i själva verket intet av de kännetecken som ingår i själva definitionen av religion: inga dogmer, ty detta är något oföränderligt och, som Bergson säger, "stelnat"; inte heller riter, förstås, av samma orsak och även på grund av deras sociala karaktär. Bådadera måste överlåtas till den "statiska religionen". Och vad gäller moralen, började Bergson med att sätta den åsido såsom någonting utanför

religionen, såsom han förstår denna. Då återstår intet mera eller åtminstone återstår intet mer än en oklar "religiositet", ett slags förvirrad längtan efter något "ideal", vilken i det hela taget är ganska nära modernisternas och de liberala protestanternas och i många avseenden även liknar den "religiösa upplevelsen" hos William James, ty allt detta hänger uppenbarligen nära samman. Det är denna "religiositet", som Bergson anser för en överlägsen religion. I likhet med alla som följer samma tendenser tror han sig därmed ha "förädlad" religionen, då det enda han gjort är att ha tömt den på allt dess positiva innehåll, eftersom det i detta faktiskt inte finns något som överensstämmer med hans föreställningar. För övrigt är detta antagligen allt man kan utvinna ur en psykologisk teori, ty vi har faktiskt aldrig sett att en dylik teori visat sig kunna nå längre än till den "religiösa känslan", vilken återigen inte är religion. Bergson anser att den "dynamiska religionen" finner sitt högsta uttryck i "mysticismen", som han för övrigt förstår mycket dåligt och betraktar från sin sämsta sida, ty han upphöjer den endast för det "individuella", det vill säga det oklara, inkonsekventa och närmast "anarkiska", som finns däri och varav de bästa exemplen, ehuru han inte anför dessa, erbjuds i vissa ockultistiskt och teosofistiskt inspirerade "läror". Det hos mystikerna som egentligen behagar honom, det måste tydligt sägas, är den tendens till "svammel" de alltför lätt hemfaller åt, när de är hänvisade till sig själva. Om vi lämnar mysticismens mer eller mindre abnorma eller "excentriska" avvikelser därhän och inriktar oss på det som är dess själva grundval, det vill säga – antingen man vill eller inte – dess anknytning till en "statisk religion", är det uppenbart att han anser denna anknytning försumbar. Man får för övrigt intrycket att det däri finns något som besvärar honom, ty hans förklaringar på denna punkt är tämligen ansträngda. Men om vi ville undersöka detta närmare, skulle vi komma för långt ifrån det som för oss är det väsentliga i frågan.

Om vi återvänder till ämnet "statisk religion", ser vi att Bergson tillitsfullt accepterar allt det prat om dennas föregivna uppkomst som den alltför berömda "sociologiska skolan" levererat, de mest osäkra frågorna inräknade: "magi", "totemism", "tabu", "mana", "djurdyrkan", "andedyrkan", "primitiv mentalitet", ingenting fattas av hela den gängse jargongen och vanliga "skåpmat", om man så får uttrycka det (och det måste ju så vara, när det handlar om så groteska saker). Det som kanske är hans eget är den roll han i allt detta tillskriver en så kallad "fabulerande funktion", som i verkligheten synes oss mera "fabulös" än det som den tjänar till att förklara. Men man måste ju hitta på någon teori, som möjliggör att förneka varje realgrund till det man kommit överens om att behandla såsom "vidskepelse". En "civiliserad" filosof och, vad mera är, en "1900-talsfilosof" anser

tydliga varje annan hållning vara under hans värdighet! I detta finns för oss intet av verkligt intresse mer än en punkt, den som avser "magin". Denna är en stor tillgång för vissa teoretiker, som säkerligen knappt vet vad den verkligen är för något men som vill framställa den såsom på en gång sprungen ur religionen och vetenskapen. Detta är inte precis Bergsons ståndpunkt. Han söker ett "psykologiskt ursprung" till magin, gör den till "yttringen av ett begär varav hjärtat är uppfyllt" och påstår att "om man återskapar den genom en ansträngning av introspektion, människans naturliga reaktion på hennes förnimmelse av tingen, finner man att magin och religionen hänger samman." Visserligen råder sedan någon vacklan: från en viss synpunkt sedd "utgör magin tydligen del av religionen", men från en annan synpunkt "står religionen i motsats till magin". Mer bestämt är hävdandet att "magin är vetenskapens motsats" och att "långt ifrån att ha berett vetenskapens ankomst, såsom man påstått, har den varit det stora hinder, mot vilket det metodiska vetandet ha måst kämpa". Allt detta är nära nog sanningens raka motsats, ty magin har absolut ingenting med religionen att göra och är sannerligen icke upphovet till alla vetenskaper utan blott en särskild vetenskap bland de andra. Men Bergson är med all sannolikhet övertygad om att det inte kan existera andra vetenskaper än de som uppräknas i de moderna "klassifikationerna", upprättade enligt det mest inskränkt profana synsätt som tänkas kan. Han talar om "magiska operationer" med den orubbliga övertygelsen hos den som aldrig sett några sådana (4) och skriver denna häpnadsväckande mening: "Om den primitiva intelligensen här hade börjat uppfatta principer, hade den mycket snabbt fogat sig efter erfarenheten, vilken hade påvisat deras falskhet." Vi beundrar den oförskräckthet, varmed denne filosof, instängd i sitt arbetsrum och för övrigt väl skyddad för angrepp av vissa inflytelser, som han säkerligen skulle noga akta sig för att skylla på en så värdefull bundsförvant som det omedvetna, a priori förnekar allt som inte ryms inom ramen för hans teorier. Hur kan han tro människorna vara så enfaldiga att de obegränsat upprepat, också i avsaknad av "principer", "operationer" som aldrig lyckats, och vad skulle han säga, om det tvärtom befanns att "erfarenheten påvisade falskheten" av hans egna påståenden? Tydliga kan han icke ens tänka sig att något dylikt vore möjligt. Sådan är de förutfattade åsikternas makt, hos honom och hans likar, att de icke för ett ögonblick tvivlar på att världen är strängt begränsad till att lyda deras uppfattningar (det är för övrigt detta som möjliggör för dem att bygga "system"). Och hur skulle en filosof kunna förstå att han i likhet med alla andra dödliga måste avhålla sig från att tala om det som han inte vet något om?

Men det händer detta särskilt anmärkningsvärda och mycket betecknande för det faktiska sambandet mellan den bergsonska "intuitionismen" och det andra skedet i den antitraditionella aktionen. Det är att magin genom en ironisk tingens återkomst tar en grym hämnd på vår filosofers förnekelser. Den framträder på nytt i våra dagar, genom nyligen gjorda "rämnor" i denna värld, i sin på en gång lägsta och minst utvecklade form, förklädd till "psykisk vetenskap" (detsamma som andra föredrar, för övrigt föga lyckligt, att kalla "metapsykik") och lyckas bli erkänd av honom, utan att han inser det, icke endast som helt verklig utan även såsom bärande spela en viktig roll för hans "dynamiska religions" framtid! Vi överdriver intet: han talar om "livet efter detta" som vilken spiritist som helst, och han tror på en "experimentell fördjupning", som skulle möjliggöra att "draga slutsatsen om möjligheten av och rent av sannolikheten för en själens överlevnad" (vad skall man egentligen förstå med detta, och torde det inte snarare handla om fantastier om "psykiska lik"?), dock utan att man kan säga om detta gäller "för en tid eller för alltid". Men denna förargliga begränsning hindrar honom icke från att lyriskt utropa: "Det torde inte fordras mera för att till levande och handlande verklighet förvandla en tro på det hinsides som synes finnas hos de flesta människor men som oftast är verbal, abstrakt, verkningslös... Sannerligen, om vi vore vissa, absolut vissa om livet efter detta, skulle vi inte kunna tänka på annat." Den gamla magin var mer "vetenskaplig" i ordets verkliga betydelse, om inte i dess profana, och hade inga dylika anspråk. För att några av dess mest elementära fenomen skulle föranleda dylika tolkningar fick man vänta på uppfinnandet av spiritismen, som först ett redan framskridet stadium av den moderna avvikelserna kunnat ge upphov till. Och det är ju i själva verket den spiritistiska teorin om dessa fenomen, som Bergson liksom William James före honom slutligen godtar med en "glädje" som får "alla nöjen att blekna" (vi anför texttroget dessa otroliga ord, som hans bok avslutas med). Det är också detta som upplyser oss om den grad av urskillning denne filosof är mäktig, ty att han är i god tro skall inte betvivlas, och de profana filosoferna av detta slag duger allmänt sett bara till att spela rollen av lättlurade och sålunda tjänstgöra som omedvetna "mellanhänder" för att lura många andra. Hur därmed än förhåller sig, har det ifråga om "vidskepelse" säkerligen aldrig funnits något bättre, och detta ger den riktigaste uppfattningen om vad hela denna "nya filosofi", som dess förkämpar behagar kalla den, verkligen är värd.

Noter

(1) *Les deux sources de la morale et de la religion* [Moralens och religionens två källor, ö.a.].

(2) Vad gäller moralen, som icke intresserar oss särskilt här, liknar den framlagda förklaringen naturligtvis den om religionen.

(3) Väl att märka är att Bergson förefaller rent av undvika bruket av ordet "sanning", vilket han nästan alltid ersätter med ordet "verklighet", vilket för honom betecknar endast det som är underkastat en ständig förändring.

(4) Det är nog att beklaga att Bergson stod på dålig fot med sin syster Mrs MacGregor (alias "Soror Vestigia Nulla Retrorsum"), som hade kunnat upplysa honom litet grand om detta!

Kapitel XXXIV

PSYKOANALYSENS SKADEVERKNINGAR

Om vi från filosofin övergår till psykologin, konstaterar vi att samma tendenser framträder även där, i de nyaste skolorna, och i en ännu farligare gestalt, ty i stället för att taga sig uttryck bara i enkla teoretiska åskådningar, finner de en praktisk tillämpning av ett mycket oroande slag. Ur vår synvinkel betraktade, är de mest "representativa" av dessa nya metoder de som är kända under den allmänna beteckningen "psykoanalys". Det skall för övrigt påpekas att genom en underlig brist på konsekvens detta sysslande med element, vilka ogensägligen tillhör den subtila verkligheten, likafullt hos många psykologer alltjämt är parat med en materialistisk inställning, som antagligen beror på deras tidigare utbildning och även på den okunnighet de svävar i rörande den verkliga beskaffenheten av dessa element som de inför (1). Är det icke ett av den moderna vetenskapens mest egendommiga drag att den aldrig vet exakt vad den egentligen har med att göra, ens när det bara handlar om krafter från det kroppsliga området? För övrigt säger det sig självt att en viss "laborariepsykologi", ett resultat av den begränsnings- och materialiseringsprocess i vilken universitetsundervisningens "filosofisk-litterära" psykologi endast utgör ett mindre framskridet stadium och ett slags underordnad gren av fysiologin, alltjämt samexisterar med de nya teorierna och metoderna. Och det är om denna det gäller som vi tidigare sagt om de försök man gjort att reducera själva psykologin till en kvantitativ vetenskap

Det ligger för visso mycket mer än blott en fråga om ordbruk i det faktum, vilket i sig är mycket talande, att den nuvarande psykologin aldrig betraktar annat än det "undermedvetna" och icke det "övermedvetna", vilket logiskt borde vara det förstnämndas motstycke. Här har vi otvivelaktigt uttrycket för ett begreppsomfång, som rör sig uteslutande i det lägre, det vill säga den del som här hos människan liksom annorstädes i den kosmiska miljön svarar mot de "sprickor", genom vilka de mest "olycksbringande" av den subtila världens inflytanden tränger in, vi kunde rent av säga de inflytanden som har en i verklig och bokstavlig mening "infernalisk" karaktär (2). Somliga brukar också som synonym eller likvärdig med "undermedvetet" termen "omedvetet", som bokstavligen fattad förefaller hänföra sig till en ännu lägre nivå men som sanningen att säga svarar mindre exakt mot verkligheten. Om det varom fråga är verkligheten vore omedvetet, inser vi sannerligen inte hur det vore möjligt att tala om det, och

allra minst i psykologiska termer. Och för övrigt: på vilken grund annat än av en blott materialistisk eller mekanistisk fördom skulle man medge att det i verkligheten finns något omedvetet? Hur därmed än förhåller sig, bör man märka också den egendomliga illusion som förmått psykologerna att betrakta tillstånd såsom "djupare" i den mån de endast är lägre. Finns icke däri liksom ett kännetecken på tendensen att gå emot andligheten, som är det enda som kan vara verkligt djupt, eftersom den ensam avser tillvarons princip och själva centrum? Å andra sidan: eftersom psykologins område icke alls är utsträckt uppåt, förblir givetvis det "övermedvetna" lika främmande och stängt för den som någonsin förut. Och när den råkar stöta på något som har med detta att göra, försöker den helt enkelt införliva det och därvid likställa det med det "undermedvetna". I synnerhet detta är det nära nog oföränderliga i dess föregivna förklaringar rörande sådant som religion, mystik och även vissa sidor av de österländska läroarna såsom yogan. Och i denna förväxling av det högre med det lägre finns redan något som egentligen kan betraktas såsom utgörande en verklig undergrävande verksamhet.

Låt oss också göra den anmärkningen att med sin vädjan till "det undermedvetna" psykologin liksom även "den nya filosofin" tenderar att allt mer förena sig med "metafysiken" (3). Och i samma mån närmar den sig ofrånkomligen, fastän kanske utan att vilja det (åtminstone vad gäller dem av dess representanter som trots allt vill förbli materialister), spiritismen och andra mer eller mindre liknande företeelser, som alla definitivt stöder sig på samma dunkla element av de lägre psykiska krafterna. Om dessa företeelser, vilkas ursprung och beskaffenhet är mer än suspekta, sålunda spelar en betydande roll i "banbrytande" och med den nyaste psykologin förbundna rörelser och om denna psykologi skulle lyckas, om så vore på en smygväg men just därigenom mycket lättare än genom metafysiken, som fortfarande dryftas i vissa kretsar, införa de ifrågavarande elementen i det som gäller såsom "officiell" vetenskap, är det mycket svårt att tro att denna psykologi i världens nuvarande tillstånd skulle kunna ha någon annan roll än att aktivt bidra till den andra fasen i den antitraditionella aktionen. Också den vanliga psykologins nyss nämnda anspråk på att införliva och i det "undermedvetna" tvinga in vissa företeelser, som genom själva sin natur fullständigt undgår den, hör samman endast med det som vi kunde kalla den infantila sidan av denna roll, oaktat dess ganska tydligt undergrävande karaktär, ty dylika förklaringar, liksom de "sociologiska" förklaringarna av samma företeelser, är i grunden av en "simplistisk" naivitet, som ibland går ända till enfald. Hur som helst är detta ojämförligt mindre allvarligt i sina faktiska följder än den verkligt "sataniska" sidan, som vi nu skall noggrannare betrakta vad avser den nya psykologin.

Denna "sataniska" natur framträder med en alldeles särskild tydlighet i de psykoanalytiska tolkningarna av symbolismen eller av det som med rätt eller orätt har givits som sådan. Vi gör detta förbehåll, emedan det på denna punkt liksom på så många andra torde finnas, om man ville gå in på detaljerna, många distinktioner att göra och många missuppfattningar att skingra. För att taga bara ett betecknande exempel: en dröm, vari en "övermänsklig" inspiration kommer till uttryck, är i sann mening symbolisk, medan en vanlig dröm icke alls är det, vad det yttre skenet sedan än må vara. Det är givet att också de tidigare skolornas psykologer mycket ofta sökte på sitt sätt förklara symbolismen och lämpa den efter sina egna föreställningar. I ett dylikt fall, om det verkligen rör sig om symbolism, innebär dessa med rent mänskliga element gjorda förklaringar här som överallt annars, där man har att göra med företeelser av traditionellt slag, ett misskännande av allt som i dessa utgör det väsentliga. Om det däremot verkligen handlar om blott mänskliga ting, är det endast en falsk symbolism, men själva faktum att man betecknar det med detta namn innebär återigen samma misstag om den sanna symbolismens natur. Detsamma gäller de betraktelser psykoanalytikerna anställer, men med den skillnaden att man då inte längre bör tala endast om det mänskliga, utan till stor del även om det "undermänskliga". Man står denna gång inför det som icke längre är blott ett neddragande, utan ett fullständigt undergrävande. Och allt undergrävande, även om det åtminstone omedelbart beror enbart på oförstånd och okunnighet (vilka för övrigt är det som bäst lånar sig till att utnyttjas för ett dylikt bruk), är alltid i sig egentligen "sataniskt". För övrigt utgör de psykoanalytiska tolkningarnas allmänt sett oädla och frånstötande karaktär ett osvikligt "märke" i detta avseende. Och det som enligt vårt sätt att se dessutom är särskilt talande är att, som vi annorstädes (4) visat, samma "märke" återfinns just också i vissa spiritistiska manifestationer. Det krävs säkerligen mycken god vilja, för att icke säga fullständig blindhet, för att återigen icke se detta såsom något annat än ett "sammanträffande". Psykoanalytikerna kan naturligtvis i de flesta fall vara lika omedvetna som spiritisterna om vad som verkligen döljer sig under allt detta, men bådadera förefaller i lika grad "styrda" av en subversiv vilja, som i båda fallen använder element av liknande, om icke exakt samma slag. Detta är en vilja som, oavsett vilka väsen den förkroppsligar sig i, för visso är mycket omedveten åtminstone i dessa och svarar på avsikter, som nog mycket skiljer sig från allt som de kan föreställa sig vilka endast är de omedvetna redskap, varigenom denna vilja utför sin verksamhet.

Under dessa förhållanden är det blott alltför tydligt att psykoanalysens främsta användning, nämligen dess terapeutiska tillämpning, icke kan vara

annat än ytterst farlig för dem som underkastar sig den och även för dem som utövar den, ty dessa ting hör till dem som man aldrig ostraffat sysslar med. Det torde inte vara överdrivet att se den som ett av de medel man särskilt satt in för åstadkomma största möjliga obalans i den moderna världen och föra denna till sin slutliga upplösning (5). Vi tvivlar icke på att de som praktiserar dessa metoder tvärtom är mycket övertygade om det välgörande i sina resultat. Men det är just på grund av denna illusion, som deras spridning har möjliggjorts, och det är däri man kan se hela den skillnad som finns mellan dessa "utövares" avsikter och den vilja som råder över detta arbete, vari de endast blint medverkar. I verkligheten kan psykoanalysen inte ha någon annan verkan än att föra upp till ytan och göra klart medvetet hela innehållet i den "bottensats" hos väsendet som utgör det som man kallar det "undermedvetna" i egentlig bemärkelse. Detta väsen förutsätts redan vara psykiskt svagt, då det ju i annat fall icke skulle känna minsta behov av att tillgripa en dylik behandling. Väsendet är därmed så mycket mindre förmöget att motstå detta "undergrävande" och löper en allvarlig risk att ohjälpligt sjunka ner i detta kaos av ovist lössläppta dunkla krafter. Och om väsendet trots allt lyckas undslippa detta, kommer det likväl under hela återstoden av livet att behålla en prägel därav som blir liksom en outplånlig "fläck".

Vi vet noga att somliga här kommer att anföra sina invändningar, under det att de åberopar en likhet med "nedstigningen i helvetet", såsom denna förekommer i de inledande skedena av initiationsprocessen. Men en dylik jämförelse är fullständigt felaktig, ty i sina olika ändamål har de ingenting gemensamt, och för övrigt är inte heller förutsättningarna desamma för den som i det ena och det andra fallet "genomgår processen". Det enda man kan tala om är ett slags profan parodi, och även detta torde räcka för att det som det handlar om snarast skall få en oroande karaktär av "efterapning". Sanningen är att denna föregivna "nedstigning i helvetet", som icke åtföljes av någon "återuppstigning", helt enkelt är ett "fall i dypölen" enligt den symbolism som brukades i vissa av forntidens mysterier. Man vet att denna "dypöl" hade sin sinnebildliga framställning på den väg som ledde till Eleusis och att de som föll däri var de profana som fordrade initiation utan att motsvara kraven för att erhålla den och som alltså var offer enbart för sin egen fräckhet. Vi skall bara tillägga att det faktiskt finns dylika "dypölar" i den makrokosmiska ordningen liksom även i den mikrokosmiska. Detta hänger omedelbart samman med frågan om det "yttersta mörkret" (6), och man torde härvidlag kunna hänvisa till vissa evangelietexter, vilkas innebörd överensstämmer exakt med det som vi just angivit. I "nedstigningen till helvetet" uttömmar väsendet slutgiltigt vissa lägre möjligheter

för att sedan kunna uppstiga till det högre tillståndet. I ”fallet i dypölen” däremot vinner de lägre möjligheterna makten över väsendet, behärskar det för att slutligen fullständigt dränka det.

Vi har här också just talat om ”efterapning”. Intrycket av en sådan förstärks genom andra iakttagelser, såsom den av symbolismens förvrängning, som vi angivit. Denna förvrängning tenderar för övrigt att utbreda sig till allt som i sitt väsen innefattar ”övermänniska” element, såsom framgår av inställningen till religionen (7), och även till läror av metafysiskt och initiatiskt slag, såsom yoga. Inte heller dessa läror slipper undan detta nya slags tolkning, utan somliga går så långt att de liknar dessa lärors metoder för andligt ”förverkligande” vid psykoanalysens terapeutiska förfaranden. Här har vi något ännu värre än de grövre förvanskningar som också är gängse i Västerlandet, såsom den som betraktar samma yogametoder såsom ett slags ”gymnastik” eller terapi av blott fysiologiskt slag, ty dessa förvanskningar är just genom sin grovhet mindre farliga än de som framträder i en subtilare form. Orsaken därtill är icke endast att dessa senast nämnda riskerar att förleda sådana som de förut nämnda inte får i sitt våld. Denna orsak finns säkerligen, men det finns också en annan, som har en mycket allmännare omfattning, nämligen den enligt vilken de materialistiska föreställningarna, såsom vi förklarar, är mycket mindre farliga än de som vädjar till de lägre psykiska krafterna. Naturligtvis är det rent andliga målet, vilket ensamt väsentligen utgör yogan som sådan och utan vilket själva bruket av ordet ”yoga” endast blir ett verkligt förlöjligande, inte mindre fullständigt misskämt i det ena fallet såsom i det andra. Faktiskt är yoga lika litet psykoterapi som fysioterapi, och dess metoder är varken på något sätt eller i någon grad en behandling för sjuka eller obalanserade av något som helst slag. Så långt därifrån är dessa metoder att de tvärtom är avsedda uteslutande för varelsen, som för att kunna förverkliga den andliga utveckling, som är dessa metoders enda berättigande, redan på grund av sina blotta naturanlag bör vara så fulländat balanserade som möjligt. Häri ryms förutsättningar som lätteligen inses bestämt höra till frågan om kvalifikationerna för initiation (8).

Därmed är ännu icke allt sagt, och det finns rent av något annat ifråga om ”efterapning” som kanske är ännu mer värt att framhålla än allt vi hittills nämnt. Detta är det tvång som åläggs envar som vill yrkesmässigt praktisera psykoanalys att först själv ”gå i psykoanalys”. Detta innebär framför allt erkännandet av faktum att det väsen, som har underkastat sig denna operation, aldrig mer är sådant som det var dessförinnan eller, som vi nyss sade, att den på väsendet sätter en outplånlig prägel, liksom initiationen gör, men på något sätt omvänt, då det i stället för en andlig utveck-

ling här handlar om en utveckling av den lägre psykismen. Å andra sidan föreligger här en tydlig imitation av den överföring som sker vid initiationen. Men med tanke på skillnaden i natur mellan de inflytanden som gör sig gällande och eftersom det likväl finns ett verkligt resultat, vilket inte gör det möjligt att betrakta saken såsom inskränkt till bara en enkel skenbild utan verklig betydelse, torde denna överföring i verkligheten snarare kunna jämföras med den som tillämpas på magins och närmare bestämt häxeriets område. Det finns för övrigt en mycket dunkel omständighet vad avser denna överförings själva ursprung. Emedan det uppenbarligen är omöjligt att ge andra något som man själv inte äger och för övrigt psykoanalysen uppfunnits helt nyligen, varifrån har då de första psykoanalytikerna mottagit de ”krafter” som de delger sina lärjungar, och hos vilka har de själva först ”gått i psykoanalys”? Denna fråga, som bara är logisk, åtminstone för envar som förmår reflektera en smula, är nog mycket påträngande, och man kan starkt betvivla att den någonsin får ett tillfredsställande svar. Men sanningen att säga behöver man inte något sådant svar för att i en dylik psykisk överföring igenkänna ett annat ”märke”, som genom de jämförelser det föranleder sannerligen är olycksbådande: psykoanalysen företer i detta avseende en ganska hemsk likhet med vissa ”djävulens sakrament”!

Noter

(1) Freud själv, psykoanalysens grundare, är ett mycket typiskt exempel på detta synsätt, ty han har aldrig upphört att utropa sig materialist. – En anmärkning i förbigående: varför är de främsta representanterna för de nya tendenserna, såsom Einstein i fysiken, Bergson i filosofin, Freud i psykologin och många andra av mindre betydelse nästan allesammans av judisk härkomst, om icke därför att det finns däri något som exakt motsvarar den vilsegångna nomadismens ”olycksbringande” och upplösande sida, vilken ofrånkomligen förhärskar hos judar, som lösgjort sig från den egna traditionen.

(2) På tal härom skall noteras att Freud i början av sin bok *Drömtydning* insatte detta mycket betecknande motto: ”*Flectere si nequeo superos, Acheronta movebo*” (Vergilius, *Aeneiden*, VII, 312) [”*Beveka de övre om ej jag förmår, skall jag röra de nedre.*” Himmelens och underjordens gudar avses. Övers. anm.]

(3) Det var för övrigt den ”psykiske forskaren” Myers, som uppfann uttrycket ”subliminal consciousness” [under det dagsmedvetnas tröskel liggande medvetenhet, ö.a.], som i det psykologiska ordförrådet litet senare förkortades till ”subconscious” [undermedvetet, ö.a.].

(4) Se *L'Erreur spirite*, 2:a delen, kap. X.

(5) Ett annat exempel på dessa medel erbjuder oss det liknande bruket av slagrutekonsten, ty också där är det i många fall psykiska element av samma slags beskaffenhet som träder i verket, ehuru det skall erkännas att de inte visar sig från den "vederstyggliga" sidan, vilken är så tydlig i psykoanalysen.

(6) Läsaren hänvisas här till det vi tidigare uppgivit om symbolismen rörande den "Stora Försvarsmuren" och berget *Lokâloka*.

(7) Freud har åt den psykoanalytiska tolkningen av religionen ägnat en hel bok, vari hans egna föreställningar sammankopplats med den från den "sociologiska skolan" härrörande "totemismen".

(8) Om ett försök att tillämpa de psykoanalytiska teorierna på den taoistiska läran, som också är av samma slag, se en studie av André Préau, *La Fleur d'Or et le Taoïsme sans Tao*, som är en ypperlig vederläggning.

Kapitel XXXV

SAMMANBLANDNINGEN AV DET PSYKISKA OCH DET ANDLIGA

Det som vi sagt om vissa psykologiska förklaringar av traditionella läror avser ett särskilt fall av en sammanblandning, som är mycket utbredd i den moderna världen, nämligen sammanblandningen av det psykiska och det andliga området. Och även när denna sammanblandning inte går så långt som till en omstörtning, såsom psykoanalysen gör, när den likställer det andliga med det lägsta psykiska, är den icke desto mindre ytterst allvarlig i alla de fall, där den uppträder. Här föreligger för övrigt nästan en naturlig följd av faktum att västerlänningarna sedan lång tid tillbaka inte längre kan skilja på "själ" och "ande" (och den kartesianska dualismen har säkert en stor skuld däri, emedan den blandar samman allt som inte är kropp till en enda sak och om denna oklara och illa definierade sak brukar den ena eller andra benämningen utan åtskillnad). Denna sammanblandning visar sig stundligen även i det allmänt gängse språket. Den allmänt brukade beteckningen "andar" på psykiska "väsenden", som säkerligen icke äger något "andligt", och själva benämningen "spiritism", vilken är härledd därav, för att inte tala om denna andra villfarelse, som också låter kalla "ande" det som i verkligheten bara är det "mentala", får här vara tillräckliga exempel på detta. Det är blott alltför lätt att inse vilka beklagliga följder ett dylikt sakernas tillstånd kan få: att utbreda denna sammanblandning, i synnerhet i de nuvarande förhållandena, är, vare sig man vill det eller ej, att förmå varelses att ohjälpligt förlora sig i "den mellanliggande" världens kaos och därigenom att vanligen omedvetet spela de "sataniska" krafters spel, vilka styr det som vi kallat "kontrainitiationen".

Här är det viktigt att noga precisera för att förebygga varje missförstånd: man kan inte säga att vad slags utveckling som helst av en varelses möjligheter, också i en icke särdeles hög ordning, såsom den som det psykiska området utgör, väsentligen vore "olycksbringande" i sig. Men man får inte glömma att detta i högsta grad är illusionernas område och man bör för övrigt alltid förstå att sätta varje ting på den plats som normalt tillkommer det. I det hela taget beror allt på det bruk man gör av en dylik utveckling, och framför allt måste beaktas huruvida den uppfattas såsom ett självändamål eller tvärtom såsom blott ett medel, varmed man önskar uppnå ett högre mål. Enligt de omständigheter, som föreligger i varje särskilt fall, kan nämligen vad som helst ge tillfälle eller tjäna till "stöd" för den som

anträder den väg som skall leda honom till ett andligt "förverkligande". Detta gäller särskilt i början på grund av olikheten i de individuella naturerna, vilkas inflytande då är som starkast. Men så förhåller det sig också i en viss utsträckning, så länge som individualitetens gränser inte helt och hållet överskridits. Å andra sidan kan vad som helst lika så gott utgöra ett hinder som ett "stöd", om varelsen fastnar vid det och låter sig vilseledas av ett visst sken av "förverkligande", som inte har något eget värde utan endast är tillfälligt och oväsentligt, även om man från någon synpunkt kan betrakta det såsom resultat. Denna fara att ledas vilse finns alltid just så länge som man alltjämt befinner sig i endast de individuella möjligheternas ordning. Det är för övrigt i det som avser de psykiska möjligheterna, som faran ogensägligen är störst, och detta naturligtvis desto mer, ju lägre slags möjligheter det handlar om.

Faran är visserligen mycket mindre allvarlig, när det rör sig om möjligheter av blott kroppsligt och fysiologiskt slag. Vi kan här såsom exempel anföra det misstag somliga västerlänningar gör när de, som vi tidigare sade, fattar yogan, eller åtminstone det de vet om dess förberedande förfaranden, såsom ett slags "gymnastikmetod". I ett dylikt fall löper man knappast någon annan risk än att med illa överlagda och okontrollerade "praktiska" förfaranden erhålla ett resultat motsatt det önskade och att fördärva sin hälsa, alltmedan man tror sig förbättra den. Detta intresserar oss icke det ringaste, annat än därför att det däri finns en grov avvikelse i användningen av dessa "praktiska" förfaranden, som i verkligheten är ämnade för ett helt annat bruk, vilket ligger så fjärran som möjligt från detta fysiologiska område och vilkas naturliga återverkningar inom detta är blotta "tillfälligheter", som inte skall tillmätas den minsta betydelse. Man måste emellertid tillägga att samma "praktiska" förfaranden för den okunnige, som ägnar sig däråt såsom vilken "gymnastik" som helst, individen ovetande kan få återverkningar också i hans subtila tillvaroformer, vilket faktiskt ökar faran avsevärt. Man kan sålunda, utan att det ringaste ana det, öppna dörren för inflytanden av alla slag (och givetvis är det de av den lägsta kvaliteten som främst betjänar sig därav), mot vilka man är så mycket mindre skyddad, som man ibland inte ens anar deras existens, och vilkas verkliga natur man ännu mindre kan urskilja. Men i detta finns åtminstone intet "andligt" anspråk.

Helt annorlunda förhåller det sig i vissa fall, där sammanblandningen av det psykiska i egentlig bemärkelse och det andliga kommer med i spelet. Det är en sammanblandning, som för övrigt uppträder i två varandra motsatta former. I den första formen är det andliga nedsatt till det psykiska, och det är detta som i synnerhet förekommer i det slags psykologiska förklar-

ingar vi talat om. I den andra formen tas tvärtom det psykiska för det andliga, och det allmännare utbredda exemplet på detta är spiritismen. Men de andra, mer komplexa formerna av "nyspiritualism" har uppstått ur samma villfarelse. I de båda fallen är det alltid först som sist det andliga, som blir misskänt. Men det första fallet avser dem som förnekar det rätt och slätt, åtminstone faktiskt, om inte alltid uttalat, medan det andra avser dem som hänger sig åt illusionen om en falsk andlighet, och det är detta sistnämnda fall, som vi för närvarande mer bestämt åsyftar. Orsaken till att så många människor låter sig vilseledas av denna illusion är i grund och botten ganska enkel: Vissa eftersträvar framför allt så kallade "förmågor", det vill säga i det hela taget framkallandet i en eller annan form av mer eller mindre ovanliga "fenomen". Andra söker "centrera" sin medvetenhet i lägre slags "förlängningar" av den mänskliga individualiteten, varvid de felaktigt fattar dessa såsom högre slags tillstånd, helt enkelt därför att de ligger utom den ram som i allmänhet begränsar den "genomsnittliga" människans verksamhet, den ram som i det tillstånd, som motsvarar det profana synsättet i innevarande tidsålder, man överenskommit om att kalla "det vanliga livet", vari ingen möjlighet av utomkroppsligt slag förekommer. Också för dessa sistnämnda är det för övrigt "fenomenens" dragningskraft, det vill säga egentligen den i den moderna andan inneboende tendensen till "experiment", som oftast ligger till grund för villfarelsen: vad de i själva verket vill erhålla är alltid resultat, som är på något sätt "gripbara för sinnen", och det är detta de tror vara ett "förverkligande". Men detta innebär just att allt som verkligen är andligt undgår dem helt och hållet, så att de icke ens avlägset förstår det och att, då de fullständigt saknar "kvalifikation" i detta hänseende, det vore ännu bättre för dem, om de nöjde sig med att sitta kvar instängda i det "vanliga livets" torftiga och medelmåttiga trygghet. Självfallet innebär det här sagda ingalunda något bestridande av de ifrågasvarande "fenomenens" existens som sådana. De är rent av alltför verkliga, skulle vi kunna säga, och därför desto farligare. Det som vi bestämt förnekar är att de skulle ha något värde och erbjuda något av intresse framför allt sett ur en andlig utvecklings synvinkel, och det är precis detta som illusionen handlar om. Om det dessutom i detta bara låg ett slöseri med tid och kraft, vore skadan, när allt kommer omkring, inte särskilt stor. Men i allmänhet gäller att den varelse, som hänger sig åt dessa ting, sedan blir oförmögen att frigöra sig från dem och gå bortom dem och blir därigenom ohjälpligt vilseförd. Man känner i alla österländska traditioner mycket väl dessa individers fall som, sedan de blivit blotta framkallare av "fenomen", aldrig kunnat uppnå den ringaste andlighet. Men det finns ytterligare något: det kan också förekomma ett slags "förvänd" utveckling, som icke endast ej

medför något värdefullt förvärv utan även avlägsnar varelsen allt mer från det andliga "förverkligandet", därhän till att den slutgiltigt går vilse i dessa lägre "förlängningar" av sin individualitet, på vilka vi nyss anspelade och genom vilka varelsen kan komma i kontakt endast med det "nedom-mänskliga". Ur denna situation har varelsen då ingen utväg, eller snarare finns bara en, vilken är den medvetna varelsens fullständiga sönderfall. Detta är egentligen för individen motsvarigheten till den slutliga upplösningen av hela den manifesterade "kosmos".

Man kan icke nog misstro, i detta avseende kanske mer än någon annan uppfattning, varje återopande på det "undermedvetna", "instinkten", den nedomförnuftiga "intuitionen", ja även den mer eller mindre illa definierade "livskraften", med ett ord sagt alla de oklara och dunkla ting som den nya filosofin och den nya psykologin tenderar att upphöja och som leder mer eller mindre direkt till ett upprättande av kontakt med de lägre tillstånden. Med än starkare skäl bör man vara ytterst vaksam (ty det ifrågasvarande förstår blott allför väl att antaga de lömskaste förklädnader) mot allt som förleder varelsen att "sammansmälta med" – vi skulle nog hellre och exaktare säga "sammanblandas med" eller rent av "upplösas i" – något slags kosmisk medvetenhet, som ligger utanför varje "transcendens", alltså varje verklig andlighet. Detta är den yttersta konsekvensen av alla de anti-metafysiska villfarelser som betecknas med sådana termer som "panteism", "immanentism" och "naturalism". För övrigt är alla de hithörande lärorens sinsemellan nära förbundna, en konsekvens inför vilken somliga säkerligen skulle rygga tillbaka, om de verkligen kunde veta vad de talar om. Detta är faktiskt att taga den "förvända" andligheten bokstavligen, att ersätta andligheten med det som i sanning är dess motsats, emedan denna ofrånkomligen leder till andlighetens slutgiltiga förlust, och det är däri som "satanismen" i egentlig bemärkelse består. Om den sedan allt efter omständigheterna är medveten eller omedveten, betyder det föga för resultatet, och man får ej glömma att den "omedvetna satanismen" hos vissa, talrikare än någonsin i vår tid av kaos på alla områden, i grund och botten endast är ett redskap för den "medvetna satanismen" hos kontrainitiationens företrädare.

Vi har annorstädes haft tillfälle att ange den initiatiska symbolismen av en "segling", vilken företas över Oceanen, som står för det psykiska området och som man med undvikande av alla dess faror måste korsa för att nå målet (1). Men vad skulle man säga om den som kastade sig mitt i denna Ocean och inte hade någon annan strävan än att drunkna däri? Det är alldeles exakt detta som menas med denna så kallade "sammansmältning" med en "kosmisk medvetenhet", som i verkligheten icke är något annat än den virriga och oklara helheten av alla psykiska inflytanden, vilka förvisso

icke har det ringaste gemensamt med andliga inflytanden, även om det förekommer att de imiterar dessa mer eller mindre i några av dessas yttre manifestationer (ty detta är det område, där "efterapningen" utövas i all sin omfattning, och det är därför dessa manifestationer av "fenomen" aldrig bevisar något genom sig själva och de kan vara alldeles lika hos ett helgon och en idkare av svartkonst). De som begår detta ödesdigra misstag, glömmet eller struntar helt enkelt i skillnaden mellan de "övre vattnen" och de "nedre vattnen". I stället för att stiga upp till Oceanen i höjden sänker de sig i Oceanen i djupet och dess avgrunder. I stället för att samla alla sina krafter för att rikta dem mot den formlösa världen, som ensam kan kallas "andlig", skingrar de dem i den obegränsat växlande och flyende mångfalden av former i den subtila manifestationen (som nog är det som så exakt som möjligt motsvarar den bergsonska uppfattningen av "verklighet"), utan att ana att det som de tar för en fullhet av "liv" i själva verket bara är dödens rike och upplösningen utan återvändo.

Not

(1) Se *Le Roi du Monde*, ss. 120-121, och *Autorité spirituelle et pouvoir temporel*, ss. 140-144.

Kapitel XXXVI

PSEUDOINITIATIONEN

När vi såsom "satanisk" betecknar den antitraditionella aktionen, vars olika aspekter vi här studerat, bör man väl förstå att detta är alldeles oberoende av den särskilda föreställning envar kan göra sig om det som kallas "Satan" enligt vissa teologiska eller andra åsikter, ty det säger sig självt att "personifieringar" icke har någon betydelse för vårt synsätt och icke har något att tillföra dessa överväganden. Det som här skall betraktas är å ena sidan förnekelsens och omstörtningens ande, vari "Satan" metafysiskt uppgår, vilka speciella former han sedan än må antaga för att manifesteras sig på det ena eller andra området, och å andra sidan det som egentligen företräder och så att säga "förkroppsligar" honom i den jordiska världen, där vi betraktar hans verksamhet, vilken inte är något annat än det vi kallat "kontrainitiationen". Väl att märka säger vi "kontrainitiationen" och ej "pseudoinitiationen", vilken är något mycket olikt det förstnämnda. Man bör nämligen inte blanda samman efteraparen med efterapningen. "Pseudoinitiationen", såsom denna existerar i dag i många organisationer, varav de flesta är knutna till någon form av "nyspiritualism", är i det hela taget bara ett av många exempel på efterapning av samma slag, som de vi redan konstaterat i de olika ordnarna, även om de såsom efterapning av initiationen kanske har en större betydelse än efterapning av vad som helst annat. "Pseudoinitiationen" är i verkligheten endast en av de produkter som alstrats av det tillstånd av oordning och förvirring som i den moderna tiden framkallats av den "sataniska" aktionen, vilken har sin medvetna utgångspunkt i "kontrainitiationen". "Pseudoinitiationen" kan också omedvetet vara ett redskap för "kontrainitiationen", men i grund och botten gäller detta i någon mån också alla andra efterapningar, nämligen i den meningen att de alla är liksom medel till hjälp för genomförandet av samma omstörtningensplan, så att var och en fyller den mer eller mindre viktiga funktion den fått sig tilldelad i denna helhet, vilken för övrigt utgör ytterligare ett slags efterapning av själva den ordning och den harmoni, mot vilka hela denna plan är riktad.

"Kontrainitiationen" är förvisso icke blott och bart en bedräglig efterapning, utan tvärtom något i sitt slag mycket verkligt, liksom den verkan den faktiskt utövar alltför väl visar. Åtminstone är den en efterapning endast i bemärkelsen att den nödvändigtvis efterbildar initiationen såsom en omvänd skugga, fastän dess verkliga avsikt inte är att efterbilda utan att

motsätta sig den. Denna förmåtenhet är för övrigt naturligtvis fåfång, ty det metafysiska och andliga området är absolut förbjudet för den, då det just ligger bortom alla motsatser. Allt den kan göra är att låtsas icke känna till det eller förneka det, och den kan icke i något fall gå bortom den "mellanliggande världen", det vill säga det psykiska området, vilket för övrigt i alla avseenden, i den mänskliga ordningen och även i den kosmiska ordningen, är "Satans" inflyelseområde med företrädesrätt (1). Men icke desto mindre finns avsikten att göra det, med allt vad det fattade beslutet att gå stick i stäv mot initiationen innebär. Vad "pseudoinitiationen" beträffar", är den intet annat än ren och skär parodi, vilket med andra ord vill säga att den icke är något i sig, att den är tom på all djup verklighet eller, om man så vill uttrycka det, att dess inneboende värde varken är positivt som initiationens eller negativt som "kontrainitiationens", utan helt enkelt noll. Om den emellertid inte nöjer sig med att vara en mer eller mindre oförarglig lek, såsom man kanske kunde tro den vara under dessa betingelser, är det på grund av vad vi allmänt förklarar om efterapningarnas verkliga karaktär och den funktion de fått sig tilldelad. Det bör även tilläggas i detta särskilda fall att riterna i kraft av sin "helighet" i detta ords mest exakta innebörd är något som aldrig kan ostraffat imiteras. Man kan vidare säga att de "pseudotraditionella" efterapningarna, till vilka alla de förut omtalade förvanskningarna av traditionens idé är knutna, här når höjdpunkten av sin betydelse, först därför att de tar sig uttryck i verklig handling i stället för att bli kvar i ett tillstånd av mer eller mindre oklara föreställningar och sedan därför att de angriper traditionens "inre" sida, det som utgör själva dess ande, det vill säga det esoteriska och initiatiska området.

Man kan iakttaga att "kontrainitiationen" beflitar sig om att låta sina agenter ingå i "pseudoinitiatiska" organisationer, vilka de sålunda "inspirerar" utan de vanliga medlemmarnas och oftast även utan de skenbara ledarnas vetskap, varvid de sistnämnda inte vet mer än de andra vad det är för ändamål de egentligen tjänar. Det bör dock sägas att den faktiskt låter dem ingå på liknande sätt överallt där den kan, i den samtida världens alla mer utåtriktade "rörelser", politiska eller andra, och även, såsom vi tidigare sade, i äkta initiatiska eller religiösa organisationer men då sådana, där den traditionella andan är alltför försvagad för att de skall kunna motstå detta lömska inträngande. Men fränsett detta sist anförda fall, som möjliggör att så direkt som möjligt verka upplösande, är det nog de "pseudoinitiatiska" organisationerna som främst bör tilldraga sig "kontrainitiationens" uppmärksamhet och bli föremål för dess särskilda ansträngningar, just därför att det arbete den föresätter sig framför allt är antitraditionellt och därför att det rent av är i detta ensamt, som den till slut kan helt sammanfattas. Det är

för övrigt mycket sannolikt för detta ändamål, som det finns flerfaldiga förbindelser mellan de "pseudoinitiatiska" yttringarna och alla möjliga andra ting, som vid första anblicken synes icke böra ha det minsta samband med dem men som alla är typiska för den moderna andan under någon av dess mer uttalade aspekter (2). Om det inte vore så, varför skulle då egentligen de "pseudoinitierade" ständigt ha en så viktig roll att spela i allt detta? Man skulle kunna säga att bland de alla slags redskap eller medel, som sätts i verket för det som det här handlar om, bör "pseudoinitiationen" genom själva sin natur logiskt sett intaga första rummet. Den är givetvis bara en kugge i maskineriet, men en kugge som kan styra många andra genom att så att säga haka i dessa andra och så sätta i gång dem. Här fortsätts efterapningen vidare: "pseudoinitiationen" imiterar därvid i sitt arbetssätt den osynliga igångsättaren, vilken i den normala ordningen tillhör initiationen ensam. Men man bör noga iakttaga detta: initiationen representerar i sanning och med rätta anden, alltings främsta livgivare, medan tvärtom anden uppenbart är frånvarande i det som hör till "pseudoinitiationen". Av detta framgår omedelbart att den verkan som så utövas i stället för att vara verkligt "organisk" icke kan ha annat än en rent "mekanisk" karaktär, vilket för övrigt fullt ut berättigar att jämföra den med kuggjul, såsom vi nyss gjorde. Och är det inte just denna karaktär, som vi redan sett framträda överallt och på det mest slående sätt i den moderna världen, där maskinen mer och mer tränger in i allt, där människan själv i all sin verksamhet inskränks till att så mycket som möjligt likna en maskin, därför att man fråntagit henne all andlighet? Men det är just där, som de konstgjorda alstrens hela underlägsenhet slår en i ögonen, även om en "satanisk" skicklighet har rått över deras framställning. Maskiner kan man nog tillverka, men inte levande varelser, eftersom, vi säger det ännu en gång, själva anden saknas och alltid kommer att saknas.

Vi har talat om "osynlig igångsättare", och frånsatt den vilja till imitation som visar sig också från denna synpunkt, har i detta slags "osynlighet", hur relativ den i övrigt än må vara, "pseudoinitiationen" en obestridlig fördel för den funktion vi just omtalat framför varje annan sak av en mer "offentlig" karaktär. Det är icke för att de "pseudoinitiatiska" organisationerna för det mesta är särskilt noga med att dölja sin existens. Det finns även de som inte drar sig för att öppet göra en propaganda, som är fullkomligt oförenlig med deras anspråk på esoterism. Men trots detta är de också det som är mindre framträdande och det som bäst lämpar sig för en "diskret" verksamhet, följaktligen detta som "kontrainitiationen" kan träda i den mest omedelbara kontakt med utan att behöva frukta att dess inblandning riskerar att avslöjas, desto mer som det i dessa miljöer alltid är lätt att finna

något medel att avhjälpa följderna av ett röjande av hemlighet eller en oförsiktighet. Man måste också säga att en stor del av allmänheten, allt medan den i någon mån vet om de "pseudoinitiatiska" organisationernas existens, inte vet alltför mycket vad de är för något och är föga inställda på att tillmäta dem någon betydelse, då de ser dem blott som "konstigheter" utan större vikt. Också denna likgiltighet tjänar, om än oavsiktligt, samma ändamål som ett strängare hemlighållande.

Vi har sökt att så riktigt som möjligt förklara "pseudoinitiationens" verkliga, om än omedvetna funktion och den verkliga naturen av dess samband med "kontrainitiationen". Det torde även böra tilläggas att "kontrainitiationen" åtminstone i vissa fall kan i "pseudoinitiationen" finna en miljö, där den kan göra iakttagelser och urval för sin egen rekrytering, men här är inte platsen för att närmare ingå på detta. Vad man inte kan ge ens en ungefärlig bild av är hur otroligt mångskiftande och sammansatta de faktiska förgreningarna mellan alla dessa ting är, så att först ett direkt och detaljerat studium torde kunna möjliggöra en redogörelse för dem. Men här är det givetvis främst "principen", om man så får säga, som intresserar oss. Emellertid är detta ännu inte allt. Hitintills har vi i det hela taget sett varför den traditionella idén efterapas av "pseudoinitiationen". Nu återstår det oss att noggrannare se hur den efterapas, detta för att dessa betraktelser icke skall synas alltför ensidigt "teoretiska".

Ett av de enklaste medel, som de "pseudoinitiatiska" organisationerna har att tillgå för att tillverka en falsk tradition för sina anhängares bruk, är säkerligen "synkretismen". Denna består i att så gott det går samla element de lånat litet överallt, att sammanställa dem så att säga "utifrån", utan någon verklig insikt om vad de verkligen står för i de olika traditioner dit de ensamt hör. Men eftersom man måste ge denna mer eller mindre oformliga samling ett visst sken av enhet för att kunna framlägga den såsom en "lära", anstränger man sig att gruppera dessa element runt några "ledande ideer", vilka inte är av traditionellt ursprung utan alldeles tvärtom i allmänhet är helt profana och moderna uppfattningar, alltså egentligen antitraditionella. Vi har på tal om "nyspiritualismen" redan noterat att i synnerhet "evolutionens" idé i detta avseende nästan alltid spelar en avgörande roll. Det är lätt att förstå att förhållandena därigenom i högsta grad förvärras: under dessa betingelser handlar det inte längre blott och bart om att sätta samman ett slags "mosaik" av traditionellt bråte, vilket i det hela taget endast vore en alldeles fåfäng men närmast harmlös lek. Det handlar i stället om att förvränga och, skulle man kunna säga, "omdirigera" lånade element, då man ju sålunda förmås att ge dem en förvanskad innebörd för att de skall överensstämma med den "ledande idén", ända därhän att de går

emot den traditionella innebörden. Det är för övrigt givetvis så att de som handlar på detta vis kanske inte är klart medvetna därom, ty den moderna mentalitet som är deras kan i detta avseende vålla en verklig förblindelse. I allt detta måste man alltid taga med i beräkningen först den rena oförståelse, som beror på denna mentalitet, och sedan, vi borde kanske rent av säga främst, de ”ingivelses” för vilka de ”pseudoinitierade” själva är de första offren, innan de för egen del inskräper dem hos andra. Men denna omedvetenhet ändrar ingenting i resultatet och minskar ingalunda faran med dylika ting, vilka därför icke är mindre lämpade att tjäna, om så först i efterhand, de syften som ”kontrainitiationen” föresätter sig. Vi gör här undantag för det fall, där agenter för ”kontrainitiationen” genom en mer eller mindre direkt inblandning anstiftat eller inspirerat till bildandet av liknande ”pseudotraditioner”. Man torde nog kunna finna några exempel också på dessa, vilket icke ens då betyder att de skenbara och kända skaparna av ifrågavarande ”pseudoinitiatiska” former varit dylika medvetna agenter, ty det är uppenbart att försiktigheten bjuder dem att alltid i möjligaste mån dölja sig bakom blotta omedvetna redskap.

När vi talar om omedvetenhet, fattar vi denna främst i den betydelsen att de som sålunda utformar en ”pseudotradition”, oftast är fullständigt ovetande om vad denna i verkligheten tjänar för ändamål. Vad gäller ett dylikt alsters karaktär och värde är det svårare att medge att de skulle vara så helt i god tro. Likväl är det också i detta möjligt att de ibland bedrar sig själva i viss mån eller att de är självbedragna i det fall vi senast nämnde. Man måste också ganska ofta taga hänsyn till vissa ”anomalier” av psykiskt slag, vilka ytterligare komplicerar saken och vilka för övrigt erbjuder en särskilt gynnsam jordmån för att alla slags inflytanden och ingivelses skall kunna verka med största möjliga kraft. I denna fråga skall vi blott notera, utan att närmare ingå på saken, den icke försumbara roll som ”klärvoajanter” och andra ”sensitiva” ofta spelat i allt detta. Men trots allt finns det nästan alltid en punkt, där det medvetna bedrägeriet och charlataneriet blir ett slags nödvändighet för ledarna av en ”pseudoinitiatisk” organisation. Om sålunda någon råkat märka, vilket i det hela taget inte är särskilt svårt, att de gjort mer eller mindre klumpiga lån från den eller den traditionen, hur kan de då vidgå dessa lån utan att se sig tvungna att därmed erkänna att de i verkligheten endast är profana? I ett dylikt fall tvekar de vanligen inte att vända saken upp och ner och fräckt tillkännage att det är deras egen ”tradition”, som utgör den gemensamma ”källan” till alla de traditioner som de har bestulit. Och om de inte lyckas övertyga alla, så finns det åtminstone alltid tillräckligt många lättlurade som tror dem på deras ord för att deras ställning av ”ledare för en skola”, som de i allmänhet främst vårdar sig om, inte

riskerar att på allvar ifrågasättas, desto mera som de ser ganska litet till sina "lärjungars" kvalitet och i enlighet med den moderna mentaliteten kvantiteten synes dem vara långt viktigare, vilket för övrigt torde räcka för att visa hur långt de är ifrån att äga ens de mest elementära begrepp om vad esoterism och initiation egentligen vill säga.

Vi behöver knappast säga att allt som vi här beskriver svarar mot icke endast mer eller mindre hypotetiska möjligheter utan även verkliga och vederbörligen konstaterade fakta. Det skulle aldrig taga slut, om vi nödgades anföra dem alla, och det vore för övrigt egentligen av tämligen ringa gagn. Det får räcka med några karakteristiska exempel. Sålunda är det genom det "synkretiska" förfarandet, vi nyss omtalat, som man kunnat sammanställa en föregiven "österländsk tradition", teosofisternas, vilken knappast äger något österländskt annat än en missförstådd och missbrukat terminologi. Och emedan världen alltid är "ett hus söndrat mot sig självt", såsom evangeliets ord lyder, har de franska ockultisterna genom motsägelsens och tävlingens anda i sin tur uppbyggt en så kallad "västerländsk tradition" av samma slag, varav många ingående delar, i synnerhet sådana som de hämtat från Kabbalan, svårligen kan kallas västerländska till ursprunget, utom vad gäller det särskilda sätt dessa ockultister tolkar dem på. De förra framlägger sin "tradition" såsom uttryck rent av för den "uråldriga visdomen". De senare, kanske en smula blygsammare i sina anspråk, söker framför allt att få sin "synkretism" att gälla för en "syntes", ty icke många har som de missbrukat detta sist anförda ord. Om de förra sålunda visat sig vara mer anspråksfulla, är det måhända därför att det faktiskt i deras "rörelses" begynnelse förekom ganska gåtfulla inflytanden, vilkas sanna natur de själva nog varit alldeles ur stånd att bedöma. Vad de senare beträffar, vet de blott alltför väl att de icke har något stöd för sina påståenden, att vad de åstadkommit faktiskt endast är ett verk av några individer hänvisade till sin egen förmåga och att om likväl "någonting" annat råkat få insteg däri, det säkerligen skett först långt senare. På dessa båda fall, sålunda betraktade, vore det ej särskilt svårt att tillämpa det vi nyss sagt, och vi kan överlämna åt envar att själv draga de slutsatser som synes honom logiskt följa.

Naturligtvis har det aldrig funnits något som rätteligen skulle heta "österländsk tradition" eller "västerländsk tradition". Dylika beteckningar är uppenbarligen alltför vaga för att kunna användas om en bestämd traditionell form, ty med mindre än att man går tillbaka till urtraditionen, vilken på alltför lätt insedda grunder är utom fråga här och vilken för övrigt är varken österländsk eller västerländsk, finns det och har det alltid funnits olika och mångfaldiga traditionella former såväl i Österlandet som i Västerlandet.

Andra har trots sig göra bäst i och lättast inge förtroende genom att tillägna sig själva namnet på någon tradition, som faktiskt existerat i någon mer eller mindre avlägsen tid och sätta denna beteckning på en konstruktion, som är lika oensartad som de föregående. Ty om de på naturligt sätt någotsånär utnyttjar det som de kan råka få veta om den tradition de kastat sina blickar på, är de sedan illa tvungna att fullständiga dessa mycket fragmentariska och ofta även delvis hypotetiska uppgifter genom att tillgripa andra element de lånat på annat håll eller alldeles fantiserat ihop. I varje fall räcker den minsta granskning av alla dessa alster för att låta framträda den specifikt moderna anda som präglat dem och som undantagslöst yppar sig i förekomsten av några av dessa "ledande ideer" vi tidigare berörde. Man torde alltså icke behöva föra undersökningen längre än så och göra sig möda med att exakt och i detalj bestämma det verkliga ursprunget till den eller den beståndsdel av en dylik helhet, emedan detta enda konstaterande redan visar tillräckligt och utan att ge utrymme för minsta tvivel att det man har med att göra är en ren och skär efterapning.

Ett av de bästa exempel man kan ge på det sist anförda fallet är de många organisationer, som i närvarande tid kallar sig "rosenkreuziska" och som givetvis måste motsäga varandra och rent av mer eller mindre öppet bekämpa varandra, alltmedan de likaledes föreger sig vara representanter för en och samma "tradition". Man kan faktiskt ge dem var och en utan undantag rätt, när de stämplar sina medtävlare såsom orättmätiga och bedrägliga. Det har säkerligen aldrig funnits så många människor, som kallat sig "rosenkorsare" eller "rosenkreuzare", som nu när det inte längre finns några äkta sådana! Det är för övrigt ganska ofarligt att påstå sig vara fortsättningen av något som helt tillhör det förgångna, i synnerhet när dementier är så mycket mindre att frukta som det varom fråga är alltid varit, såsom i detta fall, insvept i ett visst dunkel, så att dess slut inte är säkrare känt än dess ursprung. Och vem i den profana allmänheten och även i de "pseudo-initierades" krets kan då veta vad den tradition, som under ett visst skede kallade sig rosenkreuzisk, egentligen var för något? Vi bör tillägga att dessa anmärkningar rörande stölden av en initiatisk organisations namn inte gäller i ett fall som den föregivna "Stora Vita Logen", som det egendomligt nog allt oftare talas om på alla håll och inte bara hos teosofisterna. Denna beteckning har nämligen aldrig någonstans haft den ringaste äkta traditionella karaktär, och om detta konventionella namn kan tjänstgöra såsom "mask" för något som äger något slags verklighet, så är det i varje fall säkerligen icke på den initiatiska sidan som denna skall sökas.

Man har ganska ofta kritiserat det sätt, varpå somliga förvisar de "Mästare", de åberopar sig på, till något nära nog otillgängligt område av Central-

asien eller annorstädes. Detta är för dem i själva verket ett ganska lättvindigt medel att göra sina påståenden omöjliga att sanna, men det är icke det enda, och fjärmandet i tiden kan i detta avseende tjäna ett alldeles likartat ändamål som fjärmandet i rummet. Andra tvekar ej att låtsas stå i förbindelse med någon sedan århundraden, ja rent av årtusenden, försvunnen och död tradition. Med mindre än att de dristar sig att påstå att denna tradition under hela denna tid hållits vid liv så hemligt och så väl dolt att ingen annan än de själva kunnat upptäcka det minsta spår av den, berövar de sig därmed den betydande fördelen av att kunna hävda ett direkt och obrutet samband, vilket här inte längre torde ha ens det sken av sannolikhet som det fortfarande kan ha, när det gäller en form som ändock är av alldeles nytt datum, såsom den rosenkreuziska traditionen. Men denna brist synes icke vara särdeles allvarlig i deras ögon, ty de är så okunniga om de verkliga förutsättningarna för initiation att de gärna inbillar sig att en blott "ideell" anknytning utan någon regelrätt överföring kan tjäna såsom verklig anknytning. Det är för övrigt mycket tydligt att en tradition desto bättre lämpar sig för alla slags fantastiska "rekonstruktioner", ju mer fullständigt förlorad och glömd den är och ju mindre man vet hur man skall bedöma den verkliga innebörden av de återstoder den efterlämnat och man därför kan tolka i stort sett som man vill. Naturligtvis inlägger envar däri det som överensstämmer med hans egna föreställningar. Man behöver nog inte söka efter någon annan grund för att inse varför den egyptiska traditionen särskilt "utnyttjats" i detta avseende och att så många "pseudoinitierade" av mycket olika skolor visar en förkärlek för denna som knappast kan förstås på annat sätt. För att förebygga varje felaktig tillämpning av det vi här säger, måste vi precisera att dessa iakttagelser ingalunda avser de hänvisningar till Egypten eller annat dylikt som ibland kan möta också i vissa initiatiska organisationer men som där uteslutande har karaktären av symboliska "legender" utan avsikt att skryta med dylika ursprung. Vi syftar endast på det som utger sig för att vara ett återupprättande, och giltigt som sådant, av en tradition eller initiation som inte längre finns, för övrigt ett återupprättande som, även enligt den omöjliga hypotesen att det vore i varje del riktigt och fullständigt, likväl i sig icke skulle vara mer intressant än en blott arkeologisk kuriositet.

Vi hejdar här dessa betraktelser, redan långa och väl tillräckliga för att låta läsaren förstå vad alla dessa för vår tidsålder så kännetecknande "pseudoinitiatiska" efterapningar av den traditionella idén allmänt sett är för något: en mer eller mindre, snarast mindre, sammanhängande blandning av dels lånade, dels påhittade element, varvid det hela behärskas av de till den moderna andan hörande antitraditionella föreställningarna och därför

till sist bara kan tjäna till att ytterligare utbreda dessa föreställningar genom att hos somliga få dem antagna såsom traditionella, för att icke tala om det uppenbara bedrägeri som består i att för "initiation" utge det som i verkligheten endast har en rent profan för att icke säga "profanerande" karaktär. Om man efter detta anmärkte, liksom anförande ett slags förmildrande omständighet, att det trots allt nästan alltid finns några inslag av verkligt traditionellt ursprung däri, skulle vi svara: för att godtagas bör all imitation naturligtvis antaga åtminstone några drag av det som den efterapar, men det är just detta som ytterligare ökar faran. Är inte den skickligaste och även mest förödande lögnen just den som outredbart blandar sanning med lögn och sålunda bemödar sig om att låta sanningen göra tjänst för lögnens seger?

Noter

(1) Enligt den islamiska läran är det genom *nafs* (själen) som *Shaytân* får grepp om människan, medan däremot *rûh* (anden), vars väsen är rent ljus, ligger utom räckhåll för hans angrepp.

(2) Vi har i boken *Le Théosophisme* givit ganska många exempel på dylika verksamheter.

Kapitel XXXVII

BEDRÄGERIET MED "PROFETIOR"

Den blandning av sant och falskt, som förekommer i "pseudotraditionerna" av modern tillverkning, möter också i de föregivna "profetiorna", som i synnerhet på senare år spridits och utnyttjats på alla de sätt och för syften, som minst sagt är mycket gåtfulla. Vi säger "föregivna", ty det bör väl förstås att ordet "profetior" egentligen kan brukas endast om sådana tillkännagivanden om framtida händelser som finns i olika traditioners heliga skrifter och som härrör från en inspiration av rent andligt slag. I varje annat fall är bruket av detta ord absolut taget oegentligt och är det enda lämpliga ordet "förutsägelser". Dessa förutsägelser kan för övrigt vara av mycket olika ursprung. Åtminstone somliga av dem har erhållits genom tillämpning av vissa underordnade traditionella vetenskaper, och de är naturligtvis de mest värdefulla. Men detta är under förutsättning att man verkligen kan förstå deras innebörd, vilket inte alltid hör till det lättaste, ty av flera orsaker är de i allmänhet avfattade i mer eller mindre dunkla ordalag, som ofta klarnar först sedan de händelser de anspelar på har inträffat. Det finns således alltid anledning till misstro, icke mot förutsägelseerna själva utan mot de felaktiga eller "tendentiösa" tolkningar som kan ha givits dem. Vad gäller de övriga och det äkta som finns däri, härrör de så gott som uteslutande från "seende", visserligen ärliga men mycket litet "klara", vilka uppfattat förvirrade ting, som mer eller mindre riktigt sammanhänger med en ganska dåligt bestämd framtid. Vad gäller tidpunkt och händelsernas inbördes ordning och följd blandar de oftast omedvetet in sina egna föreställningar, varpå de uttrycker dessa ännu mer förvirrat, så att det inte torde vara svårt att finna i stort sett vad man vill däri.

Man kan följaktligen förstå vad under rådande förhållanden allt detta tjänar till: eftersom dessa förutsägelser nästan alltid framställer tingen i en oroande och rent av skräckinjagande dager, då ju naturligt nog det är denna sida av händelserna som gjort starkast intryck på de "seende", räcker det för att uppröra den allmänna mentaliteten att bara sprida dem, varvid man vid behov låter dem beledsagas av kommentarer, som framhäver deras hotfulla sida och framställer de ifrågakavande händelserna såsom nära förestående. (1) Om dessa förutsägelser överensstämmer sins emellan, förstärks deras verkan, och om de motsäger varandra, vilket också förekommer, framkallar de blott en ännu större oordning. I vilketdera fallet blir vinsten lika stor för omstörtningens krafter. Man bör dessutom tillägga att alla dessa ting, vilka

i allmänhet härrör från ganska låga regioner av det psykiska området, just därigenom för med sig störande och upplösande inflytanden, som avsevärt ökar deras farlighet. Det är sannolikt därför, som även de som inte sätter tro till dylikt, likväl i många fall erfar ett obehag därav som kan jämföras med det som närvaron av lägre slags subtila krafter kan framkalla även hos föga "sensitiva" personer. Det är till exempel otroligt många människor, som blivit allvarligt och ibland obotligt rubbade av det otal förutsägelser, som talar om den "store påven" eller den "store konungen" och som likväl innehåller några spår av vissa sanningar men egendomligt vanställda genom den lägre psykismens "speglar" och därtill förminskade enligt mentaliteten hos de "seende", som på sätt och vis "materialiserat" och mer eller mindre snävt "lokaliserat" dem för att få dem att passa in i sina egna förutfattade åsikters ramar. (2) Det sätt, varpå dessa ting framställs av de ifrågavarande "seende", vilka ofta även hypnotiserats (3), står för övrigt i ett mycket nära samband med vissa mycket dunkla "dolda förehavanden", vilkas osannolika förgreningar, åtminstone sedan 1800-talets början, torde vara särskilt intressanta att följa för den som ville skriva denna tids verkliga historia, en historia som förvisso är mycket olik den som "officiellt" läses. Men det säger sig självt att vår avsikt icke torde vara att här närmare ingå på dessa ting och att vi bör nöja oss med några allmänna anmärkningar om denna mycket invecklade och för övrigt i alla sina delar avsiktligt tilltrasslade fråga (4), som vi inte kunnat förbigå under fullständig tystnad utan att uppräknings av de för den innevarande tidsåldern betecknande huvudsakliga elementen blivit alltför ofullständig, ty här finns ytterligare ett av de mest talande tecknen på den antitraditionella aktionens andra skede.

För övrigt är blotta spridningen av förutsägelser, såsom dessa vi just omtalat, i det hela taget endast den mest elementära delen av det arbete man för närvarande ägnar sig åt härvidlag, eftersom i detta fall arbetet redan utförts nästan fullständigt av de "seende" själva, ehuru dessa ej varit medvetna därom. Det finns andra fall, där man måste utarbeta mer subtila tolkningar för att få förutsägelseerna att motsvara vissa planer. Detta är vad som sker i synnerhet med de förutsägelser som bygger på viss traditionell kunskap, och det är då man främst drar fördel av deras oklarhet för de syften man föresätter sig (5). Också vissa bibliska profetior har av samma grunder gjorts till föremål för dylika "tendentiösa" tolkningar, vilkas upphovsmän ofta är i god tro men också kan räknas till de "hypnotiserade", som tjänar till att i sin tur hypnotisera andra. Det föreligger här liksom ett slags psykisk "epidemi", som är i högsta grad smittsam men som alltför väl ingår i omstörningsplanen för att vara "spontan" och som i likhet med alla andra

yttringar av den moderna oredan (däri ingår revolutionerna, som de naiva också tror vara "spontana") med nödvändighet förutsätter en medveten vilja vid sin utgångspunkt. Den värsta blindheten torde vara den som består i att se detta blott som en "modesak" utan verklig betydelse (6). Man skulle för övrigt kunna säga detsamma om den tilltagande utbredningen av vissa "spådomskonster", som förvisso inte är lika oskadliga som det kan förefalla dem som inte går till botten av sakerna. Dessa konster är allmänt sett oförstådda spillror av nästan fullständigt förlorade gamla traditionella vetenskaper. Förutom den fara som ligger redan i deras egenskap av "kvarlevor", är de dessutom så ordnade och sammanställda att bruket av dem öppnar dörren, under förevändning av "intuition" (och detta möte med den "nya filosofin" är i sig ganska anmärkningsvärt) för mellankomst av alla psykiska inflytanden av den mest tvivelaktiga beskaffenhet (7).

Genom lämpliga tolkningar använder man också förutsägelser, vilka till sitt ursprung snarare är suspekta men annars tämligen gamla och vilka kanske inte har gjorts för att brukas under förevarande omständigheter, fastän omstörtningens makter uppenbarligen till stor del redan utövat sitt inflytande i denna tidsålder (det handlar framför allt om den tid som går tillbaka till själva begynnelsen av den moderna avvikelsen, från 1300- till 1500-talet) och fastän det alltså är möjligt att dessa förutsägelser jämte mer speciella och mer närliggande syften avsåg förberedelsen för en verksamhet, som skulle fullbordas först långt senare (8). Denna förberedelse har sanningen att säga aldrig upphört. Den har fortsatt under andra former, av vilka suggestionen av de moderna "seende" människorna och ordnandet av "uppenbarelsen" av ett föga ortodoxt slag utgör en av de aspekter, där subtila inflytandens mellankomst tydligast visar sig. Men denna aspekt är icke den enda, och även när det handlar om uppenbart och alltigenom "fabrikerade" förutsägelser, kan också dylika inflytanden mycket väl komma med i spelet, först just på grund av den "kontrainitiativa" källa, varur deras första inspiration härrör, och även på grund av vissa beståndsdelar som tas i bruk för att tjäna till "underlag" för detta utformande.

När vi skriver detta sista, har vi särskilt i tankarna ett exempel, som är alldeles förunderligt såväl i sig självt som genom den framgång det rönt i olika kretsar och som på grund därav förtjänar något mer än att här blott omnämnas. Vi syftar på de så kallade "Stora Pyramidens profetior", spridda i England och därifrån ut i hela världen för syften, som kanske delvis är politiska men säkerligen går mycket längre än politiken i detta ords vanliga bemärkelse och som för övrigt står i nära samband med ett annat arbete, vilket företagits för att övertyga engelsmännen om att de är ättlingar av "Israels förlorade stammar". Men icke heller vid detta kan vi uppehålla oss

utan att inlåta oss på redogörelser, som skulle falla utanför det här behandlade ämnet. Hur därmed än förhåller sig, följer här några ord om vad det rör sig om. När man mätt de olika avdelningarna av gångar och kamrar i Stora Pyramiden (9) på ett sätt som för övrigt inte är fritt från godtycke (detta så mycket mer som man faktiskt inte har exakt fastställt de mått som de gamla egypterna verkligen brukade), har man däri velat upptäcka ”profetior” i det man låtit de sålunda erhållna talen motsvara historiska tidsavsnitt och årtal. Tyvärr ligger i detta en orimlighet, som är så uppenbar att man kan undra hur det kommer sig att ingen tycks märka den, och det är nog detta som visar i vilken grad våra samtida är ”hypnotiserade”. Om man nämligen antar att de som byggde Pyramiden verkligen lade in några ”profetior” i denna, så torde i det hela två saker vara rimliga: Dessa ”profetior”, vilka med nödvändighet måste vara grundade på en viss kännedom om de cykliska lagarna, antingen hänför sig världens och mänsklighetens allmänna historia eller har anpassats så att de särskilt avser Egypten. Men faktiskt föreligger varken det ena eller det andra, ty allt som de vill finna däri återför de på först judendomens och sedan kristendomens synsätt, så att man rent logiskt borde sluta därav att Pyramiden inte alls är något egyptiskt minnesmärke utan ett ”judiskt-kristet” sådant! Redan detta borde räcka för att vederlägga denna föga trovärdiga historia. Dessutom bör tilläggas att allt i detta har fattats enligt en i grunden diskutabel biblisk så kallad ”kronologi” i överensstämmelse med en synnerligen inskränkt och synnerligen protestantisk bokstavsträldom, antagligen därför att man behövt anpassa dessa ting till den speciella mentalitet som råder i den miljö, där de först och främst skulle spridas. Det torde finnas även andra intressanta anmärkningar att göra. Sålunda har man inte kunnat finna något annat intressant årtal att ange alltifrån den kristna tidräkningens begynnelse än det för de första järnvägarna. Enligt detta borde man antaga att dessa forntidens byggmästare anlade ett alldeles modernt synsätt i sin värdering av händelserns betydelse. I dyliga ting saknas aldrig ett visst groteskt inslag, varigenom deras verkliga ursprung tydligt röjer sig. Djävulen är förvisso mycket skicklig, men likväl kan han ej avhålla sig från att i något avseende göra sig löjlig (10)!

Detta är ännu icke allt. Från tid till annan och med stöd i ”Stora Pyramidens profetior” eller vilka andra förutsägelser som helst och efter beräkningar, vilkas grund alltid förblir ganska illa bestämd, tillkännager man att en viss exakt angiven tidpunkt skall markera ”mänsklighetens inträde i en ny tidsålder” eller ”tillkommelsen av en andlig förnyelse” (litet längre framme kommer vi att se hur detta i verkligheten bör uppfattas). Många av dessa tidpunkter är redan passerade, och det förefaller inte som om något

särskilt märkligt då skulle ha inträffat. Men vad vill allt detta egentligen säga? Det finns faktiskt ytterligare en annan användning av förutsägelser (en annan, menar vi, än den, varmed de ökar vår tidsålders oordning genom att sprida oro och förvirring litet varstans), vilken måhända inte är den minst viktiga, ty den består i att göra dem till ett medel för direkt suggestion, som bidrar till att verkligen bestämma framkallandet av vissa framtida händelser. Tror man till exempel, för att här anföra ett mycket enkelt fall för att låta bättre förstå vad vi menar, att om man gång på gång förutsäger en revolution i ett visst land och vid en viss tid, man verkligen inte hjälper till att få den att utbryta vid det tillfälle som avsetts av dem som har intresse därav? Egentligen handlar det, i synnerhet just nu, för somliga om att frammana ett "sinnestillstånd", som är gynnsamt för genomförandet av "någonting" som ingår i deras planer och som med all sannolikhet tar sig olika uttryck under motsatta inflytanden men som de hoppas kunna få att inträffa något förr eller något senare. Det återstår oss att närmare se vad detta "pseudoandliga" företag syftar till, och man bör nog säga, utan att för den skull alls vilja gälla för "pessimist" (allra minst som "optimism" och "pessimism", såsom vi vid andra tillfällen förklarat, är två motsatta känslomässiga hållningar, som bör förbli i lika grad främmande för vårt strängt traditionella synsätt), att det är ett mycket oroande perspektiv för en ganska nära framtid.

Noter

(1) Exempelvis har tillkännagivandet av Paris' förstöring genom eld spridits många gånger på detta sätt med angivande av exakt datum. Naturligtvis har därvid aldrig något annat erhållits än det intryck av skräck som detta måste injaga hos många människor och som ingalunda minskas, sedan förutsägelsen gång på gång slagit fel.

(2) Den förhållandevis värdefulla delen av ifrågavarande förutsägelser synes främst sammanhånga med *Mahdins* och den tionde *Avatârans* roll. Dessa ting, som omedelbart avser förberedelsen för det slutliga "återställandet", ligger utom ämnet för den föreliggande studien. Allt vi här vill anmärka är att själva förvanskningen av dem lämpar sig för ett "förvänt" utnyttjande i omstörtningens riktning.

(3) Man bör noga förstå att "hypnotiserad" på intet vis betyder "hallucinerande". Mellan dessa båda termer råder samma skillnad som mellan att se saker, som andra medvetet och avsiktligt föreställt sig, och att själv föreställa sig dem "undermedvetet".

(4) Man må till exempel betänka allt som åstadkommits för att göra en historisk fråga som den om Ludvig XVII:s överlevnad outredbar, och man torde därigenom få en uppfattning av vad vi här menar.

(5) Nostradamus' förutsägelser är här det mest typiska och viktigaste exemplet. De mer eller mindre besynnerliga tolkningar de givit anledning till, i synnerhet de senaste åren, är till antalet nästan oräkneliga.

(6) Själva "modet", väsentligen en modern uppfinning, är för övrigt i sin sanna innebörd icke något som alldeles saknar betydelse: det representerar den oupphörliga och ändamålslösa förändringen i motsats till den stabilitet och ordning som råder i traditionella civilisationer.

(7) Det torde finnas mycket att säga härom, i synnerhet om bruket av Tarot, där det finns spår av en traditionell vetenskap, som är obestridlig, vad dess verkliga ursprung än må vara, men som också har mycket mörka aspekter. Vi avser icke att med detta anspela på de många, till stor del försumbara ockulta drömmier den givit upphov till, utan på något betydligt verkligare, vilket gör handhavandet av den riktigt farligt för envar som inte är tillräckligt skyddad mot "de nedifrån kommande krafternas" inverkan.

(8) De som är intresserade av att erfara detaljer om denna sida av saken, torde kunna ha gagn av att rådfråga en bok betitlad *Autour de la Tiare* av Roger Duguet, trots de förbehåll som torde behöva göras på vissa punkter. Det är ett postumt verk författat av någon som var nära inblandad i vissa av de "dolda förehavanden" vi nyss anspelade på och som mot slutet av sitt liv ville, såsom han själv sade, avlägga sitt "vittnesbörd" och i någon mån bidra till att avslöja dessa gåtfulla "dolda förehavanden". De "personliga" skäl han kan ha haft för att göra detta saknar betydelse, ty givetvis förtar de i alla händelser intet av intresset för hans "avslöjanden".

(9) Denna Stora Pyramid är sanningen att säga inte så mycket större än de båda andra, i synnerhet inte än den närmaste, att skillnaden dem emellan vore slående. Men av mindre kända orsaker är det denna pyramid, som så att säga "hypnotiserat" alla de moderna "forskarna" nästan utan undantag, och det är denna, som alla deras mest fantasifulla, för att icke säga fantastiska hypoteser avser. Av dessa skall bara två av de mest bisarra nämnas: den som i anordningen av pyramidens inre rum tycker sig se en karta över Nilens källor och den som anser "De dödas bok" endast vara en förklarande beskrivning av samma anordning.

(10) Vi skall inte lämna Stora Pyramiden utan att i förbigående nämna en annan modern fantasi. Vissa anser det vara ett särskilt viktigt faktum att denna pyramid aldrig fullbordades. Toppen saknas nämligen, men allt som man med säkerhet kan säga i denna fråga är att de äldsta författare, som vittnat därom och som likväl är förhållandevis sena, alltid sett pyramiden

stympad såsom den är i dag. Att därav förege, såsom en ockultist ordagrant gjort, att "de hebreiska och kristna skrifternas dolda symbolism direkt syftar på händelser, som ägde rum under Stora Pyramidens uppförande" är sannerligen mycket långsökt och är ännu ett påstående, som synes oss i alla avseenden brista en smula för mycket i sannolikhet! – En ganska egenomlig sak är att Förenta staternas officiella sigill framställer den stympade Pyramiden och ovanför denna en strålande triangel som, alltmedan den är skild från Pyramiden och även avgränsad genom den krets av skyar som omger den, förefaller nästan ersätta toppen. Men i sigillet finns ytterligare något som vissa av de "pseudoinitiatiska" organisationer, som det i Amerika vimlar av, söker göra ett stort nummer av, när de förklarar det enligt sina "läror", andra detaljer som åtminstone är underliga och som synes ange en inblandning av suspekta inflytanden. Sålunda sägs antalet av Pyramidens lager, vilket är 13 (samma tal återkommer för övrigt med en viss envishet i andra enskildheter, i synnerhet i de bokstäver som sammansätter devisen *E pluribus unum* ["Av de många blev ett", ö.a.]) motsvara antalet av Israels stammar (varvid Josefs söners båda halvstammar räknas för sig), och detta är nog icke utan samband med det verkliga ursprunget till "Stora Pyramidens profetior", vilka, såsom vi just sett, också tenderar, snarare för dunkla syften, att därav göra ett slags "judisk-kristet" minnesmärke.

Kapitel XXXVIII

FRÅN ANTITRADITIONEN TILL KONTRATRADITIONEN

Liksom alla de ting som väsentligen hör till den moderna världen, har också de ting vi senast talat om en i grunden antitraditionell karaktär. Men i en viss mening går de ännu längre än "antitraditionen", fattad såsom en ren och skär negation, och de tenderar att bilda det som man egentligare torde kunna kalla en "kontratradition". Här finns en skillnad, som liknar den vi tidigare gjort mellan avvikelse och omstörtning och som även motsvarar samma två skeden av den antitraditionella aktionen i sin helhet betraktad. "Antitraditionen" har nämligen fått sitt fullaste uttryck i den materialism som man kunde kalla "total", såsom när den härskade mot slutet av 1800-talet. Vad "kontratraditionen" beträffar, ser vi alltjämt bara förebuden, bildade just av alla de ting som siktar mot att på ett eller annat sätt efterapa själva den traditionella idén. Vi kan genast tillägga att liksom tendensen till "stelnande", vilken kommer till uttryck genom "antitraditionen", ej kunnat nå sin yttersta gräns, som verkligen hade legat utanför och under varje möjlig tillvaro, är det att förutse att tendensen till upplösning, som i sin tur finner sitt uttryck i "kontratraditionen", inte heller kan det. Så länge cykeln ännu inte helt avslutats, fordrar uppenbarligen själva förutsättningarna för manifestationen att det så är. Och vad gäller cykelns själva slut, förutsätter detta det "återställande", varigenom dessa "olycksbringande" tendenser "förvandlas" till ett slutgiltigt "välgörande" resultat, såsom vi redan tidigare förklarat. Förresten utvisar alla profetior (och här brukar vi givetvis ordet i dess sanna bemärkelse) att "kontrainitiationens" skenbara triumf icke kommer att bli annat än tillfällig. I själva den stund, då segern synes fullständig, kommer "kontrainitiationen" att förstöras genom verkan av andliga inflytanden, som då ingriper för att omedelbart förbereda det slutliga "återställandet" (1). Det fordras nämligen intet mindre än ett dylikt direkt ingripande för att i rätt stund göra slut på den mest förskräckliga och i sannaste mening "sataniska" av alla de möjligheter som innefattas i den cykliska manifestationen. Men låt oss utan mera föregripande undersöka en smula exaktare vad denna "kontratradition" i verkligheten står för.

För att göra detta måste vi ännu en gång hänvisa till "kontrainitiationens" funktion. Det är ju tydligen denna som, efter att ständigt ha arbetat i skymundan för att inspirera och leda alla de moderna "rörelserna", slutligen börjar på allvar låta något framträda i det yttre som skall liksom motsvara en sann tradition, åtminstone så fullständigt och så exakt som medges av de

gränser som varje möjlig efterapning nödvändigtvis sätter. Emedan initiationen, såsom vi sagt, är det som faktiskt representerar en traditions ande, kommer "kontrainitiationen" själv att fylla en liknande funktion i avseende på "kontratraditionen". Men naturligtvis vore det alldeles oegentligt och felaktigt att här tala om ande, då det ju handlar om just det som fullständigt saknar ande, om det som vore dennas motsats, om anden icke väsentligen låge bortom varje motsats, och det som i alla händelser har föresatsen fattad att motsätta sig den, alltmedan det imiterar den liksom den omvända skugga vi upprepade gånger talat om. Det är därför som "kontratraditionen", hur långt den än driver denna imitation, aldrig kan bli annat än en parodi, och den kommer blott att vara den till värsta ytterlighet gående och väldigaste av alla parodier. Av denna har vi hittills sett, också med hela den moderna världens förfalskning, endast mycket ofullständiga "försök" och mycket bleka "förebud" i jämförelse med det som förbereds för en framtid, som vissa anser vara nära, varvid det nuvarande skeendets tilltagande hastighet torde ge dem rätt. Självfallet har vi ingalunda avsikten att här söka ange mer eller mindre exakta tider på det sätt som de som sysslar med föregivna "profetior" gör. Även om detta hade möjliggjorts genom en kunskap om de cykliska periodernas exakta varaktighet (liksom den huvudsakliga svårigheten i dylika fall alltid ligger i att bestämma den verkliga utgångspunkten, som man måste taga för att kunna utföra beräkningen), är det likväl lämpligt att iakttaga den största försiktighet härvidlag, och detta på bevekelsegrunder rakt motsatta dem som driver de medvetna eller omedvetna spridarna av förvanskade förutsägelser, det vill säga för att icke riskera att bidra till att ytterligare öka den oro och oordning som för närvarande härskar i vår värld.

Vare därmed hur som helst; det som möjliggör att det går så långt som till detta är att "kontrainitiationen", det måste sägas, icke kan likställas med något rent mänskligt påfund, vilket till sin natur icke skulle på något sätt skilja sig från blotta "pseudoinitiationen". I själva verket är den mycket mer än detta, och för att verkligen kunna vara det måste den med nödvändighet på visst sätt och med avseende på själva sitt ursprung härstamma från den enda källan till all initiation och även, allmännare, till allt som i vår värld uppvisar ett "icke-mänskligt" element. Men den härstammar därifrån genom en urartning, som går till sin värsta ytterlighet, det vill säga till den "omkastning" som utgör "satanismen" i egentlig bemärkelse. En dylik urartning är tydligen mycket djupare än den som sker med en tradition, som endast avviker i viss mån eller rent av stympas och inskränks till sin lägre del. Det finns däri också något mera än i det fall, där verkligt döda och av anden fullständigt övergivna traditioner, vilkas "lämningar" själva "kontra-

initiationen” kan utnyttja för sina syften, såsom vi har förklarat. Detta leder logiskt till tanken att denna urartning bör gå mycket längre tillbaka i det förflutna. Hur dunkel denna fråga om ursprung än må vara, kan man anse för sannolikt att urartningen sammanhänger med perversionen i någon av de gamla civilisationer som hört till någon av de kontinenter som försvann i de kataklymer som inträffat under loppet av innevarande *manvantara* (2). I varje fall behöver knappast sägas att så snart anden dragit sig tillbaka, kan man icke längre i något avseende tala om initiation. I själva verket är ”kontrainitiationens” företrädare lika fullständigt som och mer ohjälpligt än de blotta profana okunniga om det väsentliga, det vill säga om all andlig och metafysisk sanning, vilken också i sina mest elementära principer blivit dem absolut främmande, alltsedan ”himlen stängdes” för dem (3). Då de icke såsom initiationen kan leda varelser till ”övermänniska” tillstånd och för övrigt icke heller kan begränsa sig till det blott mänskliga området, för ”kontrainitiationen” dem oundvikligen mot det ”nedomänniska”, och det är just däri det ligger som den har kvar av verklig makt. Det är blott alltför lätt att förstå att detta är något helt annat än den komedi ”pseudoinitiationen” är. I den islamiska esoterismen sägs att den som infinner sig vid en viss ”dörr” utan att ha kommit dit på en normal och rättmätig väg, ser denna dörr stängas framför sig och tvingas återvända baklänges, dock icke längre såsom en vanlig profan människa, vilket därefter är omöjligt, utan såsom *sāhir* (svartkonstidkare eller magiker, som verkar i det lägre området av subtila möjligheter) (4). Vi torde icke kunna tydligare uttrycka varom fråga är: det är den ”inferniska” vägen, som påstår sig motsätta sig den ”himmelska” vägen och som faktiskt företer det yttre skenet av en dylik motsats, även om denna slutligen icke kan vara annat än illusorisk. Såsom vi tidigare sagt på tal om den falska andligheten, där vissa varelser, som ägnar sig åt ett slags ”förvänt förverkligande”, kommer att gå förlorade, kan denna väg till sist leda endast till den medvetna varelsens fullständiga ”sönderdelning” och upplösning utan återvändo (5).

För att en imitation genom omvänd avbildning skall vara så fullständig som möjlig, kan den naturligtvis bilda sig centra, till vilka knyts organisationer, som härrör från ”kontrainitiationen”. Detta är givetvis uteslutande ”psykiska” centra, liksom de inflytanden som de använder och överför, icke alls andliga, såsom fallet är med initiationen och den sanna traditionen, men den kan likväl, på grund av det vi just omtalat, i viss utsträckning antaga dennas yttre gestalt, vilket ger illusionen om den ”förvända andligheten”. Det torde heller inte vara ägnat att förvåna, om dessa centra själva, och inte bara vissa av de organisationer som är dem mer eller mindre omedelbart underställda, i många fall kan ligga i fejd med varandra, ty det område de

befinner sig på är det som ligger den ”kaotiska” upplösningen närmast och är därför det område, där alla motsättningar ges fritt spelrum, när de inte bringas i överensstämmelse och försonas genom direkt inverkan av en högre princip, vilken här nödvändigtvis saknas. Därför erhålls ofta, vad avser yttringarna av dessa centra eller av det som härrör från dessa, ett intryck av förvirring och brist på sammanhang, vilket för visso inte är missvisande och vilket självt är ett tydligt kännetecken för dessa ting. De är icke ense annat än i negativ mening, skulle man kunna säga, i striden mot de sanna andliga centren, i den mån dessa håller sig på en nivå, som medger öppnandet av en dylik strid, det vill säga endast det som avser ett område, som inte når bortom gränserna för vårt individuella tillstånd (6). Men här framträder det som man i sanning kunde kalla ”djävulens dumhet”: när ”kontrainitiationens” företrädare handlar på det viset, är de hemfallna åt villfarelsen att kunna motsätta sig själva anden, som intet i verkligheten kan bjuda motstånd. Men samtidigt, trots dem själva och utan deras vetskap, är de likväl faktiskt anden underkastade och kan aldrig upphöra att vara det, på samma sätt som allt som finns antingen medvetet eller omedvetet är underkastat den gudomliga viljan, vilken intet kan undandraga sig. De används till sist, de också, ehuru mot sin vilja och även om de kan tro motsatsen, i förverkligandet av ”den gudomliga planen i människoriket” (7). Liksom alla andra varelser fyller de i denna plan den funktion som svarar mot deras egenart, men i stället för att vara verkligt medvetna om denna funktion, såsom de sanna invigda är, är de medvetna endast om dess negativa och omvända sida. Sålunda är de själva dess bedragna, och på ett sätt som är mycket värre för dem än de profanas rena okunnighet, ty i stället för att låta dem bli kvar nästan på samma punkt får det till resultat att kasta dem allt längre ifrån det principiella centret, ända tills de slutligen störtar ner i det ”yttersta mörkret”. Men om man ser på tingen icke längre med avseende på dessa varelser själva, utan med avseende på världen såsom helhet, måste man säga att de likväl som alla andra är nödvändiga på den plats de intar såsom delar av denna helhet och såsom ”försynens” redskap, som man skulle säga på teologins språk, för denna världens fortgång i sin manifestationscykel. Ty det är så alla tillstånd av partiell oordning, även då de synes vara nästan oordningen framför andra, likväl nödvändigtvis samverkar till den totala ordningen.

Dessa betraktelser bör hjälpa att förstå hur inrättandet av en ”kontradition” är möjligt men också varför denna aldrig kommer att kunna vara annat än i högsta grad ostadig och närmast kortlivad, vilket icke hindrar den att i sig sannerligen vara, såsom vi ovan sagt, den mest fruktansvärda av alla möjligheter. Man bör likaledes förstå att detta är det mål som ”kontra-

initiationen” verkligen uppställer för sig och ständigt haft uppställt för sig under hela loppet av sin aktion och att den negativa ”antitraditionen” i det hela taget endast utgör dess nödvändiga förberedelse. Efter detta återstår oss blott att ännu något närmare undersöka det som är möjligt att alltifrån nu, enligt olika samstämmiga tecken, förutsäga om de tillvaroformer, enligt vilka denna ”kontratraddition” kan komma att förverkligas.

Noter

(1) Det är egentligen detta som åsyftas med formeln ”det är när allt synes förlorat, som allt kommer att räddas”, vilken upprepas närmast mekaniskt av ganska många ”seende”. Envar av dessa har naturligtvis tillämpat den på det han kunnat förstå och allmänt sett på händelser av mycket mindre vikt, ja ibland till och med helt sekundär och blott ”lokal” betydelse, på grund av denna tendens till ”förminskning” som vi redan angivit på tal om historierna om ”Store Konungen” och som medför att man i denne ser blott en framtida kung av Frankrike. Det säger sig självt att de sanna profetiorna avser ting av en helt annan vikt.

(2) Kapitel 6 av *Första Mosebok* torde kunna lämna några uppgifter i symbolisk form om det avlägsna ursprunget till ”kontraintiationen”.

(3) Man kan här analogt tillämpa symbolismen om ”änglarnas fall”, ty det handlar om dess verkliga motsvarighet i den mänskliga ordningen. Det är för övrigt därför som man kan i detta avseende tala om ”satanism” i detta ords egentligaste och bokstavligaste mening.

(4) Den sista graden av den ”kontraintiatiska” hierarkin upptas av dem som kallas ”Satans helgon” (*awliyâ ash-Shaytân*), vilka är liksom motsatsen till de sanna helgonen (*awliyâ ar-Rahmân*) [Förbarmarens helgon, ö.a.] och som följaktligen så fullständigt som möjligt uttrycker den ”förvända andligheten” (jfr *Le Symbolisme de la Croix*, s. 186).

(5) Detta extrema resultat utgör naturligtvis ett verkligt undantagsfall, just som är fallet med *awliyâ ash-Shaytân*. För dem som inte gått lika långt i denna riktning handlar det endast om en återvändsväg, där de kan förbli instängda för en ”eonisk” eller cyklisk obestämd tid.

(6) Från initiatisk synpunkt är detta område det som betecknas såsom de ”mindre Mysterierna”. Allt som avser de ”större Mysterierna” hör däremot väsentligen till det ”övermänskliga” och är därigenom fritt från en dylik motsättning, ty det är det område som genom sin egen natur är absolut stängt och otillgängligt för ”kontraintiationen” och dess företrädare av alla grader.

(7) *At-tadâbiru l-ilâhîya fi'l-mamlakati l-insânîya*, titel på en avhandling av Muhyiddin ibn 'Arabi.

Kapitel XXXIX

DEN STORA PARODIN ELLER DEN FÖRVÄNDA ANDLIGHETEN

Genom allt vi redan sagt är det lätt att inse att inrättandet av ”kontra-traditionen” och dess skenbara och kortvariga triumf egentligen kommer att vara herraväldet av det som vi kallat ”den förvända andligheten”. Denna är naturligtvis endast en parodi på andligheten, som den imiterar så att säga i omvänd riktning, så att den synes vara dess själva motsats. Vi säger bara att den synes vara det och inte att den är det i verkligheten, ty vilka anspråk den än gör, finns här varken symmetri eller möjlig likvärdighet. Det är viktigt att understryka denna punkt, ty många, som låter bedraga sig av skenet, inbillar sig att det i världen finns liksom två motsatta principer, som strider om överlägsenheten. Detta är en felaktig föreställning, som egentligen, för att uttrycka det teologiskt, är densamma som den som ställer Satan på samma nivå som Gud och som man med rätt eller orätt allmänt tillägger manikeerna. Det finns förvisso numera många människor, som utan att ana det är ”manikeer” i denna bemärkelse, och detta är ännu en verkan av en den mest fördärliga ”suggestion”. Denna uppfattning innebär hävdandet av en principiell, i grunden icke reducerbar dualitet eller med andra ord förnekelsen av den högsta Enheten, som ligger bortom alla motsatser och alla motsättningar. Att en dylik förnekelse hyllas av ”kontraintitationens” anhängare bör icke förvåna, och den kan av dessa rentav vara uppriktigt menad, eftersom det metafysiska området är fullständigt stängt för dem. Att det är nödvändigt för dem att sprida denna uppfattning och göra den gällande är ännu mer uppenbart, ty det är endast därigenom de kan lyckas uppfattas vara vad de icke är och verkligen icke kan vara, nämligen representanterna för något som kunde sättas lika med andligheten och rentav slutgiltigt segra över denna.

Denna ”förvända andlighet” är alltså sannerligen blott en falsk andlighet, falsk även i den högsta grad som tänkas kan. Men man kan tala om en falsk andlighet också i alla de fall, där till exempel det psykiska tas för det andliga utan att det nödvändigtvis går ända till denna fullständiga omstörtning. Det är därför uttrycket ”förvänd andlighet” såsom beteckning på detta till sist är det lämpligaste, under förutsättning att det ges en exakt förklaring på hur det skall förstås. Detta är i verkligheten den ”andliga förnyelse”, vars snara ankomst somliga, ibland mycket omedvetna, envist förkunnar, eller också den ”nya tidsålder”, i vilken man med alla medel anstränger sig att få

den nuvarande mänskligheten att inträda (1) och vilken det tillstånd av allmän "förväntan", som frammanats genom utbredandet av de förutsägelser vi talat om, kan bidra till att faktiskt påskynda. Den dragning till "fenomen", som vi redan angivit såsom en av de faktorer som bestämmer sammanblandningen av det psykiska och det andliga, kan också i detta avseende spela en mycket viktig roll, ty det är därigenom som de flesta människor kommer att infångas och bedragas vid tiden för "kontratraditionen", eftersom det är sagt att de "falska profeter", som då skall uppstå, "skall göra stora tecken och under, så att, om möjligt vore, också de utvalda skall bli förförda" (2). Det är framför allt i detta hänseende, som "metapsykikens" manifestationer och "nyspiritualismens" skilda former redan kan framstå såsom ett slags "förebud" om det som sedan skall komma, även om de alltjämt ger blott en ganska svag föreställning därom. I själva verket handlar det alltid om en aktion av samma lägre subtila krafter, men då igångsatta med en ojämförligt mycket större makt. När man ser hur många människor, som alltid är beredda att blint skänka sin fulla tilltro till allt vad ett vanligt "medium" svamlar, blott därför att detta underbyggs med "fenomen", hur kan man då förvåna sig över att förförelsen vid den tiden skall vara nästan allmän? Det är därför man aldrig kan för ofta upprepa att "fenomenen" i sig bevisar absolut ingenting vad gäller någon läras eller undervisnings sanning, att detta är området framom andra för "den stora illusionen", där allt som vissa alltför lätt tar för tecken på "andlighet" alltid kan efterbildas och efterapas genom hithörande lägre krafters spel. Det är också kanske det enda fall, där imitationen verkligen kan fulländas, då det ju är samma "fenomen", enligt ordets egentliga betydelse av yttre sken, som frambringas i båda fallen och att skillnaden består endast i beskaffenheten av respektive föreliggande orsaker, vilka det stora flertalet människor med nödvändighet är ur stånd att bedöma, så att man till sist gör bäst i att icke fästa det ringaste avseende vid något "fenomen" och att snarare a priori betrakta dylikt såsom ogynnsamt tecken. Men hur skall man få våra samtida med sin "experimentella" mentalitet att begripa detta, en mentalitet som, formad främst efter "antitraditionens" vetenskapstroende synsätt, till slut blir en av de faktorer som kan verksammast bidra till "kontratraditionens" framgång?

"Nyspiritualismen" och "pseudoinitiationen", som härstammar från denna, är även liksom delar av ett "förebud" om "kontratraditionen" enligt ett annat synsätt: vi menar det bruk vi redan angivit av element, som ursprungligen är äkta traditionella men har avletts ifrån sin sanna innebörd och sålunda liksom ställts i villfarelsens tjänst. Denna avledning är i det hela taget blott en vidare färd mot den fullständiga omkastning som måste

känneteckna "kontratraditionen" (och ett betecknande exempel på den har vi sett i den avsiktliga omkastningen av symbolerna). Men då kommer det inte längre att handla bara om några lösryckta och spridda delar, ty man kommer att behöva inge illusionen om något som allt efter upphovsmännens avsikt är jämförbart eller rent av likvärdigt med det som utgör fullständigheten av en sann tradition, dess yttre tillämpningar på alla områden medtagna. Man kan anmärka härom att "kontrainitiationen", alltmedan den för att nå sina syften uppfunnit och utbrett alla de moderna ideer som utgör endast den negativa "antitraditionen", är fullständigt medveten om dessa ideers falskhet, ty det är uppenbart att den blott alltför väl vet vad den ifråga om detta har att rätta sig efter. Men detta utvisar också att detta enligt dess avsikt kan röra sig endast om ett övergående och förberedande skede, ty ett dylikt medvetet lögnföretag kan i sig inte vara det verkliga och enda mål den uppställer för sig. Allt detta är avsett endast till att förbereda för något annat, som skall komma senare och som synes utgöra ett mer "positivt" resultat, och detta är just "kontratraditionen". Det är därför man i diverse alster, som genom sitt ursprung och sin inspiration otvivelaktigt är "kontrainitiatiska", redan kan se utkast till särskilt idén om en organisation, som skulle vara liksom motstycket till men just därigenom också efter-öppningen av en mycket traditionell föreställning såsom den om det "Heliga Riket", en organisation som skall vara "kontratraditionens" uttryck i samhällsordningen. Det är också därför Antikrist måste framträda såsom den som vi med den hinduiska traditionens språk kan kalla en *chakravarti*, men en förvänd sådan (3).

Detta "kontratraditionens" herravälde är faktiskt mycket exakt det som betecknats såsom "Antikrists herravälde". Vilken föreställning man för övrigt än gör sig om denne, är han i alla händelser den som kommer att i sig samla och förena alla "kontrainitiationens" krafter, antingen man uppfattar honom såsom en individ eller en kollektivitet. I en viss bemärkelse kan det på en gång vara både det ena och det andra, ty det kommer att behöva finnas en kollektivitet, som kommer att vara den "kontrainitiatiska" organisationens "utåtriktade del", som själv till sist en dag skall framträda, och även en personlighet som, ställd i spetsen för denna kollektivitet, kommer att vara det fullaste uttrycket och liksom själva "förkroppsligandet" av det som det skall representera, om icke annat såsom "underlag" för alla de olycksbringande inflytanden som han, efter att ha samlat dem i sig, kommer att kasta ut över världen (4). Det kommer att tydligtvis vara en "bedragare" (detta är innebörden av ordet *dajjal*, med vilket man vanligen betecknar honom på arabiska), ty hans herravälde kommer icke att vara annat än den "stora parodin" framför andra, den karikatyrartade och "sataniska" imita-

tionen av allt som är sant traditionellt och andligt. Men likväl kommer han att vara så funtad, om man så får säga, att det kommer att vara honom verkligen omöjligt att inte spela denna roll. Detta kommer förvisso icke längre att vara "kvantitetens herravälde", vilket i det hela taget blott var "anti-traditionens" resultat. Tvärtom: under förevändning av ett falskt "andligt återställande" kommer det att vara ett slags återinförande av kvaliteten i allting, men en kvalitet, vars rättmätiga och normala värde har förvänts (5). Efter våra dagars "jämlighetssträvan" kommer det på nytt att finnas en i det synliga hävdad hierarki, men en omkastad hierarki, det vill säga egentligen en "kontrahierarki", vars spets kommer att vara besatt av den varelse som i verkligheten mer än någon annan rör vid själva botten av "helvetets avgrund".

Även om denna varelse framträder i gestalten av en bestämd person, kommer han i verkligheten att vara mindre en individ än en symbol och liksom själva syntesen av all den omvända symbolism som "kontrainitiationen" brukar och som han i sig kommer att manifesteras så fullständigt att han i denna roll inte kommer att ha vare sig föregångare eller efterträdare. För att sålunda uttrycka det falska i sin allra högsta grad kommer han att behöva vara helt och hållet "förfalskad" i varje avseende och liksom själva falskheten förkroppsligad (6). Det är för övrigt just i detta syfte och på grund av denna extrema motsättning till det sanna i alla dess aspekter, som Antikrist kan taga Messias' egna symboler men givetvis med en rakt motsatt innebörd (7). Den härskande ställning som givits den "olycksbringande" aspekten, eller rättare sagt den "välgörande" aspektens ersättande med denna genom omstörtning av dessa symbolers dubbla betydelse, är hans kännetecken. Likaså kan och bör det finnas en egendomlig likhet mellan beteckningarna på Messias (*al-Masîha* på arabiska) och beteckningarna på Antikrist (*al-Masîkh*) (8). Men de sistnämnda är bara en förvrängning av de förstnämnda, liksom själve Antikrist framställs vanskaplig i alla mer eller mindre symboliska skildringar av honom som gjorts, vilket även det är mycket betecknande. Dessa skildringar framhåller särskilt de kroppsliga asymmetrierna, vilket väsentligen förutsätter att dessa är de synliga tecknen på själva naturen av den varelse de är tillagda, och faktiskt är de alltid tecken på någon inre obalans. Det är för övrigt därför som dylika missbildningar utgör "diskvalifikationer" från initiatisk synpunkt, men samtidigt inser man utan svårighet att de kan vara "kvalifikationer" från motsatt synpunkt, det vill säga "kontrainitiationens". Denna går nämligen definitions-mässigt tvärt emot initiationen, går alltså i riktningen av att öka varelsernas obalans, vars yttersta slut är den upplösning eller "sönderdelning" vi talat om. Antikrist bör tydligen vara så nära denna "sönderdelning" som möjligt,

så att man skulle kunna säga att hans individualitet, samtidigt som den är onaturligt utvecklad, likväl är nästan förintad, varigenom den sålunda förverkligar motsatsen till "jagets" utplånande inför "Självet" eller, med andra ord, sammansmältningen med "kaos" i stället för uppgåendet i den principiella Enheten. Detta tillstånd, avbildat genom själva missbildningarna och asymmetrierna i hans kroppsliga gestalt, ligger i sanning vid den undre gränsen för vårt individuella tillstånds möjligheter, så att spetsen av "kontrahierarkin" nog är den plats som egentligen passar honom i denna "omkastade värld" som kommer att vara hans egen. Å andra sidan: även från rent symbolisk synpunkt och såsom representant för "kontratraditionen" är Antikrist nödvändigtvis missbildad. Vi sade ju nyss att det i detta inte kan finnas något annat än en karikatyr av traditionen, och karikatyr innebär samtidigt missbildning. Om det förresten vore annorlunda, funnes i det hela taget intet medel, varmed man kunde i det yttre skilja "kontratraditionen" från den sanna traditionen, och för att åtminstone "de utvalda" icke skall förföras måste den bära med sig "djävulens märke". Vidare är det falska med nödvändighet också det "konstgjorda", och i detta avseende kommer "kontratraditionen" trots allt inte att kunna undgå att också äga denna "mekaniska" karaktär, som utmärker den moderna världens alla alster, av vilka "kontratraditionen" kommer att vara det sista. Ännu exaktare uttryckt: det kommer att i denna finnas något som kan jämföras med automatismen hos dessa "psykiska lik" vi tidigare talat om, och den kommer att liksom dessa vara gjord endast av på konstlad väg och för stunden upplivade "lämningar", vilket också förklarar varför det icke kan finnas något varaktigt däri. Denna anhopning av "lämningar", elektriserad, om man så får uttrycka det, av en "infernalsk" vilja, erbjuder säkert den tydligaste bilden av något som nått själva randen av upplösning.

Vi tycker inte att det finns anledning att uppehålla sig mera vid dessa ting. Det vore egentligen föga gagneligt att söka i detalj förutse hur "kontratraditionen" kommer att vara inrättad, och för övrigt är redan dessa allmänna upplysningar nästan tillräckliga för dem som själva önskar tillämpa dem på de mer särskilda förhållandena, vilket i alla händelser inte kan ingå i vår avsikt. Hur därmed än förhåller sig, har vi nu kommit till den antitraditionella aktionens sista skede, vilket skall föra denna värld till sitt slut. Efter detta kortvariga herravälde för "kontratraditionen" kan det fram till den innevarande cykelns sista stund icke finnas annat än det "återställande" som kommer att omedelbart förbereda den framtida cykelns "guldålder".

Noter

(1) Det är otroligt hur uttrycket ”nya tidsåldern” på sista tiden spritts och upprepats i alla kretsar med innebörder, som ofta kan förefalla sinsemellan ganska olika men som alla till sist tenderar att befästa samma övertygelse i den offentliga mentaliteten.

(2) *Evangelium enligt Matteus*, 24:24.

(3) Om *Chakravartin* eller ”världskonungen” se *L'Ésoterisme de Dante*, s. 76, och *Le Roi du Monde*, ss. 17-18. – *Chakravartin* är bokstavligen ”den som vrider hjulet”, vilket innebär att han står i alltings själva centrum, medan Antikrist tvärtom är den varelse som kommer att stå längst ifrån detta centrum. Emellertid kommer också han att påstå sig ”vrída hjulet” men i en riktning mot den normala cykliska rörelsen (vilket för övrigt den moderna idén om ”framåtskridande” omedvetet ”förebådar”), medan däremot i verkligheten varje förändring av vridningen är omöjlig före ”polarernas omkastning”, det vill säga före ”återställandet”, vilket icke kan genomföras annat än genom den tionde *Avatârans* ingripande. Men om han betecknas såsom Antikrist, är det just därför att han på sitt eget sätt kommer att parodiera denne siste *Avatâras* själva funktion, vilken i den kristna traditionen framställs såsom ”Kristi andra tillkomst”.

(4) Han kan alltså betraktas såsom anföraren av *awliyâ ash-Shaytân*. Emedan han kommer att vara den siste som fyller denna funktion och samtidigt den med vilken denna kommer att få den mest uppenbara betydelse i världen, kan man säga att han kommer att vara liksom deras ”insegel” (*khâtim*) enligt den islamiska esoterismens terminologi. Det är inte svårt att därigenom se hur långt man faktiskt driver parodin på traditionen i alla dess aspekter.

(5) Själva penningen eller det som kommer att intaga dess plats kommer att ånyo ha en dylik kvalitativ karaktär, ty det är sagt att ”ingen får vare sig köpa eller sälja något, utom den som är märkt med vilddjurets namn eller dess namns tal” (*Johannes' Uppenbarelse* 13:17), vilket innebär ett i detta avseende verkligt bruk av ”kontratraditionens” omkastade symboler.

(6) Det är även här motsatsen till Kristus, när han säger ”Jag är sanningen”, eller när en *walî* som al-Hallâj säger detsamma, ”*Anâ al-Haqq*”.

(7) ”Man har måhända icke tillräckligt uppmärksammat den analogi som föreligger mellan den sanna läran och den falska. I sitt lilla arbete om *Antikrist* ger den helige Hippolytos ett oförglömligt exempel därpå, vilket knappast skall förvåna dem som studerat symbolismen: Messias och Antikrist har båda lejonet såsom sitt emblem” (P. Vulliaud, *La Kabbale juive*, vol. II, s. 373). – Ur kabbalistisk synvinkel ligger orsaken till detta djupast i

beaktandet av Metatrons två ansikten, det lysande och det mörka. Det är likaledes därför som talet 666 i *Uppenbarelseboken*, "Vildjurets tal", också är ett soltal (jfr *Le Roi du Monde*, ss. 34-35).

(8) Det finns här en dubbel innebörd, som är ööversättlig: *Masikh* kan uppfattas såsom en förvanskning av *Masíha* genom blotta tillägget av en punkt ovanför sista bokstaven. Men även själva ordet betyder samtidigt "vanskaplig", vilket rätt uttrycker Antikrists karaktär.

Kapitel XL

EN VÄRLDS SLUT

Allt som vi under loppet av detta studium beskrivit är sammantaget, allmänt sett, det man med evangeliets ord kan kalla "tidens tecken", det vill säga de tecken som förebådar "slutet för en värld" eller för en cykel. Detta kan synas som "världens slut", utan någon som helst inskränkning eller närmare bestämning, endast för dem som inte ser någonting bortom gränserna för själva denna cykel, ett perspektivfel som mycket väl kan ursäktas men likväl får beklagliga följder genom den överdrivna och oberättigade skräck den injagar hos dem som inte är tillräckligt frigjorda från den jordiska tillvaron. Naturligtvis är det just dessa, som på grund av själva sin trångsynthet alltför lätt bildar sig denna felaktiga föreställning. Sanningen är att det kan finnas många "världens slut", eftersom det finns cykler av mycket olika varaktighet, cykler så att säga innefattade i varandra, och eftersom samma princip alltid kan tillämpas analogt på alla grader och alla nivåer. Men det är uppenbart att dessa slut är av mycket olika vikt, liksom själva de cykler, med vilka de sammanhänger, och i detta avseende bör man inse att det slut som vi här betraktar ogensågligen har en mycket större betydelse än många andra, emedan det är en hel *manvantaras* slut, det vill säga den timliga tillvaron av det som man kan kalla en mänsklighet. Låt oss säga det ännu en gång: detta betyder ingalunda slutet för själva den jordiska världen, emedan genom det "återställande", som inträffar i sista stund, själva detta slut omedelbart blir begynnelsen av en annan *manvantara*.

På tal härom finns det ytterligare en punkt, på vilken vi bör förklara oss tydligare: "framåtskridandets" anhängare har för vana att säga att "guldåldern" inte ligger i det förflutna utan i framtiden. Sanningen är tvärtom den, vad vår *manvantara* beträffar, att den verkligen ligger i det förflutna, emedan den icke är annat än "urtillståndet" självt. Likväl kan man i en viss mening säga att den ligger på samma gång i det förflutna och i framtiden, men förutsatt att man inte begränsar sig till att betrakta endast den nuvarande *manvantaran*, utan beaktar följden av jordiska cykler. Ty vad gäller framtiden, är det en annan *manvantaras* "guldålder" det nödvändigtvis handlar om. Denna är således skild från vår tidsålder genom en "barriär", som verkligen är ogenomtränglig för de profana, som talar så och inte vet vad de säger, när de tillkännager den snara ankomsten av en "ny tidsålder" och förbinder denna med den nuvarande mänskligheten. Driven till sin yttersta spets torde deras villfarelse vara den som själve Antikrist

skall förfäktas, när han kommer att föregå sig upprätta "guldåldern" genom "kontratraditionens" herravälde och därvid rent av ge den sken av en sådan, på det mest bedrägliga och även mest kortlivade sätt, genom att efterapa den traditionella idén om *Sanctum Regnum*. Man kan därigenom förstå varför i alla "pseudotraditioner", som fortfarande bara är mycket partiella och mycket svaga "förebud" om "kontratraditionen" men som nog mera direkt än något annat omedvetet tenderar att förbereda den, de "evolutionistiska" föreställningarna ständigt har den avgörande betydelse vi angivit. Naturligtvis är den "barriär", som vi nyss nämnde och som på sätt och vis tvingar dem, för vilka den finns, att begränsa allt till den innevarande cykeln, ett ännu svårare hinder för "kontrainitiationens" representanter än för de blotta profana. Ty då de är inriktade uteslutande på upplösningen, är det sannernligen för dessa som det inte kan finnas något bortom denna cykel och det alltså främst är för dessa, som denna cykels slut verkligen bör vara "världens slut" i detta uttrycks fullaste bemärkelse.

Detta föranleder ytterligare en därmed förbunden fråga, som vi skall ägna några ord, även om några av de föregående betraktelserna faktiskt ger ett underförstått svar på dem: I vilken mån är de, som själva mest fullständigt företräder "kontrainitiationen", verkligen medvetna om den roll de spelar och i vilken mån är de tvärtom endast redskap för en vilja som övergår dem och som de just därför är ovetande om, alltmedan de oundvikligen är den underkastade? Såsom vi ovan sagt är gränsen mellan dessa båda synsätt, enligt vilka man kan betrakta deras verksamhet, nödvändigtvis bestämd av själva gränsen till den andliga världen, vari de inte kan på något sätt intränga. De kan ha den mest vidsträckta kunskap om den "mellanliggande världens" möjligheter, men denna kunskap är likväl alltid ohjälpligt felaktig genom att anden saknas, som ensam kan ge den dess verkliga innebörd. Uppenbarligen kan dylika väsenden aldrig vara vare sig mekanister eller materialister, inte ens "progressister" (på framåtskridandet troende) eller "evolutionister" (på utvecklingen troende) i dessa ords populära betydelse, och när de i världen lanserar de åsikter dessa ord står för, bedrar de den medvetet. Men detta avser i det hela taget endast den negativa "anti-traditionen", som för dem blott är ett medel och icke ett mål, och de kan liksom de andra söka ursäktas detta bedrägeri med talesättet att "ändamålet helgar medlen". Deras villfarelse är mycket svårare än de människors som de påverkar och "suggererar" med dylika ideer, ty de senares villfarelse är intet annat än själva följderna av deras fullständiga och oövervinnliga okunskap om all andlighets sanna natur. Det är därför det är mycket svårare att säga exakt i vilken grad de kan vara medvetna om falskheten av den "kontratradition" de avser upprätta, emedan de verkligen kan tro att de

därmed motsätter sig anden, såsom denna manifesterar sig i varje normal och regelrätt tradition, och emedan de ställer sig på samma nivå som de som företräder anden i denna världen. I denna mening kommer Antikrist förvisso att bli den mest självbedragna av alla varelser. Detta självbedrägeri har sitt upphov i den "dualistiska" villfarelsen, som vi talat om, och dualismen i en eller annan form är rådande hos alla dem, vilkas synkrets ej når utöver vissa gränser, även hela den manifesterade världens gränser. Då de sålunda ej förmår upplösa den dualitet de konstaterar hos allt inom dessa gränser genom att återföra den till en högre princip, tror de faktiskt att den icke kan återföras och leds just därigenom till att förneka den yttersta Enheten, som för dem verkligen är som om den icke finnes. Det är därför vi har kunnat säga att "kontrainitiationens" företrädare till sist blir offer för sin egen roll och att deras självbedrägeri sannerligen är det allra värsta, då det ju till slut är det enda, varigenom en varelse kan icke endast mer eller mindre grundligt gå vilse, utan verkligen gå förlorad utan återvändo. Men det är uppenbart att vore de icke hemfallna åt detta självbedrägeri, skulle de icke fylla en funktion, som dock med nödvändighet måste fyllas liksom varje annan för själva fullbordandet av den gudomliga planen med denna värld.

Vi har sålunda förts tillbaka till att begrunda den dubbla aspekt, "välgörande" och "olycksbringande", under vilken världens själva fortgång yppar sig såsom cyklisk manifestation och vilken i sanning är "nyckeln" till hela den traditionella förklaringen av de villkor denna manifestation utvecklas under, i synnerhet när man betraktar den, såsom vi gjort här, under det tidsskede som omedelbart leder till dess slut. Å ena sidan, om man fattar denna manifestation endast i och för sig själv, utan att sätta den i samband med en större helhet, är hela dess fortgång från början till slut givetvis en fortskridande "nedgång" eller "försämring", och det är denna man kan kalla dess "olycksbringande" innebörd. Men å andra sidan: insatt i den helhet den utgör del av, åstadkommer samma manifestation resultat, som har ett verkligt "positivt" värde i den universella tillvaron, och måste dess utveckling fullföljas ända till slutet, också utvecklingen av den "mörka tidsålderns" sämre möjligheter, för att "införlivandet" av dessa resultat skall bli möjligt och bli den omedelbara principen för en annan manifestationscykel, och det är detta som utgör dess "välgörande" innebörd. Så förhåller det sig även när man betraktar cykelns själva slut: För det som då måste förstöras, därför att dess manifestation är slutförd och liksom uttömd, ter sig detta slut naturligtvis såsom "katastrof" i ordets etymologiska betydelse av en plötslig och ohjälplig "undergång". Men enligt det synsätt, där manifestationen försvinner som sådan men samtidigt återföres till sin princip i allt den äger

av positiv tillvaro, framstår tvärtom detta slut såsom det "tillrättställande", varigenom, såsom vi sagt, allting icke mindre plötsligt återställs i sitt "urtillstånd". Detta kan för övrigt tillämpas analogt i alla grader, antingen det gäller en varelse eller en värld: det är alltid i det hela taget dels synen, som är "olycksbådande", och helhetssynen eller den som är en sådan i jämförelse med den förstnämnda, som är "välgörande", emedan alla de möjliga störningarna är sådana betraktade endast i sig själva och "var för sig" och att störningar som drabbar delar utplånas helt och hållet inför den helhetens ordning, vari de slutligen ingår och varav de, avklädda sin "negativa" aspekt, utgör beståndsdelar i likhet med allting annat. I sista hand finns intet "olycksbringande" annat än den begränsning som med nödvändighet vidlåder all möjlig tillvaro, och denna begränsning har själv i verkligheten blott en rent negativ tillvaro. Vi talade först som om de båda synsätten, "välgörande" och "olycksbringande", vore närmast symmetriska. Men det är lätt att förstå att det icke alls är så och att det andra är uttryck endast för något obeständigt och övergående, medan det som representeras av det första har karaktären av något bestående och slutgiltigt. Därför kan icke annat ske än att den "välgörande" aspekten slutligen segrar, medan den "olycksbringande" aspekten fullständigt försvinner, eftersom den djupast sett blott var en i "avskildheten" inneboende illusion. Det är bara det att man då inte längre egentligen kan tala om "välgörande" lika litet som "olycksbringande", så till vida som dessa båda termer väsentligen anger ett växelförhållande och markerar en motsättning, som då inte längre föreligger, ty såsom all motsättning hör även denna uteslutande till ett visst relativt och begränsat område. När denna motsättning väl övervunnits, finns endast det som är och som icke kan icke vara, ej heller vara annat än vad det är. Och det är därför som man, om man vill gå till den djupast liggande verkligheten, strängt taget kan säga att "en världs slut" aldrig är och aldrig kan vara annat än en illusions slut.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Företal	5
Kapitel I – Kvalitet och kvantitet	13
Kapitel II – ”Materia signata quantitate”	17
Kapitel III – Mått och manifestation	23
Kapitel IV – Rumlig kvantitet och kvalificerat rum.....	30
Kapitel V – Tidens kvalitativa bestämningar	35
Kapitel VI – Individuationens princip.....	41
Kapitel VII – Enhetlighet mot enhet	44
Kapitel VIII – Gamla hantverk och modern industri.....	49
Kapitel IX – Namnlöshetens två betydelser	55
Kapitel X – Statistikens illusion.....	60
Kapitel XI – Enhet och ”enkelhet”	65
Kapitel XII – Hatet till hemligheten.....	72
Kapitel XIII – Rationalismens postulat	77
Kapitel XIV – Mekanism och materialism.....	82
Kapitel XV – Illusionen om det ”vanliga livet”	86
Kapitel XVI – Penningens urartning	91
Kapitel XVII – Världens stelnande	96
Kapitel XVIII – Vetenskaplig mytbildning och popularisering	102
Kapitel XIX – Historiens och geografins gränser	108
Kapitel XX – Från klotet till kuban.....	115
Kapitel XXI – Kain och Abel.....	121
Kapitel XXII – Metallhanterings betydelse.....	128
Kapitel XXIII – Tiden förvandlad till rum.....	134
Kapitel XXIV – På väg mot upplösningen.....	139
Kapitel XXV – Rämorna i den Stora Försvarsmuren.....	145
Kapitel XXVI – Schamanism och svartkonst.....	149
Kapitel XXVII – Psykiska lämningar	155
Kapitel XXVIII – Etapperna i den antitraditionella aktionen.....	160
Kapitel XXIX – Avvikelse och omstörtning	164
Kapitel XXX – Symbolernas omkastning	168
Kapitel XXXI – Tradition och traditionalism	173
Kapitel XXXII – Nyspiritualismen	179
Kapitel XXXIII – Den samtida intuitionismen	183
Kapitel XXXIV – Psykoanalysens skadeverkningar.....	189
Kapitel XXXV – Sammanblandningen av det psykiska och det andliga.....	196
Kapitel XXXVI – Pseudointiationen.....	201
Kapitel XXXVII – Bedrägeriet med ”profetior”	210
Kapitel XXXVIII – Från antitraditionen till kontratraditionen	217
Kapitel XXXIX – Den stora parodin eller den förvända andligheten	222
Kapitel XL – En världs slut.....	229